

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Cătălina Popa • Onorica Tofan • Gabriela Catrina
Mihaela Bahrim • Elena Corcăcel • Mirela Dragomir

LIMBA , ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

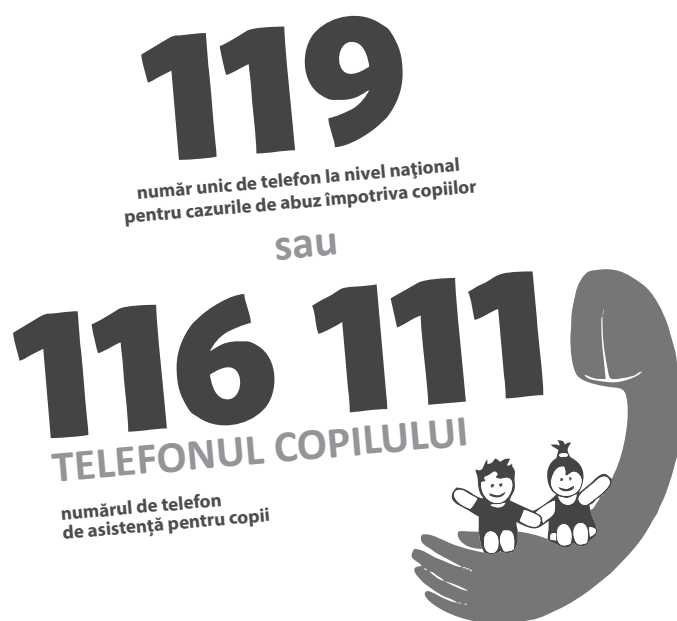
clasa a VI-a

 intuitext[®]
grup SOFTWIN

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Manualul școlar a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației nr. 5022/06.07.2023.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3393/28.02.2017.

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Cătălina Popa • Onorica Tofan • Gabriela Catrina
Mihaela Bahrim • Elena Corcăcel • Mirela Dragomir

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

clasa a VI-a

Disciplina: **Limba și literatura română**

Clasa: **a VI-a**

Număr de pagini: **224**

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE						
Anul	Numele elevului	Clasa	Școala	An școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1						
2						
3						
4						

*Starea manualului se înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat*.

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect. Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Copyright © 2023 – **Editura INTUITEXT**

Toate drepturile rezervate Editurii INTUITEXT.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii INTUITEXT.

ISBN: 978-606-9030-23-3

Editura INTUITEXT

București, b-dul Dimitrie
Pompeiu nr. 10A,
Clădirea Conect 1, etaj 1,
zona A, biroul nr. 2, sector 2

Departamentul vânzări:

Telefon: 0372.156.300
Fax: 021.233.07.63
vanzari@intuitext.ro
www.intuitext.ro

Referenți:

Prof. dr. Aurelia Stancu, Colegiul Național Pedagogic „Constantin Cantuzino”, Târgoviște
Prof. univ. dr. Simona Antofi, Universitatea „Dunarea de Jos” din Galați

Imnul național al României

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Prezentarea manualului

DESCOPERĂ ORIZONTUL TEXTULUI!

Rezolvă exerciții care te ajută să pătrunzi în universul textului!

EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

Realizează activități care te ajută să înțelegi textul!

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

Folosește-ți creativitatea pentru a îndeplini sarcinile propuse!

OBSERVI!

Apreciază ceea ce ai lucrat și cum te-ai comportat!

Portofoliu

Organizează-ți lucrările și vino cu idei ingenioase!

INVESTIGAȚIE

Cercetează o situație, respectând instrucțiunile și arată-ți priceperea!

AMINTEȘTE-ȚI!

Adu-ți aminte ce ai învățat pentru a descoperi informații noi!

DESCOPERĂ!

Descoperă lucruri noi în situații de comunicare diverse!

IMPORTANT

Află informațiile principale și urmărește exemplele oferite!

EXERSEAZĂ!

Îndeplinește activitățile propuse, ajutându-te de modelele oferite!

Proiect tematic

Lucrează individual sau în echipă pentru a obține un produs unic!

AUTOEVALUARE

Apreciază rezultatele și identifică dificultățile pe care le-ai întâlnit!

Recapitulare - Recapitulează noțiunile învățate în contexte noi și interesante!

Evaluare - Află cât de pregătit(ă) ești la acea unitate parcurgând proba de evaluare!

CUPRINS

1 Bine ai venit în clasa a VI-a! 7

— RECAPITULARE INIȚIALĂ.....	8
— <i>Micul Prinț, Elogiul candorii</i> de Nina Cassian.....	8
— <i>Povestea fără sfârșit</i> (fragmente) de Michael Ende.....	10
— <i>Crăiasa din povești</i> de Mihai Eminescu.....	11

2 În zbor 13

— Textul narativ literar în proză	
— <i>Peștele-pasăre</i> de Simona Popescu.....	14
— Cuvinte-cheie. Temă. Idee principală. Idee secundară (actualizare).....	19
— Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei. Rezumatul.....	21
— Acțiune, timp și spațiu (actualizare).....	24
— Textul narativ-descriptiv. Etapele scrierii.....	26
— Enunțul. Punctuația enunțului. Propoziția (actualizare).....	28
— Conceperea și înțelegerea textului oral.	
— Parafrazare, informații explicite, implicite, rezumare.....	29
— Forma și sensul cuvintelor. Rolul contextului în crearea sensului.....	31
— Sinonimele. Antonimele.....	33
— Omonime. Cuvinte polisemantice.....	35
— Câmpul lexical (actualizare).....	37
— Limbă vorbită, limbă scrisă.....	38
— Proiect tematic – <i>Valori morale și modele umane în legendele popoarelor</i>	39
— RECAPITULARE.....	40
— EVALUARE.....	43

3 E-fabule 45

— Textul narativ literar în versuri. <i>Leul deghizat</i> de George Topîrceanu.....	46
— Instanțele comunicării narative: autor, narator, personaj.....	49
— Roluri în comunicare. Reguli de acces la cuvânt.	
— Contextul de comunicare.....	51
— Textul nonliterar. Participanți. E-mailul.....	53
— Textul explicativ.....	55
— Tipuri de sunete. Corespondența sunet-literă.....	56
— Diftong, triftong, hiat.....	58
— Silaba. Despărțirea în silabe. Accentul.....	59
— Proiect tematic – <i>Cartea înțelepciunii</i>	60
— RECAPITULARE.....	61
— EVALUARE.....	64

4 Aventura ne cheamă! 66

— Textul narativ literar în proză <i>Cireșarii. Cavalerii florii de cireș</i> (fragmente) de Constantin Chiriță.....	67
— <i>Inocenții</i> (fragmente) de Ioana Pârvolescu.....	70
— Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I.....	74
— Momentele subiectului.....	76

— Textul narativ.....	78
— Verbul. Verbe predicative, verbe auxiliare, verbul copulativ <i>a fi</i>	81
— Modul indicativ. Modul imperativ	
— Timpurile modului indicativ (Actualizare).....	83
— Modul conjunctiv.....	88
— Modul condițional-optativ.....	90
— Posibilitățile combinatorii ale verbului cu prepoziția.....	92
— Textul narativ nonliterar. Știrea (actualizare).....	93
— Scrisul de mână, așezarea în pagină – jurnalul (actualizare).....	94
— Interes, curiozitate, implicare, cooperare.....	97
— Proiect tematic – <i>Obiceiuri de iarnă la români</i>	99
— RECAPITULARE.....	100
— Evaluare.....	105

5 DESTINATAR COPILĂRIE 107

— Textul narativ literar în proză.....	108
— <i>D-I Goe ...</i> de Ion Luca Caragiale.....	108
— Dialogul în textul literar.....	116
— Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă.....	118
— Descrierea unei emoții. Scrisoarea.....	119
— Actele de limbaj. Perechile de adiacență.....	121
— Dialogul în textul multimodal.....	123
— Substantivul. Substantive colective. Substantive defective.....	126
— Cazurile substantivului. Cazul nominativ. Cazul acuzativ.....	128
— Cazul dativ. Cazul genitiv. Articolul genitival.....	131
— Cazul vocativ.....	133
— Articolul (actualizare).....	134
— Substantivul – aplicații.....	136
— Proiect tematic – <i>Limba română în Europa</i>	137
— RECAPITULARE.....	139
— EVALUARE.....	143

6 Argumente de primăvară 145

— Textul descriptiv literar în versuri <i>Primăvară în glumă</i> de Otilia Cazimir.....	146
— Personificarea, comparația, epitetul, enumerația.....	149
— Rima, strofa, măsura versurilor, ritmul.....	151
— Descrierea unui fenomen.....	153
— Importanța dicției în comunicare. Inteligența emoțională.....	155
— Pronumele personal. Pronumele de politețe.	
— Posibilități combinatorii ale pronumelui.....	158
— Pronumele reflexiv.....	162
— Textul argumentativ.....	164
— Texte discontinue – tabele, grafice.....	166
— Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului.....	168
— Numeralul (actualizare).....	171
— Adverbul.....	173
— Proiect tematic – <i>Tradiții de primăvară</i>	175
— RECAPITULARE.....	176
— EVALUARE.....	179

7 România pitorească 181

Textul descriptiv literar în proză <i>Ostrovul Mare. Ruini după Alexandru Vlahuță</i>	182
Textul nonliterar descriptiv	186
Reprezentări mentale, integrarea informațiilor în propriul univers cognitiv și afectiv	188
Predicatul verbal	189
Predicatul nominal. Acordul numelui predicativ.....	191
Subiectul exprimat	194
Subiectul neexprimat. Acordul predicatului cu subiectul	195
Atributul.....	196
Complementul. Circumstanțialul. Complementul direct	198
Complementul indirect	200
Complementul prepozițional	201
Circumstanțialul de loc. Circumstanțialul de timp. Circumstanțialul de mod	202

Funcții sintactice – aplicații	204
Proiect tematic – <i>România, țara mea de dor</i>	206
RECAPITULARE	207
EVALUARE.....	210

8 Bun venit, vacanță! 212

RECAPITULARE FINALĂ	213
<i>Ploaia de Alice Călugăru</i>	213
<i>Povestea Marii Zăbovitoare</i> (fragmente) de Paige Britt.....	215
EVALUARE FINALĂ	218
Evaluarea portofoliului	220
Bun venit, vacanță! <i>Feluri de filozofii în părculețul de copii</i> de Grete Tartler	221
Jurnalul de lectură. Monitorizarea propriei lecturi – diagrama Gantt.....	223

Competențe generale:

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri
4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

Competențe specifice

- 1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narrative, monologate și dialogate
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate
- 1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față-în-față sau mediată
- 1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite
- 2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate
- 2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse
- 2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite
- 2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite
- 3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele
- 3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare
- 3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii
- 4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative
- 4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare
- 4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă
- 4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României
- 5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare

**BINE AI VENIT
ÎN CLASA A VI-A!**

1

RECAPITULARE INIȚIALĂ

Micul Prinț

Elogiul candorii

de Nina Cassian

Știu să întreb
Despre mieii, despre flori.
Odată-ntr-o pădure
Am sărutat un izvor.

Mai am și o carte
Foarte subțire
În care nu-ncape
Decât o iubire.

Știu ce uimită-i
Culoarea albastră.
Am o grădină
Și o fereastră.

Pot să-mi iau locul
Lângă tine, pe stea?
— Da, spuse prințul,
Ești prietena mea.

Nina Cassian (1924–2014) a fost poetă, eseistă, traducătoare și compozitoare română. A publicat peste 50 de cărți, între care cele destinate copiilor ocupă un loc aparte: *Prințul Miorlau*, *Jocuri de vacanță*, *Povestea a doi pui de tigru numiți Ninigra și Aligru – și alte poezii*. Mai mult, a inventat un nou limbaj poetic: limba spargă. A primit, printre altele, Premiul Uniunii Scriitorilor, în 1969.

- 1 Citește, cu voce tare poezia, folosind intonația potrivită.
- 2 Notează, în caiet, emoțiile simțite în timpul lecturii, folosind culori diferite, ca în exemplul următor: *Citind poezia Ninei Cassian, am simțit melancolie.*
- 3 a) Transcrie versurile despre care consideri că ți s-ar potrivi.
b) Motivează-ți, oral, alegerea. Poți folosi una sau mai multe dintre variantele de mai jos:

se potrivesc stării mele de spirit din acest moment.

se referă la una dintre pasiunile mele.

răspund la o întrebare care mă frământă de mult timp.

exprimă foarte bine felul meu de a fi.

Aceste versuri

- 4 **Lucrați în pereche!** Consultați-vă și notați în caiete câte un vers/un grup de versuri care se referă la:
 - pasiunea pentru lectură și lumea fascinantă a cărților;
 - faptul că prietenia alină tristețea și singurătatea;
 - dorința de a descoperi și de a înțelege lumea din jur;
 - natura care ascunde mistere nevăzute.

5 Caută, în dicționar, explicația cuvintelor *elogiu* și *candoare*. Explică, în două-trei enunțuri, de ce crezi că poezia are subtitlul *Elogiul candorii*.

6 Completează poezia cu alte două strofe, scrise în aceeași tonalitate. Vei respecta structura:

Știu să

Odată

Știu

Am

7 **Lucreți în pereche!**

a) Citiți, cu atenție, fragmentele de mai jos din cartea *Micul prinț* de Antoine de Saint-Exupéry:

Așa am trăit eu, stingher, fără să am cu cine sta într-adevăr de vorbă, până când, odată, acum șase ani, am rămas în pană în pustiuul Sahara. [...] Eram mai singur chiar decât naufragiatul pe o plută, în mijlocul oceanului. Așa că vă închipuiți uimirea mea, când deodată, în revărsat de zori, m-am pomenit că mă trezește un glăscior ciudat.

Rostea:

— Te rog... desenează-mi o oaie!

— Cum?

— Desenează-mi o oaie...

Am sărit în picioare, ca lovit de trăsnet. M-am frecat bine la ochi.

Am privit cu luare-aminte. Și-am văzut un omuleț cu totul nemaipomenit, care mă scruta cu gravitate. [...]

Mi-ar fi plăcut și mie să încep această povestire în felul basmelor. Mi-ar fi plăcut să spun așa: „A fost odată un mic prinț, care trăia pe o planetă doar cu puțin mai mare decât el și care simțea nevoia unui prieten...”. Astfel, aceleora ce știu ce-nseamnă viața, totul le-ar fi apărut cu mult mai plin de adevăr. [...]

Pe planeta micului prinț crescuseră dintotdeauna flori ca toate florile, împodobite doar cu câte o singură cunună de petale, și care se mulțumeau cu foarte puțin loc, și care nu supărau pe nimeni. Răsăreau de dimineață, printre ierburi, și pe urmă, seara, se stingeau. Aceasta însă încolțise într-o bună zi dintr-o sămânță adusă de nu se știe unde, iar micul prinț luase foarte îndeaproape seama la creșterea mlădiței celei noi, care nu se asemuia prin nimic cu celelalte mlădițe. [...] Micul prinț, văzând bobocul uriaș ce se împlinea sub ochii lui, simțea că trebuie să se ivească dinlăuntru o minune de făptură...

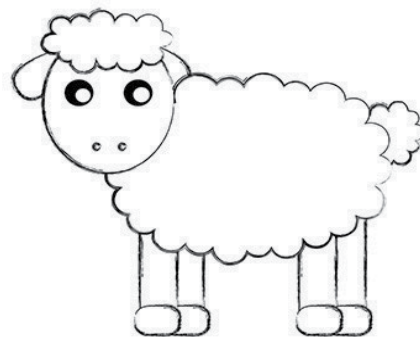
b) Observați asemănările dintre cele două texte și completați în caiete un tabel, în care veți nota fragmentele care corespund.

c) Realizați un dialog de 6-8 replici în care să vă exprimați părerea despre motivul pentru care Nina Cassian ar fi putut alege drept sursă de inspirație pentru poezia sa cartea lui Antoine de Saint-Exupéry.

8 **Lucreți în echipă!** Grupați-vă câte cinci și realizați un colaj despre importanța lecturii în viața copiilor, căruia îi veți da un titlul potrivit. Acesta va conține:

- citate celebre despre lectură/carte/creație literară, care v-au impresionat în mod deosebit;
- afirmații originale sau versuri proprii despre rolul lecturii în viața voastră;
- desene, imagini, decupaje care să ilustreze importanța lecturii.

Prezentați toate lucrările într-o expoziție cu titlul *Citesc, deci exist*.

Citește! Numai citind mereu, creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei.

(Mihai Eminescu)

Trăim atâtea vieți câte cărți citim. (Mario Vargas Llosa)

Povestea fără sfârșit - fragmente -

de Michael Ende

Bastian își dădu seama că tot timpul se uitase fix la cartea pe care o avusese în mână domnul Koreander și care acum se găsea pe fotoliul din piele. Îi era cu neputință să-și ia ochii de la ea. Avea impresia că din ea pornea un soi de forță magnetică ce-l atrăgea irezistibil.

Se apropie de fotoliu, întinse mâna, atinse cartea – și în aceeași clipă ceva înăuntrul său făcu „țac!” – ca și cum s-ar fi închis o capcană. Bastian avea sentimentul nedeslușit că, odată cu atingerea cărții, începuse ceva irevocabil ce-și va urma cursul de aici înainte.

Ridică volumul și-l privi pe toate părțile. Era legat în mătase arămie și lucea când era înclinat într-o parte sau alta. Răsfoindu-l în grabă, văzu că textul era tipărit cu două feluri de litere. Nu părea să conțină poze, avea în schimb inițialele mari și minunat ilustrate. Uitându-se încă o dată mai bine la scoarțe, descoperi pe ele doi șerpi, unul deschis și unul închis la culoare, mușcându-și unul altuia coada și alcătuiind astfel un oval. Iar în oval era scris cu litere ciudate, întortocheate, titlul: POVEȘTEA FĂRĂ SFÂRȘIT.

E un lucru tare misterios cu pasiunile omenești, iar în cazul copiilor totul se petrece la fel ca în cazul celor maturi. Cei copleșiți de o pasiune n-o pot explica, iar cei ce nu au trăit niciodată ceva asemănător nu pot înțelege. [...]

În cazul lui Bastian Balthasar Bux pasiunea erau cărțile.

- 1 Completează următoarele enunțuri cu informațiile din text:
 - a) Cartea se găsea pe
 - b) Sentimentul pe care îl avea Bastian era că
 - c) În volum, textul era și avea
 - d) Privind copertile, băiatul a descoperit
 - e) Pasiunea lui Bastian erau
- 2 Notează, într-un enunț, numele complet al personajului principal și pe cel al unui personaj secundar.
- 3 Alege, din următoarea listă, două teme prezente în fragmentul citat din *Povestea fără sfârșit*: **familia, aventura, timpul, lectura, natura, prietenia, copilăria**. Transcrie câte două secvențe de 5-10 cuvinte pentru a ilustra fiecare temă selectată.
- 4 **Lucrați în pereche!** Alcătuiți planul dezvoltat de idei al textului.
- 5 Prezintă, într-un text de 100-150 de cuvinte, acțiunea din fragmentul de mai sus, respectând ordinea evenimentelor.
- 6 **Lucrați în pereche!** Imaginați un dialog de 6-8 replici între Bastian și domnul Koreander, în care băiatul își exprimă, pe rând, următoarele emoții:
 - încântarea de a descoperi cartea;
 - entuziasmul față de aventura lecturii care îl așteaptă.
 - curiozitatea față de conținutul acesteia;
- 7 Scrie o compunere narativă, de 120-150 de cuvinte, în care să îți imaginezi ce se întâmplă după ce Bastian deschide cartea. La acțiune va participa și un alt personaj, inventat de tine.
- 8 Explică rolul virgulei și al cratimei în enunțul subliniat, în text.

- 9 Notează câte un sinonim pentru următoarele cuvinte din text: *se găsea, soi, nedeslușit, văzu*.
- 10 Precizează, în scris, modul și timpul verbelor din secvența: *Bastian avea sentimentul nedeslușit că, odată cu atingerea cărții, începuse ceva irevocabil*.
- 11 Rescrie enunțul de la exercițiul 10, astfel încât verbele să fie la modul indicativ, timpul prezent.
- 12 Selectează din ultimele trei enunțuri ale textului de mai sus:
- a) un substantiv articular hotărât; d) o prepoziție;
- b) un pronume personal; e) un verb cu formă negativă;
- c) un articol nehotărât; f) un adjectiv la gradul de comparație pozitiv.
- 13 Scrie o propoziție dezvoltată în care să existe, în ordine: subiect multiplu, atribut, atribut, atribut, predicat verbal.

14 **Lucrați în echipă!**

- Grupați-vă câte 6 elevi. Împreună veți crea o *Poveste fără sfârșit*.
- Primul dintre voi scrie, pe o coală albă, începutul unei istorisiri, fără a le mărturisi celorlalți cum și-a imaginat continuarea. Apoi adaugă, pe aceeași pagină, un desen sugestiv.
- Pe rând, fiecare membru al echipei continuă povestea, pe câte o foaie separată, completând cu o ilustrație adecvată.
- Niciunul dintre voi nu trebuie să creeze un final, lăsând posibilitatea unei continuări.
- Prezentați-le colegilor cele șase părți ale istorisirii voastre ilustrate și invitați-i să adauge propriul episod în *Povestea fără sfârșit*.

Crăiasa din povești

de Mihai Eminescu

Neguri albe, strălucite
Naște luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie;

Dându-și trestia-ntr-o parte,
Stă copila lin plecată,
Trandafiri aruncă roșii
Peste unda fermecată.

Ea se uită... Păru-i galben,
Fața ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albaștri
Toate basmele s-adună.

S-adun flori în șezătoare
De painjen tort să rumpă,
Și anină-n haina nopții
Boabe mari de piatră scumpă.

Ca să vad-un chip, se uită
Cum aleargă apa-n cercuri,
Căci vrăjtit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri;

Lângă lac, pe care norii
Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mișcări de valuri
Ca de bulgări de lumină,

Ca să iasă chipu-n față,
Trandafiri aruncă tineri,
Căci vrăjiți sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

- 1 Citește poezia și observă, cu atenție, ilustrația alăturată. Identifică în imagine trei elemente care apar menționate și în text și prezintă-le oral.
- 2 Transcrie cinci versuri în care sunt menționate culori.
- 3 Identifică în text o personificare și o comparație.

4 Completează citatul următor cu **o comparație** și **o personificare**, create de tine:

• S-adun flori în șezătoare

5 Transcrie din text un vers care exprimă o emoție, pe care o vei numi. Găsește, pe luna din imagine, cuvântul potrivit pentru emoția pe care ți-o provoacă fiecare dintre următoarele fragmente din poezie:

florile care *anină-n haina nopții/boabe mari de piatră scumpă*

lacul *pe care norii au urzit o umbră fină*

ochii albaștri ai crăieșei, în care *toate basmele s-adună*

Scrie pe caiet perechile formate.

6 Identifică, în text, oral, trei termeni din câmpul lexical (semantic) al *misterului*.

7 Scrie forma actuală a cuvintelor *s-adun*, *painjen*, *să rumpă*.

8 Rescrie versul *Au urzit o umbră fină*, înlocuind cuvântul *fină* cu un sinonim potrivit.

9 Notează, în caiet, câte un antonim pentru cuvintele *au urzit*, *aruncă*, *aleargă*.

10 Precizează câte litere și câte sunete conțin cuvintele *chip*, *cercuri*, *lucesc*, *ochii*.

11 Explică rolul cratimei în versul: *Cum aleargă apa-n cercuri*.

12 **Lucrați în pereche!**

a) Completați un tabel asemănător celui de mai jos cu substantive potrivite, din poezie.

b) Selectați, din text, adjectivele corespunzătoare pentru trei dintre substantivele notate.

Planul terestru	Planul cosmic	Lumină	Întuneric
....

13 Identifică, în text, un substantiv articulat hotărât, un articol nehotărât și o prepoziție.

14 a) Notează modul, timpul, persoana și numărul verbului din secvența *Trandafiri aruncă roșii/ Peste unda fermecată*.

b) Scrie formele aceluiași verb pentru alte cinci timpuri diferite.

15 Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate în următorul vers:

Lângă lac, pe care norii/ Au urzit o umbră fină.

16 Recitește poezia *Crăiasa din povești* de Mihai Eminescu și, pornind de la imaginea creată, scrie o compunere în care să descrii un tărâm fermecat. În compunerea ta, vei avea în vedere:

- să folosești patru structuri/expresii selectate din poezie, pe care le vei sublinia cu o linie;
- să incluzi o comparație și o personificare create de tine, pe care le vei sublinia cu două linii;
- să exprimi emoțiile pe care ți le trezește natura în acel moment;
- să respecti structura specifică unei compuneri;
- să te încadrezi în minimum 150 de cuvinte;
- să dai un titlu expresiv textului creat de tine.

Accesează **proba de evaluare** din manualul digital.

ÎN ZBOR

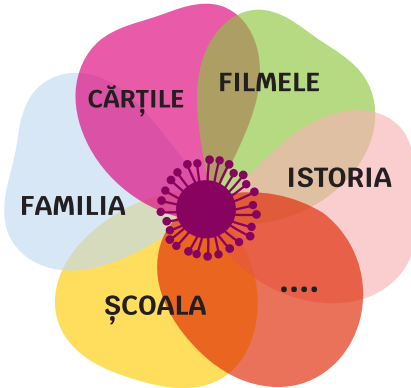
2

**1.1., 2.1., 2.2., 2.3., 2.5., 3.1., 3.3., 3.4., 4.2.,
4.3., 4.4., 4.5., 5.1., 5.2.**

TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ

DESCOPERĂ ORIZONTUL TEXTULUI!

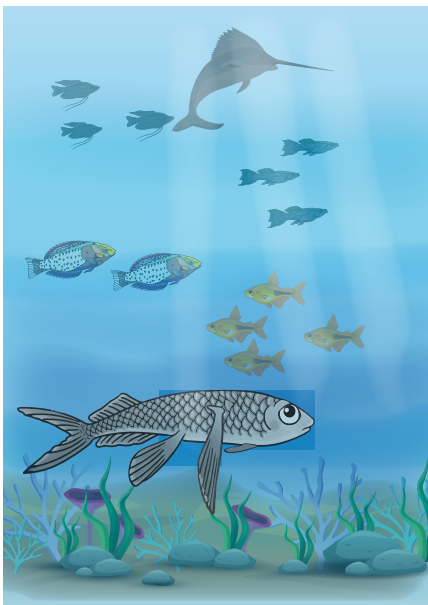
- 1 Gândește-te la speciile de animale acvatice și de păsări pe care le cunoști, apoi completează enunțurile următoare:
 - Dacă aș fi o pasăre, aș fi..., pentru că...
 - Dacă aș fi un animal acvatic, aș fi..., pentru că...
- 2 Dacă ai crea o poveste pornind de la cuvintele *aripi* și *lacrimă*, cine ar fi protagonistul? Justifică, în scris, răspunsul tău.
- 3 Care este, în opinia ta, sursa potrivită pentru un model demn de urmat în viață? Alege una dintre variantele alăturate sau propune altă variantă și motivează-ți, oral, opțiunea.

EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

- 4 Citește cu atenție textul:

Peștele-pasăre

de Simona Popescu

(cea mai scurtă poveste cu *aripi* și *lacrimă* pentru fetele – dar și băieții – care și-au dorit măcar o dată în viață să aibă aripi)

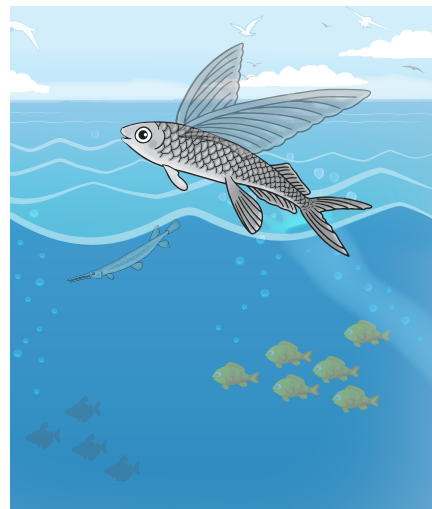
A fost odată ca niciodată un pește visător, dar oarecare, cenușiu, chiar cam urâțel, din cauza ochilor bulbucăți. Printre atâția pești *emo*, *scene*, *punk*, *hippie*, *cool*, el nu avea nicio calitate. Era... peștele fără calitate. În plus, spre deosebire de alții, care umblau în clanuri mari, în bancuri și găști peștești¹, el era un biet orfan. Se pierduse de familia lui când nici nu făcuse bine ochi, nu-și mai amintea nimic, crescuse așa, mai mult din mila unora, altora.

Orice copil de pește, ca orice copil de nepește, are niște modele în viață. El nu și le găsește totuși printre ai lui, ci în cu totul altă parte, la păsările cerului. Sigur, când era mai mic, privise cu admirație și teamă spre peștele Pegasus, care arăta ca un scorpion tăvălit prin susan și cu aripi transparente, ca niște jumătăți de meduză întinse peste niște picioare ca de păianjen. Sau la Peștele-înger, atât de frumos, mai ales cel de culoare albastră. Ce ciudat, deși i se spunea „peștele-înger”, nu avea înotătoarele prea dezvoltate, mai degrabă avea „aripi”. Piranha sau Pisica-de-mare sau Vulturul-de-mare,ăștia din urmă chiar da. Cu admirație se uita la ei. Să „zbori” prin apa adâncă, să planezi printre ape, acesta era și visul lui. Vulturul, mai mult ca o farfurie zburătoare decât ca o pasăre...

Frumooooos, dar, totuși, el ar fi vrut să zboare prin aer, nu doar prin ape, să zboare ca albatrosul, de pildă, pe care el îl urmărea cu încântare de sub pelicula de apă, în diminețile de vară. „Cum să-ți dorești să fii pasăre?”, se întrebau vecinii lui, prietenii lui, care sfârșiră prin a-l socoti nebun. Dar, până la urmă, nu era el singurul ciudat al apelor. În istoria mărilor fuseseră și alții care și-au dorit să fie mai mult decât le-a hotărât soarta.

¹ **peștesc**, *peștești* (termen creat de autor) – din neamul peștilor; care aparține peștilor.

Toată lumea subacvatică știa povestea Miciei Sirene, care a trebuit să-și vândă vocea ca să scape de jumătatea de corp de pește și să primească în schimb niște picioare de om. El ce sacrificiu ar fi putut face? N-avea nimic de dat, pentru că nu avea nicio calitate! Prima dată când a văzut, prin apa transparentă, păsările cerului, a crezut că sunt îngerii. Apoi s-a tot gândit că îngerii sunt oameni cu aripi, or păsările nu erau oameni. Așadar existase Mica Sirenă care ar fi vrut să fie om și există oameni care vor să fie păsări și se fac îngerii, nu? Dar îngerii sunt oameni cu aripi doar după ce mor. În micuțul cap de pește cu ochi bulbucați se lăsă o visare grea, cu ochii deschiși (de fapt, așa visează peștii, cu ochii deschiși). „Oare peștii, după ce mor, se fac și ei îngerii?“, se întrebă el. „Pești îngerii? Peștii au îngerii păzitori? Îngerii păzitori ai peștilor sunt niște pești cu aripi?“. Văzându-i gândurile (că așa e la pești, ei văd gândurile celorlalți, nu vorbesc, peștii fiind muți!), semenii lui peștești se tot mirau, cu milă.

Atât de mult și-a dorit peștele cenușiu să fie pasăre, încât și-a înălțat dorințele spre Mama Natură. Când nu mai spera nimic, a simțit cum înotătoarele pectorale² cresc și, cu ele, o dorință uriașă de a se arunca spre prăpastia cerului, în sus. Într-o bună zi, își luă inima-n dinți, tot avântul și... tâșni, tăie straturile de apă până la suprafață, înaintă destul de mult pe cărarea lichidă, șerpuindu-și coada cea puternică. Apoi urmă... desprinderea. Se trezi acolo în aer, deasupra apei, întinse bine înotătoarele care se arătară a fi aripi, aripi adevărate, albastru-transparente, ca de sticlă, și pluti frumos în aerul sclipitor, în lumea păsărilor, a fluturilor și-a libelulelor cu care el, solzosul, iată că se înrudea, într-un fel. Plutea ținându-și respirația. Și nu mai era nici doar pește, și nici pasăre. Ce era el? Pasăre printre pești și pește printre păsări.

Fericirea lui nu dură mult. Întors în apele sale, ceilalți se uitară cu dispreț la el, ba mai mult, cu un fel de groază. Îl vorbeau pe la colțuri – ăia mai bătrâni, care știau atâtea despre lume, dar și cei mai tineri, care-l considerau un blestemat. Un pește-pasăre, ca un liliac printre șoareci, ca o veveriță zburătoare printre veverițe, ca un aye-aye³ printre cimpanzei, ca un axolotl⁴ printre salamandre. A încercat să nu se uite în gura lumii. Gura lumii, slobodă! Își încorda burtica, țâșnea în sus ca o săgeată și vibra cu aripile perfect întinse.

Până la urmă părăsi locul strâmt în care crescuse și ajunsese departe, departe, unde, într-o bună zi, întâlnește pe unul ca el. Nu era singurul! În aer, un pește cu aripile bine întinse, albăstrui, se îndrepta spre el. Ca un el însuși, venind din adâncul unei oglinzi. Și-apoi își descoperi seminiția⁵, cu adolescenți ca el, cu copii, cu bătrâni, toți înaripați. Așadar, nu era o monstruoșitate... Făcea parte din familia rară a peștilor-zburători, așa cum rățușca cea urâtă din poveste era, de fapt, o lebdă.

Și-am încălecat pe niște pești și v-am spus niște povești. Și-am încălecat pe niște calcani⁶ și v-am spus povești pentru fete și băieți de la 10 la 100 de ani.

Simona Popescu (n. 1965) face parte din generația scriitorilor români contemporani. Scrie poezie, proză și eseuri, creații apreciate în țară și în străinătate. A publicat mai multe volume, printre care „Xilofonul și alte poeme” (1990), „Juventus sau alte poeme” (1994), „Exuvii” (1997), „Volubilis” (1998) „Lucrări în verde sau pledoaria mea pentru poezie” (2006), „Autorul, un personaj” (2015), „Cartea plantelor și animalelor” (2021). Textul „Peștele-pasăre” a fost publicat în volumul „Ce poți face cu două cuvinte” (2012), o colecție de povești scrise de autori contemporani, dedicate copiilor de azi și de altădată.

² **pectoral**, -ă adj. – referitor la piept, parte a a corpului, la om și la unele animale vertebrate.

³ **aye-aye** [ai-ai] – specie de mamifer lemurian ce trăiește în Madagascar.

⁴ **axolotl**, **axolot**, s.n. – stadiu în dezvoltarea unei specii de salamandre.

⁵ **seminiție**, **seminții**, s.f. – totalitatea urmașilor care au același străbun; familie, trib.

⁶ **calcan**, **calcani**, s.m. – pește cu corpul turtit și lat, cu ambii ochi pe partea stângă a corpului, specie care preferă fundul nisipos al apelor puțin adânci.

5 a) Alege, din acvariul sentimentelor, un termen care corespunde stării provocate de lectura textului „Peștele-pasăre”, scris de Simona Popescu.

b) Compară alegerea ta cu a colegului/colegei de bancă.

- Dacă răspunsul tău este diferit, motivează-l oral.
- Dacă răspunsul tău este asemănător, propune un alt termen care poate fi adăugat în acvariul sentimentelor, după lectura textului „Peștele-pasăre”.

6 Scrie un enunț în care să precizezi cine este autorul textului și cui îi dedică povestea.

7 Recitește cu voce tare enunțurile din care ai aflat:

- prin ce se deosebește peștele cenușiu de alte specii de pește;
- pe cine admira peștele cenușiu, când era mic;
- ce poveste cunoaște toată lumea subacvatică;
- din ce familie rară face parte peștele cenușiu.

8 Explică, oral, sensul următoarelor structuri din text, apoi scrie câte un enunț cu două dintre acestea.

nu făcuse ochi

copil de nepește

pasăre printre pești și pește printre păsări

ca un axolotl printre salamandre

își luă inima-n dinți

adâncul unei oglinzi

9 Consultă-te cu un coleg sau o colegă pentru a stabili, pe baza informațiilor din text, dacă enunțurile următoare sunt adevărate (A) sau false (F).

- Peștele cenușiu străbate apele împreună cu familia sa. A F
- Păsările cerului sunt modele de viață pentru peștele cenușiu. A F
- În serile de vară, peștele visător urmărește albatrosul. A F
- În aerul sclipitor, peștele-pasăre zboară numai printre fluturi. A F
- Peștele-pasăre părăsește pentru totdeauna locul strâmt în care a crescut. A F

10 a) Numește speciile de pește care au devenit personaje în textul citit, alegând din seria de imagini de mai jos.

b) Precizează prin ce se deosebesc acestea de celelalte specii, valorificând informațiile din text.

Peștele-spadă

Piranha

Peștele-pasăre

Peștele-clovn

Pegasus

Pisica-de-mare

Peștele-ciocan

Peștele-dragon

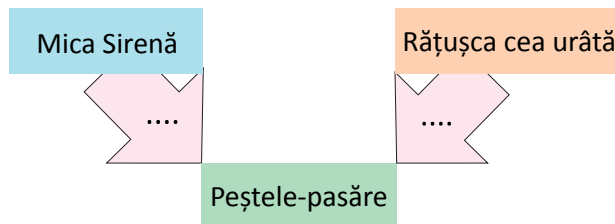

Rândunica-de-mare

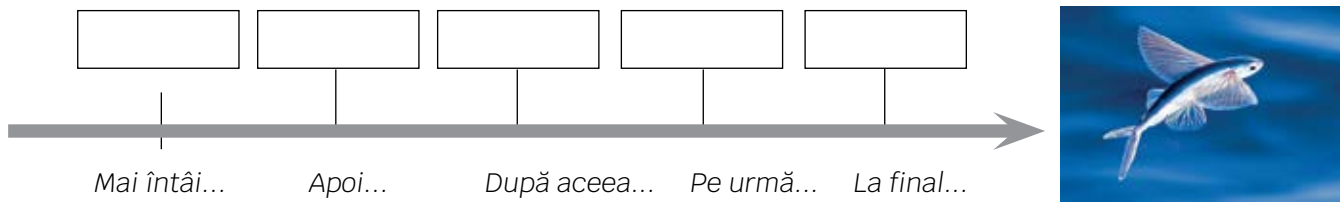

Peștele-înger

În text, peștele-pasăre este comparat cu alte două personaje pe care le cunoști din poveștile lui Hans Christian Andersen, *Mica Sirenă* și *Rățușca cea urâtă*. Identifică fragmentele în care sunt prezente cele două personaje și completează schema legăturilor dintre acestea, notând câte o asemănare.

- 11** Din textul citit, ai aflat că protagonistul întâmplărilor este un pește care visează să zboare, fără să știe că el este, de fapt, un pește-pasăre. Trasează linia evoluției protagonistului, apoi completează fiecare cadran, după logica textului, cu secvența corespunzătoare din seria: **pește-zburător, pește blestemat, pește fără calitate, pește ciudat, pește cu aripi ca de sticlă.**

- 12** Transcrie enunțul de mai jos, completându-l cu varianta potrivită dintre cele scrise între paranteze, apoi justifică alegerea. Pentru mine, textul „Peștele-pasăre” este o poveste (amuzantă, tristă, atractivă, surprinzătoare, banală, neobișnuită), deoarece
- 13** Din text ai aflat că peștele-pasăre este considerat un *ciudat al apelor*. Completează un tabel asemănător celui de mai jos, în care vei nota impresiile despre acest personaj.

În text	Pentru mine
Peștele-pasăre este considerat de ceilalți „un ciudat”, pentru că	Peștele-pasăre este/nu este „un ciudat”, pentru că

- 14** Prezintă-le colegilor, în două-trei enunțuri, părerea ta despre faptul că peștele-pasăre își alege modelul de viață dintre păsări, nu dintre semenii săi.
- 15** Alege varianta/variantele corespunzătoare dintre cele de mai jos sau propune tu altă variantă.

I. La începutul textului, autoarea atrage atenția cititorului că urmează *cea mai scurtă poveste cu aripi și lacrimă*. Pentru tine această poveste este una care:

- te îndeamnă să visezi la lucruri greu de obținut;
- te invită să îți urmezi visul, aspirațiile, chiar dacă acestea presupun sacrificii;
- te sfătuiește să nu renunți la propriile aspirații, oricât ar fi de greu;
- te stimulează să îți descoperi calitățile, să te cunoști;
- te determină să îți alegi un model de viață dintre persoanele/personajele pe care le admiri pentru calitățile lor.

II. La sfârșitul textului, autoarea precizează că a scris povestea pentru *fete și băieți de la 10 la 100 de ani*. Cui crezi că îi este dedicată, de fapt, povestea peștelui-pasăre? Justifică oral alegerea ta.

- Textul este dedicat tuturor copiilor, care vor să afle cine sunt, prin ce se identifică.
- Povestea peștelui-pasăre este pentru orice copil care are aspirații, visuri mărețe.
- Textul i se adresează oricărei persoane, copil sau adult, care crede în visul său și îl urmează.
- O asemenea poveste este dedicată tuturor copiilor, care cresc, se schimbă, devin adolescenți, apoi se maturizează.

- 16** Recitește răspunsul tău de la exercițiul 2, de la pagina 14. Precizează, oral, prin ce ai dori să se deosebească personajul poveștii tale de peștele-pasăre și care ar fi trăsăturile comune ale acestora.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

1 PORTOFOLIU

- 17 a) Desenează, pe o coală A 4, așa cum îți imaginezi, cele cinci stadii ale evoluției protagonistului din textul „Peștele- pasăre” de Simona Popescu, ținând cont de ordinea stabilită prin rezolvarea exercițiului 12/ p. 17. Notează un titlu sugestiv pentru lucrarea ta, pe care o vei expune în clasă, alături de cele ale colegilor tăi.
- b) Imaginează-ți că ai avea posibilitatea să îi transmiți un mesaj de încurajare protagonistului textului „Peștele-pasăre” de Simona Popescu. Scrie un text de 80-100 de cuvinte, care să conțină și termenii „aripă” și „lacrimă”.
- 18 Din text ai aflat că, „în aerul sclipitor”, peștele-pasăre s-a alăturat păsărilor, libelulelor și fluturilor. Crezi că și aceștia l-ar putea considera „un ciudat” al apelor? Justifică, în 50-100 de cuvinte, răspunsul tău și adaugă textului un desen sugestiv.
- Pentru a afla cum să îți organizezi portofoliul, accesează manualul digital.

ORIZONTURILE LUMII ȘI ALE CUNOAȘTERII PRIN LECTURĂ

Anul acesta orizonturile lumii și ale cunoașterii se vor contura și prin lectură.

Ce vei face? Vei alcătui un portofoliu de lectură.

De ce? Pentru a descoperi lumi noi și pentru a-ți dezvolta competența de lectură.

Cum vei face?

- Pe parcursul fiecărei unități de învățare vei citi cel puțin una dintre cărțile recomandate la rubrica **Citește și...**
- Vei completa jurnalul de lectură propus de profesor sau pe cel propus în anexa de la sfârșitul manualului.
- Vei completa diagrama pentru fiecare lună. O găsești tot la sfârșitul manualului.
- În ultima unitate de învățare vei evalua jurnalul de lectură.

Cum vei ști că ai reușit?

Vei folosi următoarea grilă de autoevaluare:

Criterii de apreciere	Integral/în totalitate	Parțial	Deloc
Am citit câte o carte pentru fiecare dintre unitățile 2-6.			
Am respectat structura jurnalului propus.			
Am realizat un jurnal îngrijit, personalizat.			
Am folosit limbajul literar.			
Am redactat corect, coerent.			

Citește și...

- ✓ *Ca peștele în copac* de Lynda Mullaly Hunt
- ✓ *O corabie printre nori* de Alina Nour
- ✓ *Pescărușul Jonathan Livingston* de Richard Bach
- ✓ *Micul prinț* de Antoine de Saint-Exupéry

Cuvinte-cheie. Temă.

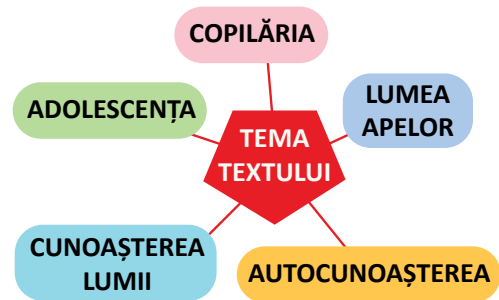
Idee principală. Idee secundară (actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Transcrie cuvintele-cheie în ordinea corespunzătoare conținutului de idei al textului „Peștele-pasăre”.

• visul • familia • peștele fără calitate
• desprinderea • modele • disprețul

- 2 Recitește cuvintele-cheie de la exercițiul 1, apoi alege, din schema alăturată, substantivul care numește tema textului „Peștele-pasăre”. Justifică-ți alegerea într-un enunț scris.

IMPORTANT

Cuvântul-cheie este un substantiv sau un grup de cuvinte care exprimă aspectul cel mai important din fragmentul unui text. Cuvintele-cheie permit descoperirea temei și îl orientează pe cititor în receptarea textului literar sau nonliterar. Unele cuvinte-cheie sunt prezente în text, altele pot fi deduse sau au legătură cu tema și cu semnificația textului.

Tema unui text este numită printr-un substantiv care exprimă aspecte fundamentale de viață: aventura, călătoria, copilăria, creația, cunoașterea/autocunoașterea, destinul, familia, jocul, istoria, iubirea, lectura, natura, prietenia, satul, școala, timpul etc. În textele literare de dimensiuni mari, sunt ilustrate două sau mai multe teme.

- 3 Citește fragmentul următor din *Copiii căpitanului Grant* de Jules Verne, apoi stabilește cuvântul-cheie.

Se întâmplă odată ca Paganel să zărească în depărtare, într-un desiș, o pereche de păsări gigantice. La vederea lor, instinctul său de naturalist se trezi. Își chemă prietenii și, cu toată oboseala, maiorul, Robert și cu el porniră pe urmele acestora.

Se înțelege lesne curiozitatea arzătoare a geografului când recunosc sau crezu că recunoaște aceste păsări drept „moas”, aparținând speciei „dinormis”, pe care unii savanți le socotesc varietăți dispărute. Or, întâlnirea confirma părerea domnului Hochstetter și a altor călători care susțineau, dimpotrivă, existența acestor uriași fără aripi în Noua Zeelandă.

Moas-ii aceștia, urmăriți de Paganel, contemporani speciei megaterium și pterodactililor, aveau cam optsprezece picioare înălțime. Erau un fel de struți extrem de mari și foarte fricoși, căci fugeau cu o viteză extraordinară. Nici glonțul nu-i putu ajunge. După câteva minute de vânatoare, dispărură printre arbori și vânătorii regretară gloanțele și timpul pierdut.

- 4 Alege, dintre substantivele din lista următoare, pe acela care consideri că numește tema textului din care a fost selectat fragmentul citit: *prietenia, natura, călătoria, aventura, familia*.

AMINTEȘTE-ȚI!

- 5 Recitește fragmentul de la exercițiul 3 și formulează ideea principală și o idee secundară.

IMPORTANT

- **Ideea principală** concentrează informația dintr-un fragment al textului. Aceasta poate fi exprimată în text sau dedusă.
- **Ideea secundară** detaliază conținutul fragmentului de text din care s-a extras ideea principală. Ideile principale și secundare sunt importante pentru înțelegerea textului.

EXERSEAZĂ!

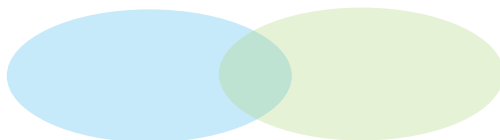
- 6 Ai aflat că protagonistul textului „Peștele-pasăre” este un pește care poate zbura pe deasupra apei. Descoperă în fragmentul de mai jos informații despre această specie de pește din apele mărilor calde, apoi notează ideea principală și două idei secundare.

Peștii zburători fac parte din familia Exocoetidae, trăiesc, de obicei, în mările calde și i-au fascinat pe navigatori încă din cele mai vechi timpuri, prin capacitatea lor de a evada din mediul acvatic și de a plana deasupra suprafeței mării, asemenea pescărușilor. Capacitatea acestor viețuitoare marine de a se deplasa în zbor planat este datorată înotătoarelor pectorale, care s-au adaptat acestui scop. Se crede că posibilitatea de zbor a acestor pești a apărut ca un mijloc de a scăpa de prădători. Printre dușmanii lor naturali se numără macroul, tonul și peștele-spadă, la care se adaugă diferitele specii de păsări marine. Forma de torpilă a peștilor din familia Exocoetidae îi ajută să atingă, în mediul acvatic, o viteză suficient de mare pentru a se desprinde de suprafața apei, a se înălța puțin și apoi a plana pe distanțe considerabile. În mod natural, acești pești pot plana pe distanțe de 50 de metri, dar s-au înregistrat situații în care zborul lor planat a atins lungimi de peste 200 de metri. (<http://www.cunoastelumea.ro/stiati-ca-exista-pesti-care-pot-zbura-zeci-sau-chiar-sute-de-metri>)

peștii zburători

peștele-pasăre

Mă gândesc să scriu și eu o poveste despre peștele-pasăre.
Am deja cuvintele-cheie:
Îi voi da titlul:

- 7 Precizează o asemănare și o deosebire dintre peștii zburători și peștele-pasăre, personajul din textul Simonei Popescu. Notează ideile tale alături de ale colegilor tăi, într-o diagramă Venn.
- 8 a) Propune o listă de cinci cuvinte-cheie pe baza cărora ar putea fi scrisă o altă poveste despre aventurile peștelui-pasăre alături de noua sa familie.
b) Completează, apoi, o pagină de jurnal asemănătoare celei din stânga.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 9 **Lucrați în echipe!** Organizați-vă în echipe de 4 membri: 2 *documentariști*, un *artist* și un *IT-ist*. Căutați pe internet materiale despre lumea subacvatică și realizați un album digital, de cel puțin 15 imagini, cu tema *Fascinanta lume subacvatică*. Distribuți-vă sarcinile astfel:
- *documentariștii* selectează imaginile după criterii stabilite în echipă (ex. plante, animale, specii rare, specii recent descoperite etc.) și notează sursa acestora;
 - *artistul* adaugă fiecărei imagini un titlu sugestiv și un enunț despre o caracteristică a speciei ilustrate;
 - *IT-istul* asamblează piesele albumului digital pentru prezentarea în fața colegilor.

Pentru a realiza un album de succes, țineți cont de criteriile de apreciere din grila de mai jos.

CRITERII DE APRECIERE

- Albumul respectă structura: copertă, pagini cu imagini organizate după criterii clare, evidențiate cu pagini de gardă.
- Titlurile adăugate imaginilor sunt originale, expresive.
- Albumul este corect tehnoredactat.
- Imaginile sunt vizibile, așezate atent în pagină.

Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei. Rezumatul

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Recitește cu atenție textul „Peștele-pasăre”, apoi delimitează-l în fragmente logice, ținând cont de ordinea cuvintelor-cheie stabilită la exercițiul 1 de la pagina 19.
- 2 Scrie ideea principală a fiecărui fragment, respectând ordinea cronologică a faptelor. Ce alcătuiesc toate ideile principale formulate?

IMPORTANT

- ⦿ **Planul simplu de idei** este alcătuit din ideile principale redate în succesiune logică.
- ⦿ **Planul dezvoltat de idei** este alcătuit din ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora, așezate în succesiune logică.

3 Lucrați în echipă!

- Organizați-vă în grupe de câte șase elevi. Trageți la sorți un număr de la 1 la 6.
- Scrieți, pe câte o bandă de hârtie, ideile secundare pentru ideea principală corespunzătoare numărului primit.
- Asamblați benzile pentru a obține planul dezvoltat de idei al textului „Peștele-pasăre”.
- Prezentați în fața clasei planul dezvoltat alcătuit.

DESCOPERĂ!

- 4 Scrie, din următoarea listă, cuvintele și expresiile potrivite pentru a face legătura între faptele prezentate în fiecare fragment: *Ca orice copil...*, *De îndată ce...*, *De mic...*, *De aceea...*, *Totuși...*, *Într-o zi...*, *Între timp...*, *Întors în ape...*, *La început...*, *Până la urmă...*
- 5 Rescrie, într-un text, ideile principale, în ordinea în care se conturează în text, făcând legătura dintre ele cu ajutorul cuvintelor și expresiilor selectate la exercițiul anterior.

IMPORTANT

Rezumatul este o compunere, scrisă sau orală, în care sunt prezentate, pe scurt, informațiile cele mai importante ale unui text sau ale unor fapte.

În afară de textele narative literare sau nonliterare, pot fi rezumate întâmplări din propria experiență, filme sau spectacole, articole de ziar, emisiuni transmise la radio sau la televizor, texte științifice etc.

Etapele de realizare a rezumatului:

1. citirea textului;
2. delimitarea logică a fragmentelor;
3. identificarea cuvintelor-cheie și formularea ideilor principale;
4. identificarea cuvintelor și expresiilor potrivite pentru a realiza legătura între idei;
5. redactarea rezumatului.

Când scrii rezumatul:

- ⦿ utilizează planul simplu de idei, dar completează ideile principale, dacă e nevoie, cu alte informații care ajută la înțelegerea textului;
- ⦿ utilizează persoana a III-a și enunțuri asertive;
- ⦿ folosește verbele la indicativ prezent sau perfect compus;
- ⦿ leagă ideile cu ajutorul unor cuvinte și expresii ca: *La început...*, *De aceea...*, *Între timp...*, *Până la urmă...*;
- ⦿ elimină secvențele descriptive, transformă vorbirea directă în vorbire indirectă, evită citatele, figurile de stil, aprecierile personale, formulările de tipul: „Autorul relatează...”.

EXERSEAZĂ!

6 Citește următorul fragment de text:

Eram în clasa întâi primară. Locuiam, cum am mai spus, în curtea alăturată școlii. Întârziam, firește, mai în fiecare zi, ca totdeauna când n-ai decât câțiva pași de făcut. [...]

Într-una din zile, când tocmai dădeam buzna pe poarta școlii, împingând-o cu umărul, căci mâinile îmi erau ocupate, am fost întâmpinat de doi colegi. „Ce bine că n-ai întârziat mai mult, mi-a spus unul dintre ei, că se supără.” „Cine să se supere?”, am întrebat eu sfeclit. „Cum cine? Mitropolitul, mă! Te așteaptă în grădină.” La asta chiar că mi-a pierit glasul. Mitropolitul își avea, ca și azi, reședința alături de Institut, în partea opusă casei noastre, iar grădina era despărțită de curtea școlii printr-un gard. Îl zăream câteodată plimbându-se. Mi se părea groaznic de bătrân. E vorba de faimosul Nicolae Bălan. „N-auzi, mă? Te chemă Mitropolitul!”, a repetat colegul meu. Ce era să fac? Le-am lăsat ghiozdanul și tartina cu marmeladă și m-am dus. N-am întors capul nici măcar o dată ca să văd cu ce ochi mă urmăresc cei doi, deși după primii pași am simțit că s-ar putea să-mi joace o farsă. Mergeam din ce în ce mai nesigur și mă întrebam de ce m-o fi chemând Mitropolitul. [...]

Cu mintea vâjâind de întrebări, am ajuns în dreptul gardului de la grădină. Mitropolitul era chiar în dreptul unei porțițe, blocată, după câte îmi amintesc, dar prin care ai fi putut trece în curtea Institutului. Am fost așa de surprins să-l văd acolo, încât am rămas mut. Și se mai și uita fix la mine. Nu știu cum am reușit să articulez întrebarea care urmează, ba chiar să-mi amintesc formula convenită de adresare: „M-ați chemat, Înalt Prea Sfințite?” Înalt Prea Sfințitul a părut că se trezește din meditație, a holbat ochii la mine și m-a întrebat, la rândul lui, oarecum amuzat: „Cine ți-a spus că te-am căutat, băiețuș?” Am bâiguit ceva despre colegii mei. Probabil intuind ce se întâmplă, Mitropolitul a zis: „E adevărat, te-am căutat, fiindcă vreau să-ți fac un dar”. [...] A băgat mâna în buzunarul rasei și a scos de acolo o bilă. Mi-a întins-o printre șipcile gardului. Am luat-o tremurând de emoție, am mulțumit și am plecat. Înalt Prea Sfințitul nu s-a mișcat din dreptul porțiței, căci așa fi auzit scârțâitul nisipului. Dar n-am găsit în mine puterea de a întoarce capul.

M-am pomenit cu toată clasa în jurul meu. „Ei, ce-a vrut Mitropolitul de la tine?”, m-a întrebat cu voce tare unul din cei doi autori ai farsei, timp în care ceilalți țopăiau și urlau: „Păcăleală de 1 aprilie!” [...] Eram de un calm perfect. Aveam și motive. I-am lăsat să-și isprăvească muniția de râs și le-am vârât bila sub ochi: „M-a căutat ca să-mi dea asta!” Au urmat câteva secunde de tăcere. [...] Simțeam obscur în jurul meu începutul unui respect colectiv. Din acea zi de 1 aprilie am devenit un personaj important în clasă, ba chiar și în școală. [...]

(Nicolae Manolescu, „Viață și cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă” - fragmente)

7 Explică sensul din text al secvențelor următoare: „am întrebat eu sfeclit”; „mi-a pierit glasul”; „să-și isprăvească muniția de râs”; „Simțeam obscur în jurul meu începutul unui respect colectiv”.

8 **Lucrați în pereche!** Completați un tabel asemănător celui de mai jos, respectând următoarele două cerințe.

- Delimitați logic textul și numerați fragmentele obținute.
- Formulați ideea principală corespunzătoare fiecărui fragment.

Delimitarea fragmentelor	Planul simplu de idei
1. „Eram în clasa întâi ... pași de făcut.”	1. Elevul întârzie mereu la școală.
....

9 Scrie individual rezumatul, pe baza planului simplu de idei realizat împreună cu colegul de bancă.

10 Subliniază, în rezumatul realizat de tine, cuvintele și expresiile care fac legătura între idei.

AUTOEVALUARE

I. Am întâmpinat dificultăți când:	DA	NU
• am delimitat textul în fragmente logice.		
• am formulat ideile principale.		
• am legat ideile principale pentru a da unitate compunerii.		

II. Am rezolvat situația:

- cu ajutorul colegului de bancă/profesorului;
- consultând notițele din caiet/informațiile din manual/alte surse; (Precizează-le!)
- prin alte mijloace. (Numește-le!)

III. Din rezolvarea situațiilor dificile am reținut că și am învățat că

Acțiune, timp și spațiu (actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

1 a) **Lucrați în perechi!** Marcați cu ✓ aspectele potrivite textului indicat în tabel.

„Peștele-pasăre” de Simona Popescu	✓
Textul ilustrează caracteristici ale lumii subacvatice.	
Textul oferă explicații despre fenomene ale lumii apelor.	
Textul redă o succesiune de evenimente petrecute în lumea apelor.	
Sunt prezente cuvinte care indică locul și timpul evenimentelor.	
Sunt folosite frecvent cuvinte care exprimă caracteristici ale lumii apelor.	
Textul prezintă în detaliu aspecte diverse din viața subacvatică.	
Sunt prezente personaje inspirate din lumea mărilor.	

b) Justificați, oral, răspunsurile marcate cu ✓, valorificând conținutul textului.

2 Citește toate informațiile din notițele unui elev și scrie-le numai pe acelea care corespund textului „Peștele-pasăre”.

În textul „Peștele-pasăre”:

- sunt redade întâmplări imaginare desfășurate într-un anumit timp și spațiu;
- acțiunea este realizată de persoane care există în realitate;
- sunt oferite informații concrete, clare din realitate;
- acțiunea este realizată de personaje;
- sunt redade întâmplări petrecute în realitate, într-un anumit timp și spațiu;
- sunt transmise idei, emoții, sentimente.

IMPORTANT

- **Un text narativ** se bazează pe **acțiune**, o succesiune logică de fapte, întâmplări, evenimente desfășurate într-un anumit spațiu și timp (coordonate spațio-temporale reale sau imaginare, exacte sau nedeterminate).
- **Acțiunea** poate fi simplă sau complicată, redusă sau amplă.
- În textul narativ **indicii de timp** se pot referi la durata unei acțiuni, la momentul în care se petrece un eveniment, la ordinea în care se desfășoară întâmplările (*înainte, după aceea, în același timp, deodată etc.*). **Indicii de spațiu** pot face referire la decorul acțiunii, la locul în care se petrece un eveniment, la poziționarea geografică (pădure, parc, livadă, casă, oraș, sat, țară etc.).
- În **textul narativ literar** întâmplările relatate sunt imaginare, iar în **textul narativ nonliterar** sunt redade întâmplări petrecute în realitate.

- 3 Citește textele următoare, apoi completează pentru fiecare, pe o coală albă, o notă de lectură, după sugestiile oferite în imaginea alăturată.

a) Să vedem acum ce au făcut în excursie Tom și Becky. Au umblat împreună cu ceilalți pe sub boltile întunecoase, privind minunile cunoscute ale peșterii, minuni botezate cu nume destul de pompoase: „Salonul”, „Catedrala”, „Palatul lui Aladin” și așa mai departe. Apoi începuse joaca de-a v-ați ascunselea la care au luat parte cu însuflețire. În cele din urmă, Tom și Becky se cam săturaseră de zbenguială și au pornit la plimbare de-a lungul unei galerii întortocheate. Țineau lumânările sus, silindu-se să citească păienjenii încâlcit de nume, date, adrese poștale și cugetări, zugrăvite ca o frescă, în fum de lumânare pe pereții stâncoși. Tot hoinărind și flecărind între ei, aproape nici nu au băgat de seamă că ajunseseră într-o parte a peșterii în care pereții nu mai erau mângăliți.

(Mark Twain, *Aventurile lui Tom Sawyer* – fragment)

b) 30 decembrie 2010 – Penultima zi din anul 2010

Am plecat împreună cu fam. Lia și Mircea Guruianu, vărul meu de la Alexandria, cu care ne-am întâlnit pentru prima dată aici, la Hollywood Miami, și am aflat unul de altul. Amândoi veri cu Leonida (nenea Lică) Guruianu, fostul primar al orașului Alexandria. Am pornit dis-de-dimineață, adică pe la ora 10.00, ca să vizităm la Miami Beach, **Villa Vizcaya** și **Muzeul Planetarium**. Mai întâi, luând-o pe *Ocean Drive*, drumul de pe marginea **Oceanului Atlantic** și puțin mai dificil, am ajuns la *Casa și grădina Vizcaya*.

(Pompiliu Manea, *Peregrin pe cinci continente* – fragment)

- 4 a) Grupează, în trei coloane, după criteriile precizate mai jos, indicii de timp selectați din textul „Pește-pasăre” de Simona Popescu: *când (era mai mic); în diminețile de vară; prima dată când...; într-o bună zi; (nu dură) mult; până la urmă; și-apoi.*

DURATA	MOMENTUL	ORDINEA

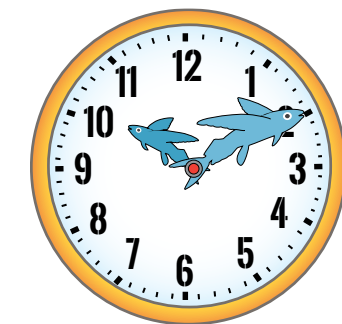
b) Identifică în textul „Pește-pasăre” indicii spațiali, apoi asociază-i decorului corespunzător, având în vedere:

cadrul acvatic:

cadrul aerian:

- 5 Alege litera corespunzătoare răspunsului corect.
Coordonatele spațio-temporale din textul „Pește-pasăre”

- a) au corespondent în realitate și sunt stabilite cu precizie.
b) au corespondent în realitate, dar nu sunt stabilite cu precizie.
c) nu au corespondent în realitate.

Titlul textului, autorul:

Tipul: literar/nonliterar

Fragmentul selectat:

„În cele din urmă... erau mângăliți.”

Indicii de timp:

Indicii de spațiu:

Evenimentul relatat:

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

2 PORTOFOLIU

- 6 Realizează un poster cu o hartă pe care să marchezi traseul de zbor al peștelui-pasăre, adăugând câte un simbol, un desen sugestiv pentru reperele spațiale indicate: *locul strâmt; de sub pelicula de apă; în aerul sclipitor*. Folosește diferite culori.

Textul narativ-descriptiv. Etapele scrierii

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, textul următor:

Cum să te pregătești pentru o drumeție de o zi la munte

A început, de câteva săptămâni, anul școlar, însă mereu avem noroc de un profesor care să ne asculte dorința de o evadare din universul clasei, al lecțiilor și al temelor. Este acel profesor vesel, entuziast, care nu doar ne înțelege dorințele, ci le și răspunde propunându-ne... o excursie de o zi! Fie că este drumeție la munte sau într-un oraș în care să vizităm diferite muzee, o ieșire la sfârșit de săptămână se dovedește binevenită!

Nu cred că bagajul excursiei noastre ar trebui să mai fie povara părinților (care oricum au multe altele de făcut!), ci responsabilitatea noastră. Vă propun un ghid în cinci pași pe care eu mereu îi fac atunci când pregătesc excursia de o zi pentru o drumeție la munte. Pregătește-le pe toate cu cel puțin o zi înainte și cere ajutorul unui adult de câte ori crezi că este cazul.

- I. Pregătește ținuta potrivită timpului și locului: tricou, trening, pulover, șosete, geacă potrivit de groasă, șapcă sau fes, încălțăminte de munte, de preferat ghete. Pune într-o pungă un tricou și un pulover de schimb!
- II. Alege mâncarea potrivită pe care o vei pune în pungi de plastic care se închid etanș: 1-2 mere, 1-2 pachete de sticksuri sau biscuiți, 1-2 batoane de ciocolată, 2 sandvișuri și, obligatoriu, apă plată (2 litri).
- III. Pregătește-te pentru orice situație cu saci de gunoi, lanternă, pelerină de ploaie, șervețele uscate, șervețele umede.
- IV. Verifică dacă aparatul de fotografiat are bateriile încărcate și spațiu suficient pentru poze care vor immortaliza momente, locuri și oameni dragi. În locul aparatului, poți folosi telefonul smart!
- V. Așază toate lucrurile în ordine, în rucsac, având în vedere ordinea folosirii lor. Utilizează fiecare compartiment și buzunar al rucsacului, dându-i o destinație precisă. Respectă regula de aur: nu lua mai mult decât poți căra sau mai multe lucruri decât ai nevoie!
Gata de excursie? Drum bun!

2 Răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- a) Precizează tema textului.
- b) Precizează două motive, desprinse din text, pentru care este necesar ghidul propus.
- c) Prezintă, în rezumat, cele cinci etape propuse în textul dat pentru pregătirea unei excursii.
- d) Numește partea de vorbire cu care încep majoritatea enunțurilor. Ce denumește această parte de vorbire?
- e) Transcrie listele de obiecte pentru drumeție și menționează în scris câmpurile lexicale din care fac parte acestea.
- f) Exemplifică patru grupuri substantiv-adjectiv și patru grupuri substantiv-numeral.
- g) Clasifică enunțurile din ultimul alineat, având în vedere criteriile: asertiv/interogativ/exclamativ/imperativ. Motivează, oral, utilizarea lor.

IMPORTANT

- **Textul narativ-descriptiv** prezintă, în succesiune, etapele de realizare a unei acțiuni: de la rețetele culinare la descrierea diferitelor jocuri, de la realizarea unei bărci din hârtie (origami) la scrierea corectă a rezumatului, de la pașii necesari pentru pregătirea unei excursii la rețete ale atingerii succesului în diferite domenii etc. Acest tip de text îmbină particularitățile textului narativ, dar și ale textului descriptiv:

Particularități ale textului narativ	Particularități ale textului descriptiv
Prezintă acțiuni, în succesiunea lor cronologică.	Enumeră obiecte și caracteristicile sau cantitățile lor.
De obicei, etapele sunt prezentate cu ajutorul verbelor la imperativ (de exemplu: <i>combină, separă, pregătește</i>), dar pot fi înlocuite și cu verbe la indicativ, persoana I singular (de exemplu: <i>combin, separ, pregătesc</i>).	Predomină grupul substantiv-adjectiv (de exemplu: <i>unt moale, pahar înalt, suprafață aspră</i>) sau substantiv-numeral (de exemplu: <i>cinci ouă, șase scobitori, 100 g făină</i>).

- **Structura** textului narativ-descriptiv este:

• titlul – în care se regăsește tema;	• cuprinsul care include:
• introducerea – înfățișează motivele pentru care e nevoie de prezentarea etapelor;	a) prezentarea listei/listelor de obiecte necesare;
• încheierea – poate fi un scurt îndemn sau o urare.	b) descrierea acțiunilor care trebuie realizate corect și, de cele mai multe ori, în ordinea indicată pentru a ajunge la rezultatul dorit;

Structura unui tip de text ajută în redactarea acestuia. Pentru o compunere reușită, respectă etapele scrierii:

- Întocmește **planul compunerii!** Folosește-te de structura tipului de text pe care îl ai de scris!
- Scie **ciorna pe baza planului** întocmit! Aceasta reprezintă prima formă a compunerii sau a unui text pe care trebuie să îl scrii. Ciorna trebuie redactată pe o foaie separată sau pe caietul de ciorne.
- Recitește compunerea și corectează greșelile de logică, de exprimare, de ortografie și de punctuație! Reformulează expresii, enunțuri, adăugând sau ștergând cuvinte!
- Găsește **un titlu** potrivit!
- Transcrie compunerea sau textul pe caietul de teme!

EXERSEAZĂ!

3 Lucrați în perechi!

- Alegeți una dintre următoarele teme: cum preparați prăjitura preferată; cum redactați un rezumat perfect; cum să vă remarcați la disciplina voastră preferată; cum să organizați timpul dedicat temelor; cum să realizați un experiment științific simplu.
- Scrieți un text narativ-descriptiv pornind de la tema aleasă.
- Respectați toate etapele scrierii.
- Citiți textul în fața clasei.

4 Completează, în scris, enunțurile următoare:

Realizarea planului compunerii m-a ajutat să/la Scrierea ciornei a fost importantă, pentru că Citind ciorna, am identificat următoarele greșeli:

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 5 Redactează un text narativ-descriptiv, de 80-100 de cuvinte, despre un ghid de călătorie în lumea imaginărilor a poveștilor. Respectă structura specifică acestui tip de text și etapele scrierii.

Enunțul. Punctuația enunțului. Propoziția (actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Lucrați în pereche!** Aranjați literele următoare pentru a obține:
 - TESAVIR (un enunț prin care sunt redată informații);
 - VATIREMPI (enunț ce exprimă o poruncă, un îndemn sau o rugămintă);
 - GOVITENITAR (enunț ce exprimă cererea unei informații);
 - LACEXVITAM (enunț ce exprimă o stare afectivă).
- 2** a) Asociază fiecărui tip de enunț descoperit la exercițiul 1 câte un exemplu dintre următoarele afirmații:
b) Motivează, oral, punctuația de la finalul acestora.

Iar dacă te știi pe calea cea dreaptă, cine te mai poate împiedica? Epictet

Nimeni altcineva nu este ca tine și asta e puterea ta. – Anonim

Ai încredere în tine!
Ai încredere în abilitățile tale!
N. V. Peale

Cât de puternică este forța gândurilor tale!

AMINTEȘTE-ȚI!

- ✓ **Enunțul** poate fi o propoziție sau o frază. **Propoziția** este o comunicare cu un singur predicat.
- ✓ **Fraza** este o comunicare alcătuită din două sau mai multe propoziții. Numărul propozițiilor dintr-o frază este dat de numărul predicatelor.

Clasificarea propozițiilor:

După aspect , propoziția este:	După alcătuire , propoziția este:
<ul style="list-style-type: none">• afirmativă: <i>Toată lumea subacvatică <u>știa</u> povestea micii sirene [...]</i>• negativă: <i>[...] el <u>nu avea</u> nicio calitate.</i>	<ul style="list-style-type: none">• simplică – alcătuită din predicat și subiect: <i>[...] peștele a dorit.</i>• dezvoltată – alcătuită din predicat, subiect și alte părți de propoziție: <i>A fost odată ca niciodată un pește visător.</i>

EXERSEAZĂ!

- 3** Citește, cu atenție, următorul fragment, pentru a răspunde, în scris, cerințelor de mai jos:
Și voinicul privi iar în sus. Privea în sus și nu-și credea ochilor: zile, săptămâni, luni avea de umblat. Și cât era de hotărât și de vânos drumețul, nu-și putu opri un oftat:
— *Uf! Că mult mai am de suit, Doamne!* (Emil Gârleanu, *Gândăcelul*)
 - Transcrie, din text, o propoziție afirmativă și una negativă.
 - Transformă primul enunț al textului într-o propoziție simplă.
 - Alcătuiește o propoziție negativă, una afirmativă și una dezvoltată despre gândăcel.
 - Precizează rolul virgulei în secvențele subliniate în text.
- 4** Scrie:
 - un enunț imperativ, în care substantivul *drumețul* să fie atribut;
 - un enunț asertiv cu subiect multiplu;
 - un enunț exclamativ, având predicatul *se oprește*;
 - o propoziție simplă, interogativă.
- 5** Alege, dintre cele patru afirmații de la exercițiul 2, una singură, pe care-o consideri cea mai potrivită pentru definirea încrederii. Motivează-ți alegerea într-un text de minimum 50 de cuvinte, în care vei integra toate tipurile de enunț.

Conceperea și înțelegerea textului oral.

Parafrazare, informații explicite, implicite, rezumare

DESCOPERĂ!

1 Lucrați în echipă!

Grupați-vă câte 4-6 elevi!

- Căutați informații și realizați, în 4-6 enunțuri, prezentarea unui animal care are însușiri naturale ce îi permit să trăiască, fie și pentru câteva momente, și în alt mediu decât cel în care își duce viața în mod normal.
- Alegeți un reprezentant al grupei care să prezinte oral rezultatul cercetării voastre.

2 Ascultă, cu atenție, materialul audio *Află totul despre delfini* din manualul digital. Răspunde, apoi, următoarelor cerințe:

- Identifică un cuvânt-cheie al prezentării și, pe baza lui, numește, într-un enunț oral, tema prezentării.
- Formulează, în câte un enunț oral, o informație generală, respectiv o informație de detaliu despre delfini.

3 Lucrați în pereche!

Ascultați, din nou, materialul audio și notați câte o informație referitoare la:

- inteligența delfinilor;
- știința care se ocupă cu studiul delfinilor;
- clasa de animale⁷ din care fac parte (caută apoi trei caracteristici ale acestei clase și notează-le în caiet);
- viteza de deplasare a delfinilor;
- modul în care înoată (rețineți adjectivele utilizate de prezentator).

4 Precizați, într-un enunț oral, care dintre informațiile notate de voi au fost exprimate limpede și care informații au fost deduse dintr-o anumită exprimare a prezentatorului.

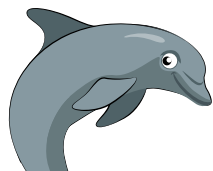
⁷ **clasă de animale**, s.f. – Fiecare dintre diviziunile fundamentale ale regnului animal sau vegetal, mai mică decât încregătura și mai mare decât ordinul. Exemple de clase de animale: mamifere, pești, reptile, păsări etc.

IMPORTANT

- **Informațiile explicite** sunt exprimate limpede, fără a mai fi nevoie de alte explicații.
- **Informațiile implicite** nu sunt exprimate direct, ele sunt incluse într-un alt conținut și se înțeleg de la sine.
- **Parafrazarea** înseamnă să exprimi prin cuvintele proprii (și mai pe larg) ideile unui text citit sau auzit.

EXERSEAZĂ!

- 5 Formează perechi cu elementele din cele două coloane, indicând ce informații se deduc din exprimările următoare:

Exprimare în citat	Informații implicite despre delfini
a) „mereu gata de zbuguială“	1. Fac sărituri în aer.
b) „comunică unul cu altul în propoziții“	2. Sunt inteligenți.
c) „se recunosc și se admiră în oglinzi“	3. Sunt sociabili.
d) „face spectaculoase salturi și plonjări“	4. Trăiesc în mediul acvatic, dar le place și cel aerian.
	5. Sunt jucăuși.

- 6 Scrie, într-un enunț, un motiv pentru care delfinii sunt considerați animale prietenoase.
- 7 Scrie un text despre delfini, prin parafrazare, adunând informațiile de la exercițiile 1-4. Prezintă-l oral în fața clasei.
- 8 Scrie rezumatul prezentării colegului tău de bancă. Prezintă-l oral în fața clasei.

9 Lucrează în pereche!

- Completați-vă cunoștințele despre delfini urmărind alte materiale audio, audio-video și lecturând informații din enciclopedii, reviste etc.
- Realizați un poster sau o prezentare PowerPoint cu titlul *10 curiozități despre delfini*.
- Prezentați rezultatele activității voastre, imaginându-vă că sunteți la o emisiune de știință în care un ziarist și un cercetător dialoghează despre delfini. Dialogul vostru va avea 10-20 de replici, iar posterul sau PPT-ul va fi afișat sau va rula pe fundal.

OBSERV!

Lista mea de verificare	DA	NU
Am notat informațiile despre delfini logic, după o documentare inițială?		
Am notat sursele din care am preluat noile informații?		
Prezentarea cuprinde curiozități despre delfini sub forma unor informații explicite și implicite?		
Am transpus datele din prezentare într-un dialog adaptat interlocutorilor?		
Am înregistrat dialogul, pentru a-l prezenta colegilor?		

Forma și sensul cuvintelor.

Rolul contextului în crearea sensului

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 **Lucrați în pereche!** Citiți, cu atenție, enunțul *Și-am încălecat pe niște pești și v-am spus niște povești.* Selectați cel mai lung cuvânt din enunț. Care este forma lui? Dar sensul?

AMINTEȘTE-ȚI!

Unitatea de bază a vocabularului este cuvântul. Acesta prezintă:

- o formă, dată de **litere** (în scris) sau de **sunetele** ce îl compun (oral);
- un conținut, dat de **unul** sau **mai multe sensuri**.

DESCOPERĂ!

- 2 Citește enunțurile date pentru a răspunde oral cerințelor următoare:

- Au făcut un **nod** trainic pentru a lega frânghia.
 - Orașul București este un important **nod** de cale ferată.
 - Baba le căuta **nod** în papură nurorilor sale.
- a) Citește enunțul în care cuvântul **nod** este folosit cu sensul lui obișnuit.
- b) Citește enunțul în care cuvântul **nod** denumește tot un aspect concret, dar sensul său rezultă dintr-o asemănare.
- c) Prezintă semnificația cuvântului **nod** din al treilea enunț.

IMPORTANT

În funcție de context, un cuvânt poate avea:

A. Sens propriu – sensul obișnuit al cuvântului, când acesta redă un aspect al realității și este cunoscut de toți vorbitorii. Sensul propriu prezintă două aspecte:

A.1. sens propriu de bază – susținut de ceea ce are un cuvânt specific în sine, indiferent de context. În dicționarele explicative este dat ca prim sens: *Fetele iau apă de la izvor.*

A.2. sens propriu secundar – rezultă dintr-o asemănare, depinzând de context: *Inscripțiile în piatră sunt izvoare istorice scrise.*

B. Sens figurat – sensul deosebit, neobișnuit, utilizat cu valoare expresivă: *Invidia este izvorul neînțelegerilor.*

EXERSEAZĂ!

- 3 Asociază cuvintele subliniate din prima coloană cu tipul de sens potrivit din coloana a doua:
- Are ochii verzi. propriu de bază
 - Admiram limpezimea unui ochi de apă. figurat
 - propriu secundar
- 4 Alcătuieste un enunț pentru a ilustra sensul cuvântului *ochi* rămas liber la exercițiul anterior.
- 5 **Lucrați în pereche!** Alcătuiți enunțuri, unul dintre voi cu sensul propriu, celălalt cu sensul figurat al expresiilor: **a spăla putina, a pune paie pe foc, a face cu ou și cu oțet, a pune frâu.** Faceți, apoi, schimb de caiete și verificați corectitudinea enunțurilor.

6 Rescrie enunțurile următoare, selectând termenul potrivit:

- La compunere lăsăm obligatoriu **alineate/aliniate**.
- El nu merge prin pădure pentru că se sperie de **arahide/arahide**.
- Tabloul său este unul **originar/original**.

7 Alcătuieste enunțuri care să illustreze sensul fiecăruia dintre termenii următori. Utilizează un dicționar!

abil/agil;	costa/acosta;	fluvial/pluvial;
adapta/adopta;	dependență/dependință	preveni/proveni;
campanie/companie;	evalua/evolua;	solidar/solitar.

8 Rescrie corect enunțurile următoare, eliminând cuvintele inutile:

- În fața noastră se întindeau multe dune de nisip.
- Copiii erau echipați identic la fel.
- Brusc, s-a declanșat o avalanșă de zăpadă.
- Au înghețat de frig la colindat.
- Au ales cea mai optimă soluție.
- Ne-au oferit un exemplu pilduitor.

9 Scrie, în caiet, varianta pe care o consideri corectă:

În enunțul Răul a fost stârpit de la rădăcină., cuvântul subliniat are:

- a) sens propriu de bază; b) sens propriu secundar; c) sens figurat.

În enunțul Stomatologul extrage rădăcina dintelui., cuvântul subliniat are:

- a) sens propriu de bază; b) sens propriu secundar; c) sens figurat.

În enunțul Stejarul are o rădăcină puternică., cuvântul subliniat are:

- a) sens propriu de bază; b) sens propriu secundar; c) sens figurat.

10 Scrie, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului corect:

În enunțul tăie straturile de apă până la suprafață., cuvintele subliniate au, în ordine:

a) sens propriu, sens figurat, sens figurat;	c) sens propriu, sens figurat, sens propriu;
b) sens figurat, sens propriu, sens propriu;	d) sens figurat, sens figurat, sens propriu.

11 Transcrie, în caiet, enunțul în care cuvântul transparent este corect utilizat:

a) Prin geamul transparent nu vedeai nimic.	c) Bancurile de pești se zăresc prin apa transparentă.
b) Peisajul transparent ne ia ochii.	d) Zahărul brun este transparent.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

12 Continuă următoarele enunțuri într-un mod original. Subliniază cu o linie cuvintele folosite cu sens figurat și cu două linii cinci cuvinte folosite cu sens propriu:

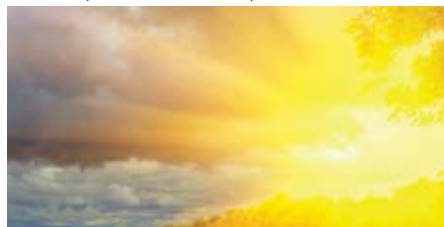
- Dacă aș fi o floare, vântul mi-ar șopti.... .

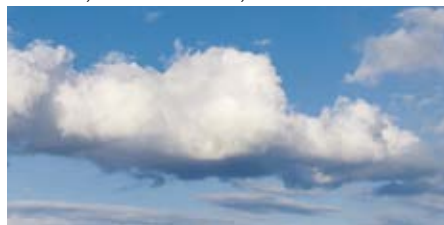
- Dacă aș fi un arbore, m-aș juca.... .

- Dacă aș fi o rază, i-aș spune bobului de rouă.... .

- Dacă aș fi un nor, aș poposi.... .

Sinonimele. Antonimele

AMINTEȘTE-ȚI!

1 Citește mesajul reclamelor de mai jos, apoi rezolvă, oral, sarcinile date:

A. Tortul nostru este delicios! Are cremă dulce de arahide, este îmbrăcat în frișcă naturală, peste care am pus fructe de pădure!

B. Tortul nostru este savuros! Are cremă de alune, este învelit în frișcă naturală, peste care am așezat fructe de pădure!

a) Descoperă perechile de sinonime din enunțurile de mai sus.

b) Selectează, din enunțurile date, un cuvânt care poate primi antonim.

AMINTEȘTE-ȚI!

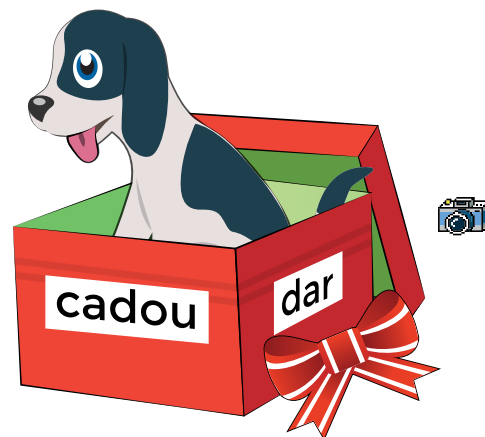
● **Sinonimele** sunt cuvintele cu formă diferită și cu sens asemănător sau identic: (a) folosi = (a) utiliza, cifru = cod. Relația de sinonimie există și între un cuvânt și o expresie: (a) păcăli = (a) trage pe sfoară sau între două expresii: din loc în loc = ici și colo.

● **Antonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și sens opus: senin ≠ înnorat, (a) vinde ≠ (a) cumpăra. Atât sinonimele, cât și antonimele trebuie să fie aceeași parte de vorbire.

EXERSEAZĂ!

2 Scrie în caiet, într-un tabel asemănător, partea de vorbire corespunzătoare perechilor de sinonime:

Sinonime	Parte de vorbire
primul – întâiul	
adânc – profund	
dumneata – matale	
(a) pedepsi – (a) sancționa	
asemănător – similar	
dânsul – el	
(a) strica – (a) avaria	
citeț – lizibil	
prietenie – amiciție	

3 Notează sinonimele cuvântului *dulce* din enunțurile următoare:

- Pisiul este așa de *dulce*!
- Vocea mamei e cea mai *dulce*.
- Cobor panta *dulce* a dealului.

4 Completează un tabel asemănător cu sinonimele potrivite din următoarea serie: *fudul*, (a) *repara*, *anevoios*, (a) *îndrepta*, *arogant*, *greu*, (a) *drege*, *încrezut*, *dificil*.

complicat	(a) corecta	îngâmfat

5 Notează câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele: *adevărat*, *iubirea*, (a) *micșora*, *veșnic*.

- 6 Completează, într-un tabel asemănător celui de mai jos, câte un antonim pentru cuvintele evidențiate din enunțurile următoare:

	Sinonim	Antonim
Șoseaua mare are multe benzi.	lată	îngustă
Bradul mare ajungea până în tavan.		
Au cultivat o suprafață mare cu orz.		
Vesta aceasta îmi este mare .		
Ursul a săpat o groapă mare .		
Vulpea are coada mare .		

- 7 Transcrie antonimele din proverbele de mai jos, precizând ce parte de vorbire sunt:
- *Cu un ochi râde și cu altul plânge.*
 - *Paza bună trece primejdia rea.*
 - *Cine nu învață la tinerețe va plânge la bătrânețe.*
- 8 Formează cu ajutorul literelor sau al grupurilor de litere **ne-, a-, i-, in-, im-, des-, dez-**, antonime de la cuvintele: *atent, tipic, certitudine, posibil, normal, a lega, a face, responsabil*, după modelul dat.
Exemplu: obosit/ neobosit

- 9 Precizează, în scris, câte un antonim pentru fiecare din următoarele expresii:
- a-și aduce aminte
 - a veni pe lume
 - a lua la rost
 - a-și lua inima-n dinți

- 10 Citește, cu atenție, textul următor, pentru a răspunde, în scris, cerințelor următoare:
*Domnul Wonka devenise și mai agitat și se vedea limpede că ținea la această încăpere mai mult decât la celelalte. Țopăia ștregărește printre oale, neștiind unde să-și bage nasul mai întâi, întocmai ca un copil în fața pomului de Crăciun. (R. Dahl, *Charlie și fabrica de ciocolată*)*

a) Selectează, din seriile următoare, sinonimele ce ar putea înlocui cuvintele subliniate în text, fără a modifica mesajul transmis de autor:

- *devenise* – evoluase, se făcuse, se schimbase, se transformase, se prefăcuse, ajunsese;
- *agitat* – tumultuos, neastâmpărat, neliniștit, frământat, tulburat;
- *limpede* – curat, străveziu, clar, senin, luminos, deslușit;
- *încăpere* – spațiu, întindere, compartiment, cameră, odaie;
- *țopăia* – dansa, juca, sărea, sălta;
- *oale* – vase, ulcioare, cratițe, tigăi, recipiente;
- *copil* – pui, fiu, făt, prunc.

b) Identifică în seriile de la punctul a) cuvinte care pot avea antonime, alcătuind enunțuri cu acestea din urmă.

- 11 Asociază, oral, fiecare expresie din prima coloană cu sinonimul corespunzător din a doua coloană:

<i>a face din țânțar armăsar</i>	a amăgi
<i>a duce cu vorba</i>	a certa
<i>a băga la cap</i>	a exagera
<i>a lua la rost</i>	a supăra
	a reține

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 12 Scrie o pagină din jurnalul peștelui-pasăre, de 80-100 de cuvinte, al cărei final să poată fi reprezentat de versurile următoare: *Să lupți, să fii victorios,/ Asta-i frumos!/ Să zaci în tine doborât,/ Asta-i urât.*

Omonime. Cuvinte polisemantice

DESCOPERĂ!

1 Citește următoarele enunțuri, pentru a răspunde, oral, cerințelor:

- Cercetătorul pune **lama** la microscop.
 - **Lama** trăiește în America de Sud.
- a) Care este sensul cuvintelor scrise îngroșat?
b) Ce observi privitor la forma acestor cuvinte?
c) Ce părți de vorbire sunt?

IMPORTANT

☉ **Omonimele** sunt cuvintele cu formă identică și cu sens diferit. Omonimele pot fi:

părți diferite de vorbire	aceeași parte de vorbire
<i>Copilul sare de bucurie.</i> (verb)	<i>Am cules o pară coaptă.</i> (substantiv)
<i>S-a descoperit un nou zăcământ de sare.</i> (substantiv)	<i>Focul ardea cu o pară domoală.</i> (substantiv)
• cu forme identice de plural: liră – lire, pilă – pile;	
• cu forme diferite de plural: bob – boabe, bobi, boburi.	

- ☉ **Omonimele** sunt cuvinte care se rostesc la fel, dar se scriu diferit: **Ne-am** dus în vizită la un **neam**. **Bineînțeles** că exercițiul a fost **bine înțeles**.
- ☉ **Omografele** sunt cuvinte care se scriu la fel, dar se deosebesc în rostire prin accent: **Acéle** fete foloseau **ácele** pentru cusut. Vânătorul **ochi** prada cu un singur **óchi**.
- ☉ **Omonimele** trebuie să fie **și omofone** (să se pronunțe la fel) **și omografe** (să se scrie la fel) în același timp: Un gospodar își face două **care** să **care** cu ele fânul.

EXERSEAZĂ!

- 2 Precizează sensul omonimelor din enunțurile următoare:
- Îl privea cu *milă*. Vaporul nu parcursese nici o singură *milă*.
 - Iranul este condus de un *șah*. Voi participa la un concurs de *șah*.
- 3 Notează enunțuri adecvate pentru a ilustra omonimele: **ban, leu, șiret, termen, ton, vară, gol**.

DESCOPERĂ!

4 Asociază cuvintele subliniate în prima coloană cu sensul potrivit din coloana a doua:

<i>Masa</i> era în mijlocul camerei.	mâncare
La prânz, au primit o <i>masă</i> caldă.	cină
Aseară au luat <i>masa</i> în oraș.	ospăț
Duminica, ei mereu dădeau o <i>masă</i> mare.	piesă de mobilier
	decor

IMPORTANT

- ☉ Unele cuvinte pot avea mai multe sensuri, adică sunt **polisemantice** (de exemplu: *foc*, *a trece*). Sensurile cuvântului polisemantic sunt prezentate în dicționar în cadrul aceluiași articol, spre deosebire de **omonime**, care sunt înregistrate în articole diferite.
- ☉ Cuvintele cu un singur sens se numesc **monosemantice** (de exemplu: *hidrogen*, *divizibil*).

- 5 Alcătuieste, în caiet, enunțuri pentru a ilustra polisemia cuvintelor: *fir*, *a trece*, *mână*.
- 6 Transcrie cuvintele monosemantice din următorul enunț: *Biotopul reprezintă un mediu de viață cu caracteristici ecologice relativ omogene pe care se dezvoltă o biocenoză.* (www.wikipedia.org)
- 7 Identifică omonimele din enunțurile următoare, apoi notează-le într-un tabel asemănător celui de mai jos, precizând și forma de plural:
- Barca plutește pe lac. *Am dat cu lac tot gardul.*
 - A crescut presiunea cu un bar. *L-am văzut intrând în bar.*
 - Caloriferul are doar un element. *Mulțimea conținea un singur element.*
 - Va participa la un concurs de bob. *Nu orice bob rodește.*
 - Mama face un drob grozav. *Femeile păzeau drobul de sare.*
 - Am cumpărat un corn. *Animalul nu mai avea un corn.*
 - I s-a recomandat o doză mai mică din medicament. *Electricienii vor verifica orice doză.*
 - A scris un articol pentru ziarul școlii. *A cumpărat un articol de îmbrăcăminte la promoție.*

Omonime cu forme identice de plural	Omonime cu forme diferite de plural

- 8 Scrie câte un sinonim corespunzător verbului polisemantic a *ține*, pentru a evita repetarea acestuia în enunțurile următoare:
- Nu mai *ținea* minte de când nu l-a mai *ținut* cineva în brațe.
 - De când nu-l mai *țineau* puterile, nu mai putea *ține* frâiele țării.
 - Pentru că *ținea* mult la ai săi, și-a *ținut* ziua de naștere în familie.
 - Cât a *ținut* vacanța, bunica și-a *ținut* nepoții ca-n palme.
- 9 Notează în caiet seria în care cuvintele subliniate sunt în relație de omonimie:
- Priveam tulpinile delicate ale florilor. Pomșorul avea crenguțe fragede.
 - Nu au înțeles corect exercițiul. Au priceput altceva din cerință.
 - Mi-a răspuns la întrebare pe un ton amabil. Au pregătit o salată cu ton și ardei.
 - Seara, stăm cu toată familia la masă. Am cumpărat o masă nouă.
- 10 Recunoaște, oral, seria în care cuvântul subliniat este polisemantic:
- Am vizitat o carieră de piatră. Nu dorea o carieră militară.
 - Nașii îl duc pe fin la biserică. Ea își cumpără un voal fin.
 - Școala acordă burse de merit. El își acordează chitara.
 - Au construit o casă ecologică. Aveau împreună o casă fericită.

Câmpul lexical (actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 **Lucrați în pereche!** Citiți individual fragmentul următor, pentru a răspunde, în scris, cerințelor:

„Un ciripit străin o miră. Și cea dintâi rândunică, venită de departe, tăie albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori cu strigăte de bucurie, apoi se așează pe streașina casei, cântând mereu [...] În după-amiaza zilei acesteia, o pasăre cu pene verzi și galbene, un scatiu, veni, moleșit de căldură, de se furișă sub dânsa, la umbră, la adăpost. Și frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărea; iar aceasta ciripi, întâi înăbușită, din gușă, apoi mai prelung, mai dulce, cum nu auzise frunza cântec.”

(Emil Gârleanu, *Frunza*)

- a) Completați, într-un tabel asemănător, termeni ai fiecărui câmp lexical, din textul dat.
b) Identificați în text un alt câmp lexical, asociindu-i termenii corespunzători din fragmentul de mai sus.

Păsări	Elemente vegetale	

AMINTEȘTE-ȚI!

Câmpul lexical cuprinde cuvinte care aparțin aceleiași părți de vorbire (substantive, adjective, verbe). Pe lângă acestea, în câmpul lexical intră sinonimele și expresiile (de exemplu: câmpul lexical al **culorilor** – roșu, verde, nuanță, a da culoare, a-și pierde culoarea etc.)

EXERSEAZĂ!

- 2 Scrie cinci termeni din câmpul lexical al cuvântului casă.
- 3 Identifică, în lista următoare, acele cuvinte care fac parte din câmpul lexical al însușirilor cărții: *credibilă, tare, rapidă, fantastică, teribilă, eternă, minusculă, arogantă, fascinantă, largă, plăcută, tăcută*.
- 4 Notează, în caiet, **A** (adevărat) sau **F** (fals):
- Cuvintele *cameră, câmp, palat, copac* fac parte din câmpul lexical al *locuinței*.
 - Cuvintele *natura, iubirea, copilăria, timpul, istoria* fac parte din câmpul lexical al *temelor literare*.
 - Cuvintele *zi, ziulică, zidar, zilier, zilnic, zori de ziuă* fac parte din același câmp lexical.
 - Câmpul lexical al *artelor* include termenii: *muzica, literatura, sculptura, teatrul, pictura, cinematografia*.
- 5 a) Transcrie, din textul de mai jos, termenii care aparțin aceluiași câmp lexical:
Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură./ Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură./ În curând și el apare pe-orizontul aurit./ Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit. (V. Alecsandri, *Dimineața*)
b) Scrie, într-un enunț, tema sugerată de cuvintele selectate la punctul a).

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 6 Imaginează-ți că, răsfoind albumul de fotografii al familiei, atenția îți este atrasă de una în care te afli la o serbare școlară. Scrie un text de minimum 100 de cuvinte, în care să descrii ce simți. Folosește termeni din câmpul lexical al *emoțiilor*, pe care îi vei sublinia.

Limbă vorbită, limbă scrisă

DESCOPERĂ!

- 1 a) Privește cu atenție imaginile următoare și răspunde, oral, cerințelor:

Îmi aduc aminte ziua aia când am fost cu gașca la o activitate de ecologizare într-o pădure. Am văzut că „Unde-s mulți, puterea crește!”

Îmi amintesc ziua aceea în care grupul de elevi a ecologizat mica pădure. Am demonstrat puterea cuvântului „Împreună”!

- b) Care dintre cele două exprimări ți se pare mai îngrijită? Motivează!

IMPORTANT

- **Limba scrisă** este aspectul cel mai îngrijit al limbii, corect din punctul de vedere al regulilor impuse de specialiștii în domeniu.
- **Limba vorbită** este mai puțin controlată, dar mai expresivă. Trăsăturile sale caracteristice se observă în conversațiile obișnuite, de zi cu zi.

- 2 Citește, cu atenție, textul următor, pentru a răspunde, în scris, cerințelor:

„Din partea tatei, care ades îmi zicea în bătaie de joc: *Logofete, brânza-n cui, lapte acru-n călămări, chiu și vai prin buzunări!*, puteam să rămân cum era mai bine: Nic-a lui Ștefan a Petrei, om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba ceea: *Decât codaș în oraș, / Mai bine-n satul tău fruntaș* [...]

— Așa a fi, n-a fi așa, zise mama, vreau să-mi fac băietul popă, ce ai tu?

— Numaidacă popă, zise tata. Auzi, măi! Nu-l vezi că-i o tigoare de băiet, cobăit și leneș, de n-are pereche? Dimineața, până-l scoli, îți stupești sufletul. Cum îl scoli, cere de mâncare.”

(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

- a) Caută, în dicționar, sensul cuvintelor necunoscute;
- b) Rescrie forma corectă a următoarelor cuvinte din text: *ades, călămări, demâncare*, (vorba) *ceea*;
- c) Notează **A** (adevărat) sau **F** (fals):
- *Logofete, brânza-n cui, lapte acru-n călămări, chiu și vai prin buzunări!* este expresie populară.
 - Structurile următoare „*Auzi, măi!*”, „*ce ai tu?*” susțin adresarea directă.
- d) Selectează, din fragmentul propus, două secvențe care stârnesc umorul.

- 3 Notează termenul corect din fiecare serie de mai jos:

- a) a *înnota*, a *înoda*, a *înnopta*;
- b) a *deslipi*, a *conplăcea*, a *conviețui*;
- c) a *înternici*, a *înota*, a *înegura*.

- 4 Copiază variantele corecte:

umpic/un pic
suptire/subțire

scenă/scenă
deasemenea/de asemenea

dedesubtul/dedesuptul
adolescent/adolescent

- 5 Rescrie enunțurile, corectând greșelile de exprimare:

- a) *Abea aștept întâlnirea cu dragele mele pretene.*
- b) *Mă încalț adegvat, ca să nu cad pe ghiață.*

- c) *Să nu amâi întâlnirea noastră!*
- d) *Mai mă uit la o segvență din film și viu!*

Proiect tematic

Valori morale și modele umane în legendele popoarelor

Lucrați în echipă! Organizați-vă în echipe de 8-10 elevi. Citiți cu atenție etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

Ce veți face? O colecție de legende populare, povestite și interpretate chiar de voi.

De ce veți face? Pentru a descoperi în legendele populare românești și internaționale valori și modele umane demne de urmat.

Cum veți face?

- ✓ Pe copertă, veți scrie titlul colecției, clasa și numele membrilor echipei, cu litere cât mai interesante. Veți adăuga o imagine reprezentativă: un erou de legendă, motive tradiționale, elemente vegetale etc.
- ✓ Pe **prima pagină** veți prezenta cuprinsul culegerii, în care veți trece titlul fiecărei legende, țara de proveniență și numele elevului care a elaborat materialul.
- ✓ **Paginile următoare** vor conține legendele povestite și interpretate, în câte 100-150 de cuvinte, de fiecare dintre voi.
 - Veți avea în vedere să prezentați valorile morale transmise.
 - Veți adăuga o ilustrație potrivită.
 - Puteți folosi, drept punct de plecare, exemplul următor:

Legenda este o povestire în proză sau în versuri care conține elemente fantastice sau miraculoase, prin care se explică apariția unui lucru sau a unei ființe, caracterul aparte al unui eveniment (istoric), al unui erou (mitic) sau al unui fenomen.

O legendă românească, legată de numărul mare de petale adunate într-o floare de crizantemă, spune că o fetiță se ruga la Maica Domnului să-i însănătoșească mama foarte bolnavă. Și a visat că aceasta i-a spus că mama ei va mai trăi tot atâtea zile câte petale are crizantema din curte. A doua zi dimineața, fetița s-a repezit să numere petalele și, când a văzut că floarea are doar câteva, le-a rupt în sute de bucăți. Înduioșată, Maica Domnului i-a dat mamei fetei multe zile de atunci înainte, iar plantei o bogăție de petale și culori cum nu s-a mai văzut.

Valori transmise: credința, iubirea față de familie, bunătatea.

Cum vei ști dacă ai reușit?

Analizați proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.

Prezentați colecția de legende colegilor. Întrebați-i ce le-a plăcut, de ce le-a plăcut și ce vă recomandă.

AUTOEVALUARE

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă sunt scrise titlul colecției, clasa, numele membrilor echipei și se regăsește o imagine ilustrativă.			
În colecție se regăsesc legende din țări diferite.			
Fiecare legendă este însoțită de o scurtă interpretare, menționându-se valorile morale și modelele umane regăsite.			
Textele sunt scrise îngrijit.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			
Proiectul conține imagini ilustrative.			

RECAPITULARE

Citește fragmentul următor din *Bătrânul din lună* de Grace Lin, apoi răspunde la fiecare dintre cerințe.

Minli se trezi când soarele era sus pe cer, răspândind o lumină de foc. Chiar și în umbra pădurii, părul negru al fetei ardea puternic. Deschise ochii și aruncă o privire spre plosca de apă. Cum o parte din apă o folosise pentru busolă, iar în timpul nopții mai băuse din ea, plosca nu mai era decât pe jumătate plină. Luă o înghițitură și încercă să nu se gândească la Ma și Ba și la sentimentele lor când au găsit biletul. „Sper că înțeleg”, își zise fetița, mutând plosca de apă de pe un umăr pe altul.

Minli porni din nou spre apus. După câteva clipe, mai luă o gură de apă. Se străduia să fie cumpătată, dar soarele răzbătea chiar și prin frunzișul des care se întindea deasupra sa, așa că nu fu de mirare că, în scurt timp, plosca i se legănă goală pe braț. Chiar atunci, printre copaci, se auzi un foșnet lin.

„E susurul apei!” se gândi ea și o luă în direcția din care venea clipocitul. „Pe aici pe undeva e apă”. Curând zări un pârâu cu apă limpede și strălucitoare și, fără să stea pe gânduri, se aplecă să bea

și să-și umple plosca. Însă abia luă o înghițitură că o și scuipă!

— Apă sărată! strigă ea uimită. Apa aceasta e sărată!

Se așeză lângă pârâu și gândurile o copleșiră: „Cum se face că apa asta e sărată? Oceanul e hăt departe. Ce ciudățenie.” Împinsă de curiozitate, Minli uită de sete și o apucă în sus, de-a lungul pârâului.

Albia se lățea și se adâncea, în scurt timp devenind un râu ca toate râurile. Tocmai când Minli era cât pe ce să se dea bătută și se pregătea să facă cale-ntoarsă, auzi niște gemete răsunătoare și simți pământul tremurând ușor.

— Cine-i acolo? strigă Minli.

— Ajutor! răspunse scâncind o voce stinsă. Mă poți ajuta?

— Vin! zise fetița numaidecât.

Fără să se gândească de două ori, lăsă la o parte busola și începu să înainteze prin apă. Apa era caldută ca cea de îmbăiat și limpede precum cristalul. Minli își putea vedea picioarele pe fundul pârâului și printre ele toate pietrele și frunzele. Pe măsură ce se apropia de voce, apa creștea tot mai mult, până la genunchi și apoi aproape până la gât.

— Mai ești acolo? întrebă tânguitor glasul. Te rog, ajută-mă!

— Aproape am ajuns! strigă Minli.

Trase aer adânc în piept și se scufundă în apă în direcția glasului. O usturau ochii din cauza apei sărate, așa că îi ținu închiși până ieși din nou la suprafață. Când într-un final reuși să deschidă ochii, aproape că se afundă la loc de uimire. În fața ei se afla... un DRAGON!

- 1 Alcătuiește, oral, un enunț în care să precizezi despre cine ai aflat din fragmentul citit.
- 2 Delimitează textul în fragmente logice, apoi precizează oral cuvântul-cheie pentru fiecare fragment delimitat.
- 3 Alege, din seria *natura, călătoria/aventura, curajul, familia, prietenia*, substantivul care consideri că numește tema textului. Justifică, oral, răspunsul tău.

- 4 Precizează litera corespunzătoare răspunsului corect, pe baza informațiilor din textul citit.
- **Minli este o fetiță**
 - a) care dorește să ajungă la apa oceanului.
 - b) care caută un pârâu să bea apă.
 - c) care caută un dragon.
 - d) care s-a pierdut de părinții săi, Ma și Ba.
 - **Evenimentele se desfășoară**
 - a) în prima parte a zilei.
 - b) în timpul nopții.
 - c) la apus.
 - d) la ivirea zorilor.
 - **Întâmplarea se petrece**
 - a) în apropierea oceanului.
 - b) pe un drum spre apus.
 - c) lângă un fluviu cunoscut.
 - d) în apropierea unei păduri.
 - **Textul se referă**
 - a) la despărțirea lui Minli de Ma și Ba.
 - b) la drumul lui Minli către casă.
 - c) la întâlnirea lui Minli cu un dragon.
 - d) la aventura lui Minli în căutarea unui dragon.
 - **Minli este o fetiță**
 - a) ciudată.
 - b) curioasă.
 - c) fricoasă.
 - d) tristă.

5 Notează planul simplu și planul dezvoltat de idei al textului.

6 Scrie, în 80-100 de cuvinte, rezumatul textului.

7 Prezintă, în 15-30 de cuvinte, semnificația secvenței: „Când într-un final reuși să deschidă ochii, aproape că se afundă la loc de uimire. În fața ei se afla... un DRAGON!”.

- 8 a) Ce crezi că se întâmplă imediat după ce fetița descoperă dragonul? Alcătuieste, oral, două-trei enunțuri în care să exprimi ceea ce îți imaginezi tu că urmează.
b) Citește cartea *Bătrânul din Lună* de Grace Lin și observă dacă ai anticipat evenimentele sau ai avut o altă idee despre întâlnirea lui Minli cu dragonul.

9 **Lucrați în pereche!** Alcătuiți un dialog, de 8-10 replici, despre prietenia dintre un animal și un copil. Menționează, apoi, oral o informație explicită și o informație implicită pe care le-ai aflat din dialogul cu colegul tău.

10 Scrie un text narativ-descriptiv, de minimum 80 cuvinte, cu titlul *Un animal de companie fericit*.

11 Transcrie din enunțurile următoare:

— *Mai ești acolo? Întrebă tânguitor glasul. Te rog, ajută-mă! [...] Apa aceasta e sărată!* câte un enunț:

- asertiv
- interogativ
- exclamativ
- imperativ.

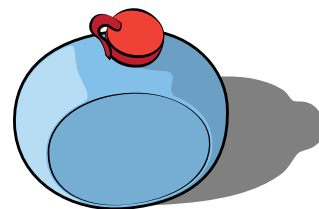
12 Explică, în scris, rolul fiecărui semn de punctuație din enunțurile de la exercițiul anterior.

13 Transformă în propoziții simple enunțurile de mai jos:

- *Chiar atunci, printre copaci, se auzi un foșnet lin.*
- *Apa creștea tot mai mult, până la genunchi.*

14 Alcătuieste:

- o propoziție dezvoltată, negativă despre Minli;
- o propoziție simplă, afirmativă despre dragon.

- 15 Selectează varianta care conține doar cuvinte utilizate în secvența următoare cu sens figurat: „Soarele era sus pe cer, răspândind o lumină de foc. Chiar și în umbra pădurii, părul negru al fetei ardea puternic.”
 a) soare, cer, pădure; b) lumină, umbră, păr; c) foc, ardea.
- 16 Formulează enunțuri cu sensul propriu (de bază și secundar) și cu sensul figurat al următoarelor cuvinte din text: *gură, umăr*.
- 17 Completează pe caiet, într-un tabel asemănător celui de mai jos, câte un sinonim și câte un antonim, potrivite pentru sensul din text al cuvintelor, după modelul:

Cuvânt	<i>apus</i>	<i>se trezi</i>	<i>cumpătată</i>	<i>(albia) se lățea</i>	<i>(gemete) răsunătoare</i>
Sinonim	asfințit				
Antonim	răsărit				

- 18 Copiază din seria *arhiplină, umplută, îmbrăcată, aglomerată, înveșmântată, plină*, antonimele potrivite pentru sensul din text al cuvântului subliniat: *plosca i se legănă goală pe braț*.
- 19 Scrie câte o propoziție cu omonimele cuvintelor subliniate:
- *Minli se trezi când soarele era sus pe cer.*
 - *Se auzi un foșnet lin.*
 - — *Vin! zise fetița numaidecât.*
 - — *Mai ești acolo?*

- 20 Asociază fiecare enunț din prima coloană cu sensul corespunzător al cuvântului *limpede*:
- a) Pe cerul *limpede* nu era niciun nor. clar
- b) Nu am văzut de mult un lac atât de *limpede*. senin
- c) Am primit un răspuns *limpede* la întrebare. curat
precis

- 21 Notează **A**, dacă enunțul exprimă un adevăr sau **F**, dacă enunțul este fals:
- a) Din câmpul lexical al naturii, fac parte următoarele cuvinte din text: *soare, cer, pădure, ploscă, frunziș, copaci*.
- b) Din câmpul lexical al apei, se regăsesc în text cuvintele: *pârâu, clipocit, râu*.
- c) Din câmpul lexical al părților corpului, se pot enumera următoarele cuvinte din text: *picioare, gât, pantof, umăr, braț*.

- 22 Prezintă, în cel puțin 50 de cuvinte, un proiect școlar la care ai participat. Precizează disciplina/ domeniul la care a avut loc și subliniază cuvintele care fac parte din câmpul lexical al acelei discipline/ aceluși domeniu.

OBSERV!

- Apreciază, la sfârșitul unității de învățare, propriul comportament.

Comportamentul/Atitudinea	Întotdeauna	Frecvent	Uneori	Niciodată
Mi-am pregătit materialele necesare.				
Am ascultat atent explicațiile profesorului.				
Pe parcursul orelor, am adresat întrebări de clarificare.				
Răspunsurile mele au fost adecvate cerințelor.				
Am rezolvat sarcinile de lucru individuale, în mod independent.				
Mi-am efectuat temele corect și complet.				
Mi-am exprimat, argumentat, opinia.				
M-am implicat activ în activitățile de grup.				

EVALUARE

- Timp de lucru: 50 de minute
- Vei primi 10 puncte din oficiu.

- Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată.

A fost odată un tată care avea trei feciori.

Într-o zi, îi chemă la dânsul și le spuse:

— Am să vă dau la fiecare câte o pungă cu galbeni. Mergeți în lume și căutați fructul cel mai valoros. Celui care mi-l va aduce am să-i dăruiesc jumătate din averea mea.

Feciorii luară pungile cu galbeni și porniră fiecare în trei părți ale lumii în căutarea fructului celui mai de preț.

După trei ani, se-ntoarseră cu toții la tatăl lor.

— Ei, zise acesta, întorcându-se către feciorul cel mare, ce mi-ai adus?

Băiatul îi răspunde:

— Fructul cel mai valoros, tată, este acela care e cel mai dulce. Eu ți-am cumpărat un ciorchine de strugure. Dintre toate fructele pământului nostru, acesta e cel mai dulce.

— Bine ai făcut, spuse tatăl, mi-ai adus un fruct tare bun. Dar tu ce mi-ai adus? Și se întoarse către feciorul cel mijlociu.

— Tată, eu m-am gândit că fructul cel mai valoros este acela care se găsește cel mai rar. De aceea m-am dus în țările sudice și ți-am cumpărat fructe rare, ce nu cresc pe la noi. Uite: nuci de cocos, portocale, curmale, banane; din fiecare câte puțin, ca să ai de unde să-ți alegi. Poftim, ia ce-ți place!

— Bine ai făcut, fiul meu, mi-ai adus fructe minunate. Am să aleg dintre ele.

Apoi se întorsese către feciorul său cel mai mic:

— Dar tu, fiule, ce mi-ai adus? De ce te-ai întors cu mâinile goale?

— Este adevărat, tată, că m-am întors cu mâinile goale, însă banii pe care mi i-ai dat nu i-am risipit pe fructe scumpe, ci m-am înscris la o școală. Trei ani de zile tot am învățat. Fructele pe care le-am cules nu se văd, pentru că ele se află în inima și în mintea mea. Socot, tată, că acestea sunt fructe valoroase...

Auzind aceste cuvinte, tatăl se bucură și zise:

— Tu mi-ai adus fructele cele mai scumpe, fiul meu! Tu meriți răsplata făgăduită, pentru că nu există fruct mai valoros ca învățătura.

(Fructul cel mai valoros – poveste populară bulgărească)

A. (30 de puncte)

- 1 Notează două grupuri de cuvinte din text, prin care este redat timpul evenimentelor. **6 p.**
- 2 Scrie litera corespunzătoare răspunsului corect.
Tema textului este a) familia. b) banul. c) învățătura. d) călătoria. **8 p.**
- 3 Formulează ideea principală a fragmentului marcat în chenar, pe baza cuvântului-cheie identificat, pe care îl vei sublinia. **8 p.**
- 4 Explică, în 15-20 de cuvinte, de ce tatăl consideră că fiul cel mic merită răsplata promisă. **8 p.**

B. (30 de puncte)

- 5 Selectează **A**, dacă enunțul exprimă un adevăr sau **F**, dacă enunțul este fals: **3x2 p. = 6 p.**
 - a) În enunțul „— *Dar tu, fiule, ce mi-ai adus?*”, virgula delimitează replica personajului de spusele povestitorului.
 - b) În enunțul „*Uite: nuci de cocos, portocale, curmale, banane.*”, virgula delimitează termenii unei enumeratii.
 - c) În enunțul „— *Bine ai făcut, spuse tatăl, mi-ai adus un fruct tare bun.*”, virgula izolează o strigare de restul enunțului.
- 6 Transcrie, din text, câte un enunț pentru a ilustra sensul propriu și cel figurat al cuvântului *fruct*. **4 p.**
- 7 Rescrie enunțul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele potrivite pentru sensul din text:
Tu meriți răsplata făgăduită, pentru că nu există fruct mai valoros ca învățătura. **5 p.**
- 8 Rescrie enunțul de mai jos, înlocuind cuvintele scrise îngroșat cu câte un antonim potrivit pentru sensul din text:
— Este **adevărat**, tată, că **m-am întors** cu mâinile **goale**, însă banii pe care mi i-ai **dat** nu i-am **risipit**. **5 p.**
- 9 Scrie câte o propoziție pentru a ilustra sensul omonimelor cuvintelor subliniate în secvențele următoare: **3 x 2p. = 6 p.**
 - — *Dar tu, fiule?*
 - — *Ei, zise acesta, întorcându-se către feciorul cel mare.*
 - *A fost odată un tată care avea trei feciori.*
- 10 Transcrie, din textul dat, patru termeni din câmpul lexical al fructelor. **4 p.**

C. (20 de puncte)

- 11 Alcătuieste, în 80-100 de cuvinte, rezumatul textului citat, având în vedere următoarele repere:
 - prezentarea ideilor principale; **5 p.**
 - respectarea succesiunii faptelor; **3 p.**
 - legarea ideilor cu ajutorul cuvintelor și al expresiilor specifice; **2 p.**
 - utilizarea modului, a timpului și a persoanei adecvate acestui tip de compunere; **4 p.**
 - utilizarea exclusivă a enunțurilor asertive și a limbii standard; **4 p.**
 - încadrarea în limitele de spațiu. **2 p.**

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte: unitatea compoziției – 2 puncte; corectitudinea exprimării – 2 puncte; punctuația – 2 puncte; ortografia – 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea – 2 puncte.

**1.2., 1.3., 1.4., 2.1., 2.3., 2.4., 3.1., 3.3., 3.4., 4.1.,
4.2., 4.3., 4.4., 4.5., 5.1., 5.2.**

TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN VERSURI

DESCOPERĂ ORIZONTUL TEXTULUI!

- 1 Amintește-ți de un personaj inspirat din lumea animalelor. Comunică-le colegilor tăi ce ai admirat sau ce nu ți-a plăcut la acesta.
- 2 Asociază măștile, reprezentând figuri animaliere, cu câte o slăbiciune umană pe care ar putea să o ascundă.

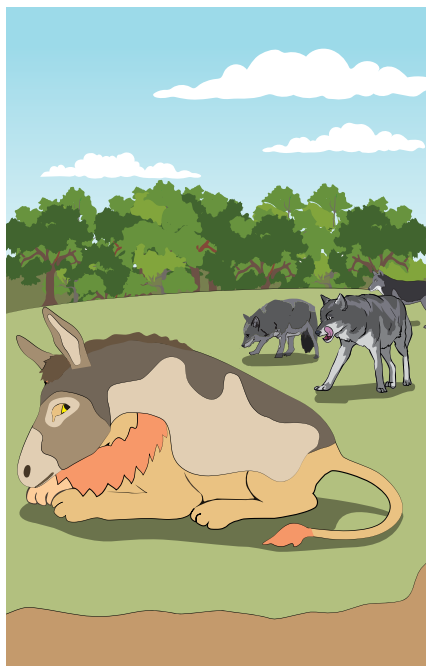
EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

- 3 Ascultă textul următor în lectura profesorului, apoi completează enunțul:
Lectura textului mi-a provocat o stare de, deoarece

Leul deghizat

de George Topîrceanu

Leul s-a-mbrăcat odată
Într-o piele de măgar,
Să colinde țara toată
Din hotar până-n hotar,
Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători¹)
Cu noroadele²-i blajine de supuși rumegători.

Deci, trecând el într-o seară la o margine de crâng
Ca un biet măgar nătâng,
Niște lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc
Și-ntr-o clipă îl înșfacă, grămădindu-l la mijloc.

— Stați, mișeilor! Ajunge – că vă rup în dinți acuși!
(Strigă leul, apărându-și pielea cea adevărată.)
Astfel vă purtați voi oare cu iubiții mei supuși?...

Lupii, cunoscându-i glasul, îndărăt s-au tras pe dată,
Și de frică se făcură mici, ca niște cățeluși.

— O, Măria Ta! Iertare!
Zise cel mai diplomat³ –
Semănai așa de tare
C-un măgar adevărat!...

George Topîrceanu (1886–1937) a fost poet, prozator, traducător, editor și colaborator la numeroase publicații. Între scrierile sale, un loc important îl ocupă volumul de poezii „Balade vesele și triste” (1920), în care diversele aspecte ale naturii și ale firii omului sunt ilustrate cu note de umor, de ironie sau de melancolie. Înclinația autorului spre umor și ironie este evidentă și în „Fabule pentru copii” sau în „Fabule mici pentru oameni mari” (1930–1936). Acestea sunt scurte narațiuni în versuri, cu caracter satiric, din care se desprinde o morală. Cele mai cunoscute fabule ale autorului sunt „Bivolul și coțofana”, „Boierul și argatul”, „Leul deghizat”.

¹ **dregător**, *dregători*, s.m. – demnitar la curtea domnească, în Țara Românească și în Moldova, având atribuții în sfatul domnesc, în administrație, justiție, armată, biserică; înalt funcționar.

² **norod**, *noroad* (învechit), s.n. – 1. popor, națiune, neam; 2. număr mare, mulțime, masă de oameni. 3. grosul populației.

³ **diplomat**, adj. (despre persoane) – 1. calculat, cu simțul măsurii în comportare; 2. viclen, șiret.

- 4 Citește textul, apoi scrie în caiet răspunsurile la următoarele întrebări:
- a) Ce ți-a atras cel mai mult atenția în textul citit? c) Ce te-a amuzat sau te-a întristat?
 b) Ce te-a surprins? d) Ce ai observat în scrierea textului?
- 5 **Lucreți în echipă!** Organizați-vă în grupe de câte trei membri, apoi citiți textul pe roluri. Ceilalți colegi vor aprecia interpretarea voastră după grila de mai jos.

Criteria	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
Pronunță corect cuvintele.			
Respectă punctuația.			
Își variază intonația.			
Respectă pauzele logice ale textului.			
Ritmul de citire permite auditorilor să înțeleagă textul.			

- 6 Precizează, oral, sensul expresiilor: *Din hotar până-n hotar*; *grămădindu-l la mijloc*; *pe dată*.
- 7 Citește explicațiile termenilor din subsolul paginii anterioare și selectează sensul potrivit în text pentru cuvintele *noroadă* și *diplomat*. Motivează, oral, răspunsul.
- 8 **Lucreți în pereche!** În text se disting două câmpuri lexicale: cel al animalelor și cel al trăsăturilor de caracter. Precizați cuvintele care aparțin acestor câmpuri lexicale.
- 9 Textul, organizat în patru strofe, redă o întâmplare simplă. Scrie, într-un tabel asemănător celui de mai jos, cuvintele-cheie și ideile principale corespunzătoare fiecărei strofe.

Strofa/număr de versuri	Cuvântul-cheie	Ideea principală
I → 6 versuri
II →		

IMPORTANT

Un **text narativ literar** poate fi redactat în **proză** sau în **versuri**. Autorul poate organiza textul în strofe cu număr egal de versuri sau cu număr diferit. Uneori, versurile sunt scrise continuu, fără a fi grupate în strofe și se obține un **text astrofic** (ex. „Mierla și bufnița” de Grigore Alexandrescu).

- 10 **Lucreți în pereche!** Completați *cadrele* cu informațiile corespunzătoare din text.

I. Care sunt personajele care se confruntă?	II. Unde și când are loc această confruntare?
III. De ce se confruntă personajele?	IV. Cum se rezolvă confruntarea?

- 11 Redactează, în 60-80 de cuvinte, rezumatul textului, pe baza tabelului de la exercițiul 10 și având în vedere regulile rezumării prezentate la pagina 21.
- 12 Parantezele folosite în scrierea versului „Strigă leul, apărându-și pielea cea adevărată” separă intervenția povestitorului de replica leului. Crezi că această informație suplimentară ascunde dezacordul autorului față de comportamentul leului preocupat doar de el însuși sau sugerează ideea că leul nu este sincer în ceea ce va spune? Justifică, oral, răspunsul tău.
- 13 Alege varianta corectă.
- Plasarea evenimentelor într-o seară, *la o margine de câmp* sugerează ideea că
- a) acestea sunt, de obicei, momentul și locul de pândă al lupilor ca să vâneze.
 b) în aceste împrejurări lupii pot vâna în voie, neobservați de conducătorul lor.
 c) sunt împrejurări obișnuite pentru lumea animalelor.
 d) autorul se inspire din fapte ale timpului său, inedite, care nu s-au mai petrecut vreodată.

AMINTEȘTE-ȚI!

- 14 a) Transcrie din stofa a patra versurile în care:
- I. lupul își cere iertare, de teama furiei stăpânului;
 - II. lupul găsește scuze nejustificate pentru greșelile lui și ale semenilor săi.
- b) Precizează, oral, procedeul artistic prin care animalele sunt puse în situații umane.

IMPORTANT

Personificarea este un procedeu artistic prin care se atribuie însușiri omenești unor ființe necuvântătoare, unor obiecte sau unor fenomene ale naturii. Acest procedeu este prezent în **fabule** (din lat. **fabula** = *povestire*), scurte **texte narative în versuri** sau în proză, cu personaje inspirate din lumea animalelor, a plantelor sau a obiectelor, puse în situații omenești, pentru a evidenția defecte ale firii omului. Aceste texte au caracter educativ, conțin o morală care apare explicit, separată de restul textului sau care este dedusă din întâmplarea povestită.

- 15 Deși întâmplarea este amuzantă, evidențiază aspecte grave ale societății, care pot fi îndreptate. Alege, din lista următoare, acele defecte ale firii umane, pe care le ilustrează comportamentul lupilor, personajele din fabula „Leul deghizat”:

ignoranța	lăcomia	orgoliul
trădarea	viclenia	egoismul
naivitatea	tirania	aroganța

- 16 Leul este recunoscut, în cultura lumii, ca animal ce simbolizează demnitatea, dreptatea și înțelepciunea. Crezi că în textul citit, leul, care își apără „pielea cea adevărată”, păstrează aceste calități sau, asemenea lupilor, este o mască a slăbiciunilor umane? Justifică, în 30-50 de cuvinte, alegerea ta.

- 17 Justifică, oral, opțiunea ta pentru unul dintre proverbele următoare, pe care îl consideri ilustrativ pentru morala fabulei citite.

Unde dreptatea lipsește, acolo tâlhăria împărățește. (proverb românesc)

Cine are cuțitul și pâinea taie felia cum vrea. (proverb italian)

Blândețea falsă e semnul șireteniei. (proverb indian)

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

- 18 Textul se încheie neașteptat, cu replica lupului celui mai diplomat. Scrie, în 3-5 enunțuri, un posibil sfârșit al întâmplării, imaginându-ți atitudinea leului față de lupii dregători.
- 19 Realizează un inventar de zece expresii/grupuri de cuvinte care conțin substantivul „lup” (ex.: *foame de lup*), consultând dicționarele explicative, tipărite sau online. Notează sensurile acestor expresii și subliniază-le pe cele nou aflate.

Citește și...

- ✓ *Câinele* de Anton Pann
- ✓ *Leul la vânat* de Alecu Donici
- ✓ *Găina și ciocârlia* de George Ranetti
- ✓ *Dreptatea leului* de Grigore Alexandrescu

Instanțele comunicării narative: autor, narator, personaj

DESCOPERĂ!

- 1 a) **Lucrați în pereche!** Stabiliți care dintre termenii scriși în casete aparțin planului realității, respectiv planului ficțiunii (lumii imaginare).

autorul textului narativ

povestitorul întâmplărilor

cititorul textului

personajele

- b) Scrie cu albastru termenii selectați pentru planul realității și cu verde, pe cei din planul ficțiunii.

Planul realității	Planul ficțiunii

IMPORTANT

Comunicarea dintre un autor și un cititor nu se realizează în mod direct, ci indirect, prin textul scris.

☉ **Autorul** este persoana care creează o operă literară, științifică sau publicistică. Acesta aparține unei epoci istorice și transmite un mesaj cititorului. **În textul narativ literar**, comunicarea autorului cu cititorul este mediată de instanțele comunicării narative: **narator, personaje**.

☉ **Naratorul (povestitorul) nu se confundă cu autorul**, aparține în totalitate lumii imaginate, este un intermediar între autor și cititor, „vocea” din text care narază (povestește) întâmplările progresiv și subliniază starea de spirit a personajelor. Prin intermediul acestuia, autorul își transmite valorile, atitudinile, concepția sa de viață.

În textul narativ literar întâmplările pot fi povestite de un narator:

- „voce” anonimă, care nu își dezvăluie identitatea și nu participă la acțiune, are rol de observator;
- participant direct la evenimentele relatate, de cele mai multe ori protagonistul acțiunii (narator-personaj).

☉ **Personajul**, asemenea naratorului, există doar în lumea imaginată. Autorul poate să aibă ca model persoane din realitate, însă personajul creat se deosebește de persoana din viața reală.

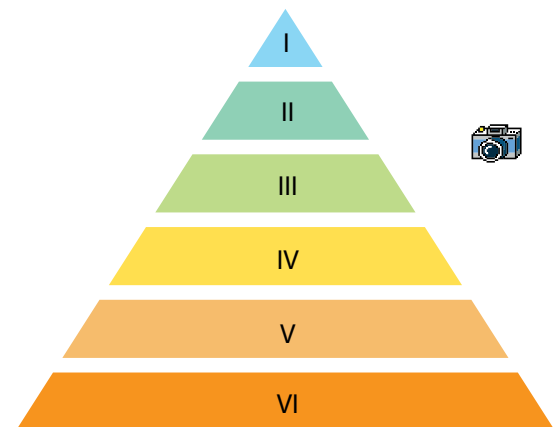

EXERSEAZĂ!

- 2 **Lucrați în pereche!**

Alegeți unul dintre personajele textului *Leul deghizat* și completați, pe o foaie albă, „piramida personajului” astfel:

- I → numele personajului;
- II → statutul social;
- III → trei trăsături de caracter ale personajului;
- IV → comportamentul (într-o situație concretă);
- V → problema cu care se confruntă;
- VI → felul în care soluționează problema.

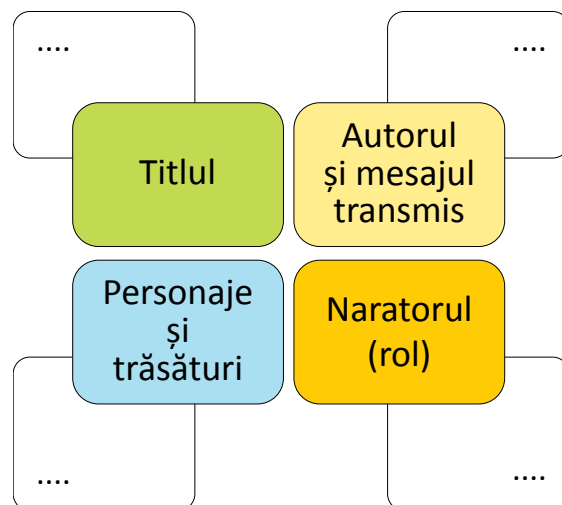

3 Completează, în caiet, următoarele enunțuri cu informațiile corespunzătoare textului *Leul deghizat*.

- Autorul textului „Leul deghizat” este
- Întâmplările sunt povestite de un narator
- Personajele participante la evenimente sunt
- Prin intermediul personajelor și al naratorului, autorul transmite cititorului mesajul:

4 **Lucrați în echipe!** Organizați-vă în echipe de 4-5 membri. Citiți individual textul în versuri *Doi raci*, după fabulistul Alecu Donici, apoi discutați și completați pe o foaie de flipchart o schemă asemănătoare celei alăturate. Confrunțați răspunsurile voastre cu ale colegilor din celelalte grupe și corectați eventualele greșeli.

— Ei, vezi, mă rog, ce nătărău!	Mă iartă că nu știu.
Tot înapoi se dă.	Și dar, te rog, mă-nvață;
Așa un rac pe fiul său	Dă-mi pildă drept povață,
Odată ocără.	Și-apoi, eu după tine
— O, bunul meu părinte!	Voi merge foarte bine.
Răspunse racul fiu –	E grea pretenția fără exemple bune,
Cum mergi tu înainte?	Să fie cineva desăvârșit în lume.

5 Crezi că pentru educarea copiilor este important exemplul adulților? Motivează-ți răspunsul în cel puțin 50 de cuvinte, valorificând textul „Doi raci” de Alecu Donici.

6 Completează următoarea grilă de autoevaluare privind lectura textelor narative în versuri.

AUTOEVALUARE

După aceste activități pot:	DA	NU
• să identific, pe baza textului, locul și timpul acțiunii.		
• să respect toate regulile de rezumare a unui text narativ.		
• să identific personajele și trăsături ale acestora.		
• să recunosc fragmente în care este prezent naratorul.		
• să formulez, în 1-2 enunțuri, mesajul textului.		

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

3 PORTOFOLIU

7 Imaginează-ți cum ar relata întâmplările lupul *cel mai diplomat* din fabula *Leul deghizat*. Scrie un text de 100-150 de cuvinte în care personajul este și narator.

Vei avea în vedere:

- să respecti structura textului;
- să concepi textul conform situației date;
- să scrii un text original;
- să te exprimi corect și clar.

Roluri în comunicare. Reguli de acces la cuvânt.

Contextul de comunicare

DESCOPERĂ!

- 1 a) Identifică, în versurile următoare, starea pe care o trăiesc lupii din fabula *Leul deghizat*: „Lupii, cunoscându-i glasul, îndărăt s-au tras pe dată, / Și de frică se făcură mici, ca niște cățeluși.”
b) Din ce cauză își manifestă frica lupii, personajele fabulei?
c) Exprimă-ți oral opinia despre cauza/cauzele acestei temeri.
d) Prezintă oral, în 2-5 enunțuri, o situație în care ți-a fost sau îți este frică.
- 2 I. Ascultă, cu atenție, dialogul despre frică dintre reporter și invitatul său din următorul material radio: <http://www.itsybitsy.ro/cum-sunt-copiii-sportivi-afectati-de-frici/>.
II. Răspunde următoarelor cerințe:
a) Numește, într-un enunț oral, tema comunicării.
b) Numește, într-un enunț oral, locul și timpul în care se desfășoară dialogul audiat.
c) Precizează oral câți participanți sunt în această comunicare și care sunt rolurile lor.
d) Precizează, în câte un enunț, identitatea și ocupația vorbitorilor.
e) Alege din următoarele variante referitoare la relația dintre participanții la dialog și justifică-ți răspunsul într-un enunț oral:
 - o relație profesională
 - o relație familială
 - o relație amicală
 - o relație colegială
f) Reformulează, prin parafrază, o informație despre teama copiilor sportivi.
g) Identifică trei informații despre care gazda emisiunii solicită detalii punând întrebări.
h) Care dintre vorbitori exprimă impresii? Numește oral impresiile identificate.
i) Numește trei reguli de acces la cuvânt, respectate de participanții la dialog.

IMPORTANT

☉ **Comunicarea** este schimbul de idei, de informații, de impresii, realizat, în general, cu ajutorul cuvintelor. Comunicarea poate fi **orală** sau **scrisă**.

☉ **Comunicarea orală** se desfășoară între **un vorbitor** și **unul sau mai mulți ascultători**. În cadrul comunicării orale, vorbitorul și ascultătorul își pot schimba rolurile alternativ. O astfel de comunicare se numește **dialog**.

Regulile de acces la cuvânt

- Respectă tema discuției!
- Evită intervențiile prea lungi!
- Lasă vorbitorul să termine ideea!
- Așteaptă să ți se dea cuvântul!

Orice comunicare se desfășoară într-un **context** definit de:

- tema, locul și momentul ei;
- relația dintre vorbitori care poate fi: familială, amicală, colegială, profesională etc.;
- identitatea, statutul social și profesional al vorbitorilor;
- cunoștințele comune legate de tema dialogului.

EXERSEAZĂ!

3 Lucrați în echipă!

- a) Alcătuiți cinci grupe a câte patru-șase elevi. Trageți la sorți numărul echipei.
b) Construiți un dialog, de 8-10 replici, respectând următoarele cerințe:

Grupa	Tema	Locul și momentul comunicării/dialogului	Participanții la dialog
I	Frica de profesor	În curtea școlii, în timpul pauzei	Elevi de aceeași vârstă
II	Frica de un coleg/de mai mulți colegi	Acasă, în timpul cinei	Membrii familiei
III	Frica de părinți	În cabinetul psihologului școlar, în timpul unei ședințe de grup	Psiholog, elevi de aceeași vârstă
IV	Frica de notă mică	În parc, în timpul liber	Prieteni
V	Frica de a vorbi în public	În amfiteatrul școlii, înainte de prezentarea unui proiect la ora de biologie.	Doi-trei elevi, profesorul/profesorii coordonator(i), directorul școlii

c) Prezentați dialogul în fața clasei.

d) Completează, în scris, următoarele enunțuri, pentru fiecare grupă care își prezintă dialogul:

În dialogul grupei I, vorbitorii se află într-o relație Participanții la dialog au avut următoarele cunoștințe comune referitoare la tema propusă: De aceea, consider că dialogul lor a fost (antrenant/monoton/interesant/cu multe informații noi/cu multe impresii exprimate etc).

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

4 Lucrați în echipă! Alcătuiți cinci grupe a câte patru-șase elevi.

Realizați un proiect intitulat **Cum să fii un elev fericit**, respectând următoarele etape:

- I. Formulați un set de 5-10 întrebări, potrivite temei propuse, pe care să le adresați unui grup de cinci elevi din alte clase de gimnaziu din școală.
- II. Înregistrați (sub supravegherea unui adult și cu acordul celui chestionat) răspunsurile.
- III. Ascultați răspunsurile cu atenție. Scrieți, pe o foaie de flipchart sau într-un document PPT, un text narativ-descriptiv pe tema propusă. În realizarea materialului, țineți cont atât de răspunsurile primite, cât și de experiențele voastre de școlari.
- IV. Prezentați textul în fața clasei.

OBSERVI!

Lista mea de verificare	DA	NU
Am respectat tema propusă în formularea întrebărilor?		
Am obținut acordul colegilor intervievați pentru înregistrarea răspunsurilor?		
Am folosit răspunsurile înregistrate în redactarea textului?		
Am valorificat în text experiența personală?		
 Textul redactat respectă particularitățile tipului de text indicat?		
Am așezat textul în formatul cerut pentru prezentare (document PPT/ foaie de flipchart)?		
Am scris citeț, fără tăieturi, fără ștersături sau adăugări?		
Am respectat regulile de ortografie și de punctuație?		
Exprimarea este coerentă, corectă și clară?		

Textul nonliterar. Participanți. E-mailul

DESCOPERĂ!

- 1 a) Opera literară *Minunea* de R. J. Palacio este o carte despre viață, despre școală, despre curajul de a accepta că suntem diferiți. Citește un fragment din capitolul *Scrisori, e-mailuri, Facebook, mesaje pe telefon*:

Compunere

Mesaje primite

Schițe

Mesaje trimise

Spam

Coș de gunoi

Foldere

Către: melissa.albans@rmail.com

De la: johnwill@phillipsacademy.edu

CC: ltushman@beecherschool.edu; amandawill@copperbeech.org

Subiect: Jack

Bună, Melissa!

Îți mulțumesc că ai fost atât de înțelegătoare în privința incidentului cu Jack. După cum știi, îi pare foarte rău pentru ce a făcut. Sper că vei accepta oferta noastră de a plăti vizitele la dentist pentru Julian.

Suntem impresionați de preocuparea ta în legătură cu prietenia dintre Jack și August. Să știi că l-am întrebat pe Jack dacă simte vreo presiune în acest sens și a răspuns foarte ferm că nu. Îi place compania lui August și simte că și-a făcut un prieten bun. Vă dorim un An Nou fericit!

John și Amanda Will

Trimitere

- b) Povestea lui August Pullman, spusă în carte din șase perspective diferite, este completată de Julian, ca un drept la replică oferit acestuia de R. J. Palacio, în volumul *Cartea lui Julian*. Citește cu atenție fragmentul dat, apoi completează enunțurile formulate mai jos.

Către: Julianalbans@ezmail.com

De la: tbrowne@beecherschool.edu

Subiect: re: Principiul meu

Bună, Julian!

Îți mulțumesc foarte mult pentru mesaj! Abia aștept să primesc vederea cu gargui. Mi-a părut rău să aflu că nu te mai întorci la Școala Beecher. Te-am considerat întotdeauna un elev bun și un scriitor talentat.

Apropo de asta: îmi place principiul tău. Sunt de acord, uneori este bine s-o luăm de la capăt în altă parte. Un nou început ne dă șansa să reflectăm la trecut, să cântărim lucrurile pe care le-am făcut și să folosim învățăturile trase pentru viitor. Dacă nu analizăm trecutul, nu învățăm din el. În ce privește „copiii” care nu ți-au plăcut, cred că știu la cine te referi. Îmi pare rău să aflu că anul școlar nu s-a dovedit unul fericit pentru tine, dar sper să îți rezervi puțin timp ca să te întrebi de ce. Lucrurile care ni se întâmplă, chiar și cele rele, pot de multe ori să ne învețe câte ceva despre noi înșine. Te-ai întrebat vreodată de ce ai avut dificultăți cu acești doi elevi? Poate că te-a deranjat prietenia dintre ei? Sau te-a tulburat apariția fizică a lui Auggie? Ai pomenit faptul că ai început să ai coșmaruri. Te-ai gândit vreodată că poate ți-a fost puțin frică de Auggie, Julian? Uneori, frica îl poate împinge chiar și pe cel mai neprietenos copil să spună sau să facă lucruri pe care, în mod obișnuit, nu le-ar face. Mă gândesc că ar merita să-ți analizezi trăirile mai profund.

În orice caz, îți doresc succes deplin la noua ta școală, Julian. Ești un copil bun! Un lider înnăscut. Amintește-ți să folosești această calitate doar în scopuri pozitive, da?

Nu uita: alege întotdeauna să fii bun!

- Mellisa Albans este mama lui
- Părinții lui Jack Will sunt
- Jack și Auggie (August) au o relație de
- Primul e-mail este trimis de, către, iar al doilea este scris pentru, de către
- Domnul Browne este profesor la

- 2 Recitește, cu voce tare, fragmentele care justifică fiecare răspuns dat. Explică, oral, rolul primelor 3-4 rânduri pentru înțelegerea textelor citate. Ce cuprind acestea?
- 3 Cum au fost trimise mesajele de mai sus?
- 4 Recitește titlul capitolului amintit la începutul lecției! Formulează, oral, în trei-patru enunțuri, asemănările și deosebirile dintre scrisoare, e-mail, mesajul pe telefon sau pe Facebook.

IMPORTANT

☉ **Poșta electronică** este cea mai utilizată și populară aplicație a Internetului. Abreviată **e-mail**, aplicația permite utilizatorilor să primească și să transmită informații altor utilizatori, aproape instantaneu, indiferent de locul unde aceștia se află.

☉ Prin e-mail pot fi trimise mesaje, simultan, mai multor persoane. Se completează, în acest sens, pe lângă rubrica „To” (către), opțiunea „Cc” (copie la indigo). Prin e-mail se pot trimite diferite tipuri de date (text, imagine, sunet, video etc.).

☉ Deși încadrat în categoria textelor nonliterare, e-mailul poate fi inserat în texte literare, ca o mărturie pentru autenticitatea faptelor prezentate.

☉ **Participanții** la situația de comunicare redată într-un asemenea tip de text sunt numiți utilizatori. Pentru a se putea realiza comunicarea, cei doi utilizatori trebuie să aibă adrese de e-mail valide.

- 5 Care sunt participanții în cazul celor două e-mailuri citate?
- 6 Formulează, în scris, câte o idee principală pentru fiecare e-mail propus la exercițiul 1.
- 7 Prezintă, în unu-trei enunțuri, o trăsătură a profesorului Brown, așa cum se desprinde din al doilea e-mail citat.

EXERSEAZĂ!

- 8 Formulează un e-mail ca răspuns la unul dintre cele două mesaje reproduse mai sus, respectând structura observată. Nu uita să folosești un limbaj adecvat interlocutorului!

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

4 Portofoliu

- 9 Lucrați în echipă!
 - A. Grupați-vă în echipe de câte patru-șase elevi.
 - a. Discutați și alegeți un moment emoționant dintr-o activitate extrașcolară comună.
 - b. Notați, pe o foaie, adresele de e-mail ale fiecăruia.
 - B. Redactați câte un e-mail adresat unui coleg din grup, în care să propuneți o activitate comună asemănătoare celei despre care ați discutat anterior. Trimiteți simultan e-mailul tuturor colegilor din grup, folosind opțiunea *Copie la indigo* (CC).
 - C. Citiți fiecare e-mail în cadrul echipei și stabiliți împreună care sunt elementele comune de structură ale acestui tip de text și în ce constau diferențele dintre mesajele citite.

Textul explicativ

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește, cu atenție, lecția despre textul narativ-descriptiv de la pagina 27 și răspunde oral la următoarele întrebări:
 - a) Ce este explicat?
 - b) La ce persoană și la ce timp sunt utilizate verbele?
 - c) Care sunt termenii specifici lecției de limba și literatura română?
 - d) Care este scopul unui astfel de text?

IMPORTANT

Textul explicativ urmărește **înțelegerea** unui fenomen, a unei activități, a unui fapt, a unei conduite etc. De aceea, textele explicative sunt întâlnite în manuale școlare, în cărți de știință, în articole de presă, dar și în operele literare narative sau poetice. Deseori, în timpul lecțiilor sau în timpul liber, elevii sunt puși în situația de a oferi explicații, cel mai des, oral, dar și în scris.

În redactarea unui text explicativ, se va ține cont de următoarele reguli:

- În **introducere**, este precizat ce este explicat.
- **Cuprinsul** este structurat ca răspuns, în unul sau mai multe enunțuri, la întrebările: *De ce?*, *Cum?*.
- Încheierea reformulează pe scurt explicațiile mai importante.
- Sunt utilizate **verbele** la prezentul indicativului, persoana a III-a, **cuvintele specifice** domeniului, **cuvintele** și **expresiile de legătură** care arată cauza (*pentru că*, *deoarece* etc.) sau efectul (*astfel*, *încât* etc.)

INVESTIGAȚIE

- 2 **Lucați în echipă!** Grupați-vă în echipe de câte 4-6 elevi, pentru a încerca să descoperiți felul în care aspectele realității sunt transpuse în textele literare.
 - a) Alegeți un animal.
 - b) Găsiți curiozități despre animalul ales. Scrieți-le, pe o foaie, sub forma unor enunțuri de tipul **Știați că...?** Redactați un text, de minimum 50 de cuvinte, care să explice una dintre curiozitățile notate.
 - c) Identificați cel puțin trei fabule în care unul dintre personaje să fie animalul ales. Scrieți-le, pe câte o foaie, precizând titlul și autorul. Scrieți un text, de minimum 30 de cuvinte, în care să explicați morala uneia dintre cele trei fabule.
 - d) Citiți povești cu animalul ales. Scrieți, pe o foaie, titlul și autorul (dacă este cazul) uneia dintre ele și explicați, într-un text de minimum 50 de cuvinte, ce v-a plăcut/nu v-a plăcut în comportamentul personajului.
 - e) Lipiți foile scrise de voi pe o coală de flipchart sau duplex, scrieți un titlu sugestiv, ilustrați-le cu desene sau fotografii potrivite și prezentați proiectul colegilor voștri.

Tipuri de sunete. Corespondența sunet-literă

AMINTEȘTE-ȚI!

1 Lucrați în grupe de 3-4 elevi.

a) Căutați în careul alăturat termenii explicați în enunțurile următoare:

- Sunet care poate forma singur o silabă;
- Sunet care nu poate forma singur silabă și se pronunță cu ajutorul unei vocale;
- Se notează, de obicei, printr-o literă;
- Semnul grafic al unui sunet;
- Sunet care seamănă cu o vocală, dar nu poate forma singur silabă;
- Reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt;
- Se pronunță cu un singur efort expirator și conține mereu doar o vocală.

O	L	I	T	E	R	A	F	Y	C
V	O	C	A	L	Ă	O	O	A	O
D	R	G	H	N	O	S	N	O	N
S	U	N	E	T	N	E	E	E	S
F	D	A	C	C	E	N	T	R	O
S	I	L	A	B	Ă	I	I	O	A
G	H	J	K	R	F	C	C	I	N
S	E	M	I	V	O	C	A	L	Ă

b) Descoperă, pe una dintre coloane, numele disciplinei lingvistice care se ocupă cu studiul sunetelor limbii.

IMPORTANT

☉ Sunetele limbii române sunt următoarele: *vocale*, *consoane*, *semivocale*. Semivocalele din limba română sunt: [e], [i], [o], [u].

☉ [a], [ă], [i]/[â] sunt întotdeauna vocale.

☉ Grupurile de litere *ce*, *ci*, *ge*, *gi*, *che*, *chi*, *ghe*, *ghi* redau **un sunet** (o consoană) când în silabă există o vocală (*ceapă*, *ciung*, *geam*, *giubea*, *cheamă*, *unchiul*, *gheață*, *ghiulea*) sau **două sunete** (o consoană și o vocală) când în silabă nu există o vocală (*acel*, *cip*, *gem*, *ginere*, *chefal*, *chiot*, *ghem*, *ghiocel*).

EXERSEAZĂ!

2 Scrie în caiet, cu majuscule, cuvintele următoare. Menționează sunetele din care sunt alcătuite, notând V pentru vocale, C pentru consoane și S pentru semivocale.

P	O	A	T	E

M	Â	N	D	R	I	E

C	A	D	O	U

M	Â	I	N	E

V	I	O	A	R	Ă

M	I	E	R	E	A

S	C	A	T	I	U

P	I	E	T	R	O	I

- 3** Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile următoare:
- În cuvintele *seară*, *teamă*, sunetul **[e]** este semivocală, iar în *trec*, *fes*, este vocală.
 - În cuvintele *insulă*, *ie*, sunetul **[i]** este vocală, iar în *iarbă*, *trifoi*, este semivocală.
 - În cuvintele *orgă*, *nod*, sunetul **[o]** este vocală, iar în *doar*, *noi*, este semivocală.
 - În cuvintele *tricou*, *vreau*, sunetul **[u]** este semivocală, iar în *urs*, *urmă*, este vocală.
- 4** Completează, în caiet, enunțurile de mai jos, alegând dintre sunetele [i], [î], [v], [k], [u].
- Litera **w**, din cuvintele *weekend* și *whisky*, notează sunetul
 - Literele **î**, din cuvântul *încă*, și **â**, din cuvântul *adânc*, notează sunetul
 - Literele **c**, din cuvântul *cort*, și **k**, din cuvântul *karma*, notează sunetul
 - Literele **v**, din cuvântul *voce*, și **w**, din cuvântul *watt*, notează sunetul
 - Literele **i**, din cuvântul *idee*, și **y**, din cuvântul *yankeu*, notează sunetul
- 5** Notează, în caiet, câte trei cuvinte în care litera **x** să redea sunetele [cs], respectiv [gz].
- 6** Transcrie doar seria de cuvinte în care grupurile *ce*, *ci*, *ge*, *gi*, *che*, *chi*, *ghe*, *ghi* notează **un sunet**.
- zicea*, *cinste*, *gеме*, *hangiu*, *chema*, *chiuvetă*, *ghete*, *ghiol*;
 - ceară*, *ciur*, *geană*, *giuvaer*, *cheamă*, *chiul*, *gheară*, *ghiozdan*;
 - centru*, *cizmar*, *geacă*, *ureche*, *chip*, *ghiocel*, *ghepard*.
- 7** Notează numărul de litere și de sunete pentru cuvintele următoare: *cep*, *ciorbă*, *circ*, *gem*, *gest*, *ciorap*, *vecin*, *chin*, *veghe*, *unghie*, *gheață*, *ghețuș*.
- 8** Transcrie doar acele cuvinte în care numărul literelor este egal cu cel al sunetelor: *taxi*, *soare*, *face*, *geam*, *chimie*, *hotărât*, *cireșe*, *oxigen*, *veghea*, *gimnast*.
- 9** Citește, cu atenție, textul de mai jos, apoi completează pe caiet enunțurile date, astfel încât să fie corecte.
<i>Câmpul alb, ca un cearșaf,</i>	<i>Nemișcată-n vârf de par</i>
<i>Până-n zări se desfășoară...</i>	<i>Ca o acvilă pe-un soclu,</i>
<i>Sus pe-un stâlp de telegraf,</i>	<i>Oacheșă ca un hornar</i>
<i>S-a oprit din zbor o cioară,</i>	<i>Și macabră ca un cioclu;</i>
- George Topârceanu, *Cioara* (fragmente)
- Cuvântul *nemișcată* este format din litere, respectiv vocale, consoane semivocale.
 - Cuvântul *cearșaf* conține litere și sunete.
 - În cuvântul *desfășoară*, vocalele sunt, semivocala este, iar consoanele sunt
 - În cuvintele *cioară* și *cioclu*, grupul de litere *ci* notează sunet(e).
 - Cuvântul *oacheșă* conține semivocală(le).
- **10** Transcrie din DOOM3, pluralul cuvintelor următoare, pentru feminin și masculin:
- fix / • complex / • linx /
 - ortodox / • perplex /
- 11** Precizează, oral, ce sunete notează litera **x** în cuvintele următoare:
• taxi	• existență
• executant	• textile
• axă	• exaltare

Diftong, triftong, hiat

DESCOPERĂ!

1 Transcrie enunțul din imagine, apoi răspunde, în scris, cerințelor.

a) Desparte în silabe cuvintele care conțin vocala **a**.

b) În cuvintele notate la punctul a), colorează:

- cu **roșu**, silabele în care vocala **a** este însoțită de o semivocală;
- cu **verde**, silaba în care vocala **a** este însoțită de două semivocale;
- cu **albastru**, silabele formate doar din vocala **a**.

Ipocrizia, minciuna, falsitatea, trufia, puteau fi recunoscute drept defecte umane în fabula „Leul deghizat”.

IMPORTANT

În limba română, există trei tipuri de grupuri vocalice: **diftong**, **triftong**, **hiat**.

Definiție	Diftongul este un grup de două sunete diferite (o vocală și o semivocală), pronunțate în aceeași silabă.	Triftongul este un grup de trei sunete diferite (o vocală și două semivocale), pronunțate în aceeași silabă.	Hiatul apare între două vocale alăturate, pronunțate în silabe diferite.
Exemple	pi atră , se ar ă, ie pure , mo ar ă, i ute , ca do , sca i , r â u	tr ăi au, vr ea u, bir ui ai, be au , lup oa ică, le oa rcă	re al , hi at , ide e , al co ol, fi in ț ă
Observații	Apare și în îmbinări de cuvinte care au cratimă: i- ar , ne- am , te- a . Aflăte înaintea unei vocale, grupurile de litere <i>ce</i> , <i>ci</i> , <i>ge</i> , <i>gi</i> , <i>che</i> , <i>chi</i> , <i>ghe</i> , <i>ghi</i> nu formează diftongi. În câteva forme al verbului <i>a fi</i> (<i>e</i> , <i>este</i> , <i>era</i>) și în pronumele personale <i>el</i> , <i>ele</i> , litera <i>e</i> inițială notează diftongul [ie].	Apare și în îmbinări de cuvinte care au cratimă: ț i - au , mi- ai , le- au . În pronumele personale <i>eu</i> și <i>ei</i> putem recunoaște triftongul [ie u], respectiv [ie i]	Nu există hiat între o vocală și o semivocală: su- <i>ia</i> ; acest cuvânt conține doar diftongul [ia].

EXERSEAZĂ!

2 Scrie câte un cuvânt care să conțină:

- diftongii [oi], [ou], [ui];
- triftongii [oai], [eau], [ioa];
- hiaturile a-i, a-u, e-e.

3 Subliniază varianta corectă a cuvintelor următoare, după ce ai consultat un dicționar: *piersică/persică*, *patinoar/patinuar*, *adaos/adaus*, *continuu/continuu*, *muzeie/muzee*, *respectos/respectuos*.

4 Subliniază cu o linie diftongii și cu două linii triftongii din cuvintele de mai jos, încercuind semivocalele: *leac*, *sloi*, *vouă*, *suiau*, *iartă*, *lăcrămioară*, *tigroaică*, *poezie*.

5 Transcrie cuvintele din listă într-un tabel asemănător, în funcție de grupul de sunete pe care îl conțin: *adie*, *aidoma*, *astăzi*, *aurii*, *baie*, *boltă*, *biată*, *biologie*, *cădeau*, *cruce*, *dădeai*, *doime*, *englezoaică*, *floare*, *florar*, *grai*, *greu*, *haos*, *mieroasă*, *ziulică*, *ne-ai*, *v-ar*, *i-am*, *te-or*, *le-ar*, *ne-om*, *c-aș*.

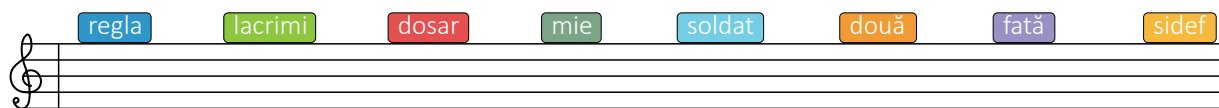
Diftong	Triftong	Hiat	Fără grupuri vocalice

Silaba. Despărțirea în silabe. Accentul

DESCOPERĂ!

Cuvinte pe portativ!

- 1 Ordonează, pe un portativ, următoarele cuvinte, în funcție de nota muzicală conținută în prima silabă:

- 2 Încercuiește, în cuvintele de la exercițiul 1, literele ce redau consoane aflate între două vocale.
3 Subliniază silaba accentuată din fiecare cuvânt.

IMPORTANT

Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe, având în vedere pronunțarea:

- I. Două vocale alăturate se despart în silabe diferite: po-et, râ-ul.
- II. Un diftong și un triftong se despart de vocala sau diftongul precedent: oa-ie, su-iai.
- III. O consoană între două vocale trece la silaba următoare: ma-să, ve-che, ta-xi.
- IV. Două, trei sau patru consoane, aflate între două vocale, se despart după prima consoană: ar-tă, por-tret, in-struc-tor.

Situații în care nu se aplică regula IV:

Dacă în grupul de două consoane a doua este *l* sau *r*, iar prima una dintre *b, c, d, f, g, h, p, t, v*, despărțirea se face înaintea grupului: a-cru, ca-blu, ne-gru.

Grupurile *lpt, mpt, ncș, nct, ncț, ndv, rct, rtf, stm* se despart după a doua consoană: sculp-tor, somp-tuos, linc-șii, sanc-tu-ar, sand-viș, arc-tic.

EXERSEAZĂ!

- 4 Citește următorul enunț, apoi răspunde cerințelor de mai jos.
Mă gândeam că viața este ca un lut pe care-l modelezi, dându-i o interpretare proprie. (Minunea timpului trăit – Din corespondența Monicăi Pillat și a lui Lily Teodoreanu cu Pia Pillat)
- a) Transcrie câte un cuvânt care conține:
 - o silabă cu diftong;
 - o silabă formată dintr-o vocală;
 - o silabă formată dintr-o vocală și o consoană.
 - b) Precizează rolul fonetic al cratimei în secvența *care-l*.
 - c) Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile următoare:
 - Cuvintele *mă, că, lut* sunt monosilabice.
 - Cuvintele *modelezi, este, interpretare* sunt plurisilabice.
 - Cuvintele *gândeam, viața, dându-i*, conțin diftong în a doua silabă.
 - d) Transcrie din enunț cuvintele plurisilabice și subliniază silabele accentuate.
- 5 Desparte în silabe următoarele cuvinte, în caiet, arătând regulile aplicate: *aflu, atlet, aer, cupru, constructor, examen, gheme, veghe, leoaică, jertfă, astmatic, ticsit*. Subliniază, apoi, silabele accentuate.
- 6 Alcătuieste enunțuri potrivite, modificând accentul, pentru a obține trei valori diferite ale cuvântului *mobilă* (substantiv, adjectiv, verb).

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

- 7 Scrie, în trei coloane, un text, de 80-100 de cuvinte, în care să descrii animalul preferat. Desparte corect în silabe la sfârșit de rând.

Proiect tematic

Cartea înțelepciunii

Lucrați în echipă! Echipa va fi alcătuită din toți elevii clasei. Citiți cu atenție etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

Ce veți face? O carte a înțelepciunii, care va cuprinde proverbe românești și internaționale, compuneri creative și ilustrații.

De ce veți face? Pentru a descoperi învățăturile din proverbe și a le transpune în situații autentice de viață.

Cum veți face?

- ✓ Pe copertă, veți scrie titlul, *Cartea înțelepciunii*, și clasa din care faceți parte. Veți adăuga ilustrații originale.
- ✓ Pe **prima pagină** veți prezenta cuprinsul cărții, în care veți trece titlul fiecărei compuneri și numele autorului.
- ✓ Fiecare dintre **paginile următoare** va fi realizată de câte un elev și va conține:
 - proverbul ales, menționându-se țara din care provine;
 - un text explicativ, de 20-40 de cuvinte, în care se va prezenta învățătura transmisă prin acest proverb;
 - o compunere creativă, de 150-200 de cuvinte, în care va fi povestită o întâmplare reală sau imaginară, care să ilustreze această învățătură;
 - un desen, o caricatură sau o fotografie reprezentativă.
- ✓ **Ultima pagină** va conține o colecție de proverbe românești sau internaționale, pe care le veți selecta împreună, din surse cât mai diverse.

Iată câteva sugestii!

- *A fi domn e o-ntâmplare, a fi om e lucru mare.* (proverb românesc)
- *De crezi că ești prea mic ca să faci un lucru însemnat, încearcă să dormi cu un țânțar într-o cameră închisă.* (proverb african)
- *A-l cunoaște pe altul nu este decât știință, a te cunoaște pe tine înseamnă înțelepciune.* (proverb chinezesc)
- *Ascultă totul, dar să nu crezi totul.* (proverb arab)
- *Răbdarea este amară, dar fructele ei sunt dulci.* (proverb afgan)
- *Viața fără dragoste este asemenea unui an fără primăvară.* (proverb suedez)

✓ Legați toate paginile și copertele.

Cum veți ști dacă ați reușit?

Analizați proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

AUTOEVALUARE

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă apar: titlul, clasa, o imagine ilustrativă.			
În carte sunt prezentate atât proverbe românești, cât și din alte țări.			
Fiecare proverb este însoțit de: text explicativ, compunere, imagine.			
La sfârșit există o colecție de proverbe.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			

RECAPITULARE

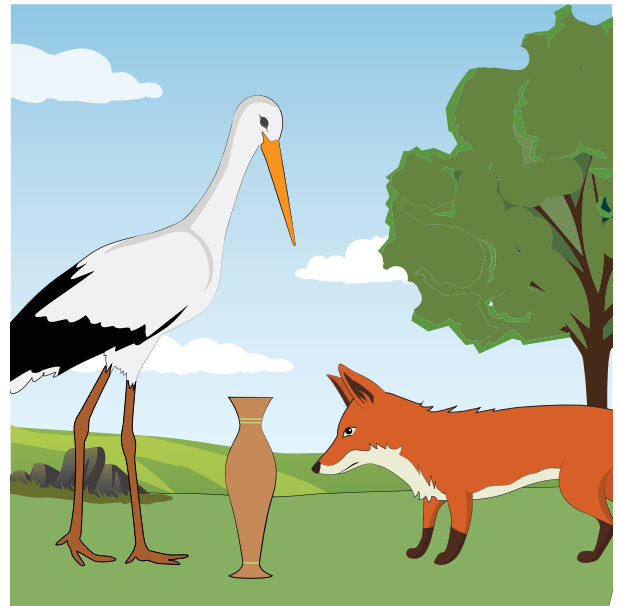
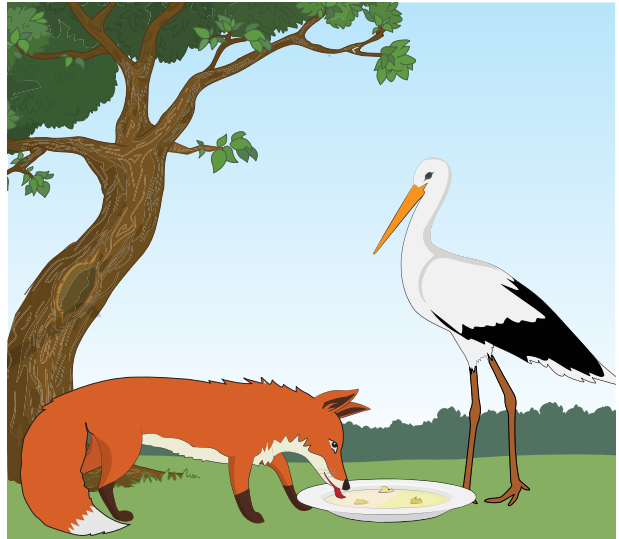
- Citește textele următoare, apoi răspunde la fiecare dintre cerințe.

Textul A

Vulpea și barza

de La Fontaine

Jupân vulpoi s-a fudulit odată,
Poftind la masă pe cumătra barză.
N-a fost o cină prea îmbelșugată,
Că dumnealui făcea economie;
O zeamă lungă, cu puțină varză,
Iar ca s-o păcălească, i-a pus-o-n farfurie.
Zadarnic biata barză își încerca norocul,
Că n-ajungea să soarbă un singur strop, cu ciocul;
Pe când vulpoiul, ciorba, a supt-o la iuțea.
Voind să răsplătească această păcăleală,
La rândul-i doamna barză, așa, cam dup-o lună,
Și-a invitat vecinul la o gustare bună.
Pe scumpa lui amică, nu poate s-o refuze!
A spus, galant, vulpoiul, lingându-se pe buze.
Apoi, cu pasul legănat,
Spre casa berzei s-a ndreptat,
Lăudându-i marea bunătate
Și-aromitoarele bucate.
Venea mireasmă dulce de carne la frigare,
Tăiată-n bucățele mărunte, o minune!
(Vulpii nu duc lipsă de poftă de mâncare.)
Dar barza, dinadins,
Tocana-ntr-o garafă¹ cu gâtul lung i-o pune.
Bucățile de carne ea le scotea în cioc,
Vulpoiul însă, tufă! nu izbutea deloc.
Nicio firimitură cu botul lui n-a prins.
Și s-a întors acasă flămând, bătu-l-ar vina,
Pleștit și nemâncat,
Cu coada-ntr-o picioare și foarte rușinat,
Ca un vulpoi pe care l-a păcălit găina.
Înșelătorii prea ușor
Sunt înșelați, la rândul lor.

- 1 Scrie câte un sinonim potrivit în text pentru cuvintele de mai jos. Poți folosi un dicționar.
s-a fudulit cumătra galant o garafă pleștit
- 2 Precizează, oral, sensul cuvântului subliniat din versul următor: *Vulpoiul însă, tufă! nu izbutea deloc.*

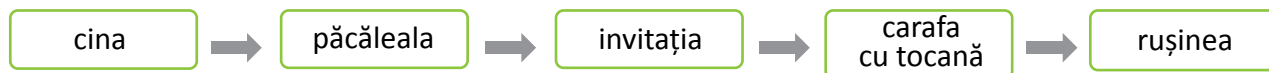
¹garafă (cf. DOOM, carafă) – sticlă cu gât lung și cu partea de jos bombată.

- 3 Justifică, oral, una dintre variantele de mai jos referitoare la textul citit.

Textul redă o întâmplare care

- a) provoacă râsul. b) evidențiază defecte de caracter. c) conține o învățătură.

- 4 Realizează un rezumat oral al textului, orientându-te după schema următoare:

- 5 Completează, în scris, enunțurile cu informația corectă, pe baza textului citit.
- a) Autorul textului este d) Întâmplarea este redată în (numărul) de versuri.
b) Personajele întâmplării relatate de narator sunt e) Morala textului este exprimată în versurile
c) Un vers în care naratorul indică o trăsătură a vulpoiului este f) O personificare conține versul
- 6 Ordonează alfabetic toate cuvintele din al doilea vers.
- 7 Indică, oral, forma din dicționar a primelor cinci verbe din text.
- 8 Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile următoare:
- a) Ultimul sunet al tuturor cuvintelor din versul *Că dumnealui făcea economie* este vocală.
b) Primul sunet al tuturor cuvintelor din primul vers al textului este consoană.
c) Fiecare dintre cuvintele *berzei, prea, lui* conține o semivocală.
- 9 Precizează, în scris, numărul de litere și de sunete din cuvintele următoare: *făcea, cioc, ajungea, picioare*.
- 10 Rescrie doar enunțul ce conține o afirmație corectă.
- a) Ultimul vers al textului conține 8 consoane diferite.
b) Sunetul [e] este doar vocală în cuvintele din versul *Venea mireasmă dulce de carne la frigare*.
c) În cuvintele *cină, tocană, vecin, bucate*, numărul literelor este egal cu cel al sunetelor.
- 11 Transcrie doar cuvintele cu diftongi din lista următoare: *vulpoi, iuțeață, zadarnic, dumnealui, amică, rându-i, lui, îmbeșugată, prea*.
- 12 Încercuiește vocalele aflate în hiat din cuvintele următoare: *economie, voind, găina*.
- 13 Scrie câte un cuvânt care să conțină triftongii: • [ioa]; • [eoa]; • [eai]; • [iei]; • [oai].
- 14 Alcătuieste câte o propoziție, utilizând cuvintele scrise la exercițiul anterior.
- 15 Selectează, oral, răspunsul corect referitor la rolul cratimei din structura *dup-o*.
- a) Cratima, semn ortografic, desparte două silabe.
b) Cratima, semn de punctuație, marchează căderea vocalei *ă*.
c) Cratima, semn ortografic, marchează căderea vocalei *u*.
- 16 Desparte în silabe cuvintele următoare, notând toate regulile aplicate: *cumătra, vulpoiul, voind, răsplătească*.
- 17 Notează câte o adresă de e-mail (fictivă) pentru fiecare personaj, care să concentreze o trăsătură definitorie de caracter.
- 18 Imaginează-ți că barza și vulpea, cele două personaje ale textului citit, ajunse acasă, renunță la măștile animaliere și devin pentru câteva clipe oameni. Nemulțumiți de situație, doresc să își vorbească.
- a) Redactează, în 50-80 de cuvinte, un e-mail prin care barza îi comunică jupânului vulpoi motivele pentru care a decis să îl trateze astfel.
b) Schimbă caietul cu un coleg, apoi redactează, în 50-80 de cuvinte, o replică din perspectiva vulpoiului.

Textul B

Către: adina.poenaru@yahoo.com	
Subiect: Proiect „Învățăm din toate”	🔗 Proiect Învăț...
<p>Bună, Adina! Știu că mai avem doar trei zile până vom prezenta proiectul. Astăzi, după ore, am lucrat la colaj și am reușit să-l termin. Nu pot crede cât de mult seamănă unele persoane din fabule cu imaginile pe care le-am găsit pe net! Pe unele le-am editat, ca să fie mai expresive. Am notat sub fiecare poză tipologia. Cât am râs, privindu-le! Îți trimit materialul, să te amuzi și tu. Poate dorești să mai adaugi câte ceva. Pune-l, te rog, în ppt-ul făcut ieri! Câte o imagine sub fiecare proverb. Dacă nu ai timp, îl lucrăm mâine, la info! Abia aștept! Atunci vom termina și varianta tipărită! Urmează doar să o decupăm pentru puzzle.</p> <p>Te pup! Adelina</p>	
<p>Trimitere</p>	

- 19 Identifică, oral, următoarele elemente care compun e-mailul: a) utilizatorii; b) subiectul; c) anexa.
- 20 Notează două idei pe care le-ai reținut din text.
- 21 Scrie activitățile proiectului amintit, într-un puzzle asemănător celui de mai jos.

- 22 Transcrie enunțul în care sunt redate sentimentele Adelinei, din timpul lucrului la proiect.
- 23 Prezintă, în scris, în 10–20 de cuvinte, atitudinea fetei față de sarcinile de lucru primite la școală.
- 24 Gândește-te la ultimul proiect la care ai participat. Descrie, oral, sentimentele pe care le-ai avut când ai lucrat individual sau în echipă. Cum i-ai perceput pe ceilalți parteneri de proiect?
- 25 Redactează, în 3–4 enunțuri, un e-mail, în care să prezinți răspunsul pe care crezi că l-ar trimite Adina după citirea mesajului primit.
- 26 Notează vocalele, consoanele și semivocalele din cuvintele: *știu, trei, proiectul, poate*.
- 27 Notează numărul de sunete și de litere pentru cuvintele: *atunci, tipologia, adaugi*.
- 28 Completează enunțul: În cuvântul *expresive*, litera x redă sunetele
- 29 Transcrie și numește grupurile vocalice din enunțul *Poate dorești să mai adaugi câte ceva*.
- 30 Transcrie pe caiet doar cuvintele despărțite corect în silabe: *pro-ie-ctul, e-xpre-si-ve, ma-te-ria-lul, lu-crăm, va-ri-an-ta, a-bi-a, ter-mi-na*.
- 31 Scrie despărțirea corectă a cuvintelor netranscrise la exercițiul anterior, apoi subliniază silaba accentuată pentru fiecare cuvânt.
- 32 Redactează un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să explici de ce oamenii zilelor noastre preferă să comunice prin e-mail.
- 33 **Lucreți în pereche!** Construiți un dialog, de 8–10 replici, care să aibă ca punct de plecare situația de comunicare din e-mailul dat mai sus. Schimbați următoarele date care alcătuiesc contextul: locul și momentul comunicării; cunoștințele comune legate de tema dialogului.

OBSERV! - Accesează manualul digital pentru a completa Fișa de observare a comportamentului sau folosește fișa de la pagina 42, din manual. 📷

EVALUARE

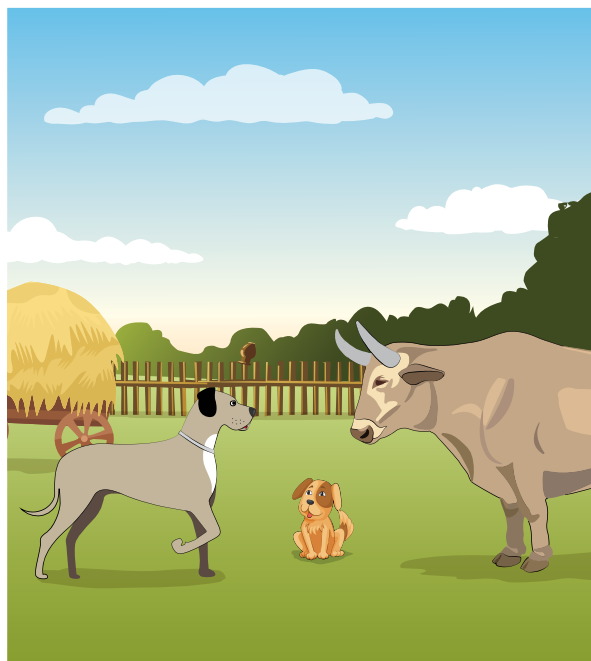
- **Timp de lucru: 50 de minute**
- **Vei primi 10 puncte din oficiu.**

- **Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată.**

Câinele și cățelul

de Grigore Alexandrescu

„Cât îmi sunt de urâte unele dobitoace,
Cum lupii, urșii, leii și alte câteva,
Care cred despre sine că prețuiesc ceva!
De se trag din neam mare,
Asta e o-ntâmplare:
Și eu poate sunt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n țări civilizate
Este egalitate.
Toate iau o schimbare și lumea se cioplește,
Numai pe noi mândria nu ne mai părăsește.
Cât pentru mine unul, fieștecine știe
C-o am de bucurie
Când toată lighioana, măcar și cea mai proastă,
Câine sadea îmi zice, iar nu domnia-voastră.”
Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare.
Cățelul Samurache, ce ședea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
Și că nu au mândrie, nici capricii deșarte,
S-apropie îndată
Să-și arate iubirea ce are pentru ei:
„Gândirea voastră, zise, îmi pare minunată,
Și sentimentul vostru îl cinstesc, frații mei.”
— „Noi, frații tăi? răspuse Samson plin de mânie,
Noi, frații tăi, potaiei!
O să-ți dăm o bătaie
Care s-o pomenești.

Cunoști tu cine suntem, și ți se cade ție,
Lichea nerușinată, astfel să ne vorbești?”
— „Dar ziceați...” — „Și ce-ți pasă?
Te-ntreb eu ce ziceam?
Adevărat vorbeam,
Că nu iubesc mândria și că urăsc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căței.”
Aceasta între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.

A. (25 de puncte)

- 1 Notează câte un antonim potrivit pentru cuvintele: *egalitate, mândrie, s-o pomenești*. **6 p.**
- 2 Transcrie enunțurile pe care le vei completa cu informațiile corecte, pe baza textului citit. **12 p.**
- Autorul textului este
 - Personajele întâmplării relatate de narator sunt
 - Versul în care naratorul indică o trăsătură a cățelului este
 - Morala textului este exprimată în versurile
 - O personificare conține versul
 - Locul întâmplării este
- 3 Justifică, în 30-50 de cuvinte, ideea că textul evidențiază defecte de caracter. **7 p.**

B. (30 de puncte)

- 4 Selectează trei cuvinte monosilabice din primul vers al textului. **6 p.**
- 5 Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile următoare: **8 p.**
- Sunetul *o* este vocală în cuvintele *bou, oarecare*.
 - Cuvântul *bătaie* are 3 vocale, o semivocală și două consoane.
 - Cuvântul *lighioana* are 8 litere și 7 sunete.
 - În cuvântul *dobitoace*, numărul literelor este egal cu cel al sunetelor.
- 6 Completează tabelul cu termeni din lista următoare, în funcție de grupurile de sunete identificate: *iau, cățelul, sadea, tare, prețuiesc, vorba, știe, parte, mândria, privitor*. **10 p.**

Diftong	Triftong	Hiat

- 7 Explică rolul cratimei din structura *te-ntreb*. **3 p.**
- 8 Transcrie litera seriei care conține doar cuvinte despărțite corect în silabe: **3 p.**
- ți-e, a-des-ea, cio-pleș-te, schi-mba-re;*
 - ție, a-de-sea, ci-o-pleș-te, schim-ba-re;*
 - ți-e, a-de-sea, cio-pleș-te, schim-ba-re.*

C. (25 de puncte)

- 9 Scrie un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să explici semnificația ultimelor două versuri. Ai în vedere etapele scrierii, precum și structura unei compuneri de acest fel. **10 p.**
- 10 Imaginează-ți cum ar relata întâmplările cățelul Samurache din fabula *Câinele și cățelul*. Scrie un text de 50-80 de cuvinte, în care acest personaj este și narator. **15 p.**
- Vezi în vedere:
- să respecti structura textului; **2 p.**
 - să concepi textul conform situației date; **5 p.**
 - să scrii un text original; **3 p.**
 - să te exprimi corect și clar. **5 p.**

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: unitatea compoziției-2 puncte; corectitudinea exprimării-2 puncte; punctuația-2 puncte; ortografia-2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea-2 puncte.

AVENTURA NE CHEAMĂ!

4

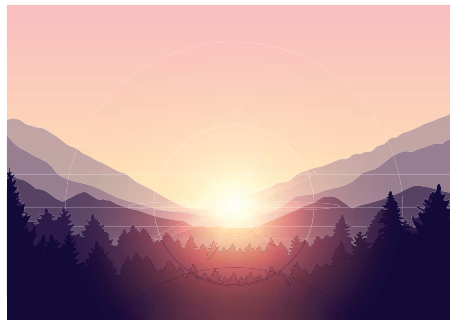

1.2., 1.3., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 3.1., 3.3., 3.4.,
4.1., 4.2., 4.5., 5.1., 5.2.

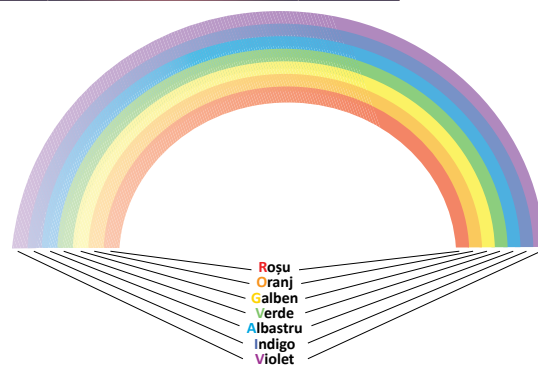
Textul narativ literar în proză

DESCOPERĂ ORIZONTUL TEXTULUI!

- 1 Observă imaginile de mai jos. Asociază fiecăreia o emoție pe care ți-o provoacă fenomenele naturale surprinse.

- 2 Cunoști formula **ROGVAIV**, acronimul care te ajută să memorezi culorile curcubeului în ordinea descrescătoare a lungimii de undă? Denumeste fiecare culoare și menționează care dintre acestea ți se pare sugestivă pentru ideea de aventură în natură.
- 3 Ai fost sau ai dori să mergi într-o drumeție pe munte? Cum ți se pare o astfel de experiență?

EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

- 4 Citește fiecare dintre textele de mai jos.
- Textul 1**

Cireșarii. Cavalerii florii de cireș – fragmente –

de Constantin Chiriță

Într-adevăr, poteca era domoală, liniștită, parcă voia să se strecoare neobservată printre obstacole și zăgazuri¹, ocolindu-le întotdeauna. De voie, de nevoie, prichindelul suportă o bună bucată de timp cuminenția cărării, dar când întâlnește în cale o râpă lată de numai zece metri și adâncă numai de vreo doi, în fața căreia poteca se speriască, nu mai reușește să se stăpânească și se hotărăște să scurteze drumul. Și după ce trecu de râpă și ajunsese iarăși în cărăriuie, făcu o socoteală care-l bucură grozav: câștigase aproape jumătate de kilometru! Adică o mulțime de minute. Încurajat de succes, mai scurtă drumul de câteva ori și de fiecare dată regăsi prietenoasa potecă. Până ce îi apărură la un cot, într-un desigur, o ridicătură ca o cocoasă de cămilă. Aproape vesel, părăsi cărăriuia cu gândul că o va putea regăsi în scobitura dintre cele două cocoase. Urcă și coborî și iar urcă, dar nu dădu imediat peste poteca părăsită. Pușintel înfricoșat de discul soarelui, care nu mai dogorea și nici nu mai lumina cu puterea lui de zi, prichindelul făcu marea greșală de a începe să caute poteca numai înainte, în loc să se întoarcă foarte simplu înapoi, la poalele cocoasei. Înainte!... Dar erau copaci, și stânci, și gropi, și desigururi, și toate trebuiau ocolite și numai înainte nu mergea prichindelul. Când i se aprinse

¹ zăgaz, zăgazuri, s.n. - 1. stăvilar. 2. opreliște, îngrădire, piedică, obstacol. 3. lac sau iaz format de apa pe care barajul o împiedică să curgă; braț derivat dintr-o apă curgătoare; scoc.

În minte gândul cel bun, era prea târziu. Nici urmă de cocoșe, nicăieri, nici măcar vreo ridicătură nu se mai vedea. Ba nici soarele nu-și mai arăta decât o felie roșietică și foarte grăbită. Prichindelul se întoarse iute cu fața spre asfințit ca să mai aibă timp să fixeze punctele cardinale. Dar la ce i-ar folosi oare punctele cardinale, dacă nu știe precis unde se află peștera? Și de unde să aleagă puncte de reper pentru nord sau pentru sud, când n-aveau în jur decât copaci care se asemănau ca niște dușmani unii cu alții? Și cum va mai stabili punctele cardinale după ce soarele își va retrage ultimele culori?... Întrebările îl îmboldeau rele și ascuțite ca niște lănci.

— Țombi dragă... Începu el să se tânguie. Mi se pare că ne-am rătăcit prin pădure... Și în clipa aceea prichindelul înțelese cât de rău și-ar fi făcut dacă ar fi gonit cățelul acasă cu tot dinadinsul. Țombi simți neliniștea stăpânului și i se gudură viu la picioare și începu să-și frece botișorul umed și cald de niște gambe reci. Înaintau încet printre copaci spre nord, și ciufuliciul izbuti să-și mențină curajul până când umbrele copacilor prinseră a se lungi, iar desișul pădurii deveni mai întunecos. Primul val de teamă îi încreți carnea, dar nu se lăsă doborât. Se înverșuna la

drum spre nordul lui halucinant² și iluzoriu. Ceva îi spunea că peștera se află în direcția nordului, dar nimeni nu-i mai spunea în ce direcție se afla nordul. Nimeni, pentru că soarele nu se mai vedea, și nici culorile asfințitului nu mai ajungeau pe cerul îngustat al pădurii. Când primii lilieci își luară zborul din scorburile lor ațâțate de întuneric, prichindelul simți cum i se strecoară frica în oase. [...]

Prichindelul avusese o licărire de luciditate³ în groaza lui. Amintindu-și că mușchiul copacilor arată cam întotdeauna nordul, își învinsese spaima și pipăi cu mâinile scoarța câtorva arbori. După ce simți pe alocuri, în vârful degetelor, porțiuni mătăsoase, reveni apoi pe cărarea în care păzea ca o santinelă Țombi cel iarăși curajos, și astfel ghici direcția peșterii. [...]

Mergeau încet, Țombi în frunte, prichindelul în urma lui, ținându-i coada într-un gest prelung, nesfârșit, de mângâiere și recunoștință, amenințați de toate spaimetele nopții, de toate dușmăniile pădurii, dar cu un mic bob de speranță în suflet... Un bobuleț care începu să se agite când ciufuliciul, multă vreme neciufulit de pieptenul friicii, zări, în depărtare, o tresărire luminoasă, și care explodă de-a binelea când auzi strigăte și nume cunoscute. Erau cireșarii! Fiecare își rostea numele. Oare când și unde dispăruseră spaima și groaza și gheața? Oare existaseră vreodată? Atras de jocul cireșarilor începu și el să strige, cât îl țineau puterile:

- Tic! Tic!
- Ursu! Ursu! se auzea de undeva de departe.
- Lucia! Dan! răsuna undeva în fața lui.
- Victor! Maria! Maria! Maria!

Era singura care-și repeta numele. Și într-o clipă uită toată mișelia ei. Dar, din păcate, uitarea ținu tot o clipă:

² **halucinant,-ă** - adj. care creează impresia percepției unui obiect sau a unui fenomen fără ca acesta să existe în realitate.

³ **luciditate** s. f. - limpezime, claritate în gândire.

„Las' că-i arăt eu! Din cauza ei...”

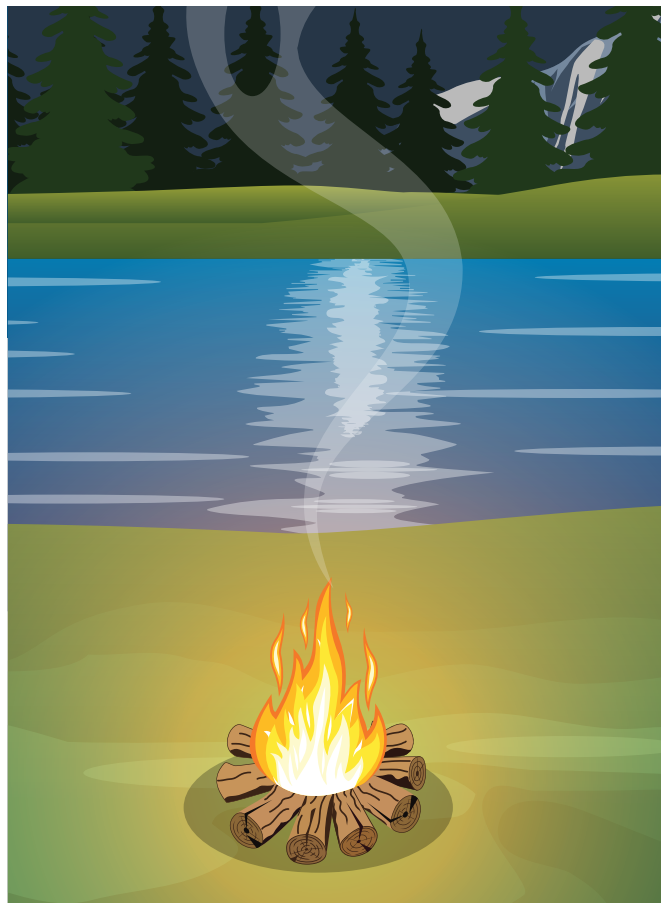
Dar strigătele și chemările răsunau prea frenetic¹ și prea aproape. Acum mai ales, ar trebui să se păzească. Să nu-i intre vreo creangă în ochi sau să nu-l împungă vreun ciot. Dar hărmălaia îl ameți atât de rău, că nu mai reuși să se stăpânească. Un singur lucru știa: lumina pe care o văzuse tresărind și care creștea mereu era un foc. Parcă-i simțea și fumul în ochi. Acolo trebuia să ajungă. Strigându-și din când în când numele, porni în goană, cu Țombi după el, spre lumină. Și deodată se trezi în fața focului! Vesel, curajos, ce mai: Tic! Bine i-ar fi prins curajul și veselia care-l cotropiseră definitiv, cu un ceas înainte în pădure! Uitase totul prichindelul cărn și iarăși ciufulit. Sosirea lui nu fusese simțită. Dar el vedea spatele cuiva și vedea cum se reped vreascurile în vâlvătaie.

— Scuzați, vă rog... Începu bravul ciufulici. Aici a poposit expediția cireșarilor?

Ionel se întoarse uimit și speriat și năucit spre vocea nevăzută:

— Tic!

— În carne și oase! Ba chiar și cu Țombi lângă el!

Constantin Chiriță (1925–1991) a fost romancier și scenarist. A scris „Cireșarii”, un ciclu de romane format din cinci volume: *Cavalerii florii de cireș*, *Castelul fetei în alb*, *Roata norocului*, *Aripa de zăpadă* și *Drum bun, Cireșarii!*. Romanele, lectura favorită a adolescenților de acum câteva decenii, au fost ecranizate ca serial de televiziune de mare succes.

Autorul explică în primul volum numele „Cireșarii”. Așa le spune moș Timofte Păstrăvanu, portarul școlii, celor cinci favoriți ai săi, elevi în clasa a VIII-a, care locuiesc în cartierul Cireșului. Aceștia sunt Ionel, Victor, Ursu, Dan, Maria și Lucia. În aventurile lor de vacanță sunt urmași de Tic, fratele mai mic al Mariei, un „prichindel dintr-a șasea, un șmecher fără seamăn în toată școala”, dar și de cățelul simpatic, Țombi.

Citește și...

- ✓ *Doi ani de vacanță* de Jules Verne
- ✓ *Povestea fără sfârșit* de Michael Ende
- ✓ *Mondragon. Marea încercare* de Ana Galan
- ✓ *Întâmplări din noaptea soarelui de lapte* de George Bălăiță

¹ **frenetic** (aici adv.) – puternic, pasionat.

Inocenții²

- fragmente -

de Ioana Pârvulescu

Într-una dintre excursiile noastre în Bucegi, când nu mă mai gândeam de mult de ce nu cad munții, eram prezenți cu toții: verii mei, frate-meu și cu mine și toți cei patru părinți ai noștri. Ne-a însoțit, atunci, și Mitică, pe care l-am admirat cum ocolea „săritorii” și urca pieptiș, cu limba scoasă, dar fără să obosească. La mine era pe dos, îmi țineam limba în gură, deși oboseam îngrozitor, specialitatea mea fiind coborârea, nu urcușul. [...] În fine, cu chiu, cu vai, am ajuns pe brâna Caraimanului, care e circulară și dă ocol muntelui aproape la orizontală. Nu-mi mai era greu, am luat-o înaintea, deși pericolul era mult mai mare, începuse, în fond, locul cel mai primejdios. Brâna asta e un firișor de potecă de abia încapi pe el, deasupra stâncă dreaptă, dedesubt abis. Cei mari, trecuți prin viață, ne tot dăscăleau. Tata era cu ochii pe noi, îngrozitor de neliniștit și cu fața lac de sudoare, deși vremea era rece. Mitică venea la urmă de tot, cu coada în jos, dar se vedea că nu-i e frică. Și-atunci am trăit prima minune din viața mea, după ce la toată primejdia drumului s-a mai adăugat și ceața deasă. Ne apropiam, din fericire, de sfârșitul brânei.

Când am ieșit din zona primejdioasă, s-a petrecut ceva incredibil. Toți, până la Mitică, aveam în jurul nostru un fel de aură de curcubeu care ne întărea conturul. Noi nu ne vedeam propriul contur de lumină, ci numai pe al celorlalți. Vedeam așadar omul și de jur-împrejurul lui, ca desenat, conturul de lumină, aura. Totuși, pentru că ceața funcționa ca o oglindă, ne vedeam umbra proiectată pe ceață și în jurul ei era, de asemenea, conturul colorat. Era îngrozitor de frumos. Nu ne săturam să ne uităm unii la alții, prin ceață, și la umbrele noastre atât de frumoase. M-a invadat o senzație de irealitate, parcă trăiam în altă lume, parcă visam, parcă citeam. Doar că era adevărat. Nu mai știu dacă mama sau sora ei ne-a amintit imediat culorile curcubeului și celebra formulă prin care să le ții minte ordinea. Ba chiar ne-a explicat cum s-a produs fenomenul ai cărui martori eram, dar nimeni nu asculta și până la urmă ne-am lăsat cu toții cuprinși de veselie. Era ca și cum, după ce trecusem prin infern, am fi ajuns în rai. Tata a fost cel mai fericit, tot repeta „Mulțumesc! Mulțumesc!”. Până și Mitică a lătrat scurt, uimit, el care nu lătra niciodată și chiar lătratul lui era o minune. Cât despre mine, nu-mi amintesc un moment în care să fi fost atât de deplin încrezătoare în viață și uimită ca atunci.

Ioana Pârvulescu (n. 1960) predă literatură română modernă la Facultatea de Litere din București și este cunoscută ca scriitoare, traducătoare, publicistă și critic literar. Scrie poezie și romane, este autoarea unor texte incluse în antologii pentru copii.

Alfabetul doamnelor (1999), *Întoarcerea în Bucureștiul interbelic* (2003), *În intimitatea secolului XIX* (2005), sunt câteva dintre volumele publicate.

În anul 2016 a publicat romanul *Inocenții*, în care întâmplările pline de farmec ale unor puști dornici de aventură sunt povestite de Ana, fata cea mică a unei familii.

² **inocent, -ă**, adj. (despre persoane) - nevinovat, curat la suflet, candid; (despre manifestări ale oamenilor) care dovedește nevinovăție, curățenie sufletească.

5 Lucrați în pereche!

a) Scrieți următoarele grupuri de cuvinte în ordinea apariției lor în textul 1.

- *îi încreți carnea*
- *de voie, de nevoie*
- *în carne și oase*
- *i se aprinse în minte gândul*
- *i se strecoară frica în oase*
- *făcu o socoteală*

b) Notați sensul din text al fiecărui grup de cuvinte. Confrunțați răspunsurile voastre cu ale colegilor și discutați eventualele diferențe.

6 Caută în dicționar explicația cuvântului *prichindel* și scrie sensul potrivit în text pentru acest termen. Motivează oral alegerea ta.

7 În planul simplu de idei de mai jos sunt două enunțuri „rătăcite”. Transcrie enunțurile, ordonând ideile principale conform desfășurării întâmplărilor din textul 1.

- Prichindelul se abate de câteva ori de la poteca dinspre peșteră.
- Spre seară, într-un desiș, la un loc mai ridicat, pierde cărarea.
- Prichindelul află direcția peșterii.
- Prin întunericul nopții se ivește o lumină pe care băiatul și cățelul o urmează.
- În pădure, odată cu asfințitul soarelui, prichindelul nu găsește punctele de reper ale peșterii.
- După lăsarea întunericului, băiatul speriat înaintea prin pădure, însoțit de cățelul său Țombi.
- Tic și Țombi ajung la focul de tabără al cireșarilor.

8 a) În fragmentul din textul „Cireșarii”, timpul desfășurării evenimentelor este sugerat de patru secvențe referitoare la mișcarea și aspectul soarelui. Transcrie fiecare secvență, folosind culorile corespunzătoare momentului sugerat, conform următoarei „diagrame” a expediției cireșarilor.

Timpul desfășurării	dimineață	miezul zilei	însurare	apus	noapte
Evenimentul					
Plecarea cireșarilor					
Traseul lui Tic spre peșteră					
Drumul prin pădure					
Sosirea lui Tic la peșteră					

b) Consideri că Tic s-a rătăcit de grup și a ajuns mai târziu la peșteră sau crezi că a plecat mai târziu decât ceilalți în expediție? După ce informație din text te-ai orientat pentru răspunsul tău?

9 **Lucrați în echipe!** Realizați, în echipe de 3-4 elevi, o hartă cu traseul lui Tic de la *poteca domoală* la locul întâlnirii cu cireșarii. Dați un nume traseului, ținând cont de sentimentele băiatului, apoi prezentați lucrările în fața colegilor.

10 a) **Lucrați în pereche!** Scrieți, pe o coloană, din fiecare pereche dată, doar adjectivul care considerați că exprimă trăsături morale ale lui Tic și justificați oral alegerea, referindu-vă la text: *priceput/precaut, recunoscător/răzbunător, indecis/inteligent, curajos/ciudat, hoinar/hotărât, inadapdat/intuitiv, neîncrezător/neexperimentat, dornic de aventură/deznădăjduit, energic/emotiv, lipsit de simț practic/logic.*

b) Subliniați litera inițială a fiecărui termen scris, apoi precizați cuvântul obținut și legătura acestuia cu personajul descris.

11 Identifică, în primul fragment al textului 1, o personificare și scrie un enunț despre rolul acesteia.

12 Transcrie trei comparații folosite în textul 1 și explică, în 15-30 de cuvinte, sensul uneia, la alegere.

13 Rescrie următoarele secvențe selectate din textul 2, înlocuind cuvintele subliniate cu câte un sinonim adecvat.

- „urca pieptis, cu limba scoasă”
- „am ajuns pe brâna Caraimanului, care e circular”
- „deasupra stâncă dreaptă, dedesubt abis”
- „Cei mari, trecuți prin viață, ne tot dăscăleau.”
- „aveam în jurul nostru un fel de aură de curcubeu”
- „M-a invadat o senzație de irealitate”

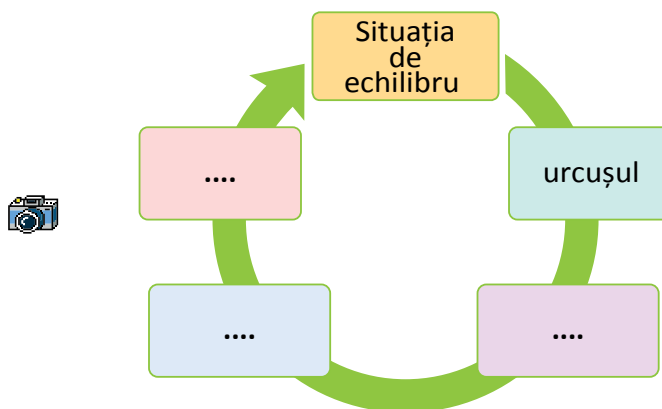
14 Explică, oral, rolul ghilimelelor în scrierea cuvântului „săritorile” din textul 2.

15 Indică varianta corectă, valorificând informațiile din textul 2.

Din secvența „când nu mă mai gândeam de mult de ce nu cad munții” reiese că fata

- are mai multe cunoștințe despre munte.
- a trecut de vârsta fragedă a de ce-urilor.
- este la vârsta când vrea să cunoască lumea prin explorare.
- nu mai este atrasă de peisajul montan.

16 **Lucrați în pereche!** Textul se deschide și se încheie, asemenea unui cerc, cu o situație de echilibru. Trasați pe o coală albă un cerc pe care notați, în sensul acelor de ceasornic, cuvintele-cheie care concentrează întâmplarea relatată.

17 Stabilește, pe baza informațiilor din textul 2, dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false.

- În excursie, copiii sunt însoțiți de doi părinți. **A F**
- Câțelului Mitică îi este frică pe poteca primejdioasă. **A F**
- Ceața îngreunează drumul excursioniștilor. **A F**
- Fata își amintește cine le-a explicat despre fenomenul curcubeului. **A F**
- La finalul excursiei, cel mai fericit este tatăl fetei. **A F**
- În excursie, Mitică latră pentru prima oară. **A F**

18 După modelul ștafetei, rezumă împreună cu colegii tăi, fragmentul citit.

19 Notează, într-un tabel, asemănător celui de mai jos, personajele din textul *Inocenții*, în ordinea importanței lor în acțiune. Adaugă pentru primele trei câte un adjectiv și un verb care exprimă trăsături, respectiv fapte diferite ale acestora.

Personajul	Trăsătură (adjectiv)	Fapt (verb la prezent)

20 În cele două texte citite, un element important în acțiune este poteca parcursă de cei ce explorează muntele. Prezența acesteia poate însemna:

- a) anunțarea unei primejdii;
- b) provocarea drumeților la noi experiențe;
- c) confruntarea drumeților cu situații-limită.

21 Alege tema pe care o consideri potrivită pentru cele două texte și motivează, într-un text de cel puțin 30 de cuvinte, răspunsul tău.

copilăria

aventura

prietenia

natura

22 Între personajele celor două texte se află și doi căței, Țombi și Mitică. Crezi că prezența lor în drumeție a fost un avantaj sau un obstacol? Scrie răspunsul tău, în cel puțin 50 de cuvinte, valorificând cele două texte citite.

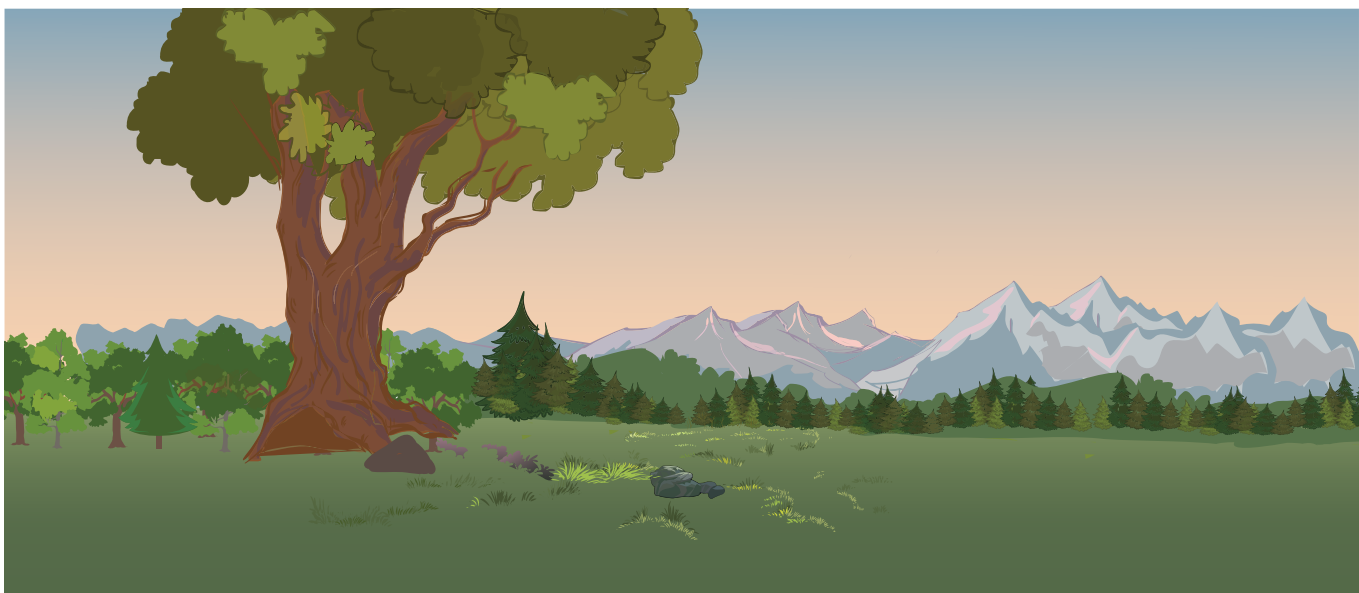
EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

23 Scrie un posibil răspuns la întrebarea *Oare când și unde dispăruseră spaima și groaza și gheața?*, pe care l-ar da protagonistul textului 1, ca urmare a experienței sale din pădure.

24 **Lucrați în pereche!** La finalul textului 2, replica tatălui, „*Mulțumesc! Mulțumesc!*”, nu are un destinatar precis. Discutați cui îi poate mulțumi tatăl, ținând cont de locul unde se află, de momentul când rostește replica și de trăirile acestuia. Prezentați-le colegilor răspunsul vostru.

25 a) Protagonștii celor două texte trăiesc o experiență unică. Discutați, în echipe de 3-4 elevi, dacă Tic ar putea mărturisi, asemenea fetei, că drumul său spre peșteră este ca o țecere din infern spre rai și decideți pentru o variantă: **Da**, pentru că / **Nu**, pentru că

b) Scrieți răspunsurile pe coli albe, expuneți-le la tablă, apoi citiți răspunsurile celorlalte grupe și faceți aprecieri, folosind unul dintre calificativele: *interesant, neașteptat, ingenios, previzibil*.

Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Completează oral afirmațiile, alegând răspunsul corect dintre cele notate între paranteze:
 - În textul narativ literar întâmplările sunt povestite de (autor/narator).
 - Naratorul este o instanță a comunicării în (lumea textului/în lumea reală).
 - În fragmentul din „Cireșarii” naratorul (este personaj/nu participă la acțiune).
 - În fragmentul din „Inocenții” naratorul (este participant/nu participă la evenimente).
- 2 a) Rescrie următorul enunț din textul „Inocenții”, înlocuind verbele la persoana I cu formele de persoana a III-a. *M-a invadat o senzație de irealitate, parcă trăiam în altă lume, parcă visam, parcă citeam.*
b) Ce observi din noul enunț? Naratorul vorbește despre sine sau despre alții? Explică oral.

IMPORTANT

- **Narațiunea** (lat. *narratio*, *-ionis* - povestire, istorisire) prezintă, în succesiune logică, fapte, întâmplări povestite de narator la persoana I sau la persoana a III-a.
- **Narațiunea la persoana a III-a se bazează pe observație.** Naratorul este detașat de evenimente, povestește în mod obiectiv despre întâmplările altora și este o voce anonimă ce se diferențiază de personaje. (N ≠ P).
- **Narațiunea la persoana I se bazează pe o mărturisire.** Naratorul este implicat în evenimente, povestește în mod subiectiv, oferă o perspectivă proprie asupra întâmplărilor. În astfel de narațiuni naratorul își asumă și rolul de personaj, acesta relatează întâmplările prin care a trecut. (N = P).

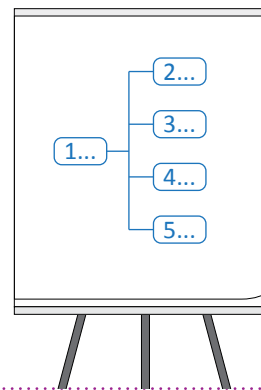

3 Lucrați în echipe!

a) Citiți fragmentul de mai jos, apoi realizați, pe o foaie de flipchart, o prezentare sintetică a informațiilor următoare, ca în schema alăturată:

1. numele autorului, titlul textului, capitoul;
2. naratorul – detașat (N ≠ P)/implicat (N = P);
3. narațiune la persoana a III-a/I (exemple);
4. personajele;
5. evenimentul narat.

b) Adăugați fiecărei informații un simbol/desen sugestiv.

Am sosit la Curtea de Argeș pe înserat, și-n scurtă vreme s-a făcut întuneric de-a binelea. Ne-am repartizat astfel pentru cazare: vreo douăzeci de elevi de la internat urmau să doarmă în vagon, iar noi, cei externi, ne-am dus împreună cu Ștefan Marinescu, suplinitorul, la un hotel, nu mai știu cum se numea, ca să fim repartizați cu toții în camerele noastre, chiar sub ochii lui. [...]

Am fost găzduiți la etajul I, câte doi sau trei în cameră. Numai suplinitorul Marinescu a stat singur într-o cameră de la parter, ale cărei ferestre dădeau în stradă. De cum ne-a repartizat, s-a închis la el și n-a mai ieșit până dimineață să dea ochii cu noi.

Mai înainte, însă, nu a uitat să ne recomande să fim liniștiți, să nu care cumva să părăsim hotelul și să ne sculăm a doua zi la ora 6 dimineața, ca, după ce vom lua gustarea respectivă, cel mai târziu la 7, să fim în fața primăriei, de unde urma să plecăm spre lăcașul istoric.

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu & Comp.*, capitoul XIII)

- 4 Alege, dintre notițele elevilor, pagina cu răspunsul corect redactat, referitor la textul citit.

Prin mărturisirile naratorului...

... este refăcut traseul excursiei la Curtea de Argeș.

... este reconstituită o parte din agenda excursiei la Curtea de Argeș.

... este amintit comportamentul băieților pe parcursul excursiei la Curtea de Argeș.

- 5 Prezintă, în scris, aceleași evenimente relatate din perspectiva suplinitorului Ștefan Marinescu. Notează o consecință a schimbării perspectivei asupra întâmplării narate.
- 6 Rescrie primul paragraf din perspectiva unui narator neimplicat în evenimente.
- 7 Citește textul obținut la exercițiul anterior și discută cu colegii tăi despre impactul pe care îl are asupra cititorului o astfel de relatare. Ai în vedere:
- a) dacă întâmplarea devine mai credibilă sau mai puțin credibilă;
 - b) dacă accentul este pus pe fapte sau pe trăirile personajelor;
 - c) dacă prezența naratorului este mai puternic sau mai slab conturată.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

5 Portofoliu

- 8 Notează, pe o coală albă, șase-opt enunțuri care să exprime sfaturi utile pentru o viitoare expediție, pe care le-ai oferi personajului Tic din romanul „Cireșarii” de Constantin Chiriță.
- 9 Scrie un text de 20-25 de rânduri în care să relatezi o experiență din viața ta, pe care o poți considera o *minune*, un fapt aparent ireal, asemenea fetei din romanul „Inocenții” de Ioana Pârvulescu.
- 10 Amintește-ți cu ce emoție ai asociat cea de-a doua imagine de la exercițiul 1, pagina 67. Compară răspunsul tău cu mărturisirea fetei din textul „Inocenții”: *Cât despre mine, nu-mi amintesc un moment în care să fi fost atât de deplin încrezătoare în viață și uimită ca atunci*. Prezintă, în cel puțin 50 de cuvinte, asemănarea sau deosebirea descoperită de tine.
- 11 Din textele 1 și 2 ai aflat despre experiențele inedite ale unor copii dornici de a explora lumea din jurul lor. Crezi că este nepotrivit pentru un copil să participe la drumeții montane sau la expediții? Justifică răspunsul tău, în 50-100 de cuvinte, valorificând unul dintre textele studiate.

Momentele subiectului

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Completează, în scris, *jurnalul* lui Tic cu informațiile corespunzătoare din textul marcat cu 1.
- 2 **Lucrați în pereche!** Asociați fiecare enunț din jurnalul completat anterior cu una dintre situațiile: situație de calm, situație neașteptată, reacția și efortul lui Tic de a rezolva problema, restabilirea calmului.

Din jurnalul lui Tic

Scurtând drumul, am câștigat o distanță de
Am făcut greșeala să caut poteca, fără să mă întorc la
Am simțit cum mi se strecoară frica în oase, când
În pădure mi-am amintit că nordul poate fi indicat de
M-am bucurat când, în apropierea peșterii, am auzit

IMPORTANT

Într-o narațiune literară, succesiunea de evenimente (firul narativ), pe parcursul căror personaje sunt antrenate într-unul sau mai multe conflicte, reprezintă **subiectul operei literare**.

- 3 Asociază cuvintele/grupurile de cuvinte din cele două coloane, pentru a reconstitui succesiunea faptelor și întâmplărilor din textul *Cireșarii*.

A

La început (situația inițială)
Apoi (cauza acțiunii)
După aceea (acțiunea)
La un moment dat (situația dificilă)
La sfârșit (situația finală)

B

pierderea cărării
rătăcirea prin întunericul pădurii
focul de tabără
descoperirea unei luminițe
drumul spre peșteră

IMPORTANT

Subiectul (lat. *subjectus* – ceea ce este spus) reflectă apariția, dezvoltarea și încheierea conflictului. În funcție de dimensiunile narațiunii, subiectul presupune existența uneia sau a mai multor acțiuni prezentate pe etape (momentele subiectului).

Partea de început a unei narațiuni este **expozițiunea** (situația inițială), care prezintă cadrul acțiunii (locul, timpul) și personajele. Este o situație de echilibru care pregătește declanșarea acțiunii.

- **Intriga** este evenimentul care declanșează acțiunea (cauza acțiunii), rupe echilibrul inițial și marchează apariția conflictului. Acest eveniment neașteptat este marcat prin cuvinte sugestive: *deodată, într-o zi, pe când, până ce* etc.
- **Desfășurarea acțiunii** prezintă faptele și întâmplările declanșate de intrigă. Este partea cea mai întinsă, în care se prezintă reacția personajelor la evenimentul din intrigă și efortul acestora de a rezolva problema.
- **Punctul culminant** este un moment de maximă încordare (situația dificilă) a acțiunii și a cititorului, care determină găsirea unei soluții, dezvăluie rezultatele încercării personajelor de a rezolva problema.
- **Deznodământul** este ultimul moment al subiectului (situația finală) în care se rezolvă conflictul și se finalizează evoluția personajelor. Acesta poate fi vesel, trist, tragic, optimist, previzibil etc.

Important

Ordinea momentelor subiectului nu este respectată întotdeauna sau este dificilă delimitarea strictă a acestora. Unele texte narative se deschid cu intriga urmată de expozițiune sau cu situația finală, după care se prezintă evenimentele anterioare. Alteori, lipsește deznodământul care poate fi intuit de cititor. Într-un text literar de mari dimensiuni, fiecare secvență narativă este structurată pe momentele subiectului.

EXERSEAZĂ!

Citește, cu atenție, textul următor:

S-a iscat un vârtej ca din senin. S-a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o, năuc, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găsea ușor în cale. Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe-o ramură luă un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripile fragede, cu ochișorii ca două neghiniți. Cărăbuș de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele și a văzut că poate zbura și fără să dea din aripi.

Vârtejul și-a făcut gustul și-n mijlocul unui drum de țară, lângă o curte, s-a înțepenit o clipă ca un sfredel, apoi s-a topit deodată, lăsând tot ce luase la pământ. Iar cărăbușul căzu pe-o bucățică de hârtie albă și rămase acolo, amețit. Când s-a trezit, privi în jur: un drum prăfuit. Și din capătul drumului, țanțoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cocoș. *la! scap de unul și dau peste altul*, își zise cărăbușul; *ăsta mă-nghite!* Cucoșul s-a apropiat, s-a uitat cu un ochi la cărăbuș și a trecut mândru înainte.

„Am scăpat!” gândi cu bucurie cărăbușul, și se întoarse să privească după cucoș. Atunci încremeni de spaimă. Din celălalt capăt al drumului sosea un curcan. Cărăbușul se făcu mai mic decât era, ținându-și sufletul: „Acuma chiar c-am pățit-o!” Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se roti, își roși mărgелеle și își dădu capul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înălță în picioare și forfecă aripile de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cucoșul s-a dus, curcanul se feri parcă să nu calce cărăbușul când îl ajunse, și acesta, bietul, răsuflă: „Bine c-am avut noroc!”

Dar, deodată, de după gard, sări, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Paserea se legănă o clipă, apoi își strânse coada și zbură în drum. „De ăsta nu mai scap!” crezu cărăbușul. Păunul s-a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsise și, lăsându-l, își văzu de drum.

Cărăbușului nu-i venea să-și creadă ochilor că mai e în viață. Dar uitate: colo e drumul, sub el hârtia, pe dreapta gardul – trăiește. Ia să zboare acuma, cât putea mai repede, de-acolo, pe vreo creangă de copac. Să-și încerce aripile. Și le desfăcu. În clipa aceea un pui de sturz, mai mărișor ceva decât o nucă, zbură spre el. „Ei! de așa paseri mici, mai de seama mea, mi-i drag și mie”, gândi cărăbușul, pregătindu-se chiar să dea sturzului „ziua bună”. Dar sturzul se lăsă lângă bucățica de hârtie, deschise pliscul, apucă cu lăcomie cărăbușul și: *hap! hap!* mai să se înece, îl înghiți.

(Emil Gârleanu, *Sărăcuțul!*...)

- 4 Identifică fragmentul care corespunde expoziției, orientându-te după următoarele repere: prezentarea personajului, împrejurările, frecvența verbelor la timpul perfect compus.
- 5 Alcătuiește, oral, un enunț în care să redai conținutul esențial al acestui fragment.
- 6 Recunoaște fragmentul care indică intriga, identificând evenimentul neașteptat și verbele la timpul perfect simplu.
- 7 **Lucreți în pereche!** Notați, în caiete, cuvintele-cheie care corespund desfășurării acțiunii și fac referire la întâmplările cărăbușului pe drumul *prăfuit*.
- 8 Argumentează, oral, de ce încercarea de zbor a cărăbușului creează o situație tensionată, corespunzătoare punctului culminant.
- 9 Precizează cum se sfârșesc evenimentele și ce fel de deznodământ are narațiunea *Sărăcuțul!*..., ținând cont și de titlul acesteia.
- 10 Prezentați, în ștafetă, acțiunea textului, pe baza momentelor subiectului.
- 11 **Lucreți în echipă!** Construiți, pe o foaie, o schemă a textului (cuvinte, idei, simboluri grafice, desene) în care să notați următoarele repere: titlul, autorul, rolul naratorului, personajele, spațiul, timpul, momentele subiectului. Prezentați-le colegilor produsul vostru.

Textul narativ

DESCOPERĂ!

- 1 Matei are de elaborat o compunere narativă în care să povestească o întâmplare reală sau imaginară petrecută în timpul unei excursii. Ajută-l pe Matei să completeze următoarea fișă de lucru pe baza căreia va scrie compunerea.

Compunerea narativă. Plan

a) Tema: o întâmplare în timpul unei excursii	f) Planul de idei:
b) Narator:	- Introducere:
c) Personaje și trăsături:	- Cuprins:
d) Locul și timpul:
e) Momentele subiectului:
- Expozițiunea:
- Intriga:	- Încheiere:
- Desfășurarea acțiunii:
- Punctul culminant:

IMPORTANT

În realizarea unui text narativ, respectă următoarele etape:

1. Scrie planul compunerii astfel:

- alege o temă dacă aceasta nu este indicată;
- stabilește cine povestește și la ce persoană;
- stabilește personajele și principalele lor trăsături fizice și/sau morale;
- stabilește locul și timpul întâmplărilor; prezintă-le pe scurt;
- stabilește cuvintele-cheie și ce vei scrie în fiecare moment al subiectului: expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant și deznodământul;
- scrie planul de idei, pe baza momentelor subiectului și având în vedere cuvintele-cheie;
- distribuie ideile, urmărind structura oricărui tip de compunere: introducere, cuprins, încheiere;
- ai în vedere că desfășurarea acțiunii trebuie să cuprindă mai multe acțiuni legate între ele într-un mod gradat, iar punctul culminant cuprinde cel mai tensionat moment;
- scrie, în încheiere, o frază în care să prezinți ce însemnătate are întâmplarea povestită pentru tine/pentru personaje.

2. Scrie ciorna compunerii. Vei folosi timpurile verbale adecvate narațiunii.

3. Corectează, reformulează, apoi transcrie compunerea în caietul de teme.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 2 Recitește informațiile de la rubrica **Important**. Redactează, în 150-180 de cuvinte, un text narativ, în care să respecti planul realizat la exercițiul anterior.

EXERSEAZĂ!

- 3 Scrie un text narativ de cel puțin 150 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare emoționantă, petrecută la școală. Respectă etapele elaborării acestui tip de compunere, prin respectarea următoarelor etape:

<p>Etapa 1 <i>Pregătirea pentru redactare</i></p> <ul style="list-style-type: none">– Vei alege tema care să surprindă aspectul indicat în cerință– Vei stabili cine povestește și la ce persoană– Vei stabili personajele– Vei asocia trăsături de caracter sau trăsături fizice fiecărui personaj– Vei stabili locul și timpul întâmplării– Vei stabili cuvintele-cheie din fiecare moment al subiectului– Vei elabora planul lucrării	<p>a) Tema textului narativ va fi legată de universul școlar. Te poți opri la teme precum <i>educația, copilăria, lectura</i> sau poți selecta tu o altă temă.</p> <p>b) Alege din lista următoare cinci cuvinte pe care să le utilizezi în text:</p> <ul style="list-style-type: none">• bibliotecă; • prieten; • adevăr; • lecție; • competiție; • pasiune;• premiant; • carte; • spaimă; • lectură. <p>c) Formulează contexte în care cuvintele selectate anterior să intre în structura unor idei principale pe care le vei dezvolta ulterior.</p> <p>d) Stabilește indicii temporali și spațiali în care vei proiecta întâmplarea.</p> <p>e) Realizează, în două-trei enunțuri, o descriere a spațiului desfășurării acțiunii.</p> <p>f) Stabilește etapele acțiunii care prezintă, gradat, întâmplarea la care te-ai gândit.</p> <p>Poți folosi structuri, precum:</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Îmi amintesc de parcă ar fi fost ieri, chiar dacă au trecut de atunci luni bune. Era o zi obișnuită de școală, ca cele mai multe. (...)</i>• <i>Deodată, (...)</i>• <i>Atunci, (...)</i>• <i>Când ne așteptam mai puțin, (...)</i>• <i>Am realizat în acel moment că (...)</i> <p>g) Elaborează planul compunerii, urmărind înlănțuirea ideilor corespunzătoare fiecărui moment al subiectului. Nu uita să introduci în desfășurarea acțiunii mai multe episoade tensionate gradat, până la punctul culminant.</p> <p>h) Stabilește în deznodământ o lecție desprinsă din această întâmplare, care a transformat ziua obișnuită în una de neuitat, arătând ce însemnătate are întâmplarea relatată pentru tine sau pentru personaje.</p>
<p>Etapa 2 <i>Ciorna</i> <i>Prima variantă</i></p>	<ul style="list-style-type: none">• Scrie pe ciornă prima variantă a compunerii.• Folosește verbe la timpul imperfect, pentru a reda cadrul și atmosfera, apoi utilizează perfectul compus, pentru a relata întâmplarea.• Utilizează un vocabular ales, care să fie în acord cu normele limbii literare, urmărind să creezi imagini artistice adecvate contextului ales.• Găsește un titlu expresiv.
<p>Etapa 3 <i>Revizuirea ciornei</i></p>	<p>Verifică dacă în textul inițial:</p> <ul style="list-style-type: none">• ai introdus cele cinci cuvinte alese la punctul b.• ai marcat cu alineat fiecare idee corespunzătoare momentelor subiectului; pentru desfășurarea acțiunii poți recurge la două sau trei paragrafe;• ai concentrat în finalul textului lecția de viață desprinsă;• Completează textul sau șterge ceea ce nu este relevant;• Verifică-ți exprimarea, greșelile de literă, punctuația, ortografia și așezarea în pagină.

Etapa 4

Transcrierea/ Editarea

- Transcrie textul pe caiet.
- Verifică-te, urmărind grila de mai jos:

În textul narativ	Da	Nu
Am respectat tema aleasă.		
Am stabilit cine povestește și la ce persoană.		
Am menținut persoana gramaticală în narațiune.		
Am stabilit locul și timpul întâmplărilor.		
Am realizat o scurtă descriere a contextului spațio-temporal.		
Am introdus cuvintele-cheie alese, treptat, în fiecare moment al subiectului.		
Am respectat părțile componente ale compunerii: introducere, cuprins, încheiere, marcate prin alineat.		
Am așezat în încheiere o concluzie, sub forma unei lecții de viață.		
Am folosit în redactare timpurile verbale indicate.		
Am scris frumos, citeț, fără ștersături, respectând așezarea corectă a textului în pagină și normele de ortografie, de punctuație.		

Etapa 5

Publicarea

- Citește-le colegilor textul narativ creat, respectând intonația potrivită și intensitatea vocală adecvată contextului.
- Transcrie compunerea în format electronic, pentru a o așeza în revista clasei/ panoul electronic al clasei, la rubrica **Lecții de la școală prin ochi de estet.**

- 4 Exersează narațiunea la persoana I, povestind într-un text de cel puțin 150 de cuvinte, o întâmplare amuzantă petrecută în timpul unei excursii cu clasa. În redactarea compunerii, poți folosi un plan asemănător celui de mai sus.
- 5 În fiecare zi putem învăța câte o lecție, dacă privim cu atenție la gesturile celor din jur. Redactează un text narativ, de cel puțin 200 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare care te-a învățat ce înseamnă devotamentul. Personajele de la care ai primit această lecție sunt doi călători pe care i-ai întâlnit, întâmplător, pe un drum de munte.

Verbul. Verbe predicative, verbe auxiliare, verbul copulativ a fi

DESCOPERĂ!

- 1 Citește, cu atenție, fragmentul selectat din opera *Inocenții* de Ioana Pârvulescu, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

Tata a fost cel mai fericit, tot repeta „Mulțumesc! Mulțumesc!”. Până și Mitică a lătrat scurt, uimit, el care nu lătra niciodată și chiar lătratul lui era o minune.

- Selecționează un verb predicativ. La ce persoană este verbul *repeta*? Ce funcție sintactică îndeplinește?
- Explică din ce este format verbul la perfect compus *a lătrat*.
- Numește verbul care face legătura între substantivele *lătratul* și *o minune*, apoi încearcă să explici sensul acestuia. Ce observi?
- Stabilește funcția sintactică a substantivului *lătratul*.

După cum ai observat, verbul *era* face legătura între **subiect** și o altă parte de propoziție, **numele predicativ**. În acest caz, verbul este **copulativ** și împreună cu **numele predicativ** formează **predicatul nominal**.

e) Transformă textul, astfel încât verbele să fie la numărul plural.

IMPORTANT

- **Verbul** este partea de vorbire flexibilă (își schimbă forma) care arată acțiunea, starea, existența. Verbele sunt:
 - **predicative** → formează singure **predicatul verbal**: *Copiii sunt pe munte*. Verbele predicative au înțeles de sine stătător (*sunt = se află*).
 - **auxiliare** → ajută la formarea **modurilor** și a **timpurilor compuse**. Verbele auxiliare sunt: *a fi*, *a avea*, *a vrea*: *Ți-am mai spus: când tu vei ajunge acasă, eu voi fi venit de mult*. Aceste verbe nu au înțeles de sine stătător și intră în structura altor verbe predicative sau copulative, împreună cu care se analizează.
 - **copulative** – împreună cu **numele predicativ** formează **predicatul nominal**: *Copiii sunt curajoși*.
- **Verbul copulativ**
 - face legătura dintre subiect și numele predicativ;
 - nu are înțeles de sine stătător.
- **Numele predicativ** se exprimă prin:
 - **substantiv**: *Ea este sora lui Tic*. ● **pronume**: *Întârziatul este el*.
 - **adjectiv**: *Pădurea este deasă*. ● **numeral**: *Prietenii lui Tic sunt cinci dintre adolescenții de lângă focul de tabără*.
- Numele predicativ este:
 - **simplu** → alcătuit dintr-un singur termen: *Amintirile din excursii sunt frumoase*.
 - **multiplu** → alcătuit din mai mulți termeni: *Poteca aceasta este lungă, îngustă și periculoasă*.
- Verbul își modifică forma după *mod*, *timp*, *persoană*, *număr*.

EXERSEAZĂ!

- 2 Scrie câte un enunț conform următoarelor cerințe: a) verbul *a fi* să aibă valoare *predicativă*, *copulativă*, *auxiliară*; b) verbele *a avea* și *a vrea* să fie, pe rând, *predicative* și *auxiliare*.

3 Menționează valoarea *predicativă*, *copulativă* sau *auxiliară* a verbelor subliniate în enunțurile:
Am o carte, dar nu am citit-o. Când tu vei termina de citit, eu voi fi scris tema. Prietenii mei sunt în parc. Colega mea este o patinatoare foarte bună. Fata moșului este cuminte și harnică.

4 Precizează persoana și numărul verbelor din enunțurile de mai sus.

5 Identifică predicatul din enunțurile de la exercițiul 3 și scrie felul lor.

6 Scrie sensurile verbului predicativ *a fi* din enunțurile de mai jos, precizând felul predicatului:

- Cartea este pe masă.
- Viscolul a fost ieri.
- Dan este din București.
- Cât e kilogramul de portocale?
- În weekend, am fost la munte.
- După-amiază, am fost prin magazine.

7 Completează într-un tabel asemănător celui din dreapta numele predicative din enunțurile de mai jos:

- Mamele sunt devotate, exigente și înțeleghătoare.
- Priveliștea era minunată.
- Fii ascultător și harnic!
- Nu fi rău cu cei din jur!
- Fiți atenți, vă rog!

Nume predicativ simplu	Nume predicativ multiplu

8 Asociază numele predicative din enunțurile date cu partea de vorbire prin care se exprimă:

- Voi sunteți colegii lor?* numeral
Nu fiți pesimiști! pronume
Vinovatul este el. substantiv
Premianții sunt trei dintre ei. adjectiv
 verb

9 Scrie forma de singular a verbelor predicative de mai jos, păstrând persoana:

- vedeau
- au ajuns
- veți înțelege
- veniserăm
- creăm
- agreeți
- aveau
- coborâram

10 Alege varianta corectă:

- În fraza *Am un cățel care a împlinit un an.*, verbele *a avea* au, în ordine, valoare:
 a) auxiliară, predicativă; b) predicativă, copulativă; c) predicativă, auxiliară.
- În fraza: *Voi veni mai devreme la școală și vreau să faci același lucru pentru a termina proiectul la timp.*, verbul *a vrea* este, în ordine:
 a) auxiliar, predicativ; b) predicativ, auxiliar; c) copulativ, auxiliar.
- În fraza: *Voi fi acolo când vei avea nevoie de mine.*, verbul *a fi* este:
 a) copulativ; b) auxiliar; c) predicativ.

11 Alcătuieste un enunț asertiv în care verbul *a vrea* să fie predicativ și un enunț imperativ în care verbul *a fi* să fie copulativ.

Modul indicativ. Modul imperativ

Timpurile modului indicativ (Actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Citește fragmentul adaptat după *Sufletul soldaților de plumb* de G. M. Zamfirescu, pentru a răspunde oral cerințelor de mai jos.

Octav întinse mâna spre el, îl dezmierdă. Soldatul îi închise pleoapele și-l sărută pe frunte cu buze de plumb.

— Adormi, acum!

Octav îngână rar, furat de somnul din vis:

— Mâine îmi vei spune o poveste?

Dar jucăria se topi în lumina unui fulger. Copilul auzi un glas argintiu:

— Noi nu trăim cu adevărat decât în visurile voastre... Iar glasul plutea în odaie ca un parfum ușor.

- a) Precizează modul și timpul verbelor *adormi* și *nu trăim*.
b) Ce exprimă verbul *adormi*?
c) Ce fel de acțiune exprimă verbul *dezmierdă*?
d) Transformă un enunț în care există un verb la perfect simplu, astfel încât verbul să fie la timpul mai-mult-ca-perfect.
e) Identifică un verb la perfect simplu.
f) Selectează un verb la imperfect.
g) Indică modul și timpul verbului *vei spune*.
h) Transformă enunțul *Mâine îmi vei spune o poveste?*, astfel încât verbul să fie la timpul viitor anterior.
i) Reformulează enunțul *Copilul auzi un glas argintiu*, astfel încât verbul să fie la timpul perfect compus.

IMPORTANT

- **Modul** este forma pe care o ia verbul pentru a arăta felul în care vorbitorul consideră acțiunea.
- **Modul indicativ** exprimă o acțiune **sigură, reală**: *Tic vine prin pădure*.
- **Modul imperativ** exprimă **un îndemn, un ordin, o poruncă, o rugămintă**, acțiunea verbului fiind realizabilă:
— *Copile, vino cât poți de repede!* Verbul la modul imperativ nu are timpuri.

	Formă afirmativă	Formă negativă
Persoana a II-a, numărul singular	<i>Fă!</i>	<i>Nu face!</i>
	<i>Fii (cuminte)!</i>	<i>Nu fi (obraznic)!</i>
Persoana a II-a, numărul plural	<i>Faceți!</i>	<i>Nu faceți!</i>
	<i>Fiți (cuminți)!</i>	<i>Nu fiți (obraznici)!</i>

AMINTEȘTE-ȚI!

- 2 Intră în joc, alături de personajul Octav, care, din greșeală, a amestecat foile cu ajutorul cărora a repetat timpurile modului indicativ. Unește timpurile cu definițiile corespunzătoare.

Prezentul

exprimă o acțiune trecută, care se desfășoară în același timp cu o altă acțiune trecută, arătând durata.

Mai-mult-ca-perfectul

indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii.

Imperfectul

exprimă o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii.

Perfectul compus

exprimă o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute.

Viitorul

exprimă o acțiune viitoare terminată înaintea altei acțiuni viitoare.

Perfectul simplu

exprimă o acțiune petrecută și încheiată în trecut.

Viitorul anterior

exprimă o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii.

- 3 Jocul continuă!** Printre foile lui Octav, soldățelul de plumb a găsit următoarele definiții și două cartonașe pe care scrie: **Desinențele**, **Sufixele gramaticale**. Ajută-l să asocieze corect cartonașele cu definițiile corespunzătoare.

Sufixele gramaticale

sunt sunetele sau grupurile de sunete care, în cazul verbului, indică **timpul** .

Desinențele

sunt sunetele sau grupurile de sunete care, în cazul verbului, indică **persoana și numărul** .

- 4** În exemplele din tabelul de mai jos, pentru timpurile prezent, imperfect, perfect simplu, mai-mult-ca-perfect, cu **albastru** sunt scrise **sufixele gramaticale** care indică **timpul**, iar cu **roșu**, **desinențele** care indică **persoana** și **numărul**. Pentru timpul perfect compus, cu **roșu** sunt scrise formele specifice ale verbului auxiliar **a avea**, iar cu **albastru**, forma **verbală de participiu** a verbului. Pentru timpul viitor, cu **roșu** sunt scrise formele verbului auxiliar **a vrea**, cu **albastru**, **infinitivul** verbului. Pentru timpul viitor anterior, cu **roșu** sunt scrise formele verbului auxiliar **a vrea**, cu **verde**, forma verbului auxiliar **a fi** și cu **albastru**, **participiul** verbului.

Completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, cu formele verbale ale celorlalte persoane, la singular și la plural, folosind culorile indicate anterior.

Prezent	Imperfect	Perfect compus	Perfect simplu	Mai-mult-ca-perfect	Mai-mult-ca-perfect	Viitor	Viitor anterior
(a) crea	(a) învăța	(a) părea	(a) hotărî	(a) părea	(a) merge	(a) veni	(a) iubi
creez	învăț am	am pă rut	hotăr âi	păru sem	merses em	voi veni	voi fi iubit

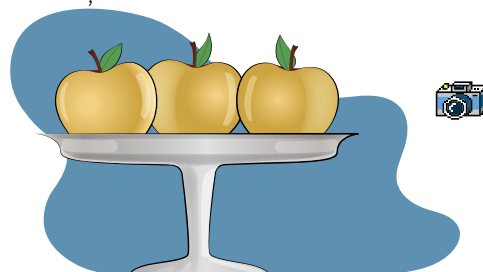
- 5** Indică timpul următoarelor verbe, aflate la modul indicativ: *a scris, copiez, lucrase, cedă, cerceta, venii, venise, vom ajunge, vom fi câștigat, absolvise, filmează, făcuserăți*.

DESCOPERĂ!

- 6** Citește fragmentele de mai jos pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- *Cum ai vrut, venit-ai. (Prâslea cel voinic și merele de aur)*
- *Murgule, murguțul meu, Datu-mi-te-a taică-tău. (Toma Alimoș)*

- Identifică verbele la timpul perfect compus.
- Explică deosebirea dintre formele acestora.
- Precizează ce sunt ca parte de vorbire cuvintele *-mi-* și *-te-*.
- Indică forma actuală a verbelor la perfect compus.

IMPORTANT

- În limba mai veche, se folosea **forma inversă a perfectului compus literar**.
- Între cele două componente ale perfectului compus se pot intercala pronume. Participiului i se adaugă vocala **-u**, ca sunet de legătură.

(a) da	(a) vedea	(a) da	(a) vedea
dat-am	văzut-am	datu-i-am	văzutu-l-am
dat-ai	văzut-ai	datu-i-ai	văzutu-l-ai
dat-a	văzut-a	datu-i-a	văzutu-l-a
dat-am	văzut-am	datu-i-am	văzutu-l-am
dat-ați	văzut-ați	datu-i-ați	văzutu-l-ați
dat-au	văzut-au	datu-i-au	văzutu-l-au

EXERSEAZĂ!

- 7 Alcătuieste câte un enunț interogativ, folosind formele de persoana a II-a, singular ale fiecărui verb regăsit în tabelul de mai sus.
- 8 Construiește enunțuri cu ortogramele: *ia/i-a, la/l-a, iau/i-au*.

DESCOPERĂ!

- 9 Un copil își imaginează continuarea dialogului dintre Octav și soldățelul de plumb. Citește textul următor pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos.

Octav îl va întreba pe soldățelul de plumb:

— Măine o să mai vii?

— Am să vin când o să adormi.

— Veni-va când va voi, va interveni regele Șobolan.

— Oi veni, când oi putea, va răspunde soldățelul. Spune-ți-voi și o poveste, dacă ai să dorești.

- a) Identifică verbele la timpul viitor.
- b) Explică deosebirea dintre formele acestora.
- c) Precizează ce este ca parte de vorbire cuvântul *-ți-*.
- d) Indică forma actuală a verbului *spune-ți-voi*.

IMPORTANT

- Viitorul în limba vorbită are două forme literare.
- În limba mai veche, se folosea forma inversă a viitorului literar. Între cele două componente ale viitorului se puteau intercala pronume.

(a) învăța	
am să învăț	o să învăț
ai să înveți	o să înveți
are să învețe	o să învețe
avem să învățăm	o să învățăm
aveți să învățați	o să învățați
au să învețe	o să învețe

(a) veni	(a) învăța	(a) scrie
veni-voi	învăța-te-voi	scrie-ți-voi
veni-vei	învăța-ne-vei	scrie-mi-vei
veni-va	învăța-mă-va	scrie-mi-va
veni-vom	învăța-te-vom	scrie-ți-vom
veni-veți	învăța-ne-veți	scrie-l-veți
veni-vor	învăța-vă-vor	scrie-l-vor

- Viitorul popular este alcătuit din formele verbului auxiliar *a vrea* și *infinitivul* verbului de conjugat.

(a) învăța	(a) veni
oi învăța	oi veni
ăi (oi/ii/ei) învăța	ăi (oi/ii/ei) veni
o învăța	o veni
om învăța	om veni
ăți (oți/îți/eți) învăța	ăți (oți/îți/eți) veni
or învăța	or veni

EXERSEAZĂ!

- 10** Alcătuieste câte un enunț asertiv, folosind formele inverse de persoana a III-a, singular ale fiecărui verb regăsit în tabelul de mai sus.

 11 Construiește enunțuri cu ortogramele: *va/v-a*, *neam/ne-am*.

- 12** Citește fragmentul de mai jos, pentru a scrie răspunsul următoarelor cerințe:

Trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri

Și niciodată n-or să vie iară,

Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară

Povești și doine, ghicitori, eresuri.

(Mihai Eminescu, *Trecut-au anii...*)

- a) Precizează modul și timpul verbelor identificate în textul de mai sus.
 b) Indică forma actuală a verbului *trecut-au*.
 c) Construiește un enunț în care verbul *încântă* să fie la modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular.
 d) Alcătuieste câte un enunț în care verbul *a veni*, la persoana a III-a, numărul plural, să fie la timpurile: prezent, imperfect, perfect compus, mai-mult-ca-perfect, viitor, viitor în limba vorbită.
 e) Formulează enunțuri cu verbul *a veni* la timpul perfect simplu, persoana I și a III-a, numărul singular.
 f) Ilustrează, în enunțuri, formele verbului *a veni* la modul imperativ.
- 13** Notează forma corectă a următoarelor verbe: *copii/copiez*, *trebuie/trebuiește*, *răzuie/răzuieste*, *tăceți/taceți*, *creez/creiez*, *zii/zi*, *(eu) citi/(eu) citii*, *(el) citi/(el) citii*, *(eu) privisei/(eu) privisem*, *(noi) văzusem/(noi) văzuserăm*.
- 14** Completează, în caiet, enunțurile de mai jos cu răspunsul corect:
 a) În propoziția *În timp ce scriam*, verbul este la modul, timpul
- b) La perfect simplu, persoana I, numărul singular, verbul din enunțul *Nu te-am văzut*. are forma
- c) În enunțul *Cățelușa credea că stăpânul o să vină și are să o ia acasă.*, verbele sunt la timpul
- 15** Scrie forma corectă a verbelor: *dusum-am*, *văzutu-lai*, *venivoi*, *scrieți-voi*, *datui-la*, *căutate-voi*, *fi-ți (buni)*, *ave-ți (grijă)*, *dăm-i (pace)*, *daț-ii (cartea)*, *dăi-le*, *aduo*.
- 16** Scrie formele de perfect simplu și mai-mult-ca-perfect, persoana I, numărul singular și persoana a II-a, numărul plural, pentru următoarele verbe: *a fi*, *a dori*, *a cere*, *a ajunge*.

- 17 Alege, din a doua coloană, modul și timpul (dacă e cazul) verbelor identificate în enunțurile scrise în prima coloană.

Când ai să crești, o să înțelegi aceste vorbe ale mele.
 Fii amabil cu toți!
 Sigur vei fi ajuns, când noi vom fi plecat?
 Îmi spusese că nu au văzut nimic în jur.
 Intrarăm în lumea basmelor.
 Îmi trimite și acum felicitări de ziua mea.
 Fata nu știa că o să deseneze.

indicativ, prezent
 indicativ, imperfect
 indicativ, perfect compus
 indicativ, perfect simplu
 indicativ, mai-mult-ca-perfect
 indicativ, viitor
 indicativ, viitor anterior
 imperativ, formă afirmativă
 imperativ, formă negativă

- 18 Notează varianta corectă:

- Băiatul va/v-a vedea pentru prima oară un carusel.
- Ve-ți/veți merge cu noi în expediție?
- Va/v-a ascultat astăzi la română?
- V-ați/va-ți făcut griji degeaba.

- 19 Completează un tabel asemănător celui de mai jos cu verbele la indicativ și la imperativ identificate în textul următor:

— Ține-ți darul, creștine! Eu îți poruncesc să-ți duci tot avutul pe oricare dintre ulițe, la orice răspântie ți se va părea mai singuratică și acolo să îl lași fără paznici. Și de ți se va întâmpla vreo pagubă, eu sunt răspunzător. [...]

A doua zi, negustorul se liniștește când își găsi avutul precum îl lăsase.

(după Petre Ispirescu, *Snoave sau povești populare*)

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul

- 20 Selectează din următoarea serie doar verbele la viitor: *voi veni, văzutu-l-ai, căuta-te-voi, o să termin, am căutat, am să văd, voi fi ajuns, a ajuns, vedea-vom.*

- 21 Copiază textul în caiet și completează spațiile libere cu formele corecte ale verbelor la modul indicativ notate între paranteze:

Când (**a fi**, timpul imperfect, persoana I, singular) copil, îmi (**a plăcea**, timpul imperfect, persoana a III-a, plural) poveștile pe care mi le (**a spune**, timpul imperfect, persoana a III-a, singular) bunica și nu (**a vrea**, timpul imperfect, persoana I, singular) să adorm. Curând (**a veni**, timpul perfect simplu, persoana a III-a, singular) și timpul în care (**a trebui**, timpul perfect compus, persoana a III-a, singular) să citesc singur.

Modul conjunctiv

DESCOPERĂ!

- 1 Precizează, oral, ce exprimă verbele subliniate în enunțurile următoare:
 - *Îi spusese unde să pună cartea.*
 - *Dorește să-i spună adevărul.*
 - *Să fi avut timpul tău, citeam mai mult.*
 - *Să mergem la masă!*
 - *Să plece imediat!*
 - *Să ai numai bucurii!*
 - *Să plecăm mai devreme?*
 - *Să îi spun, să nu-i spun...*
- 2 Menționează la ce formă sunt verbele subliniate în enunțurile date:
 - *Să nu fi uitat cartea la școală, i-o împrumuta și lui.*
 - *Să nu uiți caietul acasă!*
- 3 Precizează dacă formele subliniate în enunțurile de mai jos se folosesc în limba scrisă sau în limba vorbită:
 - *Facă ce-o vrea!*
 - *Fie ce-o fi!*
- 4 Indică funcția sintactică a verbelor de la exercițiile anterioare.
- 5 Utilizează, într-un enunț, valoarea copulativă a formei verbale *să fie*, apoi transcrie predicatul și notează felul acestuia.
- 6 Precizează locul cuvintelor subliniate, în raport cu elementele constitutive ale verbului:
 - Trebuie să mai repeți.*
 - E timpul să cam plecăm.*
 - Vrea să se tot plimbe.*
 - Să mai fi stat, îl vedeai și tu.*

IMPORTANT

- **Modul conjunctiv** arată o acțiune posibilă, realizabilă.
 - Folosit în enunțuri exclamative, verbul la modul conjunctiv exprimă o propunere, un ordin sau o urare.
 - Utilizat în enunțuri interogative, verbul la modul conjunctiv exprimă nesiguranța.
- **Modul conjunctiv** are două timpuri, **prezent** și **perfect**.
 - Verbele la modul conjunctiv, timpul prezent sunt alcătuite din cuvântul **să** și din formele de indicativ prezent, cu excepția persoanei a III-a. În exemplele din tabelul de mai jos, cu albastru sunt scrise sufixele gramaticale care indică **timpul**, iar în roșu, desinențele care indică **persoana și numărul**.
 - Verbele la modul conjunctiv, timpul perfect sunt alcătuite din cuvântul **să**, forma verbală nepersonală de **infinitiv** a verbului auxiliar **a fi** și forma verbală nepersonală de **participiu** a verbului.

Conjunctiv, prezent				Conjunctiv, perfect	
(a) crea	(a) afla	(a) veni	(a) hotărî	(a) învăța	(a) veni
să creez	să aflu	să vin	să hotărăsc	să fi învățat	să fi venit
să creezi	să afli	să vii	să hotărăști	să fi învățat	să fi venit
să creeze	să afle	să vină	să hotărască	să fi învățat	să fi venit
să creăm	să aflăm	să venim	să hotărâm	să fi învățat	să fi venit
să creați	să aflați	să veniți	să hotărâți	să fi învățat	să fi venit
să creeze	să afle	să vină	să hotărască	să fi învățat	să fi venit

- Forma negativă se construiește cu ajutorul cuvântului *nu*: *să nu spui, să nu fi greșit*.
- În limba vorbită, conjunctivul la persoana a III-a poate să apară fără cuvântul *să*: *Ducă-se unde o vrea!*
- Verbele predicative la modul conjunctiv au funcția sintactică de **predicat verbal**.
- Verbul **copulativ a fi** la modul conjunctiv, însoțit de **numele predicativ** formează **predicatul nominal**.
- Cuvintele *cam, mai, tot* se intercalează, la conjunctiv prezent, între cuvântul *să* și verb, iar la conjunctiv perfect, între cuvântul *să* și verbul auxiliar *a fi*.

EXERSEAZĂ!

7 Scrie răspunsurile corecte:

- Forma de conjunctiv, timpul prezent a verbelor *a scrie, a fi, a agreea* și *a avea* este:
 - a) să scrii, să fii, să agreezi, să ai;
 - b) să scri, să fi, să agreezi, să aibi.
- La modul conjunctiv, timpul perfect, verbele *a rămâne* și *a vrea* au forma:
 - a) voi fi rămas, voi fi vrut;
 - b) să fi rămas, să fi vrut.
- Verbele *a avea* și *a copia* la modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, singular au forma:
 - a) să aibe, să copie;
 - b) să aibă, să copieze.

8 Transcrie enunțurile, alegând forma corectă:

Vreau să *mai mergem/mai să mergem* în excursie. Trebuia *mai să fi stat/să mai fi stat* la cabană.
 Ar trebui să *cam doarmă* la ora aceasta./Ar trebui *cam să doarmă* la ora aceasta.
 Nu-i place să-*l tot sune*./Nu-i place *tot să-l sune*.

9 Integrează, în enunțuri scrise, formele de conjunctiv, prezent și perfect, persoana a III-a, numărul singular ale următoarelor verbe: *a așeza, a bănuî, a descoperi, a ruga, a doborî, a părea, a vrea, a coace, a coase, a da, a ajunge, a dovedi, a apărea, a vedea, a avea, a fi*.

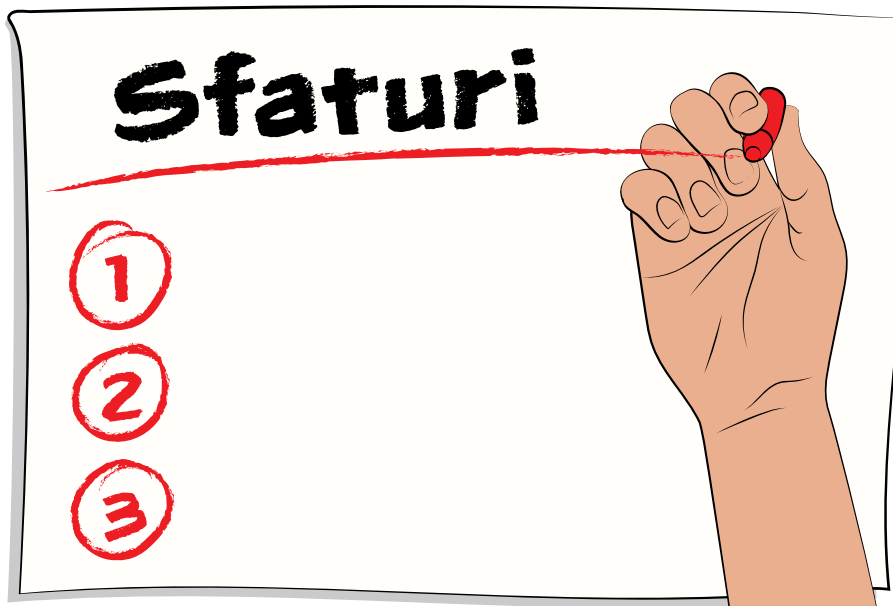
10 Scrie, în caiet, verbele dintre paranteze la modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a II-a, singular:

- a) (*a scrie*) numele personajelor.
- c) Trebuie (*a vedea*) sculpturile lui Constantin Brâncuși.
- b) E frumos (*a reveni*) în locurile care ți-au plăcut.
- d) Voiam (*a afla*) tu însuși rezultatul.

11 Precizează funcția sintactică a verbelor la modul conjunctiv din enunțurile date:

<i>Să fii harnic!</i>	<i>Să te fi văzut, te-aș fi salutat.</i>
<i>Să nu uiți să vii azi la teatru!</i>	<i>Poate să fie acolo la timp?</i>

12 a) Scrie o listă cu cel puțin cinci sfaturi pe care ți le-au dat cei apropiați, folosind verbe la modul conjunctiv.
 b) Completează lista cu încă trei sfaturi pe care îți dorești să le fi primit.

Modul condițional-optativ

DESCOPERĂ!

- 1 Precizează, oral, ce exprimă verbele subliniate în enunțurile următoare:
 - Aș mai lua o prăjitură.
 - Ar merge cu noi la munte, dacă ar avea echipament.
 - Îl privea de parcă nu l-ar fi cunoscut.
 - Te-aș ruga să-mi împrumuți și mie romanul „Cireșarii” de Constantin Chiriță.
- 2 Menționează la ce formă sunt verbele din enunțurile date:
Nu aș vrea atâtea prăjituri.
Nu aș găsi alte cărți acasă.
- 3 Indică funcția sintactică a verbelor de la exercițiile anterioare.
- 4 Utilizează, într-un enunț, valoarea copulativă a formei verbale *ar fi*, apoi transcrie predicatul și notează felul acestuia.
- 5 Precizează locul cuvintelor subliniate, în raport cu elementele constitutive ale verbului:
Aș mai repeta lecția.
Ai cam vrea o prăjitură.
Aș tot cânta.
Ar mai fi stat, dar avea treabă.

IMPORTANT

Modul condițional-optativ exprimă o acțiune dorită sau o acțiune posibilă a cărei realizare depinde de o condiție.

- Verbele la modul condițional-optativ, **timpul prezent** sunt alcătuite din formele specifice ale **verbului auxiliar a avea** și forma verbală nepersonală de **infinitiv** a **verbului**.
- Verbele la modul condițional-optativ, **timpul perfect** sunt alcătuite din formele specifice ale **verbului auxiliar a avea**, forma verbală nepersonală de **infinitiv** a **verbului auxiliar a fi** și forma verbală nepersonală de **participiu** a **verbului**.

Condițional-optativ, prezent		Condițional optativ, perfect	
(a) învăța	(a) merge	(a) învăța	(a) merge
aș învăța	aș merge	aș fi învățat	aș fi mers
ai învăța	ai merge	ai fi învățat	ai fi mers
ar învăța	ar merge	ar fi învățat	ar fi mers
am învăța	am merge	am fi învățat	am fi mers
ați învăța	ați merge	ați fi învățat	ați fi mers
ar învăța	ar merge	ar fi învățat	ar fi mers

- Forma negativă se construiește cu ajutorul cuvântului *nu*: *nu aș spune, nu aș fi spus*.
- Verbele predicative la modul condițional-optativ au funcția sintactică de **predicat verbal**.
- Verbul **copulativ a fi** la modul condițional-optativ, însoțit de **numele predicativ** formează **predicatul nominal**.
- Cuvintele *cam, mai, tot* se intercalează, la condițional-optativ, prezent între **verbul auxiliar** și **infinitivul** verbului de conjugat (*aș cam dormi*), iar la condițional-optativ perfect, între cele două verbe auxiliare (*aș mai fi dormit*).

DESCOPERĂ!

6 Precizează modul și timpul verbelor subliniate în următoarele exemple:

- Închinare-aș și n-am cui/Închinare-aș codrului. (Toma Alimoș)
- Închina-l-aș codrului.
- Mânca-l-ar mama de băiat cuminte!

IMPORTANT

- În limbajul popular și familiar apar formele inverse ale modului condițional-optativ, timpul prezent alcătuite din **forma verbală de infinitiv lung** (*închinare* – alcătuit din forma de infinitiv *închina* și grupul *-re*) și auxiliarul **a avea** (*aș*).
- Când între cele două componente inversate se intercalează un pronume, infinitivul lung nu este permis.

EXERSEAZĂ!

7 Rescrie corect următorul fragment selectat din *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă:

Fecior de crai, vedeate-aș împărat! [...] Să ai tu puterea mea [...] pământul lai da de-a dura și lumea aceasta ai purtao uite așa pe degete.

8 Transcrie enunțurile, alegând structura corectă:

- De bucurie, *aș tot fi cântat/tot aș fi cântat*, dar era târziu.
- *Cam ar fi vrut/ar cam fi vrut* să vină cu noi.
- *N-ar mai spune/nu mai ar spune* nimic.
- Dacă pleci acum, *te-aș mai vedea/mai te-aș vedea* vreodată?

9 Alege, din a doua coloană, modul și timpul verbelor identificate în enunțurile scrise în prima coloană:

<i>Am merge în expediție, dar nu suntem pregătiți.</i>	condițional-optativ, perfect, indicativ, prezent
<i>Am mers la munte de mai multe ori anul acesta.</i>	condițional-optativ, indicativ, prezent
<i>Am fi mers cu voi, dar nu avem lanternă.</i>	indicativ, perfect compus
	conjunctiv, perfect, indicativ, prezent

10 Scrie răspunsul corect:

- Forma de condițional-optativ, timpul prezent a verbelor *a plăcea* și *a tăcea* este:
a) *ar place, ar tace*; b) *ar plăcea, ar tăcea*; c) *să placă, să tacă*.
- La modul condițional-optativ, timpul perfect, verbele *a rămâne* și *a vrea* au forma:
a) *să fi rămas, să fi vrut*; b) *voi fi rămas, voi fi vrut*; c) *aș fi rămas, aș fi vrut*.

11 Notează tipul, modul, timpul și funcția sintactică a verbelor din următoarele enunțuri:

- Dacă *aș fi fost* mai atent, nu greșeam.
- Dacă *aș fi fost* mai mare, *aș avea* buletin.
- Dacă ai fi fost la mare, ai fi știut să înoți.
- Voi ați ști să rezolvați acest exercițiu?

12 Transcrie seria care conține numai verbe la modul condițional-optativ.

- a) *mira-m-aș, dusu-te-ai, întrebatu-l-am, am scris, am scrie*;
- b) *am ajunge, aș descrie, voi dori, ați cânta, ați crezut*;
- c) *mira-m-aș, închinare-aș, am dori, ați vedea, ai spune*.

13 Într-un tabel, grupează verbele următoare după timp: *aș merge, aș fi ajutat, am vedea, ai dori, ai fi dus, am fi greșit, ar scrie, ați înota, ați fi văzut*.

14 Rescrie fiecare serie, eliminând intrusul:

- a) *ai face, ai merge, ai reface, ai refăcut*;
- b) *ar afla, ar aduce, ar pare, ar vedea*;
- c) *ați opri, ați tăcut, ați veni, ați tăcea*.

15 Construiește enunțuri cu ortogramele: *i-ar/iar, v-ar/var, s-ar/sar, c-ar/car, c-aș/caș, c-am/cam*.

Posibilitățile combinatorii ale verbului cu prepoziția

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Completează, în caiet, spațiile punctate pentru a-ți reaminti câteva informații importante despre prepoziție:
 - este partea neflexibilă de care face legătura dintre o parte de propoziție și partea de pe care o determină.
 - **Prepozițiile** sunt:
 - a) – alcătuite dintr-un singur termen: *cu, de, după, fără, în, între, la, lângă, pe, peste, până* etc.
 - b) compuse – alcătuite din *despre, de-a (baba oarba), de către*Există și grupări de ...: *de la, de pe, de pe la, de lângă*.
- 2 Scrie, în caiet, următoarele enunțuri, completând cu prepozițiile sau grupările de prepoziții potrivite:
Laura a plecat munte. Am citit carte timp de două ore. Dacă aș fi pierdut trenul, l-aș fi luat următorul. A mers trenul Brașov. Am alergat autobuz. Dan vine București. Am învățat dinozauri.
- 3 Grupează, pe două coloane, prepozițiile adăugate în *simple* și *compuse*. Notează într-o altă coloană grupările de prepoziții.

EXERSEAZĂ!

- 4 Alege din rucsac prepozițiile și grupările de prepoziții potrivite pentru a completa enunțurile de mai jos.
Îl ajută colegul de bancă. Se gândea vacanță. Vorbiserăm cărțile de aventuri. Îi păsa note. Locuise Cluj. Mi-aș fi dorit scrie versuri. Mai vino noi! Va scrie stiloul! Păstrați-l loc ferit de lumină și căldură! Să citești capăt!
- 5 Precizează modul și timpul verbelor din enunțurile de la exercițiul anterior.
- 6 Scrie următoarele enunțuri, alegând prepoziția potrivită.
 - A răspuns *fără/până* a se gândi. Merg *fără/până* acasă.
 - Plec *în/la* Portugalia. Am ajuns *în/la* Iași. Am ajuns *în/la* cabană.
 - Vin *după/de pe* tine. Dă paltonul *după/de pe* tine!
 - Începe compunerea *prin/cu* două propoziții exclamative. Își începe discursul *prin/cu* a spune că e prea cald în sală.
 - Protestatarii au ieșit *în/pe* stradă. Ne plimbăm *în/pe* stradă.
 - L-a întâlnit *pe/cu* Ion. S-a întâlnit *pe/cu* Ion.
 - Am dat *de/pe* o mulțime de titluri cu cifre. Am dat 10 lei *de/pe* carte.
 - Te apropii *de/spre* el. Veneai *de/spre* el.
- 7 Redactează un text narativ, de minimum 100 de cuvinte, în care să utilizezi verbe la toate modurile învățate. Subliniază câte două verbe care ilustrează fiecare mod studiat. Atenție la prepozițiile cerute de verbele folosite de tine!

Textul narativ nonliterar. Știrea (actualizare)

DESCOPERĂ!

Mai jos vei găsi un articol pe care un elev l-a scris pentru revista lunară a clasei.

Citește-l cu atenție, apoi rezolvă oral cerințele de mai jos.

Miercuri, 1 februarie 2023, la ora 10.00, la sediul central al Bibliotecii „V.A.Urechia”, Compartimentul Împrumut la Domiciliu pentru Copii celebrează „Ziua Internațională a Cititului Împreună” (ZICI).

Evenimentul global este marcat de milioane de oameni în peste 100 de țări și este organizat pentru toți elevii, printr-o nouă activitate din cadrul proiectului „Lumea uimitoare a cărților” la care ne dorim să participe cât mai mulți iubitori de lectură din cât mai multe școli. (Suntem puternici citind împreună)

- 1 Care sunt sensurile cuvintelor *celebrează* și *global*?
- 2 Pe cine crezi că ar interesa informațiile de mai sus?
- 3 Numește un cuvânt-cheie, apoi formulează o idee principală din textul dat.
- 4 Alcătuieste câte un enunț în care să indici:
 - un reper de timp și un reper de spațiu din textul dat;
 - scopul textului;
 - numărul țărilor implicate;
 - numele proiectului care propune activitatea.
- 5 Când crezi că a fost scris articolul de mai sus? Explică răspunsul dat.
- 6 La ce rubrică din revista clasei ai introduce textul de mai sus? Justifică alegerea făcută.

AMINTEȘTE-ȚI!

- **Textul narativ nonliterar** prezintă întâmplări din realitate, ordonate în timp și spațiu, la care participă un număr diferit de persoane. Acțiunea este organizată în funcție de un fir logic și redă evenimentele în ordinea în care s-au întâmplat.
- **Știrea** este un text narativ nonliterar, care prezintă aspecte reale, de actualitate. Este utilizată, uneori, în texte literare, ca o modalitate de a crea impresia de autentic a evenimentelor relatate.

EXERSEAZĂ!

7 Lucrați în echipă!

- a) Grupați-vă în echipe de câte 3-4 elevi.
- b) Identificați un aspect legat de universul clasei sau al școlii, care să fie de interes pentru colegii voștri.
- c) Redactați o știre în care să prezentați aspectul identificat.
- d) Prezentați știrile în fața clasei.
- e) Fiecare grupă va face evaluarea știrilor celorlalte grupe pe baza criteriilor dintr-un tabel asemănător celui de mai jos, scris în caiet:

Echipa	Știrea este actuală?	Știrea prezintă interes pentru elevi?	Știrea surprinde aspecte din viața școlii?	Știrea este corect prezentată?
1/2/3...	da/nu	în totalitate/parțial/deloc	da/nu	în totalitate/parțial/deloc

f) Prezentați în clasă rezultatele evaluării fiecărei grupe.

g) Adunați într-o pagină de revistă toate materialele create. Dați un titlu paginii astfel create!

Scrisul de mână, așezarea în pagină – jurnalul (actualizare)

DESCOPERĂ!

- Citește cu atenție fragmentul următor din *Jurnalul Annei Frank*, apoi rezolvă cerințele date:

Sâmbătă, 20 iunie 1942

Pentru cineva ca mine, a ține un jurnal e o senzație foarte stranie. Nu numai că n-am mai scris niciodată, dar cred că mai târziu nici eu, nici altcineva nu va fi interesat de efuziunile unei școlărițe de treisprezece ani. Dar, de fapt, nu asta contează, am chef să scriu și, mai mult decât atât, să mă destăinui odată ca lumea și pe de-a-ntregul în privința a tot felul de lucruri.

„Hârtia este mai răbdătoare decât oamenii.” Mi-am amintit de vorba asta într-una dintre zilele mele ușor melancolice când, stând plictisită cu capul sprijinit în mâini, nu mă puteam hotărî, în *apatia* mea, dacă-i mai bine să ies sau să rămân acasă, și astfel, în cele din urmă, am rămas locului, continuând să mă frământ. Da, într-adevăr, hârtia este răbdătoare și, cum n-am intenția să dau vreodată cuiva să citească acest caiet cartonat care poartă numele pompos de „jurnal”, afară de cazul că o să-mi fac cândva în viață un prieten sau o prietenă care să devină Prietenul sau Prietena mea, probabil n-o să-i pese nimănui de el.

Am ajuns acum în punctul de unde a pornit toată ideea asta cu jurnalul: n-am nicio prietenă.

Ca să fie și mai limpede, trebuie să dau o explicație, căci nimeni nu va înțelege cum se poate ca o fată de treisprezece ani să fie complet singură pe lume. Și nici nu-i adevărat. Am niște părinți adorabili și o soră de șaisprezece ani, am, dacă le-adun pe toate, cel puțin treizeci de cunoștințe sau ceea ce se cheamă prietene. Am o grămadă de admiratori care nu mă scapă din ochi și, când nu se poate altfel, încearcă în clasă să-mi prindă chipul măcar într-un ciob de oglindă de buzunar. Am rude, mătuși drăguțe și un cămin agreabil. Nu, în aparență nu-mi lipsește nimic, în afară de o Prietenă. Cu niciuna dintre cunoștințele mele nu pot face mai mult decât să mă amuz, n-ajung niciodată să vorbesc cu ele despre altceva decât lucruri cotidiene, n-ajungem să ne spunem lucruri mai intime. Aici e buba. Poate că această lipsă de intimitate vine de la mine, în orice caz, asta-i realitatea și, din păcate, ea nu poate fi schimbată. De aceea am acest jurnal.

efuziune, efuziuni, s. f. – manifestare, exteriorizare puternică a unor sentimente pozitive.

apatie s. f. – stare de indiferență față de propria persoană și față de lumea înconjurătoare.

- 1 Răspunde, oral, la următoarele întrebări:
 - a) Când sunt făcute însemnările de mai sus?
 - b) Cine scrie jurnalul?
 - c) Care este tema notei de jurnal?
 - d) La ce persoană este redactat textul?
- 2 **Lucreți în echipă!** Grupați-vă câte patru și, folosind diverse surse de informație, documentați-vă despre Anne Frank și celebrul său *Jurnal*. Selectați datele importante și prezentați-le colegilor.
- 3 Explică, în 20-40 de cuvinte, de ce în secvența *o să-mi fac cândva în viață un prieten sau o prietenă care să devină Prietenul sau Prietena mea* cei doi termeni sunt scriși cu majusculă.
- 4 Exprimă-ți părerea, în 50-70 de cuvinte, despre semnificația afirmației: *Hârtia este mai răbdătoare decât oamenii*.

- 5 Selectează din lista următoare cuvintele/structurile extrase din text care aparțin *câmpului semantic al trăirilor*, respectiv celui *al relațiilor interumane* și notează-le într-un tabel asemănător celui de mai jos: *senzație, efuziunile, școlărițe, să mă destăinui, lucruri, hârtia, zilele, melancolice, plictisită, sprijinit, apatia, să mă frământ, caiet, prieten, singură, părinți, soră, cunoștințe, admiratori, rude, mătuși, să mă amuz, să vorbesc, intimitate, jurnal, ideea.*

Trăiri	Relații interumane

- 6 Identifică în pagina de jurnal de mai sus:
- trei verbe predicative și un verb copulativ la modul conjunctiv;
 - un verb la modul condițional-optativ, timpul prezent;
 - cinci verbe cu formă negativă;
 - un verb la modul indicativ, timpul viitor popular.
- 7 **Lucrați în pereche!** Analizați fragmentul de jurnal și consultați-vă, pentru a alege variantele corecte.
- În jurnal sunt scrise:

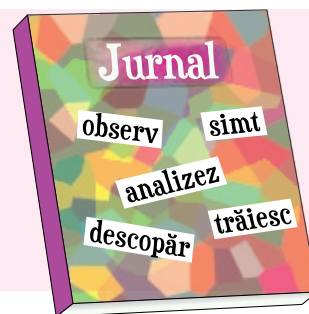
a) experiențe personale;	c) definiții;	e) fapte;
b) emoții;	d) opinii;	f) noțiuni științifice.
 - Se utilizează paragrafe pentru a marca:

a) trecerea la o nouă idee;	c) introducerea, cuprinsul și încheierea.
b) momentele subiectului;	
 - Majoritatea verbelor sunt folosite la timpul: a) perfect compus; b) viitor; c) prezent.

IMPORTANT

Când scrii **o pagină de jurnal** trebuie:

- să notezi data;
- să consemnezi întâmplările care te-au impresionat și emoțiile pe care le-ai trăit;
- să scrii cu alineat orice idee nouă;
- să respecti regulile de ortografie și de punctuație;
- să scrii îngrijit, citeț și corect.

EXERSEAZĂ!

- 8 Scrie o pagină din jurnalul imaginar al personajului tău literar favorit, respectând indicațiile de mai sus.
- 9 Completează, în caiet, într-un tabel asemănător celui de mai jos, ce crezi că ar putea include notele de jurnal din fiecare tip amintit și care este frecvența cu care ai realiza asemenea însemnări.

Tipul de jurnal	Ideii pe care le-ai putea nota	La ce interval de timp ai consemna?
• de lectură		
• de călătorie		
• personal (zilnic)		
• de idei		
• școlar		
• sentimental		
• de vise		

10 Alege o situație dintre cele completate la exercițiul anterior, pe care o consideri interesantă și realizează, în cel puțin 150 de cuvinte, o notă de jurnal pe care ai redacta-o la finalul acestei zile. În textul creat, vei insera o secvență explicativă, de cel puțin 20 de cuvinte, o secvență descriptivă, de minimum 30 de cuvinte și o secvență narativă, pe care le vei sublinia.

- În redactarea notei de jurnal, vei avea în vedere indicațiile referitoare la structura acestui tip de text. Vei ști că ai reușit, urmărind grila de mai jos.

AUTOEVALUARE

În nota de jurnal:	DA	NU
• am notat data, formula de adresare și de încheiere;		
• am consemnat aspecte semnificative/relevante ale temei alese;		
• am folosit persoana I în relatare;		
• am utilizat timpul perfect compus al verbelor;		
• am scris cu alineat fiecare idee nouă;		
• am introdus tiparele textuale indicate (narativ, descriptiv, explicativ);		
• am respectat limita de cuvinte indicată în cerință;		
• am subliniat fiecare secvență solicitată;		
• am scris îngrijit, citeț și corect.		

- 11** a) Realizează un jurnal școlar în care să consemnezi, timp de o săptămână, aspectele frumoase, deosebite, pe care ai dori să ți le amintești la finalul gimnaziului, în legătură cu activitatea de la școală, din ore sau din pauze.
- b) La finalul celor șapte zile, prezintă-le colegilor una dintre notele tale de jurnal, care crezi că i-ar impresiona.

6 Portofoliu

- 12** a) Notează, într-o pagină de jurnal, experiențele, impresiile și emoțiile tale de astăzi, folosind opt dintre cuvintele de la exercițiul 5, pe care le vei scrie cu diferite culori.
- b) Completează pagina cu o fotografie sau cu un desen reprezentativ pentru trăirile tale.

Interes, curiozitate, implicare, cooperare

DESCOPERĂ!

- 1 Citește următorul enunț: *În Venezuela, oamenii merg la biserică, la slujba de Crăciun, pe role.*
- 2 Ce este neobișnuit în informația de mai sus?
- 3 Ce ai vrea să știi, în plus, despre acest obicei ieșit din comun? Ce alte tradiții neobișnuite de Crăciun cunoști?

IMPORTANT

Informația neobișnuită, nouă, stârnește **curiozitatea**. Întreținută în timp, curiozitatea se poate transforma în **interes** pentru un anumit subiect sau pentru o anumită temă despre care cineva dorește să afle cât mai multe. Interesul presupune **atenție** la informațiile comunicate de partenerii de dialog. Curiozitatea, interesul, atenția sunt atitudini pe care vorbitorul le manifestă în comunicare (atitudini comunicative) și care îl influențează pe partenerul de discuție încurajându-l, sau nu, să ofere informații sau să asculte.

4 Lucrați în pereche!

- a) Unul dintre voi își imaginează că este un copil de 13 ani, originar din Venezuela. Venit în România, ai stârnit curiozitatea colegilor tăi, spunându-le că oamenii din țara ta merg pe role la slujba de Crăciun.
- b) Celălalt formulează trei întrebări pentru copilul din Venezuela. Prin acestea îți manifesti curiozitatea în legătură cu motivele acestui fel neobișnuit de a petrece Crăciunul. Te-ar putea ajuta următoarele întrebări: *Cine?, Ce face?, Cum?, Unde?, Când?, De ce?*
- c) Alegeți dintre următoarele emoticoane pe acelea care exprimă interesul sau curiozitatea.

IMPORTANT

În comunicare, nu doar cuvintele transmit mesaje, ci și **elementele paraverbale** (intensitatea vocală, intonația, tempoul vorbirii, pauzele în vorbire etc.) și **nonverbale** (mimica, gesturile, poziția corpului, contactul vizual etc.)

EXERSEAZĂ!

- 5 **Lucrați în pereche!** Scrieți următoarele elemente paraverbale și nonverbale, distribuindu-le în două coloane corespunzătoare **celui care trezește și menține curiozitatea**, respectiv, **celui care este curios**:
 - intensitatea vocală este joasă sau tare pentru a accentua anumite informații sau pentru a spori misterul, curiozitatea;
 - mimica poate evidenția curiozitatea;
 - tonalitatea este înaltă (enunțuri interogative);
 - ritmul este potrivit, lent (pentru a da timp ca informația să ajungă la cel interesat);
 - ritmul este rapid (semn al nerăbdării);
 - intensitatea vocală este normală;

- mimica poate trăda mister, entuziasm, satisfacție;
- contactul vizual este direct;
- vorbitorul poate să își ferească sau să își controleze privirea dacă vrea să ascundă o informație pe care dorește să o ofere mai târziu;
- tonalitatea este obișnuită, continuă, joasă;
- poziția corpului este față în față cu cel căruia îi adresează întrebările, puțin aplecat.
- poziția corpului comunică disponibilitatea de a oferi informațiile sau nu;
- prin contactul vizual, curiosul caută să afle mai mult.

6 Lucrați în echipă!

a) Grupați-vă în cinci echipe și alegeți unul dintre enunțurile:

I. Știai că, în Islanda, sunt 13 Moși Crăciuni care lasă copiilor daruri în fiecare dintre cele 13 nopți înainte de Crăciun?

II. Oare de ce, în Norvegia, oamenii își ascund măturile de Crăciun?

III. Ce mi-ar plăcea să călătoresc în Filipine cu o săptămână înainte de Crăciun!

IV. *Cavalcada luminilor* este un obicei spectaculos de Crăciun în Toronto!

V. Pentru că nu e un eveniment extraordinar în Japonia, acolo Crăciunul este sărbătorit doar prin gestul elegant de a oferi felicitări.

b) Un elev spune enunțul cu mimica și cu tonalitatea adecvată, privindu-și colegii în ochi. Aceștia îl urmăresc cu atenție pe vorbitor, având, apoi, următoarele sarcini:

- Descrieți oral mimica și tonalitatea vorbitorului.
- Prezentați oral: 😊 ce informație transmite; 😊 ce atitudine manifestă; 😊 ce așteptare credeți că are de la voi.
- V-a stârnit curiozitatea? Creați un dialog, de 5-10 replici, pornind de la enunțul ales, în care să vă manifestați curiozitatea/interesul pentru tema propusă. Țineți cont de regulile de acces la cuvânt!
- Întrerupeți dialogul pentru a vă asigura că ați înțeles corect mesajul. Folosiți structuri ca: *Scuză-mă că te întrerup, dar vreau să mă asigur că am înțeles corect*. Apoi, reformulați informația oferită de vorbitor. Reluați dialogul cu ajutorul formulei: *Mă bucur că am lămurit, poți continua acum*.
- Confirmați, prin formulări de tipul: *Desigur!*, *Evident!* și cu ajutorul gesturilor și a mimicii, faptul că partenerul de discuție a înțeles corect. Dacă nu a înțeles corect, infirmați ideea cu ajutorul structurilor: *Nuuu, nu așa!*, *În niciun caz!*, *Adevărul e altul!*, *Lasă-mă să îți explic...*. Folosiți elementele paraverbale și nonverbale adecvate. Apoi reluați informația, detaliind sau rezumând.

IMPORTANT

- ☉ Pentru reușita unei comunicări, este important **să te implici** și **să cooperezi** în dialog, adică:
 - să fii atent;
 - să îl stimulezi pe cel care oferă informațiile punând întrebări și reformulând răspunsurile lui;
 - să îți împărtășești cunoștințele, opiniile;
 - să confirmi sau să infirmi informațiile auzite;
 - să fii deschis către partenerul/partenerii de dialog;
 - să îi privești în ochi, să dai din cap arătând că înțelegi, că ești de acord, sau nu, cu ceea ce auzi.
- ☉ Toate aceste acțiuni, ce definesc atitudinile comunicative de implicare și cooperare, reprezintă totodată strategii de **ascultare activă**. **Implicarea** și **cooperarea** sunt alte două atitudini comunicative esențiale în realizarea activităților în pereche și în echipe. Exersează-le în următorul proiect tematic!

Proiect tematic

Obiceiuri de iarnă la români

Echipa va fi alcătuită din toți elevii clasei. Citiți etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

Ce veți face? O culegere de folclor și un spectacol, în care veți prezenta obiceiuri de iarnă cât mai diverse, din zona în care locuiți.

De ce veți face? Pentru ca, descoperind obiceiurile de iarnă, cunoscându-le semnificația și punându-le în valoare, să înțelegeți însemnătatea tradițiilor.

Cum veți face?

A. CULEGEREA

- ✓ Pe **coperta** culegerii, veți scrie titlul, *Obiceiuri de iarnă la români*, numele voastre și clasa din care faceți parte. Veți adăuga ilustrații reprezentative pentru obiceiurile de iarnă.
- ✓ Pe **prima pagină** veți prezenta cuprinsul culegerii, în care veți trece numele fiecărui obicei.
- ✓ Fiecare dintre **paginile următoare** va include:

- prezentarea unui obicei din zona în care locuiți, în 150-200 de cuvinte;
- un desen, un colaj sau o fotografie reprezentativă pentru obiceiul ales.

Puteti folosi ca punct de plecare fragmentul urmator:

Zona Banatului își dovedește multiculturalitatea, mai mult ca oricând, în preajma sărbătorilor de iarnă. În mai multe localități din Timiș, celebrarea Nașterii Domnului se marchează printr-o străveche tradiție.

Copiii etnicilor nemți, sârbi, bulgari, slovaci, maghiari, împreună cu cei ai românilor, se organizează în trupe de teatru popular, numite „Irozii”, prin care povestesc cum a venit pe lume Mântuitorul.

În comunitatea bulgară, doar băieții colindă „Bethleemul”. Cinci băieți – doi îmbrăcați în îngeri și trei în păstori – poartă cu ei o bisericuță din lemn, în miniatură, și anunță, printr-o scenetă, nașterea lui Isus.

Bănățenii de etnie sârbă ard trunchiuri de stejar, la fiecare început de an, ca simbol al trăinicieii.

În comunitatea maghiară, în ajunul Crăciunului, copiii mici sunt duși la plimbare de bunici sau de frații mai mari, în timp ce părinții împodobesc bradul. Când se întorc, părinții sună un clopoțel și spun „A venit îngerușul cu bradul”, apoi se pregătesc să meargă la liturghia care are loc la miezul nopții.

Tot în vestul țării, există obiceiul ca sub fața de masă pe care se vor așeza bucatele de sărbătoare să se pună fire de fân și semințe (grâu, porumb, floarea-soarelui), care se dau apoi la vite, mai ales la vaci, ca să aibă casa liniște și bogăție. (adaptare <http://www.impactpress.ro>)

- ✓ **Ultima pagină** va conține răspunsul fiecărui membru al echipei la întrebarea *De ce consideri că este important să cunoști obiceiurile din zona ta?*

B. SPECTACOLUL

Alegeți, de comun acord, obiceiurile care v-au plăcut cel mai mult.

Prezentați-le în fața colegilor din școală, într-un spectacol organizat cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

Cum veți ști dacă ați reușit?

AUTOEVALUARE

Criterii de apreciere a culegerii	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă apar: titlul, clasa, ilustrațiile reprezentative.			
În culegere sunt prezentate obiceiuri din zona în care locuiți.			
Obiceiurile sunt ilustrate prin câte o imagine reprezentativă.			
La sfârșitul culegerii există răspunsul fiecărui copil la întrebarea stabilită.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			

RECAPITULARE

- Citește textele următoare, apoi răspunde la fiecare dintre cerințe.

Textul A

Sunt câțiva ani de atunci! Într-o dimineață de decembrie, un vapor mare părăsea Liverpool și pornea spre insula Malta. Pe el se aflau peste două sute de persoane, socotind și cei șaptezeci de marinari ai echipajului. Căpitanul și mai toți marinarii erau englezi. [...]

Un băiat italian, cam de doisprezece ani, frumos la față, stătea singur la o parte, în salonul călătorilor de clasa a II-a. Era cam mic pentru vârsta lui, dar voinic și, după chipul lui îndrăzneț și hotărât, se vedea că este sicilian. Se așezase pe o grămadă de funii și se proptea de un geamantan vechi și rupt, în care își vărâse toată averea sa. Era oacheș¹ la chip și părul său negru și creț îi cădea pe umeri. [...] Stătea pe gânduri și se uita la călători, la vapor, la marinarii care-i treceau repede pe dinainte și la marea neliniștită. Înfățișarea lui dădea pe față că îndurase, de curând, o mare nenorocire. Avea un chip copilăresc și expresia unui om mare.

Nu trecuse mult de la plecarea vaporului și se ivi un marinar bătrân cu părul cărunt, aducând de mână o fetiță. Acesta se opri în fața micului sicilian și-i zise:

— Mario, iată, îți aduc o tovarășă de drum! Lăsa acolo copila și se depărta.

Fetița se așeză și ea jos, lângă băiat, pe grămada de funii.

Se uitară unul la altul.

— Unde mergi? o întrebă sicilianul.

— La Malta! răspunse fetița. Tata și mama mă așteaptă acolo. Mă duc la ei. Pe mine mă cheamă Iulia Fagiani.

Băiatul tăcu.

Puțin după aceea, Mario scoase din geantă pâine și poame uscate. Fetița avea pesmeți. Mâncară împreună.

— Bucurați-vă! strigă un marinar italian, trecând repede. O să fie dans mare, în curând!

Vântul creștea din ce în ce, vaporul se clătina tot mai tare; dar copiii, care nu sufereau de răul de mare, nici nu băgau de seamă.

Fetița zâmbea mereu. Era cam tot de vârsta tovarășului său, dar mult mai înaltă, oacheșă, ca și el, și slabă; crescută în lipsuri, săracuța, era îmbrăcată cât se poate de prost. Părul îi era scurt și creț. Purta o basma roșie pe cap și la urechi avea cercei de argint.

(Edmondo de Amicis, *Naufagiul* - fragmente)

- 1 Formulează răspunsuri orale la întrebările următoare:
 - a) Cine sunt copiii aflați pe vapor?
 - b) Cine o aduce pe fetiță alături de băiat?
 - c) De unde pleacă vaporul și spre ce destinație se îndreaptă?
 - d) Când părăsește vaporul portul?
 - e) De ce merge fetița la Malta?
- 2 Formulează un enunț în care să precizezi în ce constă expozițiunea în textul citit.
- 3 Completează, în caiet, enunțul: *Consider că intriga narațiunii este momentul în care, deoarece*

¹ oacheș, -ă, oacheși, -e, adj. cu pielea feței de culoare închisă și cu ochii, părul și sprâncenele negre; brunet, brun.

4 Notează într-un tabel asemănător celui din dreapta, în caseta potrivită, următoarele idei formulate pe baza textului citit.

- Cei doi copii nu își dau seama că marea este agitată.
- Băiatul se află în salonul de clasa a II-a al vaporului pentru Malta.
- Un marinar bătrân o aduce pe fetiță în același salon.
- Cei doi copii mănâncă împreună.
- Mario face cunoștință cu Iulia Fagiani.

La început	La mijloc	La final

5 Transcrie un enunț în care sunt redată trăsături fizice ale lui Mario.

6 Explică, în 15-30 de cuvinte, sensul secvenței referitoare la personajul Mario: *Avea un chip copilăresc și expresia unui om mare.*

7 Completează o fișă de identitate pentru personajul Iulia, care să includă informațiile din tabelul alăturat.

Cine este personajul?	Cum am aflat?
Date despre familie	
Vârstă	
Portret fizic	
Trăsături morale	

8 Scrie două asemănări și o deosebire dintre cei doi copii.

9 Exprimă-ți, oral, părerea despre faptul că băiatul tace după ce fetița îi vorbește de familia ei.

10 Consideri că acești doi copii își doresc o aventură pe mare sau sunt obligați să plece într-o călătorie cu vaporul? Justifică răspunsul în 2-3 enunțuri orale.

11 Scrie, în 15-30 de cuvinte, care crezi că este sensul enunțului *O să fie dans mare, în curând!*, având în vedere titlul textului și detaliile despre deplasarea vaporului pe mare.

12 Selectează variantele corecte:

a) Cine afirmă despre Mario că este *cam mic pentru vârsta lui, dar voinic*?

- bătrânul marinar;
- naratorul;
- fetița sosită în salonul vaporului.

b) Evenimentele sunt relatate de

- un narator care își asumă și rolul de personaj.
- un narator care comunică despre sine.
- un narator care comunică despre evenimente la care nu participă.

c) Verbele la persoana a III-a *pornea, era, trecuse* indică faptul că

- narațiunea se bazează pe observație.
- narațiunea se bazează pe o mărturisire.

13 Transformă enunțurile subliniate, așa încât să redea perspectiva lui Mario asupra evenimentelor. Notează două consecințe ale schimbării perspectivei asupra întâmplării narate.

14 Scrie, așa cum îți imaginezi tu, o pagină din jurnalul Iuliei, în care fetița prezintă întâlnirea cu Mario, din acea dimineață a lunii decembrie.

15 Transcrie predicatul din următorul fragment, precizând felul lor: *Un băiat italian, cam de doisprezece ani, frumos la față, stătea singur la o parte, în salonul călătorilor de clasa a II-a. Era cam mic pentru vârsta lui, dar voinic și, după chipul lui îndrăzneț și hotărât, se vedea că este sicilian.*

16 Scrie două enunțuri în care verbul *a vrea* să aibă două valori morfologice diferite.

- 17) Transcrie doar enunțurile pe care le consideri adevărate.
- Verbul *a fi* din enunțul *Sunt câțiva ani de atunci!* este predicativ.
 - Forma verbului *sunt* la modul conjunctiv, timpul perfect este *să fi fost*.
 - Numele predicativ din enunțul *Căpitanul și mai toți marinarii erau englezi.* este *marinarii*.
 - Verbul *a fi* este auxiliar în enunțul *Părul îi era scurt și creț.*

18) Transformă enunțurile pe care le-ai considerat false, astfel încât să devină adevărate.

19) Verifică răspunsurile date de colegul de bancă la exercițiul anterior, schimbând caietele între voi.

20) Verbul din enunțul *Bucurați-vă!* este la modul: a) indicativ; b) imperativ.

21) Completează, în caiet, spațiile punctate cu răspunsurile corecte:

În enunțul *Nu trecuse mult de la plecarea vaporului și se ivi un marinar bătrân cu părul cărunt.*, verbele sunt, în ordine, la modul , timpul și

22) Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos, apoi răspunde cerințelor formulate.

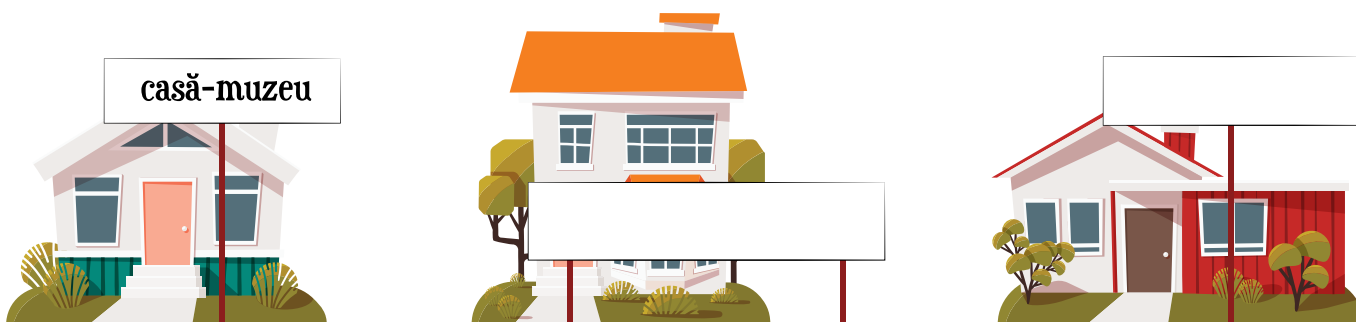
Un cadou de Crăciun pregătit cu minuțiozitate de Muzeul „Theodor Aman”: deschiderea unei noi săli de expoziție, ce vine să completeze întreg patrimoniul casei-muzeu își continuă ciclul expozițional „Vindecări miraculoase”, aducând în fața publicului noi tablouri restaurate de specialiștii Muzeului Municipiului București.

Muzeul „Theodor Aman”, primul muzeu de artă din capitală, a fost deschis oficial la 16 iunie 1908.

Este casa în care a trăit și a creat peste 22 de ani Theodor Aman (1831 – 1891), cel care a conceput fiecare detaliu al acestui veritabil „templu al artei”. Vernisajul are loc marți, 23 decembrie, ora 13:00, la Muzeul Theodor Aman, C.A. Rosetti nr. 8, București.

(după *Expoziția „Misterele picturii lui Theodor Aman”*, în www.historia.ro)

a) Completează, oral, *panourile* de mai jos cu structuri sinonime celei notate, extrase din text.

b) Răspunde, în scris, la următoarele întrebări, pe baza fragmentului citat.

- Când a fost deschis oficial muzeul?
- Unde se organizează vernisajul?
- Când are loc vernisajul?
- Locul și data indicate sunt reale sau fictive?

c) Scrie, într-un enunț, titlul și sursa din care a fost preluată știrea.

Textul B

Am plecat din casa mea din Pakistan într-o dimineață – plănuiind să mă întorc în pat de îndată ce scăpam de la școală – și-am ajuns la o lume depărtare.

Unii oameni cred că acum ar fi prea periculos să mă întorc. Că n-o să mă pot întoarce niciodată. Așa că, din când în când, mă duc acolo în gând.

Dar acum o altă familie locuiește în casă și poate altă fată doarme în acel dormitor – în timp ce eu sunt la mii de kilometri depărtare. Nu-mi pasă prea mult de celelalte lucruri din camera mea, dar mă interesează premiile școlare pe care le țin în bibliotecă. Câteodată chiar le visez. E un premiu pentru locul doi de la primul concurs de dezbateri la care am participat. Și peste patruzeci și cinci de cupe și medalii pentru că am fost prima din clasă la examene, dezbateri, competiții. Cuiva ar putea să i se pară că sunt simple obiecte din plastic. Altcineva ar putea vedea în ele premii primite pentru note bune. Dar mie-mi amintesc de viața pe care o iubeam și de fata care eram atunci – înaintea acelei zile fatidice² în care am plecat de-acasă.

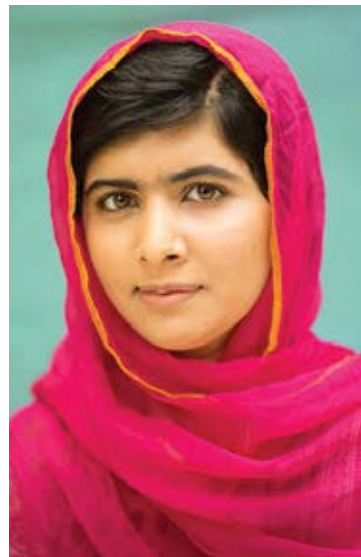
Când deschid ochii, sunt în noul meu dormitor. E o casă trainică din cărămidă într-un oraș umed și răcoros din Anglia care se numește Birmingham. Aici toată lumea are apă rece sau caldă, după cum vrei. Nu e nevoie să cari buteliile de la piață sau să încălzești apa. Camerele sunt mari, cu podele lucioase de lemn, pline cu mobilă masivă și un televizor foarte, foarte mare.

Abia dacă se aude vreun zgomot în suburbia asta liniștită, plină de copaci. Nici râsete sau țipete de copii. Nici vreo femeie la parter care să taie legume pentru mâncare în timp ce stă cu mama la bătă. Nici bărbați care să fumeze și să vorbească despre politică. Însă, câteodată, chiar și prin pereții ăștia groși, se aude cineva care plânge pentru că-i e dor de casă. Dar apoi intră tata pe ușa din față, strigând cu vocea lui tunătoare:

— Jani³, cum a fost azi la școală? [...]

Simt îngrijorarea din vocea lui, de parcă s-ar teme că n-o să mai fiu acolo să-i răspund. Pentru că n-a trecut mult timp de când mai-mai să fiu omorâtă – doar pentru că îndrăznisem să vorbesc despre dreptul meu de a merge la școală.

(Malala Yousafzai, Patricia McCormick, *Eu sunt Malala* - fragmente)

1 Lucrați în pereche!

a) Completați o schemă asemănătoare celei alăturate cu patru informații din text, pe care le considerați importante pentru răspunsul la întrebarea *Cine este Malala?*

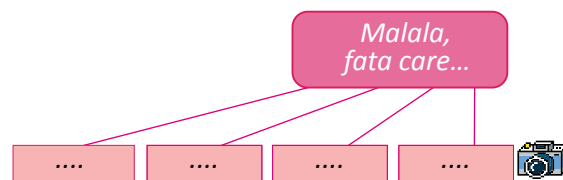
b) Ordonăți enunțurile de mai jos, referitoare la informațiile oferite de text, după următorii indicatori:

1. cel mai potrivit; 2. mai potrivit; 3. potrivit.

- Prezintă o situație gravă din viața unui copil.
- Sunt mărturisirile tulburătoare ale unui copil.
- Sunt evenimente neașteptate pentru cel care citește.

c) Comparați ierarhia propusă de voi la exercițiul anterior cu ale celorlalți colegi și discutați diferențele.

2 Selectează, din următoarea listă de cuvinte, pe două coloane, detaliile referitoare la **locul de unde a**

² **fatidic** -ă, *fatidici*, -ce, adj. Hotărât de soartă; profetic; aducător de nenorocire.

³ **jani** – draga mea.

plecat Malala și detaliile despre **noua casă** a fetei: *loc periculos, casă trainică, biblioteca plină cu premiile fetei, loc liniștit, râsete și țipete de copii, suburbie cu mulți copaci, oraș răcoros.*

- 3 Citește cu atenție datele de mai jos, selectate din viața Malalei, apoi notează pe caiet motivul pentru care fata numește zi *fatidică* momentul plecării de acasă și vârsta ei la acea dată.

12 iulie 1997 – se naște la Mingora, Pakistan;

2008 – începe să țină discursuri despre drepturile fetelor la educație, drept interzis de gruparea talibanilor care controlează regiunea;

9 octombrie 2012 – este rănită grav de un membru al talibanilor, în drumul spre casă de la școală; se refugiază împreună cu familia în Marea Britanie;

2014 – este distinsă cu **Premiul Nobel pentru Pace** acordat pentru susținerea dreptului la educație al tinerelor din toată lumea.

- 4 **Lucrați în pereche!** Corelați informațiile obținute din text cu datele selectate din viața Malalei și stabiliți care dintre afirmațiile următoare sunt corespunzătoare textului citit.

- Evenimentele sunt imaginate de autoare.
- Relatarea se bazează pe mărturisirile unei persoane.
- Textul scris la persoana I conține mărturisirile unei fete care locuiește în Anglia.
- Narațiunea la persoana I indică prezența unui narator-personaj.

- 5 **Lucrați în echipă!**

- Formați 4-5 echipe. Scrieți, pe o coală albă, într-un chenar, numele fetei și cel puțin trei trăsături morale ale acesteia, identificate de voi în fragmentul citit.
- Adăugați sub chenar opinia justificată a echipei voastre, completând următorul enunț: *Pentru noi este un copil **obișnuit/neobișnuit**, deoarece*
- Alegeți un membru al echipei care să prezinte ideile voastre în fața clasei.
- Identificați două elemente paraverbale în discursul colegului/colegei voastre și prezentați-le!

- 6 a) Află mai multe informații despre Malala Yousafzai.
b) Scrie o pagină de jurnal în care să-ți exprimi impresiile despre lectura fragmentului de mai sus și despre povestea Malalei.
c) Precizează oral dacă subiectul propus ți-a stârnit interesul și justifică-ți răspunsul.

- 7 Prezintă, în cel puțin 30 de cuvinte, un element de conținut comun celor două texte citite, referindu-te la câte o secvență din fiecare text.

- 8 Identifică un verb auxiliar în enunțul *Am plecat din casa mea din Pakistan.*

- 9 Formulează o propoziție negativă în care verbul identificat la exercițiul anterior să fie predicativ.

- 10 Verbele din enunțul *Cuiva ar putea să i se pară.* sunt, în ordine, la modurile:

- conjunctiv, condițional-optativ;
- condițional-optativ, conjunctiv;
- indicativ, conjunctiv.

- 11 Completează, în caiet, cu răspunsul corect:

În enunțul *Aici toată lumea are apă rece sau caldă, după cum vrei.*, toate verbele sunt la timpul

- 12 Precizează modul și timpul verbelor subliniate din următorul enunț: *Simt îngrijorarea din vocea lui, de parcă s-ar teme că n-o să mai fiu acolo să-i răspund.*

- 13 Transformă enunțul următor, punând toate verbele la timpul perfect compus: *Dar mie-mi amintesc de viața pe care o iubeam.*

OBSERVI! – Accesează manualul digital pentru a completa Fișa de observare a comportamentului sau folosește fișa de la pagina 42, din manual.

EVALUARE

- **Timp de lucru: 50 de minute**
- **Vei primi 10 puncte din oficiu.**

● **Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată.**

Lăsasem cu mult în urmă debarcaderul. Ridicându-mă în picioare, mi-a răsărit în față, cu vreo două mile și jumătate mai la vale, insula Jackson; acoperită de o pădure deasă, se ridica semeață în mijlocul apei, mătăhăloasă și neagră, ca un vapor cu luminile stinse. Limba de nisip nu se zărea, o năpădiseră apele.

Nu mi-a trebuit mult ca s-ajung la ea. Lăsându-mă în voia curentului, am ocolit repede capul insulei și, intrând în apa lină de lângă țarm, am coborât în partea dinspre Illinois.

Am tras luntrea într-o despicătură adâncă a malului, pe care o știam, și-am dat la o parte crengile sălciilor, ca să pot pătrunde acolo. Apoi mi-am priponit luntrea: nimeni n-ar fi putut s-o vadă. [...]

Trecură așa trei zile și trei nopți, una la fel ca cealaltă, fără nicio schimbare. A patra zi m-am dus să cercetez insula. Eram stăpânul ei, era a mea, ca să zic așa, și voiam s-o cunosc pe de-a-ntregul; dar mai cu seamă voiam să-mi treacă timpul. Am găsit o sumedenie de fragi copti, fragezi, și aguridă, și zmeură verde, ba chiar mure care începuseră să se coacă. Toate au să fie în curând bune de mâncat, îmi ziceam.

Am hoinărit așa prin pădure, până am ajuns într-un loc care nu mi se părea a fi prea departe de piciorul insulei. [...] Și cum mergeam eu așa, odată-mi iese în cale un șarpe mare, de era cât pe ce să calc pe el. Dihania se strecura printre ierburi și flori – eu după ea, ca s-o prind. Alergam prin pădure, când, deodată, am dat peste cenușa unui foc care mai fumea încă.

Am simțit că-mi sare inima din piept. N-am mai pierdut vremea să mă uit în jurul meu și am luat-o la fugă de-a-ndărăteala, în vârful picioarelor. Din când în când mă opream o clipă în desiș și trăgeam cu urechea, dar gâfâiam așa de tare, că nu mai puteam auzi nimic altceva. Fugeam puțin și iar mă opream s-ascult, și uite-așa, de nu știu câte ori. Când zăream o buturugă, mi se părea că-i un om. Când vreun vreasc trosnea sub picioarele mele, mă simțeam ca un om căruia i s-ar fi smuls un plămân și nu mai poate să răsufle. Am ajuns înapoi la tabără, cam plouat și cu inima cât un purice. Da-mi spuneam că nu-i vreme de pierdut, așa că mi-am cărat iar tot calabalâcul în luntre ca să-l ascund, apoi am stins focul și-am împrăștiat cenușa, ca să pară că-i rămasă de la un foc de tabără de acum un an. Când am isprăvit, m-am cățărât într-un copac. Cred c-am stat acolo vreo două ceasuri, dar n-am văzut și n-am auzit nimic, măcar că mi se părea că aud și văd câte și mai câte. Cum nu puteam rămâne toată viața în copac, m-am dat jos, dar n-am ieșit din desișul pădurii și am stat tot timpul cu ochii în patru. Cât despre mâncare, n-am găsit decât niște fragi și rămășițele mesei din dimineața aceea.

(Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn* - fragmente)

A. (25 de puncte)

- 1 Formulează, în câte un enunț, răspunsuri pentru întrebările următoare: **6 p.**
- a) Cine conduce luntrea? d) Ce își propune băiatul să facă pe insulă?
b) Unde ajunge băiatul cu luntrea? e) Ce descoperă urmărind șarpele?
c) După câte zile este cercetată insula? f) De ce stă vreo două ore ascuns într-un copac?
- 2 Scrie un enunț în care să precizezi în ce constă intriga narațiunii în fragmentul citit. **4 p.**
- 3 Explică, în 15-30 de cuvinte, de ce poate fi considerat protagonistul un băiat dornic de aventură. **4 p.**
- 4 Identifică, în primul paragraf, o comparație. **3 p.**
- 5 Numește o trăsătură de caracter a personajului dedusă din afirmația: *Eram stăpânul ei, era a mea.* Justifică răspunsul într-un enunț. **4 p.**
- 6 Rescrie enunțul subliniat în text, astfel încât să redea perspectiva unui narator neimplicat în evenimente. Notează o consecință a schimbării perspectivei asupra întâmplării narate. **4 p.**

B. (30 de puncte)

- 7 Completează, pe foaia de evaluare, spațiile punctate, astfel încât enunțurile să fie corecte:
- *Eram stăpânul* este predicat, iar verbul *am găsit* are funcția sintactică de predicat
 - *Am din structura am găsit* este verb
 - Verbul *să cercetez* este la modul, timpul
 - Verbul *n-ar fi putut* este la modul, timpul
- 2p.x7=14 p.**
- 8 Selectează din al patrulea paragraf al textului câte un verb la timpurile *perfect simplu*, *perfect compus*, *mai-mult-ca-perfect* și *imperfect*. **2p.x4=8 p.**
- 9 Forma inversă a verbului *m-am dus* este: a) *dusu-mam*; b) *dusu-m-am*. **2 p.**
- 10 Precizează modul și timpul verbelor predicative din structura: *nimeni n-ar fi putut s-o vadă*. **1p.x4=4 p.**
- 11 Alcătuieste un enunț în care verbul *n-am ieșit* să fie la modul *imperativ*, persoana a II-a, numărul *singular*, forma *negativă*. **2 p.**

C. (25 de puncte)

- 12 Alcătuieste o știre, de 30-50 de cuvinte, pornind de la afișul de mai jos. **10 p.**

- 13 Scrie, în 100-120 de cuvinte, însemnările pentru ziua următoare, din jurnalul lui Huckleberry Finn, așa cum ți le imaginezi tu. **15 p.**

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: unitatea compoziției:-2 puncte; corectitudinea exprimării:-2 puncte; punctuația:-2 puncte; ortografia:-2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea:-2 puncte.

DESTINATAR COPILĂRIE

5

1.1., 1.2., 1.4., 2.1., 2.2., 2.4., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4.,
4.1., 4.2., 4.5., 5.1., 5.2.

Textul narativ literar în proză

DESCOPERĂ ORIZONTUL TEXTULUI!

- 1 Ai fost sau ți-ar plăcea o călătorie cu trenul alături de familia ta? Care este destinația, cu ce ocazie și ce scop a avut/ar avea loc această călătorie?
- 2 Observă dispozitivul din imaginea alăturată, precizează când este permisă folosirea acestuia, în cazul unei călătorii cu trenul și ce consecințe are folosirea nejustificată.

- 3 Precizează ruta unui tren de la Ploiești la București, urmărind harta alăturată. Care nume de localități îți sunt cunoscute? În ce context ai aflat despre acestea?

EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

- 4 Ascultă cu atenție textul în lectura profesorului și identifică un cuvânt care poate înlocui numele personajului din titlu.

D-I Goe...

de Ion Luca Caragiale

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam'mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai¹. Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m. D. Goe este foarte impacient și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam'mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

— Vine, vine acum, puișorul mami! răspunde cucoana. Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie,

¹ 10 MAI a fost celebrată ca Ziua Națională a României, în perioada 1866-1947. În capitală, parada militară și salutul dat familiei regale erau urmate de „bătaia cu flori de la șosea”, un spectacol vesel și multicolor.

cu inscripția pe pamblică: *le Formidable*, și sub pamblică, biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

— Vezi ce bine-i șade lui – zice mam'mare – cu costumul de marinel?

— Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da' cum?

— Marinal...

— Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.

— Vezi că sunteți proaste amândouă? Întrerupe tânărul Goe. Nu se zice marinal, nici marinel...

— Da' cum, procopsitul? Întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam'mare, și iar sărută pe nepoțel, și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d. Goe, și-l trage pușin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspunză ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere:

— Mamițoo! mam'maree! tantii!

— Ce e? ce e? sar cocoanele.

— Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să oprească!!!

Tot într-un timp, iacăță conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să făcă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet.

— Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se dă o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

— Dar noi n-am declaratără? strigă mamița.

— Ce e vinovat băiatul, dacă i-a zburat pălăria? zice mam'mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? Eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

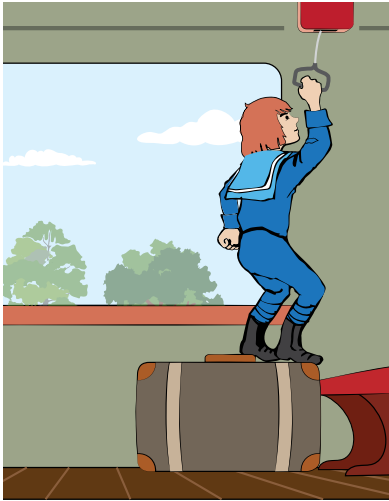
— Nu-i treaba dumitale! Ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

— Uite ce e, cucoană, zice conductorul, trebuie să plățiți un bilet...

— Să mai plătim? N-am plătitără o dată?

— Și pe deasupra un leu și 25 de bani.

— Și pe deasupra?...

— Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.

— Ce faci, soro? Ești nebună? Nu știi ce simțitor e? zice mam'mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lui mam'mare într-un sens, combinată cu clătinătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam'mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă să întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam'mare

scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii *le Formidable*.

— Te mai doare nasul, puișorule? întreabă mam'mare.

— Nu... răspunde Goe.

— Să moară mam'mare?

— Să moară!

— Ad', să-l pupe mam'mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi așezându-i frumos beretul:

— Parcă-î șade mai bine cu beretul!... zice mam'mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce-i nu șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipă și dumneaei și-l sărută.

— Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam'mare.

Dar mamița adaogă:

— Da' pe mamițica n-o pupi?

— Pe tine nu vreau, zice Goe cu humor.

— Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acoperă ochii cu mâinile și se face că plânge.

— Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

— Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam'mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița lui și, luând bucata de ciucalată, iese iar pe coridor.

— Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acum despre Crivina spre Periş.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam'mare.

Mam'mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

— Goe! puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

— Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!...

Și toate cucoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! maică! acolo ești?

— Da!

— Aide! zice mam'mare. Ieși odată! Ne-ai speriat.

— Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

— De ce?... Te doare la inimă?

— Nu! Nu pot...

— E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

— Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfârșit, iacăta conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului. Puișorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă...

— Șezi binișor, puișorule! Să nu strici ceva! zice mam'mare.

Trenul își urmează drumul de la Periș cătră Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluiere scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

„Ce e? Ce e?...” Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

— Goe! puișorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! Tocmai în vagonul de unde zburase mai adinauri pălăria marinerului! Cine? Cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipă pe puișor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cucoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș:

— La Bulivar, birjar ! La Bulivar!...

Ion Luca Caragiale (1852-1912) a fost scriitor, director de teatru și ziarist. Este unul dintre cei mai importanți scriitori români și cel mai mare dramaturg. Cea mai cunoscută piesă de teatru a sa este comedia „O scrisoare pierdută”. Ca prozator se distinge prin nuvele și povestiri („În vreme de război”, „La hanul lui Mânjoală”, „La conac”, „Două loturi”, „Kir Ianulea” etc.) și prin schițe, scurte texte dialogate din volumul „Momente și schițe”.

5 a) Ce cuvânt, identificat de tine pe parcursul lecturii, poate înlocui numele personajului din titlu?
 b) **Lucrați în pereche!** Discutați dacă acest cuvânt alăturat substantivului „D-I” - *domnul* - vi se pare potrivit sau nepotrivit. Prezentați-le celorlalți colegi părerea voastră.

6 Transcrie, din text, cuvintele subliniate care nu respectă normele limbii actuale. Folosind metoda ștafetei, indică împreună cu ceilalți colegi formele corecte ale acestor termeni.

7 Transcrie cinci termeni din câmpul lexical al **călătoriei**, apoi scrie un enunț în care să integrezi doi dintre acești termeni, la alegere.

8 Selectează, din seria alăturată secvențelor de text, sensul potrivit pentru verbele subliniate și discută cu ceilalți colegi eventualele diferențe de răspuns.

a) se hotărăsc a părăsi locul

b) a ieșit moda asta la copii

c) să poarte mai bună!

d) manivela semnalului nu se poate trage

a neglija	a pleca	a abandona
a proveni	a pleca	a apărea
a duce	a folosi	a avea
a scoate	a întinde	a deplasa

9 Indică varianta corectă, valorificând informațiile din text.

a) **Damele și nepoțelul merg la București**

- să vizioneze un spectacol.
- să îl plimbe pe băiat pe bulevard.
- să vizite orașul.
- să asiste la sărbătoarea națională.

b) **După plecarea trenului, mam'mare**

- iese pe coridor să fumeze.
- cere permisiunea celorlalți călători să fumeze.
- fumează în compartiment.
- se așază lângă Goe să fumeze.

c) **În tren cucoanele plătesc**

- alt bilet pentru băiat.
- biletul și o amendă de 7 lei și 50 de bani.
- numai o amendă.
- biletul și o amendă de un leu și 25 de bani.

d) **Mam'mare hotărăște să îl supravegheze pe băiat**

- din compartimentul unde stau celelalte două cucoane.
- din coridor, de lângă o fereastră.
- din alt compartiment.
- din coridor, de pe geamantanul unui străin.

e) **Trenul ajunge la București**

- la opt fără zece.
- la opt fix.
- aproape de ora opt.
- după ora opt.

10 **Lucrați în pereche!** Completați, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos cu informațiile corespunzătoare din text și scrieți planul simplu de idei obținut. Delimitați textul în fragmentele corespunzătoare ideilor principale.

Cine?	Ce face?	Unde?	Când?
1.	merg	la București	
2. Goe	rămâne		după ce urcă în tren
3. Băiatul	pierde pălăria	pe fereastra vagonului	curând după plecarea trenului
4.	cere plata biletului și o amendă		
5. Goe			când trenul ajunge la un macaz
6. Băiatul	rămâne blocat		când trenul se află între Crivina și Periș
7. Trenul		între Periș și Buftea	
8. Trenul	ajunge		

- 11 Lucrați în pereche!** a) Citiți cu atenție cuvintele și grupurile de cuvinte notate pe piesele colorate cu ultramarin (albastru), ocru, indigo, verde, azuriu, maro, roz, roșu.

- *spaima cucoanelor*
- *eliberarea captivului*

- *sosirea trenului*
- *ocuparea locurilor în tren*

- *sosirea trenului*
- *plecarea spre bulevard*

- *cearta mamei*
- *lovitura*
- *împăcarea*

- *solicitarea biletelor*
- *nemulțumirea cucoanelor*

- *așteptarea trenului cu nerăbdare*
- *discuția celor patru*

- *semnalul de alarmă*
- *agitația tuturor*
- *lipsa unui vinovat*

- *sfatul tânărului*
- *agitația băiatului*

- b) Transcrieți pe un post-it numele culorilor în ordinea în care cuburile respective redau desfășurarea evenimentelor din textul citit.
- c) Verificați dacă ați lucrat corect prin sublinierea inițialelor culorilor care vor forma un cuvânt ilustrativ pentru mesajul textului.
- d) Căutați în dicționar explicația cuvântului obținut și motivați oral legătura acestuia cu textul.
- 12** Precizează oral care este situația de echilibru de la început (expozițiunea) și cum se restabilește echilibrul de la final (deznodământul). Formulează răspunsul completând enunțul: **La început, Goe și cele trei însoțitoare, iar la final, cei patru**
- 13** Amintește-ți prin ce se distinge fiecare moment al subiectului într-o narațiune, apoi alege răspunsul pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, valorificând textul citit.

I. Primul enunț al textului corespunde

- expozițiunii, indicând o situație de început, promisiunea unei călătorii.
- intrigii, marcând un element declanșator, o justificare a călătoriei ce va urma.
- expozițiunii, fixând identitatea personajelor participante la acțiune.

II. Precizarea din primul enunț al textului îl previne pe cititor asupra

- lipsei de fermitate a adulților în fața unui copil.
- incapacității unor adulți de a oferi educație copiilor.
- atenției deosebite acordate de adulți unui copil.

III. Expozițiunea cuprinde informații referitoare la

- aspectul gării din urbea X.
- locul și timpul întâmplării, dar și detalii ale vestimentației celor patru personaje.
- cadru acțiunii, la personaje și la discuția acestora în așteptarea trenului.

IV. Desfășurarea acțiunii cuprinde călătoria cu trenul până la momentul în care

- Goe rămâne încuiat în toaletă.
- băiatul primește ciocolată de la *mamița* și iese pe coridorul trenului.
- mam'mare* se așază pe un geamantan străin pentru a-l supraveghea pe nepot.

V. Acțiunea se derulează rapid spre punctul culminant, moment în care

- nu se află de unde s-a tras semnalul de alarmă.
- nu se poate afla cine a tras semnalul de alarmă.
- damele* și Goe coboară din tren.

- 14** Rescrie, în ordine, indicii de spațiu care precizează ruta trenului accelerat: *Gara de Nord, Buftea, urbea X, Periș, Crivina*.

- 15 Scrie o agendă a călătoriei, ținând cont de sugestiile din dreapta și valorificând informațiile din text.
- 16 Completează în caiet o schemă asemănătoare celei de mai jos, referitoare la instanțele comunicării în textul citit.

- **Autorul este**
- **Naratorul are rolul și relatează la persoana**
- **Personajele: principal; secundare; episodice**

Agenda călătoriei

- Scopul călătoriei
- Ziua
- Momentul plecării
- Ora sosirii trenului la București
- Evenimentul la care vor participa cei patru călători

17 Lucrați în echipe!

a) Organizați-vă în cinci echipe, apoi consultați-vă și scrieți, pe coli albe, răspunsurile pentru cerințele de mai jos, după cum urmează:

Echipa 1 – Prezentați vestimentația lui Goe și enumerați faptele sale identificate în text.

Echipa 2 – Explicați ce nu v-a plăcut în comportamentul băiatului și al celor trei dame.

Echipa 3 – Precizați care sunt greșelile lui Goe și ale însoțitoarelor sale.

Echipa 4 – Notați ce considerați că au învățat cei patru din această călătorie.

Echipa 5 – Explicați cum ați fi procedat cu Goe, dacă ați fi fost în locul celor trei dame.

b) Prezentați răspunsurile voastre, apoi decideți împreună ce fel de copil ilustrează personajul și numiți un alt personaj cunoscut de voi care i se aseamănă lui Goe.

- 18 Faptele lui Goe arată că băiatul este altfel decât pare, portretul acestuia se conturează prin contrastul dintre aparență și esență. Completează în scris enunțurile următoare după modelul dat, apoi alcătuieste și tu un enunț asemănător.

- Deși este numit *tânărul*, este îmbrăcat asemenea unui copil, ceea ce îl face **caraghios**.
- Deși a rămas *repetent*, i se oferă o călătorie drept recompensă, ceea ce dovedește că este și
- Deși damele îl cred *deștept*, nu se exprimă corect, ceea ce arată că este
- Deși bunica îl crede *simțitor*, îi răspunde acesteia cu răutate, ceea ce sugerează că este
- Deși

- 19 Alege varianta/variantele corespunzătoare fiecărei afirmații și motivează-ți opțiunea, în 20-30 de cuvinte.

I. Călătoria despre care ai aflat din textul citit este un prilej de a descoperi:

- educația defectuoasă a copiilor din unele familii;
- atitudinea greșită a unor familii care oferă copiilor recompense ineficiente în educație;
- intenția autorului de a critica efectele unei educații greșite.

II. Vagonul trenului este un spațiu închis al evenimentelor în care naratorul are ocazia:

- să observe de aproape comportamentul călătorilor;
- să surprindă, ca în fotografie, atitudini, reacții ale călătorilor;
- să descopere diferența dintre pretențiile călătorilor și comportamentul lor.

III. Un spațiu deschis al evenimentelor este *urbea X*, un oraș:

- mic, fără importanță, un loc de provincie;
- al cărui nume nu contează, importante sunt doar faptele celor care îl locuiesc;
- care se poate asemana cu orice alt loc în care trăiesc familii asemănătoare cu cea a lui Goe.

- 20 Ce crezi că anticipează titlul prin cele două substantive urmate de punctele de suspensie?

- 21 Formulează, în scris, o părere despre timpul cât durează întâmplările și despre ritmul acțiunii, având în vedere următoarea secvență selectată din partea finală a textului: *în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului.*

22 Alege una dintre temele date sau propune tu altă variantă, justificându-ți oral opțiunea.

educația

copilăria

relația părinți-copii

familia

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT

23 În textul „D-l Goe...”, de I.L. Caragiale, adulții se „copilăresc” pentru a fi pe placul „micuțului”, iar copilul îi imită pe adulți. Imaginează-ți un interviu cu autorul, în care adresezi două întrebări și formulezi două răspunsuri posibile despre intenția acestor roluri inversate.

24 **Lucrați în echipe!** a) Organizați-vă în echipe a câte patru elevi și creați împreună o narațiune la persoana a III-a, în care să imaginați o călătorie a lui Goe, cu trenul, în zilele noastre. Veți avea în vedere:

- să stabiliți locul și momentul plecării, destinația, scopul călătoriei;
- să indicați cine îl însoțește în călătorie și care este vestimentația băiatului;
- să imaginați trei situații care pun în evidență comportamentul băiatului;
- să respectați momentele subiectului unei narațiuni;
- să redactați un text clar și cursiv.

b) Alegeți un membru al echipei care să redacteze și să citească în fața clasei textul creat.

c) Apreciați lucrările celorlalte echipe după următoarea grilă.

Criterii de apreciere	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
Respectă cadrul temporal indicat (zilele noastre).			
Prezintă trei situații ilustrative pentru comportamentul lui Goe.			
Respectă momentele subiectului unui narațiuni.			
Textul conține idei clar și corect exprimate.			

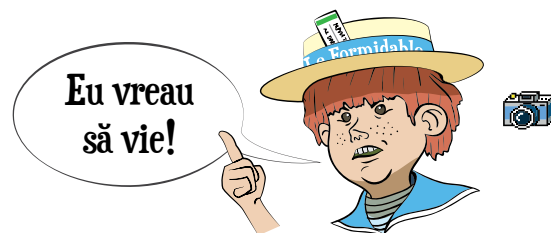
Citește și...

- ✓ *Băiatul miliardar* de David Walliams
- ✓ *Pistruiatul* de Francisc Munteanu
- ✓ *Singur pe lume* de Hector Malot
- ✓ *Cuore, inimă de copil* de Edmondo De Amicis
- ✓ *Eu sunt Malala* de Malala Yousafzai, Patricia McCormick

Dialogul în textul literar

DESCOPERĂ!

- 1 Recunoaște personajul care rostește replica și precizează o trăsătură de caracter a acestuia.
- Mam'mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!
 - Ce treabă ai tu, urâtule?
 - Biletele, domnilor!
 - Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e?
 - Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

IMPORTANT

- În textul literar, **dialogul** constă în vorbirea dintre două sau mai multe personaje, fiind alcătuit din succesiunea de replici ale acestora.
 - Prin dialog sunt redată întocmai vorbele personajelor care își dezvăluie direct intențiile, gândurile și sentimentele. Astfel se creează impresia de viață desprinsă din realitate.
 - Într-o **narațiune**, dialogul dinamizează acțiunea și evidențiază relațiile armonioase sau conflictuale dintre personaje.
- 2 Precizează, pentru fiecare replică de la exercițiul 1, ce te-a ajutat în identificarea trăsăturilor personajelor. Alege din seria: *vocabularul folosit, modul de adresare, tonul, intensitatea vocii, pauzele în vorbire.*
- 3 Recitește fragmentul cuprins între replicile *Da pe mamătuca n-o pupi? [...]* *Cine mă pupă... uite!... ciucalată!*, apoi scrie două-trei enunțuri în care să prezinți relația dintre părinte și copil, sugerată de dialogul dintre Goe și mama sa.

IMPORTANT

Dialogul este important în caracterizarea personajelor pentru că poate sugera trăsături ale acestora: statutul social, gradul de cultură și de educație, temperamentul, comportamentul, mediul din care provin, relațiile cu alte personaje.

Felul de a vorbi al personajului este ilustrativ pentru portretul acestuia prin:

- frecvența și lungimea replicilor;
- subiectul evidențiat de replici;
- vocabularul folosit;
- tonul, intensitatea vocii, ritmul vorbirii, pauzele (elemente paraverbale în comunicare);
- formulele de adresare etc.

EXERSEAZĂ!

- 4 Citește, cu atenție, fragmentul următor:

La început, metrourl îl cam dezamăgi pe Paddington. Îi plăceau zgomotul, agitația și mirosul de aer cald care îl întâmpinaseră la intrare.

Dar biletul nu-i făcea o impresie prea bună. Examină cu grijă bucațica verde de carton.

— Nu pare ceva care să merite opt penny, zise el.

După zumzăitul și păcănitul promițător al automatului de bilete, rezultatul părea dezamăgitor. Se

aștepta la mai mult pentru banii lui.

— Paddington, oftă doamna Brown, trebuie să îți cumperi bilet ca să poți merge cu metroul. Altfel nu te lasă. [...]

Bărbatul adulmecă bănuitor aerul și chemă un inspector din apropiere.

— Este un urs aici care miroase a șuncă. Spune că a făcut o greșeală când s-a urcat pe scară.

Inspectorul își înfipse degetele mari sub răscoiala vestei.

— Scările rulante trebuie să vină în ajutorul pasagerilor, zise el sever. Nu sunt loc de joacă pentru ursuleți. Mai ales la o oră de vârf.

— Da, domnule, zise Paddington, ridicând pălăria.

— Dar noi nu avem scări rula... runa...

— Rulante, îi sări în ajutor inspectorul.

— ...rulante, zise Paddington, în întunecatul Peru. N-am mai mers niciodată cu una, așa că mi-a fost greu.

— Întunecatul Peru? zise inspectorul, părând impresionat.

— În acest caz, adăugă, ridicând lanțul care despărțea scara de urcare de cea de coborâre, ar fi bine să te întorci pe peron. Dar să nu te mai prind cu șmecherii.

— Mulțumesc foarte mult, zise recunoscător Paddington, strecurându-se sub lanț. Sunteți foarte amabil. (Michael Bond, *Un urs pe nume Paddington*)

- 5 Alcătuiește un enunț în care să menționezi unde se află ursulețul Paddington și de unde provine el.
- 6 Precizează cu cine vorbește Paddington după ce ajunge la metrou.
- 7 Subliniază replica în care inspectorul folosește un ton aspru, lipsit de blândețe, apoi replica în care Paddington îl apreciază pe inspector.
- 8 Scrie două trăsături morale ale lui Paddington, deduse din dialogul acestuia cu inspectorul. Motivează-ți răspunsul în 30-50 de cuvinte.
- 9 **Lucrați în pereche!** Discutați de ce Paddington ar putea fi un model de comportament pentru Goe, personajul din textul lui I.L. Caragiale. Notați pe o coală albă câteva sfaturi pe care considerați că le poate oferi Paddington băiatului răsfățat.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

10 Lucrați în echipă!

- a) Organizați-vă în echipe de 4-6 elevi. Construiți împreună un dialog imaginar, de 8-10 replici, între Goe și Tic („Cireșarii. Cavalerii florii de cireș”) despre rolul unei călătorii.
- b) Alegeți doi membri ai echipei care să prezinte, în fața celorlalte echipe, un joc de rol bazat pe dialogul creat de voi.
- c) Apreciați modul în care fiecare echipă a realizat jocul de rol, după următoarea grilă.

criterii	Da	Nu
A respectat tema dialogului.		
A redat comportamentul specific fiecărui personaj.		
A asociat replicile cu gesturi, mimică adecvate.		
A avut intonație corespunzătoare situației create.		

Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește dialogul aflat în chenar, la pagina 111, din opera literară *D-I Goe...* de I. L. Caragiale.
- 2 Completează enunțurile de mai jos, pentru a reda conținutul dialogului, din perspectiva naratorului.
Mam'mare îl *strigă* pe Goe și îl *întreabă* **dacă** El îi **că** este în compartimentul pentru o singură persoană. Ea îi **să** odată și îl *ceartă* **că** le-.... . Goe dinăuntru **că** Femeia este *curioasă* și *presupune* **că** Băiatul și îi *repetă* **că** Vrând să deschidă pe dinafară, ea *realizează* **că** *Disperat*, Goe **că** Mam'mare se *îngrijorează* **să**
- 3 Precizează, oral, ce modificări ai făcut, având în vedere: • ce semne de punctuație au dispărut; • cu ce persoană a verbelor și a pronumelor au fost înlocuite persoanele I și a II-a; • ce cuvinte au apărut și care este rolul lor.
- 4 Recitește textul obținut prin completarea enunțurilor de la exercițiul 2 și compară-l cu dialogul din textul original. Care dintre cele două variante îți place mai mult? Argumentează alegerea făcută.
- 5 Numește o situație când ai fi nevoit să folosești textul obținut la exercițiul 2.

IMPORTANT

O modalitate de a reda dialogul, numit și **vorbire directă**, este să îl transformăm în **vorbire indirectă**.

Vorbirea directă reprezintă dialogul dintre două sau mai multe personaje/persoane. Pentru redarea în scris a vorbirii directe, este nevoie de:

- linie de dialog/ ghilimele;
- verbe și pronume la persoana I și a II-a;
- semnul întrebării și semnul exclamării pentru a reda intonațiile specifice;
- punctele de suspensie pentru a reda atitudini ale vorbitorului, precum ezitarea, așteptarea, tristețea etc.

Prin **vorbirea indirectă** sunt reproduse cuvintele cuiva de către un narator. Prin trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, se produc următoarele transformări:

- dispar semnele de punctuație specifice dialogului sau citării: linia de dialog, ghilimelele;
- persoana I și persoana a II-a a verbelor și a pronumelor sunt înlocuite cu persoana a III-a;
- enunțurile sunt exclusiv asertive, astfel că dispar semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie, rămânând doar punctul. În schimb, sunt evidențiate trăirile vorbitorului cu ajutorul adjectivelor: *curios, bucuros, ezitant, gânditor* etc.
- apar verbele de declarație: *a spune, a afirma, a nega, a întreba* etc.
- sunt folosite, după aceste verbe, cuvinte de legătură, precum: *că, să, ca să, dacă, ce, cine, care, unde, cum, când* etc.

EXERSEAZĂ!

- 6 Transformă în vorbire indirectă vorbirea directă dintre inspector și ursulețul Paddington, de la pagina anterioară și notează trei modificări pe care le-ai făcut.
- 7 Scrie un dialog de minimum șase replici între Paddington și un trecător pe care ursulețul l-a lovit din greșeală, în timp ce alerga să prindă metrul.

Descrierea unei emoții. Scrisoarea

DESCOPERĂ!

Mai jos vei găsi un fragment dintr-o scrisoare trimisă de poeta și prozatoarea Monica Pillat mătușii sale, scriitoarea Pia Pillat, și publicată în volumul de corespondență *Minunea timpului trăit*.

1 Citește cu atenție, apoi notează în caiet răspunsurile la întrebări:

ianuarie 1963, București

Dragă tanti Pia,

Anul acesta, spre deosebire de alți ani, m-am simțit nespus de fericită de venirea iernii și toată copilăria mea, strânsă în cuvintele: „afară ninge!“, a năvălit odată cu prima zăpadă. În ultima zi de școală, copiii înnebuniseră de bucuria primilor fulgi, ca niște mânji întâia oară pe câmp. Ah, tanti Pia, să fi văzut ce bătaie cu zăpadă s-a încins în clasa noastră! Dacă aș fi avut aripi, mi-aș fi luat zborul peste clădirile ninse, avântându-mă în vârtoarea albă și chiuind de bucuria că trăiesc.

Poate că viața nu este atât de încântătoare uneori, dar dacă îți poți umple inima cu minunea unor lucruri și fapte, neînsemnate în ochii altora, atunci te simți mai bogat decât un rege. Mă gândeam că viața este ca un lut pe care-l modelezi, dându-i o interpretare proprie. Când știi să însuflețești lucruri de nimic, în aparență, și să le dai o strălucire, pe care poate n-au avut-o niciodată, găsești fericirea. [...]

A ta nepoată,
Monica

- Când este redactată scrisoarea? Unde este notată această informație?
- Care este grupul de cuvinte care arată cui îi este destinat mesajul? Unde se află poziționat?
- Despre ce este vorba în fragmentul citat?
- Unde este menționată semnătura scrisorii?

2 a) Notează, în enunțuri separate: • emoția descrisă în textul de mai sus; • fenomenul care o provoacă.
b) Identifică secvențele în care sunt surprinse motivele care generează această emoție, pornind de la exemplul din dreapta.

c) Selectează termenii și structurile prin care este redată această emoție și care exprimă intensitatea trăirilor autoarei.

d) Recitește scrisoarea și alege varianta pe care o consideri corectă:

- Din punctul meu de vedere, exprimarea **este/nu este** coerentă, clară și frumoasă.
- Consider că limbajul folosit în această scrisoare este **potrivit/nepotrivit** pentru această situație de comunicare.
- Cred că viziunea semnatarei scrisorii este una **originală/lipsită de originalitate**.

....
....
<i>copiii înnebuniseră de bucuria primilor fulgi, ca niște mânji întâia oară pe câmp</i>
....

3 **Lucreți în pereche!** Asociază fiecărei secvențe extrase din text una dintre explicațiile din coloana a doua. Compară răspunsurile tale cu cele ale colegului.

- *toată copilăria mea, strânsă în cuvintele: „afară ninge!“, a năvălit odată cu prima zăpadă*
- *dacă aș fi avut aripi, mi-aș fi luat zborul peste clădirile ninse, avântându-mă în vârtoarea albă și chiuind de bucuria că trăiesc*

- Prima zăpadă îi amintește fetei de bucuria și de entuziasmul copilăriei lipsite de griji.
- Ninsoarea o face pe fată să simtă o stare profundă de împlinire și de satisfacție.
- Primii fulgi îi creează autoarei o stare de mulțumire, satisfacție și dragoste pentru tot ceea ce o înconjoară.

4 Identifică în fragmentul citat două comparații și explică-le în câte 20-40 de cuvinte.

IMPORTANT

⊙ În **redactarea unei scrisori** trebuie să incluzi:

- data și localitatea din care trimiți scrisoarea, așezate în dreapta, sus;
- formula de adresare, adaptată în funcție de destinatar și urmată întotdeauna de virgulă (de exemplu: *Dragă mamă,*; *Stimate domnule profesor,*);
- conținutul, grupat pe idei, care să respecte părțile unei compuneri;
- formula de încheiere, adaptată în funcție de relația expeditorului cu destinatarul și urmată întotdeauna de virgulă (de exemplu: *Cu drag, al tău fiu,*; *Cu stimă, elevul dumneavoastră,*);
- semnătura.

⊙ O scrisoare are:

- **expeditor** – autorul scrisorii.

- **destinatar** – persoana căreia i se adresează scrisoarea.

5 Ai regăsit în această scrisoare vreo secvență care să exprime felul în care te simți acum? Dacă răspunsul este afirmativ, transcrie fragmentul respectiv. Dacă răspunsul este negativ, numește starea pe care o ai și descrie, oral, emoția în două-trei enunțuri.

6 a) Notează, din al doilea paragraf al scrisorii, secvențele care surprind modalitățile prin care autoarea consideră că poate fi găsită fericirea.
b) Scrie alte două modalități, propuse de tine.

EXERSEAZĂ!

7 PORTOFOLIU

7 Prezintă, într-o compunere de 80-100 de cuvinte, o emoție negativă pe care ai simțit-o de curând, cum ar fi: teama, furia, invidia, nesiguranța, vinovăția, descurajarea, regretul, dezamăgirea.

⊙ Vei menționa: • când și unde te-ai aflat; • cum te-ai simțit.

⊙ În realizarea compunerii vei folosi: • o comparație; • trei dintre verbele: *am simțit, mi-aș fi dorit, aș fi vrut, (nu) am înțeles, am crezut.*

8 **Lucrați în pereche!** Scrie-i colegei/colegului tău de bancă o scrisoare de 80-100 de cuvinte, în care să descrii o emoție pozitivă (iubire, bucurie, optimism, fericire, speranță, simpatie, recunoștință, mulțumire), respectând indicațiile de mai jos. Faceți schimb de scrisori și evaluați-le după criteriile din tabelul de mai jos.

OBSERV!

Criterii	Foarte bine	Bine	Nesatisfăcător
A respectat componentele unei scrisori.			
A descris o emoție pozitivă.			
A respectat indicațiile de redactare.			
A respectat regulile de ortografie și de punctuație.			

Actele de limbaj. Perechile de adiacență

DESCOPERĂ!

1 **Lucrați în pereche!** Citiți pe roluri următoarele schimburi de replici:

I. — Scările rulante [...] nu sunt loc de joacă pentru ursuleți. [...] — Da, domnule, zise Paddington. (M. Bond, <i>Un urs pe nume Paddington</i>)	
II. — În acest caz, [...], ar fi bine să te întorci pe peron. — Mulțumesc foarte mult [...]. (M. Bond, <i>Un urs pe nume Paddington</i>)	
III. — Te mai doare nasul, pușorule? — Nu... (I. L. Caragiale, <i>D-I Goe...</i>)	IV. — Pușorule, nu mai scoate capul pe fereastră! (I. L. Caragiale, <i>D-I Goe...</i>)
V. — Nu, nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d. Goe [...]. — Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se. (I.L. Caragiale, <i>D-I Goe...</i>)	
VI. ...anul acesta sunt foarte mândru să acord Medalia Henry Ward Beecher elevului a cărui forță discretă a însuflețit cele mai multe inimi. (R. J. Palacio, <i>Minunea</i>)	

- 2 a) Identifică, având în vedere scopul comunicării, tipul de enunț reprezentat de fiecare replică.
b) Precizează modul și timpul verbului din fiecare replică.
c) Scrie, în caiet, cuvintele prin care fiecare vorbitor se adresează ascultătorului și realizează analiza lor morfologică.
d) Numește intenția fiecărui personaj atunci când vorbește.
e) Scrie, în caiet, două elemente nonverbale și/sau paraverbale pe care le identifici în replicile de mai sus. Exprimă, în scris, o opinie despre cum acestea îl ajută pe vorbitor, în comunicare.
f) Alege, pentru situațiile de comunicare I, II, III, IV, perechea de replici potrivită:
- întrebare – răspuns;
 - invitație – acceptarea/refuzarea invitației;
 - reproș – acceptarea/refuzul reproșului;
 - a face un compliment – a răspunde la un compliment;
 - a da un avertisment – a ține cont/a nu ține cont de avertisment;
 - a interzice – a ține/a nu ține cont de interdicție;
 - a face o apreciere – a confirma/a infirma aprecierea.
- g) Scrie observațiile tale într-un tabel asemănător celui de mai jos:

Nr. dialogului	Tip de enunț	Mod și timp verbal	Cuvintele adresării	Intenția vorbitorului	Elemente non/paraverbale	Perechea de replici

IMPORTANT

- Comunicarea se realizează prin diferite **acte de limbaj**, precum: a afirma, a întreba, a recomanda, a promite, a solicita, a felicita, a declara, a mulțumi, a îndemna, a întreba, a informa etc.
- Ordinea replicilor dintr-un dialog și conținutul lor nu sunt întâmplătoare, ele respectă anumite reguli. Astfel, replicile formează perechi de tipul: întrebare – răspuns, invitație – acceptarea/refuzarea invitației, reproș – acceptarea/refuzul reproșului etc. Acestea se numesc **perechi de adiacență**.
- În funcție de **intenția de comunicare**, fiecare **act de limbaj** prezintă anumite **particularități gramaticale** și folosește anumite elemente paraverbale sau nonverbale potrivite situației de comunicare. Fiecare act de limbaj urmărește producerea unui **efect** asupra ascultătorului. Actul de limbaj se realizează prin enunțuri care, în același timp, trebuie să fie corecte din punct de vedere gramatical și să transmită un sens ce are legătură cu realitatea.

Urmărește, în tabelul, următor relația dintre particularitățile gramaticale, intenția de comunicare și efectul actelor de limbaj.

Actul de limbaj	Particularitățile gramaticale	Intenția vorbitorului	Efectul asupra ascultătorului
a afirma, a descrie, a sugera etc.	- verbe la modul indicativ; - enunțuri asertive. Ex.: Am sosit în clasă mai devreme.	- de a informa, de a descrie o situație;	Află informații.
a întreba, a cere etc.	- verbe la modul indicativ; - enunțuri interogative. Ex.: Cât va ține vremea rea?	- de a cere informații, de a afla;	Oferă sau nu informații.
a promite, a se angaja să facă ceva, a plănuși etc.	- verbe la modul indicativ (de obicei la timpul viitor) și la conjunctiv; - persoana I a verbelor și pronomelor; - prezența adverbului de negație; - enunțuri exclamative. Ex.: Nu voi mai minți niciodată!	- de a convinge ascultătorul că va face o schimbare în propriul comportament;	Crede/nu crede și beneficiază/nu beneficiază de schimbarea anunțată.
a solicita, a recomanda, a ordona, a porunci, a ruga etc.	- verbe la modul imperativ sau conjunctiv; - cuvinte ale adresării; - pronume și verbe la persoana a II-a; - enunțuri imperative. Ex.: — <i>Mihai</i> , vino la joacă! — <i>Soldat</i> , retrage-te!	- de a determina ascultătorul să facă o anumită acțiune;	Acționează sau nu în felul dorit de vorbitor.
a felicita, a mulțumi etc.	- verbe la modul indicativ; - persoana a doua a pronomelor; - structuri fixe de tipul: <i>Felicitări! Complimente! Salutările mele!</i> - enunțuri exclamative. Ex.: <i>Te</i> felicitez pentru rezultat!	- de a exprima atitudini, sentimente, stări în legătură cu acțiunile ascultătorului;	Acceptă sau refuză.
a declara, a acorda, a numi (în funcție) etc.	- verbe la modul indicativ; - enunțuri asertive. Ex.: Declar ședința deschisă!	- de a schimba o stare de lucruri (de obicei, într-o instituție).	Beneficiază sau nu de noua stare de lucruri.

EXERSEAZĂ!

3 Lucrați în echipă!

- Realizați dialoguri, de 7-10 replici, pornind de la următorul context: călătoriți cu trenul/autocarul/avionul/tramvaiul/taxiul/vaporul/barca și unul dintre voi și-a amintit că a uitat acasă un rucsac cu obiecte importante pentru drum (bani/bilet/medicamente etc.).
- Utilizați cel puțin trei acte de limbaj și cel puțin două perechi de adiacență.
- Prezentați dialogurile în fața clasei.
- Evaluați dialogurile celorlalte grupe pe baza criteriilor din tabelul următor:

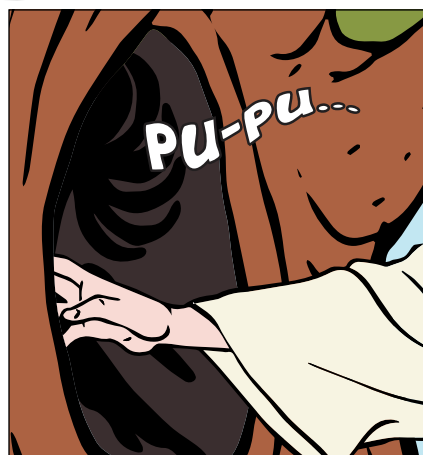
Echipa	Vorbitorii au utilizat cel puțin trei acte de limbaj?	Vorbitorii au utilizat cel puțin două perechi de adiacență?	Enunțurile au fost corecte din punct de vedere gramatical?	Intenția/intențiile de comunicare a/au fost evidente?	Efectul actelor de limbaj a fost... (Se va numi de către elevi.)
1/2/....	în totalitate/ parțial/deloc	în totalitate/ parțial/deloc	în totalitate/ parțial/deloc	în totalitate/ parțial/deloc	...

Dialogul în textul multimodal

DESCOPERĂ!

- În „Amintiri din copilărie”, Ion Creangă povestește, cu mult umor, diverse episoade din copilăria lui Nică. Ai citit, în anii anteriori, cu siguranță, fragmente din text. Rezumă în două-trei enunțuri, o secvență care te-a amuzat.
- Aceleași întâmplări pot fi prezentate cititorilor într-o altă formă. Observă imaginile, apoi rezolvă cerințele date.

Într-o bună dimineață...

Azi e luni și e zi de târg. Ia să vând eu pupăza ca să scap de ea...

PU-PU

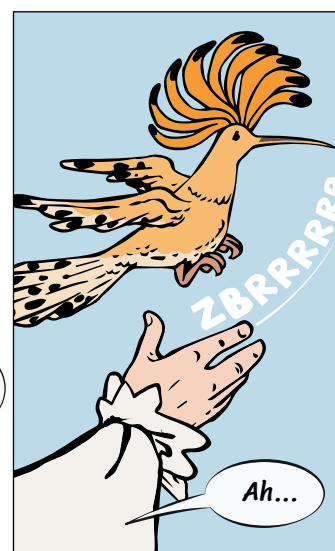
IEFTIN DE VÂNZAREEE!
IEEFTIN DE VÂNZAARE!

De vânzare
ți-e găinușa aceea,
măi băiete?

De vânzare,
moșule!

Și mă rog cât vrei
pe ea?... Ia dă-o încoace
la moșu', s-o drămălu-
iască nițel...

ZBRRRRR

Ah...

Iaca
poznă, c-am
scăpat-o!

Ce faci, moșule?
Te joci cu marfa omului? Ce
gândești dumneata? De ce
i-ai dat drumul?

Da' știi că
ești amarnic la vorbă,
măi băiete? Nu cumva
ai vrea să-ți dau vițica
mea pe un cuc armenesc, ha?

Dă-i pace,
moșule, că-i feciorul
lui Ștefan a Petrei,
humuleștean de-al
nostru!

He-he, d-apoi îl știu
bine pe tată-su'. Numai ce
l-am văzut mai adineauri
pe-aici prin târg...

Tata-i pe-aici?!
Aoleu, tre' s-o șterg
acasă repede până
nu mă vede!

Pe când m-am întors, pupăza în-
cepuse iarăși: Pu-pup-puu, pu-
pup-puu!... Toată lumea era
bucuroasă, iar mătușii Mărioara
îi veni inima la loc.

- 1 Formulează, într-un enunț, sentimentul provocat de lectura textului.
- 2 Completează, în scris, enunțurile următoare:
 - Locul derulării faptelor este
 - Un indice de timp regăsit în text este
 - Personajele care participă la acțiune sunt
- 3 Prezintă, în două-trei enunțuri, întâmplarea relatată în banda desenată de mai sus.
- 4 Rescrie replicile care compun dialogul dintre Smaranda și Mărioara.
 - a) Cum explici folosirea timpului perfect compus din prima replică transcrisă?
 - b) Justifică introducerea liniei de dialog.
 - c) Formulează, în două-trei enunțuri care completează dialogul, informații desprinse din imaginile care însoțesc replicile.
- 5 Explică rolul semnelor de punctuație folosite în secvența: *Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? De ce i-ai dat drumul?*
- 6 Alege varianta de răspuns corectă:
 - Moșneagul
 - a) scapă pupăza.
 - b) eliberează intenționat pupăza.
 - c) vrea să păstreze pupăza pentru el.
 - În târg, Nică are atitudinea
 - a) unui copil ascultător.
 - b) unui negustor adevărat.
 - c) unui ștregar dornic de ceartă.
 - Dialogul dintre copil și moșneag are rolul de a ilustra
 - a) indignarea bătrânului că pupăza e vândută la târg.
 - b) hotărârea lui Nică de a scăpa de pupăză.
 - c) dorința băiatului de a obține profit din vânzarea păsării.
- 7 a) Rescrie câte o replică prin care să justifici alegerea răspunsurilor de la exercițiul 6.
b) Urmărește felul în care sunt surprinse trăirile personajelor, apoi descrie, în 3-5 enunțuri, imaginile care corespund alegerilor anterioare.

AMINTEȘTE-ȚI!

- ⊙ **Textul multimodal** este textul care combină două sau mai multe modalități de comunicare pentru transmiterea unui mesaj. În textul multimodal, cuvintele sunt completate de imagini și pot fi însoțite de conținut video sau audio.
- ⊙ Textele multimodale îmbină imaginile cu textul, pentru ca mesajul să fie mult mai ușor receptat. Sunt texte multimodale: banda desenată, reclama, afișul, desenele animate, instrucțiunile de asamblare a unor produse etc.
- ⊙ În textele multimodale, alăturarea imaginilor, poate crea diferite emoții.
- ⊙ Banda desenată este un text multimodal care prezintă întâmplările prin două mijloace de comunicare – imagini și cuvinte.
- ⊙ Dialogul este prezent în replicile personajelor, notate în bule, și are rolul de a completa mesajul transmis în imagini deosebit de grăitoare prin gesturi, mimică, vestimentație, decor etc.

EXERSEAZĂ!

- 8 Alege două dintre personajele din text și compune câte trei replici pentru fiecare, astfel încât să imaginezi o continuare a fragmentului propus. Desenează-le, pe o foaie A4, în momentul dialogului imaginat de tine, apoi adaugă replicile, în bule de dialog adecvate.

Substantivul. Substantive colective. Substantive defective

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Citește fragmentul selectat din textul *Pe drumuri de munte* de Calistrat Hogaș și explicația pe care un elev a dat-o cuvântului *cioban*, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos.

A. *Dimineața era măreață și ne vestea o adevărată zi de iulie. [...] Toate stelele se mistuieră și cel mult dacă îndrăzneța Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat.*

- Selecționează un substantiv care denumește un lucru.
- Identifică un substantiv comun și un substantiv propriu.
- Exemplifică genurile feminin, masculin, neutru cu substantive din text.
- Indică un substantiv la numărul singular și un substantiv la numărul plural.
- Găsește un substantiv care nu poate avea formă de plural.
- Identifică un substantiv care nu poate avea formă de singular.
- Alcătuiește enunțuri cu formele de plural ale substantivului *ghid*, pentru a ilustra omonimia acestuia.
- La ce număr este și ce înțeles are substantivul *turmei* din explicația elevului?

- 2 Completează, în caiet, următoarea schemă pentru a-ți reaminti noțiunile despre substantiv.
- **Substantivul** este partea de vorbire care denumește ființe, , fenomene ale naturii, acțiuni, însușiri, stări sufletești, relații dintre oameni.
 - Substantivele sunt:
 - (casă, cercetător, avion);
 - (București, Ioana, Crăciun).
 - Substantivul are trei genuri:
 - (băiat);
 - (fată);
 - (dulap).
 - Substantivul are două numere:
 - (prieten, clasă, cerc);
 - (prieteni, clase, cercuri).

IMPORTANT

- Unele substantive au două forme de plural, cu sensuri diferite: *Am cumpărat un ghid de călătorie. Am cumpărat mai multe ghiduri de călătorie. Ghidul acestei excursii povestește frumos. Ghizii acestei excursii povestesc frumos.*
- **Substantivele defective** au doar formă de singular sau de plural.
 - **Substantivele defective de plural** au doar formă de singular: *aur, sete, faimă.*
 - **Substantivele defective de singular** au doar formă de plural: *câlți, ochelari, aplauze.*
- **Substantivele colective** au înțeles de plural la forma de singular: *brădet, studențime, porumbiște.*
 - Când substantivul colectiv are funcția sintactică de subiect și este la numărul singular, acordul cu verbul care are funcția sintactică de predicat se face la singular: **Clasa noastră a mers la teatru.**
 - Când substantivul colectiv cu funcția sintactică de subiect este determinat de un alt substantiv la plural, care precizează elementele componente ale grupului, acordul cu verbul care are funcția sintactică de predicat se face atât la singular, cât și la plural: **O mulțime de elevi a luat premiu./O mulțime de elevi au luat premiu.**

EXERSEAZĂ!

- 3 Transcrie enunțurile, alegând varianta/variantele corectă /corecte de acord.
- Un stol de cocori *și-a luat/și-au luat* zborul spre Africa.
 - Cireada *s-a întors/s-au întors* de la câmp.
 - Un grup de turiști *s-a oprit/s-au oprit* să admire clădirea.
 - Mulțimea *admira/admirau* picturile.

- 4 Notează seria care conține doar substantive colective.
- apăraie, țărănime, mestecăniș, popor, păpuriș, furiș;*
 - școlărimă, aluniș, porumbiște, frunziș, prietenie, armată;*
 - grup, stufăriș, argintărie, popor, muncitorime, făget.*

5 Alcătuieste două enunțuri în care cuvântul *babele* să fie, pe rând, substantiv comun și propriu.

6 Transcrie, în caiet, doar substantivele din lista următoare, care pot fi grupate în *substantive defectivă de plural* și *substantive defectivă de singular*: *argint, șale, fasole, miere, vapor, optimism, curaj, orez, onoare, tăieței, spaghete, macaroane, spate.*

7 Citește, cu atenție, fragmentul pentru a răspunde, în scris, cerințelor de mai jos.

Puișorii copilașului își luau rămas-bun de la el și de la cuibul lor de humă. Stolul mai ocoli de vreo două ori iazul, apoi se înălță și porni încet să lunece spre asfințit. (E. Gârleanu, Puișorii)

- Selectează din text câte un substantiv de genul feminin, masculin și neutru.
- Identifică un substantiv la numărul singular și un substantiv la numărul plural.
- Rescrie ultimul enunț, punând substantivele la numărul plural.
- Alege varianta corectă:
 - Un substantiv colectiv este: a) *humă*; b) *stolul*.
 - Forma de plural a substantivului *copilașului* este: a) *copilașii*; b) *copilașilor*.
 - Forma de plural a substantivului *asfințit* este: a) *asfințituri*; b) *asfințite*.
 - Forma de singular a substantivului *puișorii* este: a) *puiul*; b) *puișorul*.
 - În enunțul *Au ajuns la iazul Morilor.*, substantivul este: a) comun; b) propriu.

8 Alcătuieste enunțuri cu ambele forme de plural ale substantivelor *ghiveci, timp, elan*.

9 Scrie, în caiet, forma corectă a următoarelor substantive proprii:

- Cluj-Napoca/Cluj Napoca
- Alba Iulia/Alba-Iulia
- Medgidia/Megidia
- Baia Mare/Baia-Mare
- Satu-Mare/Satu Mare
- Târgu Neamț/Târgu-Neamț
- Piatra Neamț/Piatra-Neamț
- Caraș-Severin/Caraș Severin
- Bistrița-Năsăud/Bistrița Năsăud
- Râmnicu-Vâlcea/Râmnicu Vâlcea
- Drobeta Turnu-Severin/Drobeta-Turnu Severin

Cazurile substantivului. Cazul nominativ. Cazul acuzativ

DESCOPERĂ!

1 Precizează, oral, funcțiile sintactice ale substantivelor subliniate:

- Copiii se joacă.
- Jocurile de copii sunt interesante.
- Pasiunile copiilor sunt diverse.
- Dan este un copil talentat la desen.

IMPORTANT

- Forma luată de substantiv pentru a exprima funcția lui sintactică într-un enunț se numește CAZ.

DESCOPERĂ!

2 Indică subiectele din următoarele propoziții: *Elevii merg la școală. Părinții se duc la serviciu.*

3 Indică funcția sintactică a substantivelor subliniate în următoarele enunțuri:

Dan este un elev silitor. Goe nu este prietenul meu.

IMPORTANT

În cazul **nominativ**, substantivul are următoarele funcții sintactice:

- **subiect:** *Albinele culeg nectarul din flori.* (Subiectul răspunde la întrebarea *cine?* adresată verbului predicat.)
- **nume predicativ:** *Eu sunt elev în clasa a VI-a.*

DESCOPERĂ!

4 a) Numește centrul substantivelor subliniate în enunțul:

I-am văzut pe colegii tăi în parc.

b) Asociază al doilea substantiv subliniat în enunțul de mai sus cu una dintre următoarele circumstanțe: timpul, locul sau modul desfășurării acțiunii.

IMPORTANT

- Când determină un verb (când are centru un verb), substantivul are funcția sintactică de complement sau de circumstanțial.

DESCOPERĂ!

- 5 a) Formulează întrebări pentru fiecare dintre structurile subliniate în enunțurile de la b), prin raportare la termenul centru.
- b) Numește valoarea morfologică a fiecărui termen centru identificat anterior.
- Copacii de lângă bloc sunt înalți. Mă gândesc la cartea citită. Caut cartea lui Alex. Vorbim despre vacanță. S-a jucat cu o pisică.*
- c) Asociază structurile subliniate în enunțurile de mai jos, cu una dintre întrebările *când?*, *unde?*, *cum?*, adresate verbului centru, pentru a stabili locul, timpul sau modul desfășurării acțiunii.
- Vara mergem la mare. Învață cu ușurință limba engleză. Peste trei zile dăm test la limba română.*
- d) Stabilește funcția sintactică pentru fiecare dintre cuvintele subliniate la b) și c).

IMPORTANT

În cazul **acuzativ**, substantivul este precedat, de regulă, de prepoziție și are următoarele funcții sintactice:

- **atribut**: *Vă plac romanele de aventuri? (Care romane?)*
Atributul realizat prin substantiv în acuzativ răspunde la întrebările *care?*, *ce fel de?* adresate unui substantiv, pronume sau numeral.
- **complement direct**: *Am văzut filmul acesta. (Ce am văzut?) O caut pe mama. (Pe cine caut?)*
Complementul direct răspunde la întrebările *ce?*, *pe cine?* adresate unui verb.
- **complement prepozițional**: *Mă gândesc la vacanță. (La ce mă gândesc?) Mi-e dor de colegii mei. (De cine mi-e dor?) Vorbim despre excursie. (Despre ce vorbim?) Copilul este demn de laudă. (De ce demn?)*
Complementul prepozițional răspunde la întrebările *de cine?*, *de ce?*, *la cine?*, *la ce?*, *despre cine?*, *despre ce?* etc. adresate unui verb sau unui adjectiv.
- **circumstanțial de loc**: *Vine de la școală. (De unde vine?)*
Circumstanțialul de loc răspunde la întrebările *unde?*, *de unde?*, *încotro?* etc. adresate unui verb.
- **circumstanțial de timp**: *La vară mergem la mare. (Când mergem?)*
Circumstanțialul de timp răspunde la întrebările *când?*, *de când?*, *până când?*, *cât timp?* etc. adresate unui verb.
- **circumstanțial de mod**: *Bătrânul îi vorbi cu prietenie. (Cum îi vorbi?) Copila era frumoasă ca o zână. (Cât de frumoasă?)*
Circumstanțialul de mod răspunde la întrebările *cum?*, *cât de?* etc. adresate unui verb sau unui adjectiv.

EXERSEAZĂ!

- 6 Precizează funcția sintactică și cazul substantivelor subliniate în următoarele enunțuri:
- Scriitorul este în bibliotecă. Tudor Arghezi este un scriitor celebru care a trăit în secolul al XX-lea.*

7 Scrie, în caiet, funcția sintactică și cazul substantivului *casa* din enunțurile următoare:

Văd casa bunicilor. Îmi place casa bunicilor.

8 Citește fragmentul pentru a răspunde, în caiet, cerințelor de mai jos.

*La început, metroul îl cam dezamăgi pe Paddington. Îi plăceau zgomotul, agitația și mirosul de aer cald care îl întâmpinaseră la intrare. Dar biletul nu-i făcea o impresie prea bună. (Michael Bond, *Un urs pe nume Paddington*)*

- Transcrie un substantiv propriu în cazul acuzativ.
- Notează un substantiv în cazul acuzativ cu funcția sintactică de atribut și un substantiv în acuzativ cu funcția sintactică de circumstanțial de loc.
- Selectează, din text, o prepoziție, apoi alcătuiește un enunț în care aceasta să însoțească un complement prepozițional.
- Alege răspunsul pe care îl consideri corect:
 - Substantivul *metroul* are funcția sintactică de: a) subiect; b) complement direct.
 - Substantivul *la intrare* este în cazul: a) nominativ; b) acuzativ.
- Completează enunțurile de mai jos cu răspunsurile pe care le consideri corecte:
 - Substantivul *biletul* este în cazul și are funcția sintactică de
 - Substantivul *o impresie* este în cazul și are funcția sintactică de

9 Explică ortografia cuvintelor subliniate în propozițiile următoare:

- Copiii se bucură de jucării.
- Pe copii îi bucură jucăriile.

10 Alcătuiește enunțuri în care substantivul *floare* în cazul nominativ să aibă următoarele funcții sintactice:
a) subiect; b) nume predicativ.

11 Formulează enunțuri, în care substantivul în cazul acuzativ *grădină* să aibă, pe rând, funcțiile sintactice de **atribut**, **complement direct**, **complement prepozițional** și **circumstanțial de loc**.

12 Scrie enunțuri, în care substantivul în cazul acuzativ *zână* să aibă, pe rând, funcțiile sintactice de **atribut**, **complement direct**, **circumstanțial de mod**.

13 Transcrie enunțurile în caiet și stabilește corespondența dintre cele trei coloane, având în vedere cazul și funcția sintactică a substantivelor subliniate în enunțurile date.

Copiii sunt oglindea părinților.

Am căutat prin dulap.

Îmi caut telefonul.

A răsărit soarele.

Stiloul de pe bancă nu îmi aparține.

De Sărbători vom merge la colindat.

Mi-e dor de vacanță.

Mama îi vorbește copilului cu blândețe.

nominativ

nominativ

nominativ

acuzativ

acuzativ

acuzativ

acuzativ

acuzativ

acuzativ

subiect

atribut

nume predicativ

atribut

complement prepozițional

circumstanțial de mod

complement direct

circumstanțial de timp

circumstanțial de loc

Cazul dativ. Cazul genitiv. Articolul genitival

DESCOPERĂ!

1 a) Formulează întrebări pentru fiecare dintre substantivele subliniate în enunțurile de la b), prin raportare la termenul centru.

b) Numește valoarea morfologică a fiecărui termen centru identificat anterior.

Le-am dat elevilor premiile. Aceste jucării le sunt dragi copiilor.

IMPORTANT

În cazul **dativ**, substantivul are funcția de **complement indirect**:

I-am spus mamei adevărul. (Cui am spus?) Aerul este necesar vieții. (Cui necesar?)

Complementul indirect răspunde la întrebarea *cui?* adresată unui verb sau unui adjectiv.

DESCOPERĂ!

2 a) Formulează întrebări pentru fiecare dintre substantivele subliniate în enunțurile de la b), prin raportare la termenul centru.

b) Numește valoarea morfologică a fiecărui termen centru identificat anterior.

Crengile copacului se leagă în bătaia vântului. Surprizele plăcute ale prietenilor ne înveselesc. Poveștile au fermecat copilăria nepoților, a părinților și a bunicilor.

c) Ce cuvinte se află înaintea substantivelor *prietenilor*, *părinților* și *bunicilor*?

d) Cu cine se acordă cuvântul care se repetă în ultimul enunț?

3 Precizează cu cine se acordă cuvintele *al*, *ale* și *ai* din enunțurile:

- *Băiatul acesta este un vestitor al păcii dintre cele două regate.*
- *Am citit câteva poezii ale colegului meu.*
- *Ochii frumoși ai fetei erau de un albastru intens.*

IMPORTANT

⊙ În cazul **genitiv**, substantivul are funcția sintactică de:

• **Atribut**: *Vacanța e bucuria copiilor. (A cui bucurie?)* **Atributul** realizat prin substantiv în genitiv răspunde la întrebările *a cui?*, *al cui?*, *ai cui?*, *ale cui?* adresate unui substantiv, pronume sau numeral.

⊙ **Articolul genitival** face legătura dintre substantivul în genitiv și substantivul determinat de acesta.

Articolul genitival se acordă în gen și număr cu substantivul determinat de substantivul în genitiv. Într-o enumerare de substantive în genitiv, articolul genitival se reia înaintea fiecărui substantiv.

⊙ Formele **articolului genitival** sunt:

	singular	plural
masculin	al	ai
feminin	a	ale

⊙ Substantivul se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:

- *Centru* al unui grup de cuvinte: **întrebarea** elevului, **întrebarea** primului, **casă** de lemn, **clădire** veche;
- *Adjunct* într-un grup de cuvinte: notele **copiilor**, îi spun **mamei**, coji **de pâine**, mă gândesc **la prieteni**, mergem **la mare**, vorbește **ca un actor**, venită **în mai**.

EXERSEAZĂ!

- 4 a) Scrie, în caiet, substantivele în dativ din următoarele enunțuri, precizând funcția lor sintactică și valoarea morfologică a termenului centru.

Îi împrumut unei colege o carte. Le dau unor prietene sfaturi. I-am adus unui copil un dar. Le-am spus unor colegi vestea. Le vom acorda premii unor participanți. Unor oameni le sunt dragi florile de primăvară.

b) Transformă enunțurile de mai sus, astfel încât toate substantivele în dativ să fie articulate hotărât.

- 5 a) Scrie, în caiet, substantivele în genitiv din următoarele enunțuri, precizând funcția lor sintactică și valoarea morfologică a termenului centru.

Compunerea unei colege ne-a emoționat. Am notat ideile unor colege. Povestirea unui coleg este amuzantă. Părinții unor colegi sunt mai severi.

b) Transformă enunțurile de mai sus, astfel încât substantivele în genitiv să fie articulate hotărât.

- 6 Alcătuieste enunțuri conform cerințelor:

- substantivele proprii *Maria* și *Darius* să fie în cazul dativ și să aibă funcția sintactică de complement indirect;
- substantivele proprii *Oana* și *Horia* să fie în cazul genitiv și să aibă funcția sintactică de atribut.

- 7 Transcrie cuvintele date, eliminând intrusul din fiecare serie:

- al, unui, ale, a, ai;*
- lui Matei, lui Carmen, lui Mihnea, lui Oana;*
- unei flori, unor imagini, unui acvariu, un pix;*
- Alexandrei, Ioanei, Mădălinei, Ana.*

- 8 Completează, în caiet, spațiile libere cu formele potrivite ale articolului genitival:

- *Am găsit în dulap carnetul de note mamei.*
- *Tata caută cartea de vizită instalatorului.*
- *Ne mândrim cu premiile importante olimpicilor.*
- *I-am încurajat pe acești membri emoționați echipei.*

- 9 Scrie enunțuri cu următoarele ortograme: *ai/a-i, al/a-l, ale/a-le*.

- 10 Alcătuieste enunțuri cu următoarele valori morfologice ale cuvântului *a*: *articol genitival, verb auxiliar, prepoziție*.

- 11 Transcrie doar enunțurile pe care le consideri adevărate:

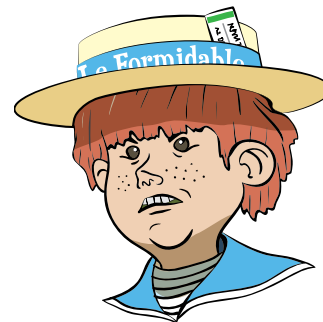
- În enunțul *Când este sărbătoare, îi dăm casei un aer festiv.*, substantivul *casei* determină verbul *dăm*, are funcția sintactică de complement indirect și este în cazul dativ.
- Articolul genitival din enunțul: *Îmi plac ambalajele atrăgătoare ale cadourilor.*, se acordă cu substantivul *cadourilor*.
- În enunțul: *Pereții casei sunt albi.*, substantivul *casei* determină substantivul *pereții*, are funcția sintactică de atribut și este în cazul genitiv.
- În enunțul *Prețul pâinei a crescut.*, substantivul în genitiv e corect folosit.
- În enunțul *Formele bucuriei sunt diverse.*, substantivul în genitiv e corect folosit.

- 12 Transformă enunțurile pe care le-ai considerat incorecte la exercițiul anterior, astfel încât acestea să devină corecte.

Cazul vocativ

DESCOPERĂ!

- 1 a) Ce exprimă cuvintele subliniate în următoarele enunțuri din textul *D-I Goe...* de I. L. Caragiale?
- Mam'mare! de ce nu mai vine?
 - Mamițo, nu ți-am zis că nu se zice marinel?
 - Biletele, domnilor!
 - Uite ce e, cucoană – zice conductorul – trebuie să plățiți un bilet...
 - Ce faci, soro? Ești nebună? Nu știi ce simțitor e? zice mam'mare.
 - La Bulivar, birjar!
- b) Selectează substantivele subliniate care au aceeași formă cu cea de nominativ, nearticulat.
- c) Indică semnele de punctuație care separă substantivele subliniate de restul enunțului.

IMPORTANT

- ⊙ **Vocativul** este cazul adresării.
- ⊙ În cazul **vocativ**, substantivul nu are funcții sintactice.
- ⊙ Substantivele în **vocativ** au:
 - formă proprie construită cu desinențele **-e** (*Băiete!*, *Ioane!*), **-o** (*Fato! Mario!*) și **-lor** (*Fetelor! Băieților!*);
 - aceeași formă cu substantivele în nominativ: *Cucoană! Birjar!*
- ⊙ Substantivul în **vocativ** este izolat prin virgulă sau semnul exclamării de restul enunțului. Dacă substantivul în vocativ are un determinant, se izolează împreună cu acesta de restul enunțului: **Dragi copii**, nu urmați exemplul lui Goe!
- ⊙ Vocativul poate construi singur o propoziție neanalizabilă: — *Goe!*

EXERSEAZĂ!

- 2 Motivează rolul virgulelor din următorul enunț: — *Lasă-l, mami, strigă Judy.*
- 3 Notează trei situații din viața reală în care folosești cazul vocativ.
- 4 Scrie enunțuri în care următoarele substantive cu forma de *singular*, respectiv de *plural*, să fie în cazul vocativ: *copil, doamnă, mamă, tată, om, fetiță, băiețuș.*
- 5 Alcătuiește un enunț *imperativ*, în care substantivul propriu *Anca* să fie în cazul *vocativ* și un enunț *exclamativ*, în care substantivul propriu *Cristian* să se afle în cazul *vocativ*.
- 6 Corectează punctuația următoarelor enunțuri:
- *Dane vii azi?*
 - *Dragi copii stimați colegi bine ați revenit la școală!*
 - *Să nu-mi spui dragul meu prieten că nu știi.*
 - *Băiete nu se glumește cu așa ceva!*
 - *Dragile mele surori ascultați-mă cu atenție!*
- 7 Scrie un dialog, de minimum 5 replici, despre pasiunile adolescenților, în care să utilizezi substantive la toate cazurile învățate. Subliniază câte un substantiv pentru fiecare caz. Transcrie-le și indică funcția sintactică a fiecăruia.

Articolul (actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

1 a) Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos:

Jocul acesta e practicat numai de cei care aspiră la mari dregătorii și la înaltele favoruri ale curții. Ei sunt puși să învețe această artă încă din tinerețe și nu întotdeauna sunt bogați. Când un post devine vacant, [...] cinci sau șase candidați adresează o petiție împăratului.

(Jonathan Swift, *Călătoriile lui Gulliver*)

b) Împărțiți-vă în trei echipe! Prima echipă selectează substantivele nearticulate, cea de-a doua, substantivele articulate hotărât, iar a treia, substantivele articulate nehotărât. Fiecare echipă va preciza cazul și funcția sintactică a substantivelor selectate.

2 Completează, în caiet, următoarele enunțuri, pentru a-ți reaminti noțiunile despre articol:

- **Articolul** însoțește un , arătând în ce măsură obiectul denumit este cunoscut vorbitorului.
- Substantivul este când nu primește nicio informație referitoare la gradul de cunoaștere a obiectului.
- însoțește substantivul, arătând că obiectul denumit de acesta este bine cunoscut vorbitorilor.
- Articolul se adaugă la sfârșitul substantivului, formând un singur cuvânt.
- Articolul hotărât la singular se leagă de substantiv, uneori, prin sunetul de legătură
- **Observație!** În cazul numelor de persoane masculine (*lui Ion*), al numelor de persoane feminine terminate în consoană (*lui Carmen*) ori de origine străină (*lui Mimi*), cuvântul **lui nu** este articol hotărât. Este doar marcă a cazului dativ sau genitiv.

Formele articolului sunt:

	masculin		feminin		neutru	
	D. G.	N. A.	N. A.
singular	băiatul, tata, tatăl, fratele	băiatului, tatei, fratelui	fata tija	fetei, tije	biletul	biletului
plural	băieții, tații, frații	băieților, taților, fraților	fetele tijele	fetelor, tijelor	biletele	biletelor

- Adjectivele preiau substantivelor pe care le precedă, dar rămâne al substantivului: *Marele oraș îl impresionase.*
- însoțește substantivul, arătând că obiectul denumit de acesta este mai puțin cunoscut vorbitorilor.
- se așază înaintea substantivului, fiind un cuvânt scris separat.

Formele articolului sunt:

	masculin		feminin		neutru	
	N. A.	D. G.	N. A.
singular	un băiat	unui băiat	o fată	unei fete	un bilet	unui bilet
plural	niște băieți	unor băieți	niște fete	unor fete	niște bilete	unor bilete

EXERSEAZĂ!

- 3 Articulează cu articol hotărât și cu articol nehotărât, la singular și la plural, la toate cazurile, substantivele *prieten* și *casă*, folosind ca model tabelele de la începutul lecției.
- 4 Rescrie textul de mai jos, adăugând articolul hotărât substantivelor dintre paranteze:
(*Teme*) pentru acasă sunt necesare pentru a consolida (*cunoștințe*) învățate la (*oră*) de română. Toți (*elevi*) trebuie să lucreze în plus, dar să își organizeze (*timp*), astfel încât să aibă vreme și de joacă.
- 5 Scrie, în ordine, cazul și funcția sintactică a substantivelor pe care le-ai articulat hotărât la exercițiul anterior.
- 6 Completează, în caiet, spațiile libere cu articolele nehotărâte potrivite:
Întâlnirea cu prieten drag este emoționantă. Ne-am întâlnit cu colegi în fața muzeului. I-am trimis felicitare prietene. Dorințele copii nu pot fi îndeplinite.
- 7 Transcrie, în caiet, substantivele articulate hotărât din seria: *stea, ouălor, sarmale, lalelele, copiii, pui, frații, geamgii, vecinii, perdele, basmaua, mamei, băieți, fetelor, surorii*.
- 8 Alcătuiește enunțuri asertive în care substantivele *copil, casă, stea*, după plural, să fie în dativ și în genitiv.
- 9 Transcrie enunțurile, utilizând forma corectă a substantivelor scrise greșit.
 - Toți elevi au participat la concurs.
 - Poveștile cu zâne ale bunici ne încântă.
 - În țara noastră sunt mulți codrii seculari.
 - Mama lui Celia ne-a dus la teatru.
- 10 Scrie varianta pe care o consideri corectă:
 - În enunțul *Unui prieten îi spui doar adevărul*. există:
 - a) două substantive articulate hotărât;
 - b) un substantiv articulat nehotărât și un substantiv articulat hotărât;
 - c) un substantiv nearticulat și un substantiv articulat hotărât.
 - În enunțul *Am urmărit evoluția concurentului la olimpiadă*. substantivele articulate hotărât sunt, în ordine, în cazurile:
 - a) nominativ, genitiv;
 - b) acuzativ, dativ;
 - c) acuzativ, genitiv.
- 11 Completează, în caiet, spațiile libere din enunțurile de mai jos cu formele corecte ale cuvintelor indicate între paranteze.

Este necesară cumpărarea (ouă - caz genitiv, articulat hotărât). Le-am adus (copii - caz dativ, articulat hotărât) făina pentru fursecuri. Pentru prepararea (prăjitură - caz genitiv, singular, articulat nehotărât) este necesară multă răbdare.

Am văzut mulți (copil - caz acuzativ, numărul plural, nearticulat) în parcul din centrul (oraș - caz genitiv, numărul singular, articulat hotărât). S-au bucurat de venirea (zi - caz genitiv, numărul plural, articulat hotărât) călduroase și (articol genitiv) păsărilor călătoare.

Nu credeam că(om - caz dativ, numărul plural, articulat hotărât) mari le plac atât de mult (basm - caz nominativ, numărul plural, articulat hotărât) cu (zână - caz acuzativ, numărul plural, articulat hotărât) bune ... (articol genitiv) lacurilor fermecate.

Substantivul – aplicații

I. Citește, cu atenție, fragmentele de mai jos, selectate din *Scrisoarea I* de Mihai Eminescu, pentru a răspunde, în caiet, următoarelor cerințe:

- a) Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare / Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare;
- b) Lună, tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci / Și gândirilor dând viață, suferințele întuneci!
- c) Vezi pe-un rege ce-mpânzește globu-n planuri pe un veac, / Când la ziua cea de mâine abia cuget-un sărac...

- 1 Transcrie câte un substantiv pentru fiecare gen.
 - 2 Notează un substantiv la numărul singular și unul la plural.
 - 3 Scrie câte un substantiv nearticulat, articulat nehotărât, articulat hotărât, precedat de un articol genitival.
 - 4 Selectează câte un substantiv care să fie în cazurile: nominativ, acuzativ, vocativ și genitiv.
 - 5 Motivează folosirea virgulei după substantivul *Lună*.
 - 6 Scrie, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului pe care îl consideri corect:
 - Substantivul (-n) *lumânare* este în cazul: a) nominativ; b) acuzativ; c) vocativ.
 - Adjectivul *lung* determină substantivul: a) *cărare*; b) *a timpului*.
 - Substantivul *a mării* este în cazul: a) genitiv; b) dativ; c) acuzativ.
 - Substantivul *suferințele* are funcția sintactică de: a) subiect; b) complement direct; c) atribut.
 - Substantivul *a lumii* are funcția sintactică de: a) atribut; b) complement indirect.
 - 7 Completează enunțurile de mai jos cu răspunsurile pe care le consideri corecte:
 - Substantivul (*cu*) *gene* este în cazul și are funcția sintactică de
 - Cuvântul subliniat în secvența *pe a lumii boltă luneci* este
 - 8 Alcătuieste un enunț asertiv, în care primul substantiv cu funcția sintactică de subiect să aibă funcția sintactică de nume predicativ în cazul nominativ, și un enunț imperativ, în care substantivul *rege* să fie în cazul vocativ.
- II. Alcătuieste enunțuri în care substantivul *prieten* să fie în cazul nominativ și să aibă funcțiile sintactice de subiect, respectiv, de nume predicativ.
- III. Alcătuieste enunțuri în care substantivul *copil* să fie în cazul acuzativ și să aibă funcțiile sintactice de complement direct, atribut, complement prepozițional.
- IV. Scrie un enunț asertiv, în care substantivul *bucurie* să fie în cazul acuzativ și să aibă funcția sintactică de circumstanțial de mod și un enunț negativ, în care substantivul *sală* să fie în cazul acuzativ și să aibă funcția sintactică de circumstanțial de loc.
- V. Scrie un enunț imperativ, în care substantivul *fată* la plural să fie în cazul vocativ și un enunț exclamativ, în care substantivul *ianuarie* să fie în cazul acuzativ și să aibă funcția sintactică de circumstanțial de timp.
- VI. Scrie un enunț afirmativ, în care substantivul *om* să fie în cazul dativ și să aibă funcția sintactică de complement indirect și un enunț negativ, în care substantivul *stea* să fie în cazul genitiv și să aibă funcția sintactică de atribut.
- VII. Grupează, copiind în caiet tabelul de mai jos, substantivele din următoarea serie: *rouă, spate, lapți, turmă, acupunctură, mulțime, cupru, iarba-fiarelor, aur, zaharuri*.

Substantive colective	Substantive defective de singular	Substantive defective de plural

Proiect tematic

Limba română în Europa

Citește etapele proiectului, apoi realizează portofoliul, folosindu-te de sugestiile date.

Ce vei face? O ilustrare, în portofoliu, a valorilor comunității lingvistice a vorbitorilor de limbă română din Europa.

De ce vei face? Pentru a ilustra rolul pe care îl are limba natală în formarea ta, ca om.

Cum vei face?

✓ Pe **prima pagină** vei scrie titlul proiectului și numele tău, într-un mod cât mai creativ. Vei adăuga o imagine reprezentativă (o fotografie cu familia ta, cu prietenii sau colegii de clasă, un desen etc.), încadrată în harta țării.

✓ Pe **a doua pagină** vei prezenta, într-un tabel organizat cât mai atractiv, amintirile personale sau relatate de părinți, rude, prieteni, organizate astfel:

Vârsta	Primele cuvinte rostite	Cuvinte rostite stâlcit	Prima poveste citită de...	Prima mea carte citită

Adaugă, în **ultima celulă din fiecare coloană** un cuvânt sau un emoticon, prin care vei reda sentimentele generate de amintirile rememorate astfel.

✓ **A treia pagină** îi este dedicată limbii române. Dezvoltă, într-o compunere de 100-150 de cuvinte, asocierea limbii române cu o comoară, o culoare, un sentiment. Surprinde, de asemenea, în compunere, rolul pe care limba română îl are în viața ta. Folosește ca sursă de inspirație versurile din poezia „Limba noastră” de Alexei Mateevici:

*Limba noastră-i o comoară
În adâncuri îngropată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.*

✓ **Pe a patra pagină** vei realiza o diagramă, pentru a reprezenta grafic, cât mai atractiv, datele numerice din următorul tabel, care conține procentajul vorbitorilor de limbă română din țările (teritoriile) indicate, conform wikipedia.org:

România	90,65%	Voivodina (Serbia)	1,5%
Republica Moldova	76,5%	Ucraina	0,8%
Transnistria	31,9%	Ungaria	0,14%

✓ **Pe cea de-a cincea pagină** vei realiza o hartă a distribuției geografice a limbii române, asemănătoare celei de mai jos. Vei avea în vedere graficul realizat pentru pagina anterioară pentru a marca diferit suprafața corespunzătoare procentajului. Poți folosi ca punct de pornire următoarele informații: „Limba română este vorbită mai ales în România, Republica Moldova, Ucraina, Ungaria, Serbia, Bulgaria (...)” (wikipedia.org)

✓ **A șasea pagină** este cea a emoțiilor. Vei redacta aici o scrisoare către un prieten real/imaginar, vorbitor de

Comunitatea lingvistică reprezintă un grup de oameni ai cărui membri vorbesc aceeași limbă.

limbă română din altă țară, căruia îi comunică, în 150-200 de cuvinte, sentimentele trăite la realizarea acestui proiect. Subliniază în textul realizat cele mai melodioase cuvinte, folosind nuanțe de roșu, galben și albastru.

Cum vei ști dacă ai reușit?

- ✓ Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.
- ✓ Prezintă portofoliul colegilor. Întreabă-i ce le-a plăcut, de ce le-a plăcut și ce îți recomandă.

Autoevaluare

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe prima pagină sunt scrise titlul, autorul, se regăsesc o imagine ilustrativă și tricolorul.			
Fiecare pagină ilustrează rolul limbii natale, prin rezolvarea asumată a fiecărei cerințe.			
Textele sunt scrise îngrijit.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			
Proiectul conține imagini relevante.			

RECAPITULARE

• Citește fragmentul următor din *Mary Poppins - Marșea cea neagră de P.L. Travers*, apoi răspunde la fiecare dintre cerințe.

Nu mult după aceea, într-o dimineață, Michael se sculă stăpânit de un sentiment ciudat. Din clipa în care deschise ochii, își dădu seama că era ceva de-a-ndoaselea, dar nu prea știa ce anume.

— Ce zi e azi, Mary Poppins? întrebă el, dând plapuma la o parte.

— Marți, răspuse Mary Poppins. Du-te și dă drumul la apă în baie. Grăbește-te! zise ea apoi, văzându-l că nu se mișcă.

Michael se întoarse cu fața la perete și își trase pătura peste cap. Senzația ciudată pe care o simțea Michael deveni și mai puternică.

— Ce ți-am spus eu să faci? zise Mary Poppins cu vocea ei rece, pătrunzătoare, care era întotdeauna o Amenințare.

Acum Michael înțelese ce i se întâmpla. Înțelese că în ziua aceea avea să fie nesuferit.

— Nu vreau, zise el încet, cu glas înăbușit, de sub pătură.

Mary Poppins îi trase pătura din mână și se uită la el.

— NU VREAU, repetă Michael.

Așteptă să vadă ce zice și se miră văzând-o că se duce la baie și deschide robinetul, fără să mai spună o vorbă. Atunci își luă prosopul și intră încet în baie, pe când ea ieșea. Pentru prima oară în viața lui, Michael făcu baie singur de tot. De aici deduse că e în dizgrație și tocmai de aceea neglijă să se spele după urechi. [...]

Și tot timpul se bucura de toate răutățile pe care le făcea, ca și cum le-ar fi făcut altul, nu el, și nepăsându-i deloc.

— Mi-e silă să fiu cuminte, își zicea el cu glas tare, mergând pe urma lui Mary Poppins, a lui Jane și a căruciorului, în timpul plimbării de după-amiază prin parc.

— Hai mai repede, îi zice Mary Poppins, întorcând capul spre el.

Dar Michael continuă să rămână în urmă, târându-și picioarele pe trotuar, anume ca să-și zgârie ghetetele.

Deodată Mary Poppins se întoarse spre el, ținând o mână pe mânerul căruciorului.

— Azi, începu ea, te-ai dat jos din pat pe partea stângă.

— Ba nu, zise Michael, patul meu nici nu are o parte stângă.

— Orice pat are o parte stângă și o parte dreaptă, zise Mary Poppins.

— Ba al meu nu, că e lipit de perete.

— Nu contează. Tot are o parte, îl luă în râs Mary Poppins.

— Bine, dar de ce e rău să te dai jos prin stânga? Și-n afară de asta, eu m-am dat jos prin dreapta.

— Azi-dimineață a fost totuna, fie prin dreapta, fie prin stânga, Domnule Deștept!

— Dar patul meu are o singură parte, și dacă m-am dat jos pe acolo... a mai argumentat el.

— Dacă mai spui o singură vorbă, începu Mary Poppins pe un ton atât de amenințător, încât până și Michael se neliniști. Dacă mai spui o singură vorbă, am să te...

Nu spuse ce avea să-i facă, dar el grăbi numaidecât pasul.

— Potolește-te, Michael, îi șopti Jane.

— Ține-ți gura, zise el, dar așa de încet, încât Mary Poppins nu-l putu auzi.

— Ei, zise Mary Poppins, te poftesc să mergi înaintea mea. N-am să te las să tândălești în urmă. Ți-aș rămâne foarte îndatorată dac-ai merge înainte.

Și îl împinse în fața ei.

— Ia vezi, continuă ea, uite ceva care strălucește acolo pe cărare. Fii drăguț și ridică obiectul și adu-mi-l încoace. Poate și-a pierdut cineva o agrafă.

Împotriva voinței sale, dar neîndrăznind să n-o asculte, Michael se uită în direcția în care-i arăta ea. Da – era ceva care strălucea. De la depărtare, părea foarte interesant, iar sclipirile parcă îl ademeneau. Se îndreptă într-acolo, cam codindu-se, cam șovăind, dar nici să nu asculte nu îndrăznea. Se prefăcea însă că în realitate nu era curios să știe ce este.

1 a) Scrie un sinonim potrivit pentru fiecare dintre substantivele selectate din text: *senzația, Amenințare, dizgrație, un ton, voinței, sclipirile*.

b) Notează un enunț în care să folosești antonimul substantivului *dizgrație*.

2 Indică explicațiile potrivite cu explicațiile potrivite pentru verbele subliniate.

a) văzându-l că nu se mișcă.

a schimba locul

a ieși din pasivitate

b) să tândălești în urmă.

a sta la îndoială

a căuta pretexte

c) cam codindu-se, cam șovăind...

a lucra încet

a umbla fără rost

3 Indică varianta corectă, valorificând informațiile din textul citit.

I. **Dimineața Michael refuză**

- a) să vorbească cu Mary.
- b) să se ridice din pat.
- c) să se spele.
- d) să își aranjeze patul.

III. **Când vede obiectul strălucitor, Michael**

- a) refuză să îl ridice.
- b) devine curios.
- c) este dezinteresat.
- d) se îndreaptă repede către acesta.

II. **În parc băiatul pretinde**

- a) că e obosit.
- b) că Mary merge prea repede.
- c) că nu are chef să fie cuminte.
- d) că s-a trezit indispus.

IV. **Ziua de marți este un prilej pentru Michael**

- a) să rămână în casă.
- b) să nu o asculte pe Mary.
- c) să se bucure de răutățile sale.
- d) să o deranjeze pe Jane.

4 **Lucrați în pereche!** Rescrieți enunțul/enunțurile care indică o informație adevărată despre momentele subiectului în narațiune, pe baza textului citit.

- Trezirea lui Michael cu un sentiment ciudat reprezintă expozițiunea.
- Refuzul băiatului de a se ridica din pat este un episod din desfășurarea acțiunii.
- Contradicția dintre Michael cu Mary este punctul culminant în narațiune.

5 Completează enunțurile referitoare la instanțele comunicării în textul citit.

Autorul este Naratorul relatează la persoana și are rol de Personajele sunt următoarele:

6 Explică oral de ce următoarea replică este scrisă diferit de celelalte replici ale lui Michael: **NU VREAU**, repetă Michael.

7 Naratorul precizează că Michael se bucura de toate răutățile pe care le făcea în acea zi de marți. Ținând cont și de precizarea din titlu, scrie două-trei enunțuri în care să justifici dacă băiatul este de obicei dornic de răutăți sau acea zi este altfel pentru el.

8 Menționează personajul care rostește replica și precizează o trăsătură de caracter a acestuia.

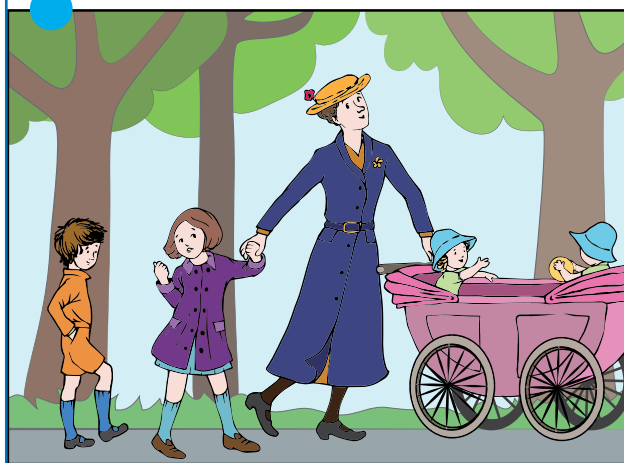
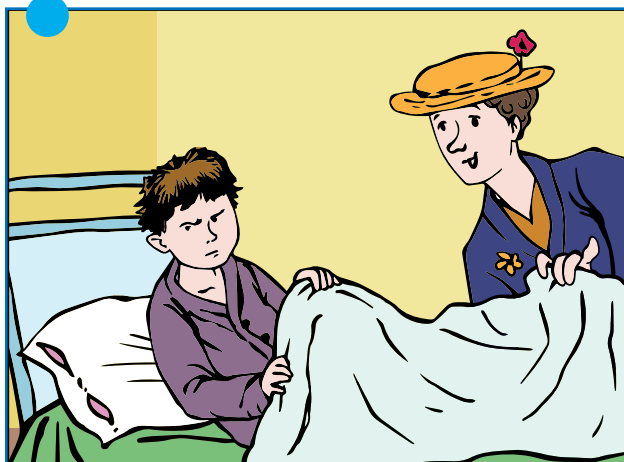
a) Ce ți-am spus eu să faci?

b) Bine, dar de ce e rău să te dai jos prin stânga?

c) Ține-ți gura...

d) Fii drăguț și ridică obiectul și adu-mi-l înapoi.

- 9 Transformă în vorbire indirectă ultimele patru replici din text.
- 10 Alege una dintre variantele referitoare la dialogul dintre Michael și Mary și justifică-ți, oral, alegerea:
- a) sugerează atitudinea inadecvată a băiatului față de un adult;
 - b) ilustrează portretul unui băiat neascultător;
 - c) evidențiază confruntarea dintre un copil și un adult.
- 11 **Lucrați în echipă!** a) Organizați-vă în echipe de patru-șase elevi. Realizați un poster care să ilustreze asemănările și deosebirile dintre Michael și Goe, personajul din narațiunea lui I.L. Caragiale. Organizați cât mai clar informațiile, scrieți cu diferite culori, adăugați desene, simboluri grafice adecvate.
- b) Expuneți posterele, apoi analizați lucrările celorlalte grupe și notați pe post-it-uri aprecieri, recomandări.
- 12 a) Completează, în caiet, câte două replici corespunzătoare fiecărei imagini de mai jos.

b) Transformă vorbirea directă, din replicile anterioare, în vorbire indirectă.

c) Urmărește detaliile care compun imaginile date, apoi redactează povestirea firului narativ sugerat de imagini și completat prin replicile notate în caiet.

- 13 **Lucrați în pereche!** Continuați dialogul dintre Mary Poppins și Michael, folosind două perechi de adiacență și trei acte de limbaj diferite.
- 14 Imaginează-ți că Michael decide să-i trimită lui Mary Poppins o scrisoare în care îi descrie felul în care s-a simțit în acea dimineață de marți. Redactează scrisoarea, în 100-150 de cuvinte.
- 15 Justifică folosirea semnelor de punctuație din secvența — *Ce zi e azi, Mary Poppins?*

- 16 Scrie, în caiet, litera corespunzătoare variantei pe care o consideri corectă.
- Substantivul (*de*) *un sentiment* este în cazul: a) nominativ; b) acuzativ; c) vocativ.
 - În structura *a lui Jane*, cuvintele subliniate sunt, în ordine:
 - a) verb auxiliar, pronume personal;
 - b) articol genitival, substantiv propriu în cazul genitiv;
 - c) articol genitival, substantiv propriu în cazul dativ.
- 17 Completează, în caiet, enunțurile cu răspunsurile pe care le consideri corecte:
Deodată Mary Poppins se întoarse spre el, ținând o mână pe mânerul căruciorului.
- a) *Mary Poppins* este substantiv
 - b) Subiectul propoziției de mai sus este
 - c) Substantivul *o mână* este articulat cu articol
 - d) Substantivul (*pe*) *mânerul* este în cazul și are funcția sintactică de
 - e) Substantivul *căruciorului* este în cazul și are funcția sintactică de
- 18 Explică rolul ultimei virgule din enunțul:
 — *Azi-dimineață a fost totuna, fie prin dreapta, fie prin stânga, Domnule Deștept!*
- 19 Precizează de ce cuvintele *Domnule Deștept* sunt scrise cu majusculă.
- 20 Transcrie doar enunțurile pe care le consideri adevărate:
- Toate substantivele din fragmentul *se duce la baie și deschide robinetul, fără să mai spună o vorbă*, sunt în acuzativ.
 - În enunțul — *Potoleşte-te, Michael, îi șopti Jane.*, substantivele proprii sunt în nominativ.
 - Substantivul subliniat în fragmentul *mergând pe urma lui Mary Poppins, a lui Jane și a căruciorului* este în cazul genitiv.
 - Substantivul subliniat în fragmentul *ridică obiectul* este în cazul nominativ.
- 21 Transformă enunțurile pe care le-ai considerat false, astfel încât să devină adevărate.
- 22 Verifică răspunsurile date de colegul de bancă la exercițiul anterior, schimbând caietele între voi.
- 23 Alcătuiește enunțuri asertive conform cerințelor:
- substantivul propriu *Jane* să fie în cazul dativ și să aibă funcția sintactică de complement indirect;
 - substantivul *soră* să fie în cazul acuzativ, apoi în genitiv și să aibă funcția sintactică de atribut.
- 24 Construiește enunțuri negative, în care substantivul *băiat* să fie în cazul nominativ și să aibă funcțiile sintactice de subiect și nume predicativ.
- 25 Scrie enunțuri afirmative, în care substantivul *carte* să fie în cazul acuzativ și să aibă funcțiile sintactice de complement prepozițional și complement direct.
- 26 Transcrie un substantiv propriu, un substantiv defectiv de plural și un substantiv colectiv identificate în următorul enunț pe care Michael l-a citit într-un articol despre pietrele prețioase: *Smaraldul este o varietate de beril, de culoare verde, care se găsește în minele din Rusia, Australia, Africa de Sud și Zimbabwe și care este apreciat de o mulțime de oameni pentru că este o piatră prețioasă deosebită.*

OBSERV! = Accesează manualul digital pentru a completa Fișa de observare a comportamentului sau folosește fișa de la pagina 42, din manual.

EVALUARE

- **Timp de lucru: 50 de minute**
- **Vei primi 10 puncte din oficiu.**

- **Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată.**

Întreaga clasă o iubea deja pe domnișoara Honey, deși ea aproape că se ocupase până acum numai de Matilda.

— Matilda, cine te-a învățat să citești? întrebă ea.
— Am învățat singură, de fapt, domnișoară Honey.
— Și ai citit și vreo carte singură? Mă refer la cărți pentru copii, firește.

— Da, domnișoară Honey, am citit toate cărțile din biblioteca de pe Strada Mare.

— Ți-au plăcut?

— Unele mi-au plăcut la nebunie, răspuse Matilda, dar altele mi s-au părut cam plictisitoare.

— Spune-mi una care ți-a plăcut.

— Păi, mi-a plăcut *Șifonierul, leul și vrăjitoarea* de C.S. Lewis, zise Matilda. Cred că domnul C.S. Lewis e un scriitor foarte bun. Dar are un defect: în cărțile lui nu e nici urmă de umor.

— Aici ai dreptate, spuse domnișoara Honey.

— Nici în cărțile domnului Tolkien nu sunt prea multe bucăți amuzante, continuă Matilda.

— Crezi că ar trebui să fie un pic de umor în toate cărțile pentru copii? întrebă învățătoarea.

— Da, răspuse Matilda. Copiii nu sunt așa de serioși ca adulții și adoră să-i facă cineva să râdă.

Domnișoara Honey era uluită de istețimea fetei.

— Ce-ai să te faci acum, dacă ai citit toate cărțile pentru copii? întrebă ea.

— Acum citesc alte cărți, spuse Matilda. Le împrumut de la bibliotecă. Domnișoara Phelps e foarte amabilă și mă ajută să le aleg.

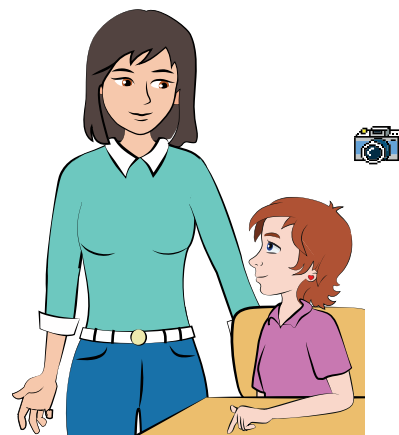
Domnișoara Honey se aplecase cu totul peste masă și privea cu uimire la această incredibilă micuță. Uitase cu totul de ceilalți elevi din clasă.

— Ce alte cărți citești? murmură ea.

— Îmi place mult de Charles Dickens, zise Matilda. Mă face să râd. Mai ales când citesc cartea despre domnul Pickwick.

În acel moment, clopoțelul anunță sfârșitul orei.

(Roald Dahl, *Matilda* - fragmente)

A. (25 de puncte)

- 1 Formulează câte un enunț în care să precizezi următoarele aspecte din textul dat:
- titlul cărții care i-a plăcut Matildei;
 - defectul cărților lui C.S. Lewis, după părerea Matildei;
 - motivul pentru care cărțile pentru copii trebuie să aibă măcar puțin umor.
- 2 Completează enunțurile referitoare la instanțele comunicării în textul citit:
Autorul este Naratorul relatează la persoana și are rol de Personajele sunt următoarele:.... .
- 3 Numește, într-un enunț, o trăsătură de caracter a Matildei, dedusă din fragmentul subliniat.
- 4 Crezi că Matilda ar putea sau nu ar putea fi un model pentru colegii săi de clasă? Motivează-ți răspunsul în cel puțin 30 de cuvinte.

2p. x 3=6 p.

2p. x 4=8 p.

4 p.

7 p.

B. (30 de puncte)

- 5 Identifică în primul enunț un substantiv colectiv.
- 6 Substantivul *un scriitor* este articulat cu articol: a) hotărât; b) nehotărât.
- 7 Completează spațiile punctate, astfel încât enunțurile să fie corecte:
- Substantivul (*pe*) *domnișoara*, din primul enunț, este articulat cu articol și are funcția sintactică de
 - În enunțul — *Matilda, cine te-a învățat să citești?* virgula are rolul de a
 - În enunțul *Mă refer la cărți pentru copii, firește.*, substantivul (*pentru*) *copii* este în cazul și are funcția sintactică de
- 8 Selectează, din textul dat, un enunț în care substantivul *Matilda* să fie în cazul nominativ și să aibă funcția sintactică de subiect.
- 9 Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor subliniate în următorul enunț:
Nici în cărțile domnului Tolkien nu sunt prea multe bucăți amuzante, continuă Matilda.
- 10 Alcătuieste un enunț asertiv în care substantivul *carte* să fie însoțit de un articol genitival.

2 p.

2 p.

2p. x 5 = 10 p.

2p.

4p.x3=12 p.

2 p.

C. (25 de puncte)

- 11 Redactează, în 80 – 100 de cuvinte, o scrisoare adresată unui prieten/unei prietene, în care să descrii o emoție provocată de lectura textului fragmentar propus.
Vei avea în vedere:
- transformarea în vorbire indirectă a secvenței dialogate marcate în chenar și inserarea acesteia în textul creat;
 - respectarea convențiilor unei scrisori.

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: unitatea compoziției – 2 puncte; corectitudinea exprimării – 2 puncte; punctuația – 2 puncte; ortografia – 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea – 2 puncte.

ARGUMENTE DE PRIMĂVARĂ

6

1.2., 1.3., 1.4., 2.1., 2.3., 2.4., 2.5., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.5., 5.1.

TEXTUL DESCRIPTIV LITERAR ÎN VERSURI

EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

Vitold Byalynitsky-Birulya (1872-1957), *Primăvara devreme*

- 1 Care este anotimpul tău preferat? Ce anume te încântă în manifestarea acestui anotimp?
- 2 Observă tabloul alăturat. Ce detalii ale peisajului redau momentul surprins de pictor? Ce emoții exprimă acest tablou?
- 3 Ascultă cu atenție textul în lectura profesorului și notează cuvântul/grupul de cuvinte care te surprinde/ îți atrage atenția pe parcursul lecturii.

Primăvară în glumă

de Otilia Cazimir

Ger târziu de primăvară,
Ger uitat de iarna sură
Prin zăvoiu¹ zgribulit,
Cu omățul netopit.

Pe sub tufe de răsură²,
A adus cu el aseară
Vânt din munte,
Ploi mărunte,
Grindină cât un grăunte
Și trei fagi, așa-ntr-o doară⁴.

A trecut pe ulicioară
Și s-a dus
Pe deal în sus,
Și pe geamuri mi-a lăsat
Fir de ferigă presat,
Flori de zahăr, stele reci
Și căsuțe de culbeci³.

Și-n lumina dimineții,
Geamurile mele par
File dintr-un vechi ierbar,
Unde-ar fi presat băieții
Ierburi nalte și-nfoiate,
Albe flori înfrigurate,
Adormite-n fund de lacuri
Din răscrucea altor veacuri.

Otilia Cazimir (1894-1967) a fost scriitoare, traducătoare, publicistă, numele său real fiind Alexandrina Gavrilescu. A scris multe volume de poezii dedicate copiilor: „Lumini și umbre”, „Fluturi de noapte”, „Cântec de comoară”, „Jucării”, „Baba Iarna intră-n sat” etc. A publicat și scrieri în proză („Grădina cu amintiri și alte schițe”, „A murit Luchi” etc.) și o carte de amintiri și portrete, „Prietenii mei, scriitorii...”.

¹ **zăvoi**, *zăvoaie*, s. n. - pădurice pe malul unei ape; luncă.

² **răsură**, *rășuri*, s. f. (aici) - specie de arbori spinoși, cu flori roz sau albe și cu fructe mici, roșii; măceș.

³ **culbec**, *culbeci*, s. m. (regional) - melc.

⁴ **într-o doară** (expr.) - fără rost, la întâmplare.

- 4 Citește, în gând, textul și scrie prima ta impresie de lectură, completând enunțurile:
Văd ; **Aud** ; **Simt**
- 5 Identifică termenii din câmpul lexical al fenomenelor naturii și din câmpul lexical al vegetalului.
- 6 Scrie un enunț în care precizezi ce se prezintă în acest text scris în versuri.
- 7 **Lucrați în pereche!** Scrieți câte un sinonim potrivit pentru următoarele cuvinte din text: *zgribulit, grăunte, file, răscrucea, veacuri*. Puteți utiliza un dicționar de sinonime.
- 8 Identifică, în text, cuvântul care nu respectă norma limbii actuale și precizează oral forma corectă a acestuia.
- 9 Indică sensul potrivit în text pentru cuvintele subliniate.
- Ger uitat de iarna sură

cenușie	înnorată	mohorâtă
---------	----------	----------
 - Ierburi nalte și-nfoiate

rărite	umflate	desfăcute
--------	---------	-----------
- 10 **Lucrați în pereche!** Textul poate fi delimitat în trei părți care înfățișează modul de manifestare a naturii la momentul confruntării dintre cele două anotimpuri, iarna și primăvara. Identificați strofele corespunzătoare fiecărei părți, având în vedere timpurile diferite ale verbelor și absența acestora din unele versuri.
- 11 Notează cuvintele-cheie ale celor trei părți ale textului și propune un titlu potrivit pentru fiecare parte.
- 12 Transcrie, din partea a doua a textului, cuvintele/grupurile de cuvinte care indică momentul apariției gerului și traseul acestuia prin natură.
- 13 Transcrie, din a treia parte a textului, grupurile de cuvinte care înfățișează detalii ale ferestrei *în lumina dimineții*.
- 14 Consideri că gerul îi provoacă privitorului înfiorare (neliniște) sau încântare? Motivează-ți răspunsul, în 1-2 enunțuri, prin referire la o secvență ilustrativă din text.

IMPORTANT

- ⊙ Într-un **text descriptiv** pot fi prezentate persoane, locuri, obiecte sau fenomene ale naturii.
- ⊙ **Textul literar descriptiv** poate fi organizat în proză sau în versuri. În acest tip de text sunt exprimate impresii și percepții subiective față de un obiect, un fenomen al naturii sau o ființă (realitatea este recreată de imaginația și de sensibilitatea scriitorului).
- ⊙ Textul literar care descrie un obiect/un fenomen:
 - numește, printr-un substantiv, aflat la început, obiectul/fenomenul observat;
 - oferă detalii și caracteristici unice, neobișnuite ale obiectului/fenomenului pus în relație cu spațiul și cu timpul/momentul observării;
 - creează imagini adresate simțurilor (auditiv, vizual, olfactiv, tactil), care impresionează cititorul;
 - sugerează o anumită atmosferă (seninătate, tensiune etc.);
 - exprimă impresii, sentimente ale privitorului.

Textul literar care ilustrează aspecte din natură (peisaje), din interior sau din viața obișnuită, ca în pictură, este o **descriere de tip tablou**.

- 15 Lucrați în pereche!** În multe dintre textele inspirate din natură, autorul descrie cât mai sensibil și sugestiv aspecte ale anotimpurilor. Comparați fragmentul de mai jos, din textul *Gerul* de Vasile Alecsandri, cu textul *Primăvară în glumă*, prezentând o asemănare sau o deosebire dintre acestea în descrierea aceluiași fenomen al naturii.

*Gerul vine de la munte, la fereastră se oprește
Și, privind la focul vesel care-n sobe strălucește,
El depune flori de iarnă pe cristalul înghețat,
Crini și roze de zăpadă ce cu drag le-a sărutat.*

- 16** Florile de gheață pe geamuri sunt un fenomen obișnuit în perioadele reci ale anului. Cu toate acestea, autoarea a descris acest fenomen într-o manieră originală, oferind o perspectivă inedită, proprie asupra gerului „târziu de primăvară”. Alege o secvență (2-3 versuri consecutive) pe care o consideri semnificativă pentru această perspectivă și explic-o în 30-50 de cuvinte.

- 17** Alege varianta pe care o consideri corectă și justifică-ți alegerea, în scris, pe baza textului „Primăvară în glumă”.

- I. Prin descrierea naturii dominate de ger, poezia *Primăvară în glumă* sugerează
- nemulțumirea celui care descoperă fereastra înghețată.
 - uimirea în fața podoabelor naturii, chiar și când este frig.
 - optimismul, buna dispoziție a celui care știe că va veni, cu adevărat, primăvara.
- II. Imaginile create de autor, pentru a surprinde natura sub puterea gerului, se adresează
- doar vizualului.
 - vizualului și tactilului.
 - olfactivului și vizualului.
 - vizualului și auditivului.
- III. Descrierea ferestrei împodobite de ger poate sugera
- momentul suprapunerii celor două anotimpuri.
 - amintirea vârstei când copiii presau plante în ierbar.
 - nostalgia după florile primăverii care întârzie.

- 18** Alege o temă pe care o consideri potrivită pentru poezie și motivează, oral, alegerea ta.

copilăria

jocul/joaca

natura

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

8 PORTOFOLIU

- 19** Imaginează-ți că gerul a trecut și pe la fereastra ta. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, atitudinea pe care ai avut-o când ai observat ce a lăsat gerul pe geamurile casei tale și în împrejurimi.
- 20** Alege una dintre cele trei părți ale textului „Primăvară în glumă” și realizează un desen sugestiv pentru respectiva secvență.

Citește și...

- ✓ *Noapte de iarnă* de George Topârceanu
- ✓ *Lunca din Mircești* de Vasile Alecsandri
- ✓ *Vara* de Duiliu Zamfirescu
- ✓ *Octombrie* de George Topârceanu

Personificarea, comparația, epitetul, enumerația

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Selectează, din textul „Primăvară în glumă”, versurile în care gerul se manifestă asemenea unei persoane. Ce procedeu artistic recunoști în aceste versuri?
- 2 Expresia „în glumă”, din titlul textului, înseamnă „fără nicio intenție serioasă”. În viziunea autoarei, cine consideri că ia totul „în glumă”: primăvara, gerul, întreaga natură sau cel care descoperă urmele gerului?
- 3 **Lucrați în pereche!**
Recitați poezia, apoi completați enunțurile date:
Gerul aduce grindină cât ; Dimineața, fereastra înghețată se aseamănă cu

IMPORTANT

- ⊙ **Personificarea** este un procedeu artistic prin care se atribuie însușiri omenești unor ființe necuvântătoare, unor obiecte sau unor fenomene ale naturii.
- ⊙ **Comparația** este un procedeu artistic prin care, pe baza unor trăsături comune, se alătură doi termeni, cu scopul de a-l evidenția pe primul. Acești termeni sunt uniți prin cuvinte sau grupuri de cuvinte specifice: *precum, ca, la fel ca, asemenea* etc.

- 4 Completează structura **gheața ca** cu trei grupuri de cuvinte potrivite din strofa a treia, pentru a forma comparații.

DESCOPERĂ!

- 5 Selectează grupurile de cuvinte în care adjectivul „zgribulit” exprimă însușiri neobișnuite: *puiul zgribulit, zăvoiuil zgribulit, iepurele zgribulit, măceșul zgribulit*.
- 6 Structura „zăvoiuil zgribulit” sugerează o caracteristică a naturii. Care este aceasta?
- 7 Transcrie versurile în care substantivele *iarna* și *flori* sunt urmate de adjective care exprimă însușiri noi, originale, neobișnuite.

IMPORTANT

- ⊙ **Epitetul** este procedeul artistic prin care se exprimă o însușire neobișnuită, nouă, originală, a unui obiect sau a unei acțiuni (un cuvânt cu valoare de adjectiv sau de adverb): *Lângă balta cea senină / Și sub trestia cea lină; să ne privim nesățios și dulce* (M. Eminescu).
- ⊙ Epitetul poate fi exprimat printr-un substantiv cu rol de atribut: *codrii de aramă* (M. Eminescu).
- ⊙ În textul literar descriptiv epitetul evidențiază trăsături considerate esențiale ale obiectelor, ale acțiunilor și dezvăluie sentimente și impresii ale autorului.

- 8 **Lucrați în pereche!** Folosiți modelul de mai jos pentru a construi epitete și comparații în structura cărora să se afle substantivele *stele* și *ierburi*.

Epitete → *nori plumburii* *nori de plumb* **Comparație** → *nori ca plumbul*

- 9 În text este sugerată imaginea gerului care a lăsat pe geamuri forme diverse de gheață, semn că nu a venit încă primăvara. Precizează, într-un enunț, care sunt substantivele prin care sunt redat aceste forme.
- 10 Scrie o serie de cel puțin patru substantive însoțite de adjective, care să accentueze farmecul primei zile de primăvară.

IMPORTANT

Enumerația este procedeul artistic evidențiat de înșiruirea unor termeni de același fel pentru a accentua ideea exprimată sau pentru prezentarea detaliată a aspectelor urmărite: *Iar în patru părți a lumii vede șiruri munții mari, **Atlasul, Caucazul, Taurul și Balcanii** seculari.* (Mihai Eminescu).

EXERSEAZĂ!

11 Citește cu atenție textul:

Primăvara

de Virgil Carianopol

Din somnul orb de noapte-ntunecoasă
De unde-au stat departe de frumos
Se reîntorc livezile acasă
În rochii înflorite până jos.

E primăvară, iarăși primăvară!
Pe fiecare margini de făgaș
Își scot strămoșii degetele-afară,
De ghiocei, de crini, de toporași.

Se simte iarăși mirosul câmpiei
Din nou aruncă soarele pojar
La cântecul înalt al ciocârliei
Ies roadele cu capetele-afar'.

Aruncă ziua peste tot cu vrăbii
În codri cucii iară-au năvălit
Se bat cu gâtul păsările-n săbii
Și glasurile-și dau la ascuțit.

12 Indică elementele care compun tabloul primăverii din textul citit.

13 Alege varianta corectă.

Versurile „La cântecul înalt al ciocârliei/ ies roadele cu capetele-afar'.” formează imagini artistice adresate

a) vizualului.

c) vizualului și auditivului.

b) auditivului.

d) auditivului și olfactivului.

14 Precizează procedeul artistic predominant în text. Scrie două exemple.

15 Recitește versul care conține o enumerație.

16 Transcrie un vers în care ai identificat un epitet și explică, în 10-15 cuvinte, rolul acestuia.

17 Scrie într-un enunț care sunt sentimentele/impresiile autorului dezvăluite în poezie.

Rima, strofa, măsura versurilor, ritmul

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Alcătuieste, oral, un enunț în care să precizezi cum este organizat/scriș textul „Primăvară în glumă”.
- 2 Transcrie strofa alcătuită din patru versuri, apoi subliniază versul care indică un aspect al iernii.

IMPORTANT

- ⊙ **Versul** este un rând dintr-o poezie care, de obicei, începe cu literă mare și se sfârșește cu un spațiu alb căruia îi corespunde, în rostire, o pauză.
- ⊙ **Strofa** este o grupare de versuri despărțită printr-un spațiu alb de alte unități asemănătoare ale poeziei. O strofă poate avea două versuri (distih), trei versuri (terțină), patru versuri (catren), cinci versuri (cvintet/cvinarie), șase versuri (sextină) etc. Unele strofe sunt alcătuite dintr-un singur vers (monovers): *În toamna desfrunzită m-am întâlnit, copil. (Întoarcere, Ion Pillat)*

DESCOPERĂ!

- 3 **Lucrați în pereche!**
 - a) Identificați numărul de versuri din fiecare strofă a poeziei „Primăvară în glumă” și precizați dacă indică o descreștere sau o creștere numerică.
 - b) Alegeți varianta pe care o considerați potrivită sau propuneți o altă variantă.
Acest mod de grupare a versurilor în strofe poate sugera:
 - o trecere de la aspectele de ansamblu la cele detaliate.
 - imaginea ferestrei ca element central al descrierii.
 - o acumulare treptată a detaliilor fenomenului descris.
- 4 Citește următorul fragment al textului, apoi scrie alte două cuvinte care se termină cu silaba marcată colorat.
 - a) *Și pe geamuri mi-a lăsa**t***
 - b) *Fir de ferigă pres**a**t.*
 - c) *Flori de zahăr, stele **reci***
 - d) *Și căsuțe de culb**eci**.*
- 5 Alege varianta corectă.

Versurile de mai sus sunt potrivite astfel:

 - a-c, b-d; • a-d, b-c; • a-b, c-d.
- 6 Rescrie versurile de la exercițiul 4, așa încât să respecte una dintre celelalte variante de la exercițiul 5.

IMPORTANT

Textul literar în care cuvintele sunt armonios îmbinate, după reguli ritmice, muzicale, este numit **poezie** (din grecescul *poiesis* – „facere”, „creare”). În Antichitate, poezia era însoțită de muzică, iar poeții-muzicieri s-au manifestat până în Evul Mediu. Ulterior, termenul *poezie* s-a restrâns la creația literară concentrată asupra trăirilor sufletești: sentimente, emoții, stări, atitudini.

- ⊙ **Rima** constă în potrivirea sunetelor finale a două sau mai multe versuri, începând cu ultima vocală accentuată. După modul de asociere a versurilor care rimează într-un catren, se pot obține următoarele tipuri de rime:
 - **rimă împerecheată** sau **sucsesivă** – primul vers rimează cu al doilea și al treilea cu al patrulea;
 - **rimă încrucișată** sau **alternantă** – primul vers rimează cu al treilea și al doilea cu al patrulea;
 - **rimă îmbrățișată** – primul vers rimează cu al patrulea și al doilea cu al treilea;
 - **monorimă** – toate versurile rimează.
- ⊙ Versurile scrise fără rimă sunt numite **versuri albe**.
- ⊙ În strofele cu alt număr de versuri, rima se poate amesteca.

EXERSEAZĂ!

- 7 Precizează, oral, tipul de rimă din poezia „Primăvară în glumă”. Ce observi în legătură cu rima acestei poezii?
- 8 Rescrie prima strofă a poeziei, astfel încât să obții o poezie cu versuri albe, păstrând logica textului.
- 9 Citește textul obținut și transmite-le colegilor o impresie creată de lectura acestuia.

DESCOPERĂ!

- 10 Scrie următoarele versuri, despărțind cuvintele în silabe, apoi notează numărul de silabe al fiecărui vers.
Pe sub tufe de răsură; Vânt din munte.
- 11 Transcrie, din poezie, două versuri cu număr egal de silabe.
- 12 a) Rescrie prima strofă a poeziei, după modelul de mai jos. Vei trasa cu roșu silabele accentuate și cu albastru, pe cele neaccentuate.

Ger târ-ziu de pri-mă-va-ră

b) Identifică regula șirului de silabe, urmărind succesiunea culorilor.

IMPORTANT

- Într-o poezie, numărul de silabe dintr-un vers reprezintă **măsura**. Aceasta poate varia de la patru silabe (versuri scurte) la optsprezece silabe (versuri lungi). Uneori, măsura este aceeași în toată poezia, alteori variază de la un vers la altul.
- Succesiunea regulată și armonioasă a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers formează **ritmul**. Ritmul **mai lent** se asociază cu un sentiment de melancolie, cel **mai vioi**, cu stări de spirit optimiste. Poezia se caracterizează prin folosirea armonioasă a sunetelor care creează rime și ritmuri.
- **Versul, strofa, rima, măsura și ritmul** sunt elemente de versificație (**prozodie**), care accentuează anumite idei, emoții, stări sufletești transmise de poezie și creează sonorități speciale, efecte de muzicalitate.

13 Lucrați în pereche!

- a) Citiți împreună prima strofă a poeziei, marcând prin bățai din palme silabele accentuate și urmăriți ce fel de cadență creează acestea, mai lentă sau mai vioaie.
- b) Confrunțați observația voastră cu a celorlalți colegi.

- 14 Recitește prima strofă a poeziei „Primăvara” de Virgil Carianopol, de la pagina 150 și precizează, în scris, rima, măsura și ritmul versurilor.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

- 15 Alege o melodie din repertoriul de la orele de educație muzicală de anul acesta sau din anii anteriori. Asociază această melodie cu poezia „Primăvară în glumă” de Otilia Cazimir și justifică alegerea ta.

9 Portofoliu

- 16 Notează numele unui instrument muzical pe care îl consideri potrivit să însoțească rostirea poeziei „Primăvară în glumă” de Otilia Cazimir. Documentează-te și realizează o succintă descriere a respectivului instrument, în special cu referire la sunetele, tonurile sau registrele muzicale specifice.

Descrierea unui fenomen

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește, de la pagina 146, poezia *Primăvara în glumă* de Otilia Cazimir. Completează pe caiet următoarele enunțuri, pentru a evidenția modul în care este surprinsă manifestarea naturii înainte de instalarea primăverii.

Autoarea descrie fenomenul de într-o manieră originală, evidențiată printr-un limbaj caracterizat de, de prezența și a Cuvintele sunt utilizate cu sensul lor.... și au ca efect exprimarea unor sentimente și sensibilizarea cititorului care trăiește diferite

emoții, imaginilor artistice, figurat, figurilor de stil, îngheț, subiectivitate

- 2 Citește următorul text, pentru a răspunde cerințelor formulate mai jos.

Gerul, numit și frigul mare, se manifestă în țara noastră, mai cu seamă în mijlocul iernii, când temperaturile sunt foarte scăzute. În astfel de momente, apare înghețul și, la ferestre, se formează așa-zisele flori de gheață.

Cum? În aerul cald și umed din casă, vaporii de apă întâlnesc suprafața rece a geamului și devin picături de apă (condensul). În condițiile unor temperaturi foarte scăzute (sub zero grade), aceste picături de apă trec în stare solidă, devenind mici și fine ace de gheață. Acestea se combină întâmplător în diferite și spectaculoase forme care, deși nu seamănă cu florile decât prin frumusețea lor, sunt numite flori de gheață. Vaporii de apă din aer se pot transforma direct în gheață, fără a mai trece prin starea lichidă (desublimarea).

Astfel, gerul se dovedește a fi cel mai iscusit artist al iernii.

- Precizează împrejurările în care se manifestă fenomenul descris în text.
- Numește câmpul lexical dominant și precizează termenii care îl alcătuiesc.
- Selectează grupurile substantiv-adjectiv și formulează o observație asupra frecvenței lor.
- Identifică verbele utilizate pentru descrierea fenomenului, apoi numește modul și timpul predominant al acestora.
- Describe, în câte un enunț, cele două moduri de formare a florilor de gheață: înghețul și desublimarea.
- Precizează dacă textul-suport este literar sau nonliterar și argumentează, în două-trei enunțuri, răspunsul tău.

IMPORTANT

- **Descrierea unui fenomen** se realizează respectând următoarele etape:
 - numirea fenomenului;
 - prezentarea împrejurărilor în care se manifestă;
 - prezentarea proceselor din timpul fenomenului;
 - încheierea.
- În elaborarea unei compuneri descriptive, ține cont de următoarele sugestii:
 - Stabilește scopul descrierii: de a emoționa sau de a informa.
 - În funcție de fenomenul descris, stabilește un câmp lexical principal și termenii care îl alcătuiesc.
 - Pentru **descrierea literară** concepe imagini artistice, folosindu-te de figurile de stil învățate. Exprimă impresii, sentimente, trăiri. Pentru **descrierea nonliterară** folosește sensul propriu al cuvintelor, fii clar în exprimare și respectă adevărul științific.

EXERSEAZĂ!

- 3** **Lucrați în pereche!** Redactați, la alegere, într-un text de 50–80 de cuvinte, o descriere literară a unui tunet, sau o descriere nonliterară a acestuia. Faceți schimb de caiete și subliniați trei structuri care v-au ajutat să identificați tipul descrierii.

DESCOPERĂ!

- 4** a) Apreciază, oral, cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) următoarele enunțuri referitoare la textul de la exercițiul 2:
- Cuvintele sunt folosite cu sensul lor propriu.
 - În text sunt prezente cuvinte vechi și cuvinte folosite în anumite regiuni ale țării.
 - Autorul a ales cele mai potrivite cuvinte pentru a exprima mesajul.
 - Textul este un fragment de jurnal și, de aceea, este subiectiv și personal în transmiterea ideilor.
 - Unele cuvinte sunt subliniate pentru a fi scoase în evidență.
 - Între paranteze sunt așezate greșelile.
- b) Reformulează enunțurile pe care le-ai apreciat cu **F**, astfel încât să exprime adevărul.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 5** Numește patru termeni din câmpul semantic al florilor de primăvară.
- 6** Alege una dintre florile care vestesc venirea primăverii și realizează descrierea acesteia într-un text de 80–100 de cuvinte. Pentru redactarea compunerii, vei avea în vedere **etapele de lucru** reamintite mai jos.
- a) Documentarea**
- Alege obiectul descrierii.
 - Stabilește scopul redactării textului (pentru a informa sau pentru a sensibiliza).
 - Adună informații despre obiectul descris.
 - Elaborează planul compunerii.
- b) Redactarea ciornei**
- Notează pe ciorăniș prima variantă a textului.
 - Folosește timpul prezent al verbelor.
 - Alege un titlu sugestiv.
- c) Corectarea textului**
- Verifică dacă:
 - ai folosit structuri specifice tipului de text literar/nonliterar, în funcție de scopul stabilit;
 - ai surprins detaliile care evidențiază fenomenul înfloririi;
 - ai respectat limita de cuvinte indicată.
 - Completează textul sau elimină secvențele ne semnificative.
- d) Transcrierea**
- În transcrierea textului, acordă o importanță deosebită detaliilor care țin de exprimarea corectă, caligrafie, ortografie, punctuație și așezare în pagină!
- e) Revizuirea**
- Recitește compunerea, urmărind pronunțarea corectă, fluentă, expresivă a textului.

EXERSEAZĂ!

- 7** **Lucrați în echipă!** Grupați-vă câte patru elevi și surprindeți imaginea iernii întârziate, din perspective diferite, după ce vă veți alege unul dintre următoarele roluri:
- I. **Omul de știință (biolog, fizician)** – scrie un text descriptiv, de 60–100 de cuvinte, în care să redai clar, cu exactitate, fenomene ale naturii în luna martie.
 - II. **Pictorul** – ilustrează imaginea naturii și a ferestrei dominate de gerul sfârșitului de iarnă.
 - III. **Poetul** – scrie 6–8 versuri cu titlul *Gerul târziu*, folosind cuvintele: *primăvara, tufe, flori, dimineața*.
 - IV. **Prozatorul** – redactează un text descriptiv, de 60–100 de cuvinte, în care să redai imaginea primăverii mângâiate de urmele fine ale zăpezii, folosind trei procedee artistice diferite, pe care le vei sublinia.
- Prezentați colegilor colajul realizat.

Importanța dicției în comunicare.

Inteligența emoțională

DESCOPERĂ!

- 1 a) Ascultă poezia *Scrisoarea III* de Mihai Eminescu în materialul audio din manualul digital.
b) Prezintă, prin referire la variantele dintre paranteze, intensitatea vocală (șoptită/slabă/normală/tare/foarte tare), intonația (predominant exclamativă/interogativă/obișnuită) și tempoul (lent/potrivit/rapid) cu care actorul recită versurile.

- 2 Citește următoarele versuri din aceeași poezie, schimbând intensitatea vocală, intonația și tempoul:

Și abia plecă bătrânul... Ce mai freamăt, ce mai z bucium!

Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium,

Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,

Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă;

Călăreții umplu câmpul și roiesc după un semn

Și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn,

Pe copite iau în fugă fața negrului pământ,

Lănci scânteie lungi în soare, arcuri se întind în vânt,

Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindini,

Orizontu-ntunecându-l, vin săgeți de pretutindenii,

Vâjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie...

Urlă câmpul și de tropot și de strigăt de bătaie.

- 3 Selectează **A** sau **F** pentru următoarele enunțuri referitoare la cele două recitări:

	Recitarea actorului	Recitarea elevului
Recitarea stârnește interesul.	A/F	A/F
Recitarea stârnește trăiri puternice, creând impresia că ești participant sau spectator la bătălie.	A/F	A/F
Recitarea mă ajută să înțeleg despre ce se vorbește.	A/F	A/F

IMPORTANT

● **Dicția** reprezintă modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele, dar și arta de a vorbi corect și clar, astfel încât fiecare cuvânt să fie auzit și înțeles perfect de către ascultător. Dicția este evidențiată de intensitatea vocală, intonația și ritmul vorbitorului, precum și de vocabularul dezvoltat și de corectitudinea gramaticală. De asemenea, dicția presupune corectarea defectelor de vorbire prin diverse exerciții și tehnici special concepute pentru fiecare sunet în parte.

● Pentru o dicție bună este important:

- să inspire și să expiră aerul, astfel încât să nu îl consume pe tot rostind primele cuvinte;
- să accentuezi corect toate cuvintele și să le pronunți până la ultimul sunet;
- să folosești propoziții scurte ca să nu îți consumi toate rezervele de aer;
- să stăpânești informațiile pe care vrei să le faci cunoscute; astfel, vei transmite siguranță și vei convinge.

EXERSEAZĂ!

- 4 Numește, oral, patru situații din viața de școlar când a fost nevoie de o dicție bună.
- 5 Exersează-ți dicția: îndreaptă spatele, ia un pix în gură și pronunță repede, fără oprire, enunțurile:
- Un vultur stă pe pisc cu un pix în plisc.
 - Capra calcă-n piatră, piatra crapă-n patru, crape capul caprei în patru precum a crăpat piatra-n patru.
 - Un cocostârc s-a dus la descocostârcărie, unde se descocostârcăreau și alți cocostârci nedescocostârcăriți, ca să se descocostârcărească de cocostârcăria lui.
- 6 **Lucrați în pereche!**
- Trageți la sorți, astfel încât una dintre literele alfabetului să revină câte unei perechi.
 - Alcătuți un enunț care să cuprindă cel puțin 5 cuvinte care încep cu sau/și cuprind litera grupei, după modelul: *Fata fierarului fierbe fasole fiartă fără foc fiindcă focul face fum.* sau după modelul: *Bucură-te cum s-a bucurat Bucuroaia când s-a întors Bucurel bucuros de la București.*
 - Exersați pronunțarea corectă și rapidă a enunțului alcătuit și stabiliți cine are cea mai bună dicție.
 - Reprezentantul perechii va prezenta în fața clasei enunțul.
 - Câștigă perechea care are enunțul cel mai lung și dicția cea mai bună.

DESCOPERĂ!

7 Lucrați în echipă!

- a) Alcătuiți grupe de câte 5-6 elevi, apoi trageți la sorți unul dintre fragmentele:

- 😊 I. „S-a mai uitat afară un minut și pe urmă s-a ridicat.
— Ești amuzantă, știi?
Am ridicat din umeri, continuând să număr, dar eram fericită. Un compliment din partea lui Jim era lucru rar.” (Rebecca Stead, *Când mă vei întâlni*)
- 😡 II. „Alice Evans se foia pe scaun ca și cum ar fi dansat hula. Am dat ochii peste cap exasperată. Era, fără îndoială, singura elevă dintr-a șasea care trebuia să își aducă la școală haine de schimb.” (Rebecca Stead, *Când mă vei întâlni*)
- 😁 III. „— Nu e un lucru. Țsta zboară. E un avion. Este avionul meu. Și eram mândru să îi spun că zburam.” (Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)
- 😞 IV. „Astfel am abandonat, la vârsta de șase ani, o minunată carieră de pictor. Fusesem descurajat de insuccesul desenului meu numărul unu și al desenului meu numărul doi. Oamenii mari nu înțeleg niciodată nimic singuri și e obositor pentru copii să le tot dea explicații.” (Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)
- 😓 V. „Vreau să sting soarele și să trăiesc în beznă. [...] Ziua de ieri chiar s-a întâmplat. Greutatea ei imensă mă apasă cu o forță mult mai mare ca gravitația. E zdrobitoare. Am doisprezece ani și deja îmi pierd pentru a doua oară părinții.” (Holly Goldberg Sloan, *Din 7 în 7*)
- b) Stabiliți de comun acord cea mai potrivită intensitate vocală, cea mai bună intonație și cel mai potrivit tempo pentru a transmite emoțiile din fiecare text.

IMPORTANT

Inflexiunile vocii pot trăda emoțiile trăite de vorbitor în momentul rostirii. Emoțiile sunt generate de ceea ce ne înconjoară: situații, locuri, oameni etc. Ele se citesc pe chip, se simt în voce, dar pot fi exprimate și în cuvinte. Exprimarea adecvată a emoțiilor se învață și ea nu este posibilă dacă mai întâi nu le recunoști și nu îți dai seama ce le-a declanșat. Să exprimi adecvat emoțiile înseamnă să ai inteligență emoțională. Când îți exprimi emoțiile, folosește un ton potrivit și persoana l ca în următoarele exemple:

- *M-am simțit demoralizat/demoralizată când rezultatele mele nu au fost pe măsura efortului depus.*
- *M-am simțit nedreptățit/nedreptățită când nu s-a ținut cont de părerea mea.*
- *Am fost bucuros/bucuroasă că m-au invitat colegii în oraș.*

EXERSEAZĂ!

8 Completează, oral, enunțurile, după model:

Câteodată îmi este teamă că nu îmi voi aduce aminte definițiile. Îmi dau seama că este frică pentru că atunci inima îmi bate mai tare și nu îmi mai găsesc cuvintele.

- Uneori sunt trist/tristă din cauză că Îmi dau seama că este tristețe, pentru că*
- Simt furie atunci când Îmi dau seama că este furie, pentru că*
- Bucuria mă cuprinde când Îmi dau seama că este bucurie, pentru că*

9 **Lucrați în pereche!**

a) Alegeți una dintre situațiile de mai jos și alcătuiți un dialog, de 2–4 replici, în care să vă exprimați adecvat emoțiile ținând cont de rolurile indicate:

I. profesor – elev: dezamăgirea cauzată de note mici la testare;

II. un copil și fratele/sora mai mare: amuzamentul în urma vizionării unor desene animate;

III. doi colegi: încrederea/neîncrederea în reușita unui proiect de echipă;

IV. părinte – copil: mulțumirea de a fi făcut toate temele pentru a doua zi.

b) Prezentați dialogul în fața clasei.

c) Faceți schimb de roluri, într-un nou dialog, punându-vă amprenta personală asupra noului rol, apoi prezentați-l colegilor.

Autoevaluare

Am inteligență emoțională, dacă...	DA	NU
Am adaptat dialogul creat la situația de comunicare aleasă.		
Am transmis mesajul într-o dicție bună, folosind inflexiunile verbale potrivite.		
Am însoțit replicile cu gesturile, mimica, tonul și intonația potrivite mesajului.		
Am transmis emoțiile folosind intensitatea vocală, intonația și tempoul potrivit.		
Am încurajat intervenția interlocutorului prin gesturi/ mimică/ zâmbet.		
Am manifestat o atitudine potrivită, adaptată la noul rol.		
Am prezentat convingător dialogul în fața colegilor.		

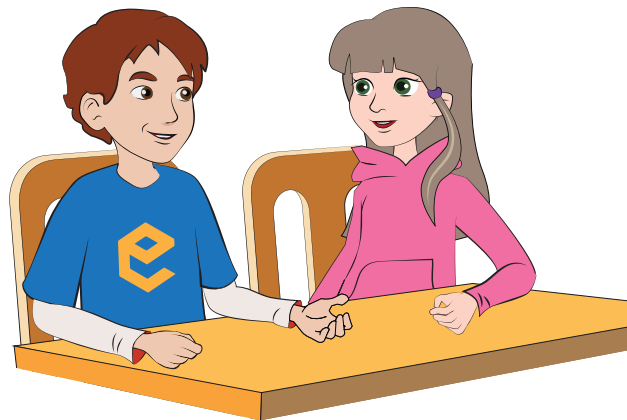

Pronumele personal. Pronumele de politețe.

Posibilități combinatorii ale pronumelui

AMINTEȘTE-ȚI!

1 Citește, cu atenție, replicile de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

— *I-am povestit și lui întâmplarea amuzantă de ieri.*

— *Dumnealui te-a ascultat?*

— *Da. A râs. Mi-a mărturisit că nu ne vedea chiar pe noi într-o asemenea situație. Pe tine te feliicită că ți-a venit ideea să îi suni pe dumnealor.*

— *Prietenii mei sunt ei, de aceea le-am cerut ajutorul. Eu mereu ascult sfaturile lor.*

a) Identifică pronumele personale și pronumele de politețe din dialogul de mai sus.

b) Înlocuiește cu substantive pronumele identificate în primele două replici.

c) Precizează persoana, numărul și genul (unde este posibil) pronumelor de mai sus.

d) Ce indică pronumele personale?

e) Ce exprimă pronumele de politețe?

f) Indică pronumele care îl anticipează pe *lui* în secvența: *I-am povestit și lui.*

g) Indică pronumele reluat de forma *te* în secvența: *Pe tine te feliicită.*

h) Grupează pronumele de la punctele f) și g), după forma accentuată sau clitică.

2 Completează următoarea schemă pentru a-ți reaminti noțiunile despre pronume:

- **Pronumele** este partea de vorbire care ține locul unui
- **Pronumele personal** indică care iau parte la actul comunicării, precum și despre care se vorbește sau care sunt martori.
- Pronumele personal are forme pentru: persoana, persoana a-a, persoana a-a; numărul și
- Categoria genului există numai la persoana a-a: masculin, feminin.

IMPORTANT

☉ **Formele cazuale** ale pronumelui personal sunt:

Nominativ	sg.	pl.	Acuzativ				
			Formă	singular		plural	
pers. I	eu	noi	Persoană	accentuată	clitică	accentuată	clitică
pers. a II-a	tu	voi	I	(pe) mine	mă, m-	(pe) noi	ne-
pers. a III-a masculin	el	ei	a II-a	(pe) tine	te	(pe) voi	vă, v-
pers. a III-a feminin	ea	ele	a III-a, m.	(pe) el	îl, l-	(pe) ei	îi, i-
			a III-a, f.	(pe) ea	o	(pe) ele	le-

Dativ

Formă \ Persoană	singular		plural	
	accentuată	clitică	accentuată	clitică
I	mie	îmi, mi-	nouă	ne-, ni
a II-a	ție	îți, ți-	vouă	vă, v-, vi
a III-a, m.	lui	îi, i-	lor	le-, li
a III-a, f.	ei	îi, i-	lor	le-, li

Genitiv	sg.	pl.
a III-a, m.	lui	lor
a III-a, f.	ei	lor

Vocativ	sg.	pl.
pers. a II-a	tu	voi

☉ **Pronumele de politețe** înlocuiește un substantiv și exprimă respectul față de o persoană. Pronumele de politețe are **forme** numai pentru persoana a II-a și a III-a:

	Grad redus de politețe	Politețe standard	Grad sporit de politețe (forme ceremonioase)
Adresarea către o persoană (pers. a II-a singular)	N-A-V dumneata (d-ta)	N-A-V-G-D dumnevoastră (dv., dvs., d-voastră)	N-A-V domnia-voastră domnia-ta
	G-D dumitale (d-tale)		G-D domniei-voastre domniei-tale
Referire la o persoană (pers. a III-a singular)	N-A m. dânsul f. dânsa	N-A-G-D m. dumnealui (d-lui) f. dumneaei (d-ei) N-A m.f. dumneasa G-D m.f. dumisale	N-A m.f. domnia-sa m. domnia-lui f. domnia-ei
	G-D m. dânsului f. dânzei		G-D m.f. domniei-sale m. domniei-lui f. domniei-ei
Adresarea către mai multe persoane (pers. a II-a plural)		N-A-V-G-D dumneavoastră	N-A-V domniile-voastre
			G-D domniilor-voastre
Referirea la mai multe persoane (pers. a III-a plural)	N-A m. dâșșii f. dâșșele	N-A-G-D m.f. dumnealor (d-lor)	N-A domniile-lor
	G-D m. dâșșilor f. dâșșelor		G-D domniilor-lor

☉ Există **forme regionale** sau **populare** (*matale, mățăluță, mățălică*) și **formule reverențioase** folosite în situații solemne, oficiale, care impun un grad înalt de respect: *Excelența Sa, Domnia Voastră* (către un domnitor, boier).

IMPORTANT

Posibilități combinatorii

Pronumele personale și pronumele de politețe au următoarele **funcții sintactice**:

☉ **Nominativ** → **subiect**: *El pleacă în călătorie. Dumnealui te-a angajat.*

→ **nume predicativ**: *Vinovatul este el. Prietena mea este dumneaei.*

- ◎ **Acuzativ** → **atribut**: Florile de la el sunt rare. Cărțile pentru dumneata nu sunt grele.
 - **complement direct**: Nu te-am strigat. Am văzut-o. Pe dumneavoastră vă căutam.
 - **complement prepozițional**: A discutat cu tine. Vorbeam despre dumneavoastră.
 - **circumstanțial de loc**: A venit la noi. A ajuns la dumnealui.
 - **circumstanțial de timp**: După tine, a ajuns și Dan la linia de sosire. După dumnealui, a sosit în gară și restul grupului.
 - **circumstanțial de mod**: Procedează ca el. Vorbește ca dumnealui.
- ◎ **Dativ** → **complement indirect**: Lui nu-i lipsește nimic. Le-am dat și dumnealor bilete pentru spectacol.
- ◎ **Genitiv** → **atribut**: Cărțile ei sunt interesante. Propunerea dumnealor ne-a încântat.
- ◎ **Vocativ** → **nu are funcție sintactică**: Voi, cei de acolo, veniți mai aproape! Majestatea Voastră, sunteți așteptați!

Formele clitice ale pronumelui personal dublează **complementul direct** și **complementul indirect**.
Dublarea prin clitice este de două tipuri:

- **anticipare**, când cliticul pronominal precedă complementul dublat: **L-**am căutat pe Dan. Am invitat-**o** pe dumneaei. **I-**am adus Magdei un semn de carte. **Le-**am transmis și dumnealor mesajul.
- **reluare**, când cliticul pronominal reia complementul dublat: Pe mama **o** caut. Pe dumnealui nu **I-**am văzut. Lui nu-**i** dau bomboane. Dumneaei **i-**am mulțumit.

EXERSEAZĂ!

3 a) Precizează cazul și funcția sintactică a pronumelor personale și de politețe din următoarele enunțuri.
Pe el nu-l cunosc. Pe ea nu am văzut-o. Du-i-le astăzi! Pe ele le-am cunoscut în tabără. Lui nu-i plac zilele ploioase. Dumneaei nu i-am spus despre concurs. Lasă-l și pe Mircea să joace fotbal! I-am adus și lui un suvenir din tabără.

b) Scrie, în caiet, cu verde cliticele pronominale care anticipează un complement și în roșu cliticele pronominale ce reiau un complement.

4 Asociază valorile morfologice ale cuvântului **o** din enunțurile date în prima coloană cu varianta corespunzătoare din a doua coloană:

o să vină mai devreme.	articol nehotărât
Am doar o foaie.	articol hotărât
M-am întâlnit cu o prietenă.	pronume personal
Am căutat- o toată dimineața.	verb auxiliar
	numeral cardinal

5 Alcătuieste enunțuri cu ortogramele: *va/v-a, mie/mi-e, vii/vi-i, mia/mi-a, ții/ți-i, ia/i-a, laș/l-aș.*

6 Grupează pronumele de politețe și formulele reverențioase într-un tabel asemănător celui de mai jos: *dumneata, Domnia Sa, dumneavoastră, matala, Excelența Voastră, tălică, Măria Ta, dumnealui, Preasfinția Sa, dumnealor, domnia-voastră, dânsii, Alteța Sa.*

Grad redus de politețe	Politețe standard	Grad sporit de politețe

- 7** a) Transcrie, în caiet, doar enunțurile pe care le consideri adevărate, apoi formulează câte un enunț prin care exemplifici afirmația.
- Pronumele personal în cazul vocativ se desparte prin virgulă de restul enunțului.
 - Pronumele personal are forme de genitiv numai la persoana a III-a.
 - După toate formele prescurtate ale pronumelui de politețe se scrie punct.
 - La cazul genitiv există forme accentuate și forme neaccentuate.
- b) Transformă enunțurile pe care le-ai considerat false, astfel încât să devină adevărate.
- c) Verifică răspunsurile date de colegul de bancă la punctul b), schimbând caietele între voi.
- 8** Notează cazul și funcția sintactică a pronumelor și a formulelor reverențioase din enunțurile:
- a) *Pe dumneata te căutam, Măria Ta!* b) *Prietenii lui suntem noi.*
- c) *Mi-ai spus să te sun ca să-ți amintesc să mergem după un cadou pentru el.*
- 9** Completează, în caiet, enunțurile cu pronumele personale, apoi cu pronumele de politețe cerute de formele clitice:
- Și /.... /.... /.... îi plac dulciurile.
 - Pe /.... am văzut-o în parc.
 - Pe /.... l-am ascultat cu atenție.
 - Pe /.... i-am admirat pe scenă.
 - /.... /.... /.... i-am cerut stiloul.
 - /.... trebuie să vă aduc prăjitura?
 - Pe /.... v-am întrebat același lucru.
- 10** Precizează felul complementelor pe care le dublează cliticele pronominale din enunțurile de la exercițiul 9.
- 11** Alcătuieste un enunț exclamativ, în care pronumele personal ea la genitiv să fie atribut și un enunț negativ, în care pronumele de politețe *dumnealui* să fie complement indirect.
- 12** Alcătuieste un enunț asertiv, în care pronumele de politețe *dumnealor* să fie subiect și un enunț afirmativ în care pronumele personal *tu* să fie complement direct.
- 13** Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos și rezolvă, în scris, sarcinile de lucru.
- *Pentru că te-ai înapoiat teafăr din război, nu te voi mai lăsa, nepoate, să mă părăsești din nou. Nu știi câți ani mai am de trăit și numai tu singur mi-ai rămas din tot neamul. Ai făcut bine că ai venit întâi la mine. Sunt încă în bună prietenie cu Nero și laudele mele îi plac încă destul de mult ca să-mi împlinească orice rugămintă.*
- (după Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis?*, în *10 cărți celebre repovestite pe scurt* de Mihail Drumeș)
- a) Transcrie trei pronume personale în cazuri diferite, pe care le vei preciza.
- b) Rescrie enunțul *Nu știi câți ani mai am de trăit și numai tu singur mi-ai rămas din tot neamul.*, înlocuind pronumele personal de persoana a II-a cu un pronume de politețe.
- c) Rescrie enunțul *Ai făcut bine că ai venit întâi la mine.*, folosind forma de plural a pronumelui personal.
- d) Precizează funcția sintactică a pronumelor personale subliniate în enunțul: — *Pentru că te-ai înapoiat teafăr din război, nu te voi mai lăsa, nepoate, să mă părăsești din nou.*
- e) Alcătuieste un enunț exclamativ și un enunț asertiv, în care pronumele personale îi și *-mi*, în cazul dativ, să aibă formele de plural.

Pronumele reflexiv

DESCOPERĂ!

- 1 Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:
- A. Băiatul **se** plimbă prin parc. C. Numai **pe sine** nu **se** vede cât e de frumușel!
B. Fata **își** cumpără niște caiete. D. **Sieși își** atribuie toată vina.
- a) Identifică subiectele din enunțurile A și B.
b) Precizează asupra cui se răsfrânge acțiunea exprimată de verb.
c) Cuvintele scrise în roșu apar pe lângă verbe. Indică persoana și numărul fiecărui verb. Indică persoana și numărul cuvintelor scrise în roșu. Ce observi?
d) Înlocuiește cuvintele evidențiate cu pronume personale.
e) Clasifică în forme accentuate și clitice cuvintele scrise în roșu.

IMPORTANT

- **Pronumele reflexiv** ține locul obiectului asupra căruia se exercită direct sau indirect acțiunea, fiind identic cu subiectul propoziției, având aceeași persoană și număr cu verbul.
- **Pronumele reflexiv** are forme proprii numai pentru persoana a III-a, cazurile acuzativ și dativ, acestea nedesebindu-se după număr și gen.

	Forme accentuate	Forme clitice
Acuzativ	(pe) sine	se, s-
Dativ	sie, sieși	își, și-

DESCOPERĂ!

- 2 Precizează, oral, persoana și numărul cuvintelor subliniate.
- Mă duc la teatru. • Mă duce la teatru. • Ți-ai cumpărat tricouri. • Mama ți-a cumpărat tricouri.

IMPORTANT

- La persoanele I și a II-a, numărul singular și numărul plural, se folosesc formele pronumelui personal în cazurile acuzativ și dativ. **Aceste forme sunt pronume reflexive când au aceeași persoană și același număr cu verbul.**

Posibilități combinatorii

- Pronumele reflexiv are următoarele **funcții sintactice**:

Acuzativ → **atribut**: *Lauda de sine nu miroase a bine.*

→ **complement direct**: *Se cunoaște doar pe sine. Spală-te înainte de masă!*

→ **complement prepozițional**: *Are încredere în sine.*

Dativ → **complement indirect**: *Sieși își atribuie toată vina. Și-a cumpărat o mașină.*

- **Când nu poate fi reluat printr-o formă accentuată, pronumele reflexiv nu are funcție sintactică:**
Se pare că a uitat. S-a anunțat începerea competiției. Mă gândeam la vacanță.

EXERSEAZĂ!

- 3 Alcătuieste două enunțuri în care cuvântul vă să fie, pe rând, pronume reflexiv și pronume personal.
- 4 Selectează pronumele personale și pronumele reflexive din următoarele enunțuri, precizând cazul în care se află:
- Mă gândesc la vacanță.
 - Mă învață să patinez.
 - Ne dorim multe.
 - Ne aduce prăjituri.
 - Îmi scrie un bilet.
 - Își pune o dorință.
 - Le plac portocalele.
 - Se duce la bibliotecă.
 - Îl duce în parc.
 - Te caută mama.
 - Te lauzi cam mult.
 - Mi-a cumpărat o carte.
 - Mi-am adus niște jucării.
 - V-am spus vestea?
 - V-ați trecut numele pe foaie?
- 5 Completează, în caiet, următoarele enunțuri cu formele clitice potrivite ale pronumelui personal sau ale pronumelui reflexiv:
- Am căutat-.... pe Mara.
 - Lui Dan trebuie să spună adevărul.
 - Eu-aș da fetelor câte o bomboană.
 - Nu-.... amintește data plecării.
 - Adu-.... și mie puțină apă!
 - Fă-.... temele cum vii de la școală!
 - De ce nu-a dat dicționarul?
 - Du-.... la culcare! Mâine n-ai să poți trezi!
 - Văzutu--ai pe Ion?
 - Vedea-.... -aș mănuși!
 - Caietul acela adusu-....-....-ai sau trebuie să mai aștept?
 - Nevăzându-.... pe colegi, a plecat.
 - Făcutu-....-a lumină deodată!
 - Dusu-....-a, sigur că da!
 - Căutatu-....-ai și acolo?
- 6 Construiește enunțuri cu ortogramele: sar/s-ar, sa/s-a, sau/s-au.
- 7 Notează funcția sintactică (dacă există) și cazul pronumelor reflexive din următoarele enunțuri:
- V-ați îmbrăcat prea subțire pentru vremea asta.
 - Băiatul vrea să-și demonstreze sieși că poate lua premiu la olimpiadă.
 - Se laudă cu prietenii lui.
 - Perfecționează-te fără încetare!
 - Lauda de sine îi poate deranja pe ceilalți.
 - N-aș zice că te gândești serios la viitor.
 - Ți-ai cumpărat un telefon performant?
- 8 Transcrie, în caiet, doar enunțurile pe care le consideri adevărate, apoi ilustrează-le cu câte un exemplu.
- Pronumele reflexiv are forme doar pentru cazurile acuzativ și dativ.
 - Pronumele reflexiv nu are forme accentuate.
 - Formele pronumelui reflexiv pentru persoana a III-a sunt: *îl, îi*.
 - Pronumele reflexiv are aceeași persoană și același număr cu verbul.
- 9 Transcrie, în caiet, varianta pe care o consideri corectă.
- În enunțul *Ne-am convins singuri*, cuvântul *ne* este:
 - a) pronume personal în cazul acuzativ;
 - b) pronume reflexiv în cazul acuzativ.
 - În enunțul *Îți pui lucrurile în ordine*, cuvântul *îți* este:
 - a) pronume reflexiv în cazul dativ;
 - b) pronume personal în cazul dativ.
- 10 Rescrie corect enunțurile de mai jos.
Nu șia adus aminte și de tema s-a. Sau întâmplat multe de când sa dus la ei. Văzând-uși nota, sa bucurat. Ș-iau rătăcit caietele, dar, găsinduși-le, le-au lăsat în dulap. S-au vii, sau pleci? Nu sau văzut de mulți ani.

Textul argumentativ

DESCOPERĂ!

- Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele:

Babele de martie vestesc venirea primăverii. Se spune că în aceste zile Baba Dochia, cea care aduce iarna, începe să-și dea jos cele nouă cojoace, câte unul în fiecare zi și astfel, în fiecare zi, afară se face puțin mai cald, iarna lăsând loc primăverii să vină.

Legenda Dochiei de Gheorghe Iliescu-Călinești, Parcul Herăstrău, București

Babele reprezintă o tradiție pur românească. De pe 1 până pe 9 martie fiecare își alege o zi, sau mai bine zis o babă. Așa cum va fi vremea în acea zi, așa este și firea omului respectiv, spun unii bătrâni. Alții spun că, așa cum este vremea în acea zi, așa va fi și următorul an pentru omul respectiv. Adică, dacă vremea este frumoasă și soarele strălucește, acel om este voios și bun la suflet sau îi va merge bine tot anul următor. Dacă, în schimb, este întunecat, atunci acela nu este un om bun la suflet și este cam supărăcios. Tot în tradiția românească se spune că, dacă ninge sau plouă în acea zi, este semn de bogăție.

Cum se alege baba de primăvară

Tradiția este foarte veche și vine de la romani. Pentru alegerea babei, o metodă este aceea de a-ți alege o zi oarecare, între 1 și 9 martie, la întâmplare. O altă metodă este de a-ți alege baba în funcție de ziua de naștere. Dacă ziua se află între 1 și 9 ale oricărei luni, atunci și baba va fi în ziua respectivă. De exemplu, dacă este cineva născut pe 6 august, baba lui va fi pe 6 martie; dacă data nașterii este formată din două cifre, atunci se procedează astfel: de exemplu, cineva este născut pe 23 decembrie. Ziua în care îi pică baba se calculează astfel: $2 + 3 = 5$, deci baba este pe 5 martie.

(*Baba Dochia și cele 9 cojoace*, în ziarulunirea.ro)

- 1 Notează titlul articolului și sursa din care acesta a fost preluat.
- 2 Caută în dicționar și scrie sensurile cuvântului *babă*.
- 3 Alcătuieste un enunț în care să introduci substantivul propriu *Babele*. Indică-i sensul. Transcrie un enunț care explică sensul din text al acestui cuvânt.
- 4 Cum se argumentează în text posibilitatea de alegere a babei?
- 5 Completează enunțurile următoare, alegând din lista alăturată doar termenii potriviți.
 - Fragmentul propus aparține unui text *literar, reale, propriu, nonliterar,*
 - În text sunt folosite cuvinte cu sens *figurat, informa, concrete, emoționa,*
 - Scopul textului este de a *multimodal*
 - În text se regăsesc date
- 6 Argumentează, oral, în 3-5 enunțuri, folosind și informații de la exercițiile anterioare, că primul paragraf citat aparține unui text nonliterar.

IMPORTANT

☉ În **textul argumentativ** autorul susține un adevăr (o ipoteză, un punct de vedere) prin utilizarea unor argumente pe care le ilustrează cu exemple. Textul argumentativ este o compunere care dezvoltă următoarea structură:

1. **Introducere** - formularea unei ipoteze ca punct de vedere personal sau ca interogație;
2. **Cuprins** - susținerea punctului de vedere prin argumente ierarhizate, însoțite de exemple;
3. **Încheiere** - concluzionarea punctului de vedere în relație cu ipoteza formulată.

EXERSEAZĂ!

- 7 **Lucrați în pereche!** Citiți cu atenție compunerea următoare în care este exprimată opinia privind încadrarea fragmentului de mai sus în categoria textelor nonliterare. Identificați componentele specifice textului argumentativ și sintetizați-le într-un tabel asemănător celui de mai jos.

Dacă opera literară are menirea de a-l sensibiliza pe cititor prin universul imaginar creat și prin limbajul artistic folosit, textul nonliterar are scopul de a-l informa cu privire la diferite aspecte ale realității imediate, folosind cuvintele cu sensul lor propriu.

Consider că fragmentul „Baba Dochia și cele 9 cojoace” ilustrează categoria textelor nonliterare, întrucât oferă celor interesați informații referitoare la perioada din luna martie, cunoscută în folclor „ca babele”:

Un prim argument care susține ipoteza formulată este scopul informativ al textului. Acesta explică cititorilor maniera în care își pot alege babele de martie, fie la întâmplare („o metodă este aceea de a-ți alege o zi oarecare, între 1 și 9 martie”), fie în funcție de data nașterii („Dacă ziua se află între 1 și 9 ale oricărei luni, atunci și baba va fi în ziua respectivă.”). Textul conține date precise, exacte („de exemplu, cineva este născut pe 23 decembrie. Ziua în care îi pică baba se calculează astfel: $2+3=5$, deci baba este pe 5 martie.”), care îl încurajează pe cititor să-și stabilească baba, în funcție de aceste criterii.

Un al doilea argument în sprijinul ideii anterior formulate îl constituie limbajul folosit, care se evidențiază prin claritate și simplitate. Textul pornește de la o credință populară: „se spune că în aceste zile Baba Dochia, cea care aduce iarna, începe să-și dea jos cele nouă cojoace, câte unul în fiecare zi.”. Pentru că se adresează publicului larg, sunt folosiți termeni simpli, cu sensul lor propriu: „De pe 1 până pe 9 martie, fiecare își alege o zi”, „Așa cum va fi vremea în acea zi, așa este și firea omului respectiv.”

În concluzie, deoarece este orientat exclusiv către informații pe care le transmite într-un limbaj concis și exact, fragmentul propus, publicat în „ziarulunirea.ro”, aparține unui text nonliterar.

Ipoteză	Argumente	Exemple	Concluzie
	1.	1.	
	2.	2.	

- 8
- Numește câteva tradiții care se respectă în familia ta sau despre care ai auzit că există în alte comunități.
 - Consideri că este importantă respectarea tradițiilor în existența unui popor? Redactează un text argumentativ, de 100-120 de cuvinte, în care să-ți susții opinia, prin valorificarea experienței personale și de lectură.

Texte discontinue – tabele, grafice

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește fragmentul citat în lecția *Textul argumentativ*, de la pagina 164 apoi completează, în scris, enunțurile:
 - Babele de martie vestesc venirea
 - În fiecare zi, afară se face
 - O metodă de alegere a babei este
- 2 Folosește ca sursă de informare Internetul, pentru a urmări evoluția temperaturilor în perioada 1-9 martie.
- 3 Realizează un tabel asemănător celui de mai jos, apoi completează-l cu datele obținute în urma informării.

Data	Ora					Concluzii cu privire la ziua respectivă (două-trei enunțuri)
	Temperatura	6	10	14	18	
1 martie	°C					
2 martie	°C					
....						
9 martie	°C					

IMPORTANT

Tabelul este un text discontinuu, o formă de organizare a datelor. El cuprinde informații pe o anumită temă, grupate pe linii și coloane. Poate însoți alte tipuri de texte nonliterare, multimodale.

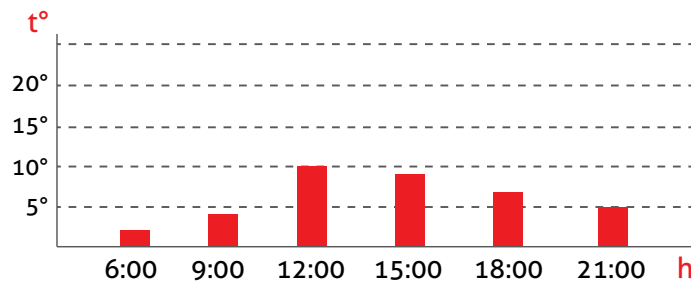
- 4 Transcrie, din lista următoare, doar textele în care crezi că pot fi introduse tabele:
instrucțiuni de folosire a unor produse, mersul trenului, cartea de bucate, articolul de dicționar, enciclopedia, afișe, benzi desenate.
- 5 Numește trei situații în care poți organiza date sub forma unui tabel.
- 6 a) Transpune următorul articol de dicționar într-un tabel asemănător celui de mai jos:
VIS, (1) *vise*, (2,3) *visuri*, s. n. **1.** Faptul de a *visa*; imagini și procese psihice care survin în fazele mai puțin profunde ale somnului. ♦ *Carte de vise* = carte care cuprinde semnificația profetică a visurilor. ♦ Loc. adj. *De vis* = propriu visului; extrem de frumos, de necrezut, ireal. ♦ Loc. adv. *Ca prin vis* = vag, confuz. ♦ Fig. Atmosferă, imagine, frumusețe ireală. **2.** Reverie, meditație, visare. **3.** Fig. Iluzie deșartă; aspirație irealizabilă. ♦ Dorință arzătoare. ♦ Expr. *A-și vedea visul cu ochii* = a-și (sau a i se) îndeplini cea mai arzătoare dorință, a-și (sau a i se) realiza tot ce și-a propus. – Lat. **visum**.

Cuvântul	Partea de vorbire	Forme flexionare	Sensurile	Expresii din care face parte	Originea

b) Completează tabelul cu următoarele cuvinte, pe care le vei citi din dicționar: *babă, fenomen, sine, a se reîntoarce*.

- 7 **Lucrați în pereche!** Schimbă caietul cu colegul de bancă și completează tabelul de la exercițiul anterior cu informațiile care crezi că lipsesc.
- 8 Desenează, pe o foaie de hârtie, un tabel în care să introduci orarul tău ideal de la școală. Explică, oral, modul în care ai gândit rubricile tabelului și dacă ai întâmpinat dificultăți în îndeplinirea sarcinii de lucru.

- 9 Privește, cu atenție, informațiile așezate în tabelul de la exercițiul 3, pentru ziua de 1 martie. Reprezintă grafic aceste date, completând o schemă asemănătoare celei din dreapta.

IMPORTANT

Graficul (diagrama) este un desen care reprezintă relația dintre două sau mai multe mărimi variabile sau informații asociate.

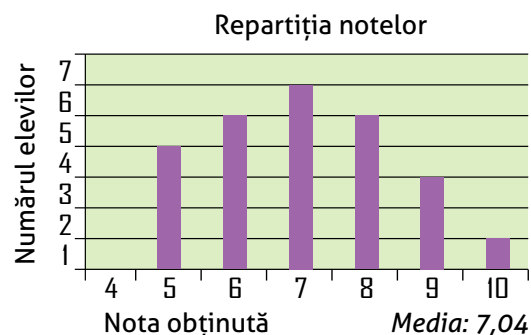
- 10 Consideri dificil de interpretat informațiile concentrate într-un grafic? Explică, oral, în două-trei enunțuri, felul în care te ajută acestea să înțelegi relația dintre informațiile prezentate grafic.

11 Lucrați în pereche!

A. Urmărește graficul din dreapta, realizat pe baza notelor de la evaluarea inițială la limba și literatura română a elevilor din clasa a VI-a, apoi completează, în scris, enunțurile:

- În clasă sunt elevi.
- elevi au obținut nota 7 .
- Un singur elev a obținut nota
- Același număr de elevi au obținut notele
- Trei elevi au primit nota
- Media clasei este

B. Schimbă caietul cu perechea ta, urmărind dacă există diferențe de interpretare a graficului și lămurește-ți eventualele deosebiri.

EXERSEAZĂ!

- 12 Prezintă, într-un text de 30-50 de cuvinte, o situație ale cărei informații să poată fi concentrate într-un tabel și apoi reprezentate grafic. Realizează transpunerea grafică a acestora.
- 13 Scrie, pentru revista clasei, o știre, la alegere: *despre materiile preferate;/ modalitățile de petrecere a timpului liber;/ timpul alocat jocului de către colegii tăi.* Inserează în text un tabel, un grafic sau o diagramă. Verifică dacă ai lucrat corect, urmărind grila de mai jos.

AUTOEVALUARE

Lista mea de verificare	DA	NU
Tema aleasă în articol este de interes pentru colegi?		
Informațiile sunt reale, documentate și prezentate logic?		
Am transpus datele din articol într-un tabel, într-un grafic sau într-o diagramă?		
Exprimarea corectă și clară respectă normele de punctuație și de ortografie?		

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

10 Portofoliu

- 14 Realizează, folosind și cunoștințele de la ora de informatică, o diagramă care să cuprindă informațiile culese și ordonate în cele nouă zile supuse analizei propuse la începutul lecției.
- Alege o formă atractivă de prezentare.
 - Tipărește rezultatul obținut, apoi prezintă-l clasei.

Adjectivul.

Posibilități combinatorii ale adjectivului

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Citește textul de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

Am pătruns în adâncă liniște a codrului străvechi. Toți eram dornici de aventură. Iarba era moale ca mătasea. Peisajul feeric ne umplea sufletele de bucurie. Le-am dat binețe păsărilor celor vesele.

— Bătrâne codru, bine te-am găsit! Pădurea este dragă oamenilor iubitori de natură.

- Identifică adjectivele din textul dat.
 - Precizează genul, numărul și cazul substantivelor determinate de adjective.
 - Indică funcția sintactică a cuvintelor *dornici*, *moale* și *dragă*.
 - Dacă determină substantive, ce funcție sintactică au celelalte adjective din text?
 - Identifică, în text, un adjectiv care nu are grad de comparație.
 - Alcătuiește enunțuri în care adjectivul *bătrân* să fie folosit la toate gradele de comparație.
 - Identifică situațiile în care adjectivele sunt centru pentru alte cuvinte și precizează ce funcție sintactică au substantivele găsite de tine.
- 2 Completează următorul enunț pentru a-ți reaminti definiția adjectivului:
Adjectivul este partea de vorbire care exprimă unui obiect.

AMINTEȘTE-ȚI!

- 3 Completează, în caiet, următoarea schemă pentru a-ți reaminti noțiunile despre gradele de comparație ale adjectivului:

Gradele de comparație sunt pe care le ia adjectivul pentru a arăta în ce măsură un obiect are o în raport cu alte sau cu alte ale existenței aceluiși obiect.

✓ **Gradele de comparație** sunt:

- Pozitiv: *limpede*;
- Comparativ de inegalitate de superioritate: *limpede*;
- Comparativ de egalitate: *la fel de limpede*, *limpede*, *tot atât de limpede*;
- Comparativ de inegalitate de inferioritate: *mai limpede*;
- Superlativ relativ de superioritate: *limpede*;
- Superlativ relativ de inferioritate: *cel mai limpede*;
- Superlativ absolut de superioritate: *foarte limpede*;
- Superlativ absolut de inferioritate: *foarte puțin limpede*.

✓ **Mijloace expresive de redare a superlativului absolut:**

- Repetarea adjectivului:;
 - Folosirea unor structuri de tipul: *extraordinar de (înalt)*, *grozav de*, *nemaipomenit de*, *excesiv de*, *atât de*, *așa de*, *din cale-afară de*, *peste măsură de etc.*;
 - Prelungirea unei vocale:;
 - Prelungirea unei consoane:
- ✓ **Unele adjective nu au grade de comparație**, deoarece lor nu poate fi modificată, sensul acestora nu permite comparația sau sunt la superlative ori comparative: *complet*, *arhicunoscut*, *principal*, *electric*, *inferior*, *superior*, *enorm*, *grozav*, *teribil*, *maxim*, *minim*.

IMPORTANT

Adjectivul se acordă în **gen, număr și caz** cu substantivul pe care îl determină. Locul obișnuit al adjectivului este după substantivul determinat (*copiii frumoși*). Când stă în fața substantivului, preia articolul hotărât de la acesta (*frumoși copii*).

Articolul demonstrativ leagă un adjectiv de substantivul determinat (*păsărilor celor vesele*).

Articolul demonstrativ se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat de adjectiv.

Articolul demonstrativ este și **marcă de superlativ relativ** dacă apare în structura adjectivului la gradul superlativ relativ de superioritate și a adjectivului la gradul superlativ relativ de inferioritate:

Aceasta este casa cea mai înaltă din sat? Tortul de fructe este cel mai puțin dulce.

Formele articolului demonstrativ sunt:

	masculin		feminin		neutru	
	N. A.	D. G.	N. A.	D. G.	N. A.	D. G.
singular	cel	celui	cea	celei	cel	celui
plural	cei	celor	cele	celor	cele	celor

Adjectivul se poate combina în propoziții cu alte cuvinte, fiind:

Adjunct într-un grup de cuvinte: Omul *înțelept* are experiență. Omul este *înțelept*.

Centru al unui grup de cuvinte: **demn** de laudă (de ce **demn**? – *de laudă* este complement prepozițional), **frumoasă** ca o zână (cât de **frumoasă**? – *ca o zână* este circumstanțial de mod), **utilă** societății (cui **utilă**? – *societății* este complement indirect).

Adjectivul are următoarele utilizări sintactice:

Nominativ • nume predicativ: *Peisajul este încântător.*

- **atribut:** *Pe ramurile de jos cântă două cinteze vesele.*

Acuzativ • atribut: *Pe cerul albastru se zăresc rândunelele.*

Dativ • atribut: *Le-am adus boabe păsărilor celor mici.*

Genitiv • atribut: *Dumbrava dădea impresia unei lumi minunate.*

Vocativ • atribut: – *Pădure dragă, bine te-am găsit!*

EXERSEAZĂ!

- Completează enunțurile, în caiet, cu articolele demonstrative potrivite, realizând acordul.
 - *Trestia lină se leagă în vânt.*
 - *Premiul este al fetei muncitoare.*
 - *Băieții ambițioși au luat premiul întâi.*
 - *Le-am răspuns copiilor curioși.*
- Scrive, în caiet, forma pe care o consideri corectă.
 - De ce-/cel mai întrebă dacă știi răspunsul?
 - Omul ce-/cel bun este iubit de toți.
 - Elevii ce-/cei harnici au primit câte o diplomă.
 - Prietenii ce-/cei călcau pragul erau bine primiți.
 - Fii atent la ce le/cele spui!
 - Privea cu admirație ce le/cele mai interesante exponate ale muzeului.
 - Am stat de vorbă cu eleva ce-/cea nouă.
 - N-am auzit ce-/cea spus.

6 Citește, cu atenție, versurile următoare, pentru a răspunde, în scris, cerințelor de mai jos.

Dintr-o creangă-n alta zboară
Sturzul galben, aurit
Salutare, primăvară,
Timp frumos, bine-ai venit!

(V. Alecsandri, *Primăvara*)

- Precizează genul, numărul, cazul și funcția sintactică a cuvântului *galben*.
- Selectează, din text, un adjectiv în cazul vocativ, precizându-i funcția sintactică.
- Indică gradul de comparație al adjectivului *frumos*.
- Alcătuiește un enunț, în care adjectivul *frumos* să fie la gradul comparativ de superioritate.
- Construiește două enunțuri, în care adjectivul *galben* să fie la gradul superlativ absolut, redat prin mijloace expresive.

7 Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos, pentru a răspunde, în scris, cerințelor de mai jos.

Dimineața de septembrie e calmă și lină, fără adiere de vânt. Lacu-i luciu ca o oglindă. Aburi ușori plutesc, străpunși de primele lumini, risipindu-se în forme variate și înșelătoare.

(Mihail Sadoveanu, *Taine*)

- Selectează, din primul enunț, un adjectiv cu funcția sintactică de nume predicativ.
- Transcrie, din ultimul enunț, un adjectiv la numărul plural, în cazul nominativ.
- Completează, în scris, enunțurile de mai jos cu răspunsurile pe care le consideri corecte:
 - Adjectivul *calmă* este la gradul de comparație
 - Adjectivul *lină*, la gradul superlativ relativ de superioritate, are forma
 - Adjectivul *luciu* este în cazul și are funcția sintactică de
 - Adjectivul *variate* este în cazul și are funcția sintactică de

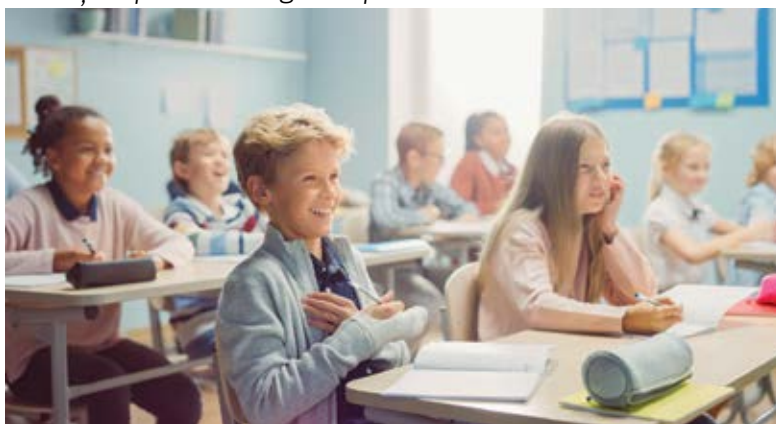

8 Scrie, în caiet, doar adjectivele care nu se pot compara: *dulce, complet, mare, egal, întreg, optim, important, folositor, electric, bun, luminos, rotund, principal, rece, fix*.

9 Alcătuiește enunțuri în care adjectivul *rece* să fie folosit la toate gradele de comparație.

10 Scrie enunțuri în care adjectivele *auriu, cenușiu, zglobiu* să stea în fața unor substantive de genul masculin articulate hotărât, cu formă de plural. Explică, oral, ortografierea adjectivelor.

11 Corectează următoarele enunțuri: *Acesta este colegul ce-l nou. Elevului cel mai tăcut i s-a dat replica ce-a mai scurtă. Prietenoși copii l-au integrat repede în colectiv.*

Numeralul (actualizare)

AMINTEȘTE-ȚI!

1 Lucrați în echipă... la înălțime!

*Împărțiți-vă în patru echipe. Fiecare echipă își alege un nume care să conțină un numeral, pe care îl va scrie pe o foaie (de exemplu, *Echipa celor zece detectivi*). Fiecare membru al echipei își scrie pe foaie înălțimea. Calculați media înălțimii echipei voastre. Comparați răspunsurile. Un membru al fiecărei echipe scrie la tablă numele, media înălțimii și locul ocupat în clasamentul clasei.

*Analizați informațiile notate de voi pe tablă, apoi răspundeți, oral, cerințelor de mai jos.

- Ce exprimă numerele cardinale folosite?
- Ce arată numerele ordinale scrise?
- Precizați care dintre numere are valoare pronominală.
- Identificați numerele cu valoare adjectivală și pe cele cu valoare substantivală.

2 Completează următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile despre numeral.

Numeralul este partea de vorbire care exprimă sau arată obiectelor prin **Numeralul cardinal** exprimă **Numeralul ordinal** arată obiectelor prin Numerele ordinale au forme diferite după

DESCOPERĂ!

3 Precizează, oral, cazul și funcția sintactică a numeralelor subliniate în următoarele enunțuri:

- Doi dintre ei au venit mai devreme.
 - Ea este prima din clasă la şah.
 - Pe trei dintre ei nu îi cunosc.
 - I-am dat apă doar unuia dintre ei.
 - Am discutat cu trei dintre ei.
 - Întrebările despre două dintre cărți ne-au surprins..
 - Doi de acolo, veniți la mine!
- Adaugă substantive numeralelor din exemplele de mai sus.
 - Indică genul, numărul și cazul substantivelor adăugate.
 - Ce funcție sintactică au numerele în contextul nou creat?

IMPORTANT

◎ **Numeralul cardinal** și **numeralul ordinal** cu valoare pronominală au următoarele funcții sintactice:

- **Nominativ** → **subiect:** Doi au luat premiu. Al doilea e mai rapid decât tine.
→ **nume predicativ:** Colegii mei sunt trei de acolo. Dan este primul din clasă.
- **Acuzativ**
→ **atribut:** Discuțiile despre doi dintre ei ne-au deranjat. Cadoul de la al treilea este pe masă.
→ **complement direct:** Adoră cărțile, săptămâna trecută a citit două. L-am întâmpinat pe al doilea.
→ **complement prepozițional:** Vorbeam despre doi dintre ei. Se teme de a doua dintre probele de concurs.
→ **circumstanțial de loc:** S-a îndreptat spre doi dintre colegi. S-a așezat lângă al doilea din rând.
→ **circumstanțial de timp:** L-am așteptat trei zile, însă a ajuns după alte trei. La mare am stat două zile, am plecat în a treia.
→ **circumstanțial de mod:** A procedat ca doi dintre prietenii lui. Se comportă ca prima din clasă.
- **Dativ** → **complement indirect:** Doar unuia i-am dat cardul de memorie. M-am adresat primului.
- **Genitiv** → **atribut:** Ideile primului mi-au plăcut mai mult.

⊙ **Numeralul cu valoare pronominală în cazul vocativ nu are funcție sintactică:** *Doi dintre voi, veniți mai aproape! Al treilea din rând, apropie-te!*

⊙ Numeralul cardinal și numeralul ordinal cu valoare *adjectivală* au funcția sintactică de **atribut** și se acordă în **gen, număr** și **caz** cu substantivul pe care îl determină.

Trei zile am lucrat la proiect. În a patra zi l-am predat.

⊙ Numeralul cardinal cu valoare *substantivală* are funcția sintactică de **atribut**. *A luat nota 10.*

EXERSEAZĂ!

4 Notează enunțurile, în caiet, alegând forma pe care o consideri corectă.

- Este ora *douăzeci și unu/douăzeci și una*.
- Am ajuns la ora *doisprezece/douăsprezece*.
- Azi e *douăzeci și unu/douăzeci și una* iunie.
- Concursul este pe *două/doi* martie.
- Cartea costă *douăzeci lei/douăzeci de lei*.
- I-a dat tema de la a *optsprezecea/optisprezecea* pagină.
- Dă-mi, te rog, a *cincea/a cincia* carte din raftul al *zecilea/al zecelea!*
- Lipsește a *cincisprezecea/a cinsprezecea* fată.

5 Scrie doar enunțurile pe care le consideri adevărate.

- Numerele cardinale însoțite de substantive au valoare adjectivală.
- Numerele cardinale și ordinale cu valoare pronominală pot avea funcția sintactică de subiect.
- Numerele *unu, doi* și cele compuse cu acestea își modifică forma în funcție de număr: *doi domnitori, două domnițe, doisprezece ani, douăsprezece minute*.
- *Primul, prima, întâi, întâia, ultimul și ultima* sunt numere ordinale.
- În scrierea cu cifre romane, cratima este opțională: *al IV-lea, a VI a*.

6 Scrie cu cifre romane numerele ordinale: • a doua; • a zecea; • al o sutălea; • al două mii.

7 Notează cazul și funcția sintactică a numeralelor din următoarele enunțuri:

- *El este primul dintre noi la înot.*
- *Carmen va pleca peste nouă zile.*
- *Iar au întârziat doi.*
- *A luat-o pe a treia din coș.*
- *Discuția cu două dintre ele a avut efectul dorit.*
- *Trebuie să iei autobuzul 22.*
- *Doar primului i s-a dat medalia de aur.*
- *Al doilea din rând, potolește-te!*

8 Alcătuieste un enunț *asertiv*, în care numeralul *douăsprezece* să aibă funcția sintactică de *subiect* și un enunț *interogativ*, în care numeralul *zece* să aibă funcția sintactică de *nume predicativ*.

9 Notează, în caiet, doar numerele ordinale din seria: *trei, a treia, treime, a treisprezecea, treizeci*.

10 a) Scrie pentru numerele cardinale

10, 20, 100, 200, 1000, 2000 numerele ordinale corespunzătoare, de genul masculin și feminin.

b) Alcătuieste enunțuri cu toate numerele ordinale formate la punctul a).

11 Se dă începutul: *Se iau două raze de lună, o rază de soare și trei colțuri de stea. Se face un mănunchi ce se agață în primul copac....* Compune o rețetă a *primăverii eterne*, folosind numere cardinale și ordinale. Subliniază câte două din fiecare.

Adverbul

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- *Glasul lui curgea domol și basmul ne fermeca pe toți ca un cântec frumos.* (M. Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*)
- *Carte frumoasă, cinste cui te-a scris / Încet gândită, gingaș cumpănită.* (T. Arghezi, *Ex libris*)
- El s-a gândit aproape întotdeauna la voi.
- Mâine vom ajunge acolo.
- Nu mai văd casa de sus.

a) Identifică părțile de vorbire determinate de cuvintele subliniate în enunțurile de mai sus.

b) Precizează la ce întrebări răspund cuvintele *domol*, *mâine*, *acolo*.

c) Grupează cuvintele subliniate în următoarele categorii: care arată locul, timpul, modul.

d) Alcătuieste enunțuri în care adverbul *încet* să fie la toate gradele de comparație pe care le-ai învățat la adjectiv.

IMPORTANT

Adverbul este partea de vorbire care arată caracteristica unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri.

După **înțeles**, adverbele sunt:

de loc	de timp	de mod
<i> aici, acolo, acasă, aproape, departe, deasupra, sus, jos, împrejur, vizavi etc.</i>	<i> acum, astăzi, odată, ieri, devreme, vara, marți, târziu, azi-dimineață, astă-vară, astă-noapte etc.</i>	<i> așa, abia, aproape, alene, anevoie, astfel, bine, cruciș, chiorăș, bărbătește, degrabă, firește etc.</i>

Când **adverbul** determină un verb, un adjectiv sau un alt adverb, are funcția sintactică de **circumstanțial**.

- **Circumstanțial de loc:** - El locuiește departe.
- **Circumstanțial de timp:** - Mâine va fi soare.
- **Circumstanțial de mod:** - A răspuns foarte bine.

Adverbul are funcția sintactică de **nume predicativ** când stă după verbul copulativ a fi: E bine să citești zilnic.

Când **adverbul** are centru un substantiv, îndeplinește funcția sintactică de **atribut**. - Ziua de ieri nu se mai întoarce.

☉ **Gradele de comparație** sunt:

- Pozitiv: Citește bine.
- Comparativ de egalitate: Învăță la fel de bine/tot atât de bine/tot așa de bine ca ei.
- Comparativ de inegalitate de superioritate: Se simte mai bine decât ieri.
- Comparativ de inegalitate de inferioritate: A învățat mai puțin bine decât mine.
- Superlativ relativ de superioritate: A răspuns cel mai bine dintre toți.
- Superlativ relativ de inferioritate: Învăță cel mai puțin bine fără ajutorul cuiva.
- Superlativ absolut de superioritate: A citit foarte bine poezia în franceză.
- Superlativ absolut de inferioritate: Scrie foarte puțin bine cu acest pix.

☉ Unele adverbe **nu** au grad de comparație: *acasă, vizavi, astăzi, niciodată, așa, abia.*

EXERSEAZĂ!

2 Grupează următoarele adverbe, după felul lor: *jos, aici, poimăine, azi, așa, undeva, cândva, cumva, pretutindeni, nicăieri, voinicește, pieptiș, puțin, odată, oricând, unde, niciodată, destul.*

3 Transcrie enunțurile, alegând forma pe care o consideri corectă.

- Nu are *decât/de cât* o foaie.
- *Decât/de cât* material ai nevoie pentru rochie?
- Ți-am spus să *numai/nu mai* mănânci dulciuri înainte de masă.
- *Numai/nu mai* el a răspuns toată ora.
- A fost *odată/o dată* un împărat mare și puternic.
- Am sunat doar *odată/o dată*.
- Vino acum, *altfel/alt fel* vei întârzia!
- Am comandat *altfel/alt fel* de mâncare.
- *Altădată/altă dată* iernile erau mai aspre și verile mai secetoase.
- Fixăm o *altădată/altă dată* pentru concurs.

4 Alcătuieste câte un enunț, în care cuvântul *rar* să fie adverb, respectiv, adjectiv.

5 a) Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în enunțurile următoare:

- Vara este un anotimp călduros.
- Vara mergem la mare.

b) Notează enunțuri asemănătoare celor de la punctul a), pentru cuvântul *toamna*.

6 Scrie funcția sintactică a adverbelor subliniate în proverbele de mai jos.

- *Cine se lovește cu capul de pragul de sus îl vede și pe cel de jos.*
- *Nu lăsa pe mâine ce poți face azi.*
- *Bine faci, bine găsești.*

7 Construiește enunțuri în care adverbul *repede* să fie la toate gradele de comparație.

8 Precizează, în scris, gradele de comparație ale adverbelor din următoarele enunțuri.

Transcrie adverbele care nu au grad de comparație.

- A mâncat *foarte mult* azi.
- Tu ai fost cel mai puțin aproape de adevăr.
- Cei doi vorbesc la fel de bine engleza.
- A scris mai puțin la test.
- Tu nu locuiești cel mai departe de școală?
- Ne întâlnim mâine.

9 Rescrie corect enunțurile următoare:

- *Suntem fermi convinși că veți câștiga.*
- *Maria a rezolvat cea mai repede exercițiul.*
- *Din cauza vântului, ferestrele largi deschise s-au închis brusc.*
- *Pasta de dinți vă va face dinții strălucitori de albi.*
- *Colegii noștri au răspuns cei mai bine.*

Proiect tematic

Tradiții de primăvară

Lucrați în echipă! Organizați-vă în echipe de câte șase elevi. Citiți etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

Ce veți face? O prezentare PowerPoint sau un colaj cu tradițiile de primăvară din zona în care locuiți.

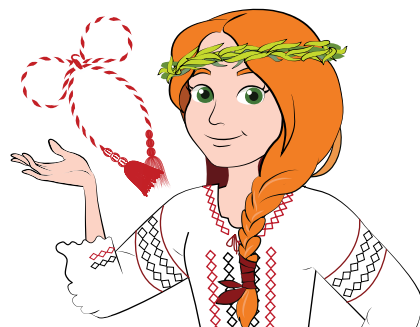
De ce veți face? Pentru a descoperi obiceiurile de primăvară și a le cunoaște semnificația.

Cum veți face? Fiecare echipă va fi alcătuită din: trei cercetători, un scriitor și doi graficieni. Vă veți împărți sarcinile, în funcție de domeniul care vă atrage cel mai mult.

✓ **CERCETĂTORII** se vor documenta – utilizând diferite surse: cărți despre folclor, materiale de pe internet, mărturiile ale cunoscuților – și vor aduce informații despre tradiții de primăvară, cât mai diverse, ale românilor de pretutindeni.

✓ **SCRITORUL** va selecta datele cele mai importante și le va redacta într-o manieră cât mai atractivă, în cadrul colajului sau în prezentarea PowerPoint.

✓ **GRAFICIENII** vor adăuga imagini reprezentative pentru fiecare obicei în parte. Pentru realizarea proiectului tematic, aveți în vedere materialul următor:

Tradițiile reprezintă un ansamblu de concepții, de obiceiuri, de datini și de credințe care se statornicesc în cadrul unor grupuri sociale sau naționale și care se transmit (prin viu grai) din generație în generație, constituind pentru fiecare grup social trăsătura lui specifică.

FLORIILE

Având rădăcini în vechea lume romană, sărbătoarea era închinată zeiței Flora, protectoarea vegetației ce începe să renască primăvara.

Sărbătoarea creștină din duminica ce precedă Paștele a căpătat denumirea de Florii și prăznuiește Intrarea Domnului în Ierusalim. [...]

Ramurile verzi de salcie (substitutedele românești ale ramurilor de finic cu care a fost întâmpinat Mântuitorul în Ierusalim) simbolizează fertilitatea vegetațională de primăvară. Acestea sunt duse la biserică în dimineața zilei de Florii, sunt sfințite, după care sunt puse în casă, la icoane, uși, ferestre sau sunt păstrate pentru a trata bolile de-a lungul anului, oamenii se încing la mijloc cu ele și uneori sunt folosite la vrăji și descântece.

În unele zone din țară, mărtișorul făcut cadou la 1 Martie se agață într-un pom înflorit pentru ca recolta de fructe din acel an să fie păzită de dăunători și boli specifice pomilor fructiferi.

(Otilia Pop Miculi, *Obiceiurile de primăvară în peisajul ruralului tradițional*)

✓ Prezentați proiectul în fața clasei, folosind tonul, intonația și pronunția adecvate.

✓ Alegeți, împreună cu ceilalți colegi, cel puțin două obiceiuri pe care le veți respecta primăvara aceasta.

Cum veți ști dacă ai reușit?

Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.

AUTOEVALUARE

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Prezentarea/Colajul include tradiții de primăvară, din diverse zone ale țării.			
Textele sunt scrise îngrijit.			
Datele prezentate sunt corecte.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			
Prezentarea/Colajul conține imagini ilustrative.			
Pentru prezentarea proiectului s-au folosit tonul, intonația și pronunția adecvate.			

RECAPITULARE

Citește textul următor, apoi răspunde la fiecare dintre cerințe.

Sfârșitul iernii

de Vasile Alecsandri

S-a dus zăpada albă de pe întinsul țării,
S-au dus zilele Babei și nopțile vegherii.
Câmpia scoate aburi; pe umedul pământ
Se-ntind cărări uscate de-al primăverii vânt.

Lumina e mai caldă și-n inimă pătrunde;
Prin râpi adânci zăpada de soare se ascunde.
Pâraiele umflate curg iute șopotind,
Și mugurii pe creangă se văd îmbobocind.

O, Doamne! iată-un flutur ce prin văzduh se pierde!
În câmpul veșted, iată un fir de iarbă verde
Pe care-ncet se urcă un galben gândăcel,
Și sub a lui povară îl pleacă-ncetinel.

Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gândăcel, un flutur, un clopoțel în floare,
După o iarnă lungă ș-un dor nemărginit,
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!

- 1 Indică răspunsul corect, valorificând informațiile din text.

Poezia descrie

- a) o zi însorită de iarnă.
 - b) câmpia în miezul unei zile de primăvară.
 - c) natura în primele momente ale manifestării primăverii.
- 2 În versul *Pâraiele umflate curg iute șopotind* se disting: a) epitetul și comparația; b) doar epitete; c) epitetul și personificarea.
- 3 Recitește strofa a doua, apoi alcătuiește un enunț în care să enumeri primele semne ale primăverii, surprinse în această strofă.
- 4 Asociază versurile din coloana **A** cu trăirile privitorului, notate în coloana **B**.

A.

Și mugurii pe creangă se văd îmbobocind
O, Doamne! iată-un flutur ce prin văzduh se pierde!
În câmpul veșted, iată un fir de iarbă verde

B.

melancolie
încântare
optimism
fericire

- 5 Identifică, în text, o personificare și o enumerație.

- 6 Explică, în 10-15 cuvinte, rolul epitetului din ultimul vers al poeziei.
- 7 Precizează, oral, tipul și numărul de strofe din poezie.
- 8 Scrie, într-un enunț, tipul de rimă din poezie și măsura versurilor.
- 9 Transcrie enunțul cu varianta corespunzătoare: *Prin succesiunea silabelor accentuate și neaccentuate se sugerează ritmul (lent/vioi), asociat (melancoliei/optimismului).*
- 10 Completează un tabel asemănător celui de mai jos cu exemple pentru fiecare dintre tipurile de imagini artistice regăsite în poezie:

Imagini adresate vizualului	Imagini cromatice	Imagini adresate auditivului	Imagini adresate tactilului
	„zăpada albă”,		

- 11 **Lucrați în perechi!** Citiți poezia *Sfârșitul iernii* de Vasile Alecsandri și stabiliți dicția cea mai potrivită pentru redarea emoțiilor transmise de poet. Exersați și prezentați, în fața clasei, varianta voastră de recitare.
- 12 **Lucrați în perechi!** Alcătuiți un dialog, de 4-6 replici, în care să vă exprimați adecvat emoțiile cauzate de venirea primăverii.
- 13 Realizează o descriere literară sau nonliterară, în care să prezinți fenomenul înmuguririi copacilor, primăvara, într-un text de minimum 80 de cuvinte.
- 14 Precizează cazul și funcția sintactică a pronumelor personale din versul: *Și sub a lui povară îl pleacă-ncetinel.*
- 15 Selectează din text un pronume reflexiv în cazul acuzativ.
- 16 Identifică gradul de comparație, cazul și funcția sintactică a adjectivului din versul: *Lumina e mai caldă și-n inimă pătrunde.*
- 17 Scrie valoarea morfologică a cuvântului subliniat în versul: *Pâraiele umflate curg iute șopotind.*
- 18 Formulează un enunț, în care cuvântul subliniat la exercițiul anterior să aibă altă valoare morfologică, pe care o vei preciza.
- 19 Alcătuiște enunțuri cu ortogramele *sau/s-au, sa/s-a*.
- 20 Scrie, în caiet, varianta pe care o consideri corectă.
- Adjectivul *albă* din primul vers este în cazul: a) acuzativ; b) nominativ; c) dativ.
 - Adjectivul din structura *pe umedul pământ* este:
 - a) articulat cu articol hotărât;
 - b) articulat cu articol nehotărât;
 - c) nearticulat, deoarece articolul aparține substantivului.
- 21 Completează, în caiet, enunțurile cu răspunsurile pe care le consideri corecte.
În versurile *În câmpul veșted, iată un fir de iarbă verde / Pe care-ncet se urcă un galben gândăcel,*
- a) Adjectivul *veșted* este în cazul și are funcția sintactică de
 - b) Adjectivul *galben* este în cazul și are funcția sintactică de
 - c) Adverbul de *încet* este la gradul de comparație
- 22 Scrie, în caiet, enunțurile pe care le consideri adevărate.
- a) Cuvântul subliniat din structura *ce prin văzduh se pierde* este pronume reflexiv.
 - b) Adjectivul din structura *ș-un dor nemărginit* nu are grad de comparație.
 - c) Adjectivul din structura *Aprind un soare dulce* este în cazul acuzativ și are funcția sintactică de nume predicativ.
 - d) Cuvântul *sub* este adverb de mod.

- 23 Transformă enunțurile pe care le-ai considerat false la exercițiul anterior, astfel încât să devină adevărate. Verifică răspunsurile date de colegul de bancă, schimbând caietele între voi.
- 24 Construiește enunțuri conform cerințelor:
- Cuvântul *mă* să fie pronume personal și pronume reflexiv;
 - Cuvântul *o* să fie pronume personal și articol nehotărât;
 - Cuvântul *cea* să intre în componența unui adverb la gradul superlativ relativ de superioritate;
 - Cuvântul *cel* să facă legătura dintre un adjectiv în dativ și substantivul pe care îl determină;
 - Cuvintele *iarna* și *dimineața* să fie, pe rând, substantive și adverbe;
 - Cuvântul *lin* să fie, pe rând, adjectiv și adverb;
 - Adverbul *ieri* să aibă, pe rând, funcția sintactică de atribut și circumstanțial de timp.
- 25 Completează, în caiet, într-un tabel asemănător celui de mai jos cu **x** și **✓**, pentru a evidenția asemănările și deosebirile dintre părțile de vorbire studiate.

Parte de vorbire/categorie gramaticală	pronume	adjectiv	adverb	numeral	articol demonstrativ
Persoană					
Număr					
Gen					
Caz					
Valoare (substantivală, pronominală, adjectivală)					
Grad de comparație	x	✓	✓	x	x

OBSERV!

- Apreciază, la sfârșitul unității de învățare, propriul comportament.

Comportamentul/Atitudinea	Întotdeauna	Frecvent	Uneori	Niciodată
Mi-am pregătit materialele necesare.				
Am ascultat atent explicațiile profesorului.				
Pe parcursul orelor, am adresat întrebări de clarificare.				
Răspunsurile mele au fost adecvate cerințelor.				
Am rezolvat sarcinile de lucru individuale, în mod independent.				
Mi-am efectuat temele corect și complet.				
Mi-am exprimat, argumentat, opinia.				
M-am implicat activ în activitățile de grup.				

EVALUARE

- **Timp de lucru: 50 de minute**
- **Vei primi 10 puncte din oficiu.**

• **Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată:**

Cu sacu-i plin de banalități s-a prezentat
și anul ăsta zâna primăvară,
cu toate-acestea noi ne-am bucurat
de parc-ar fi venit întâia oară.

Contrazicându-mă cu mine însumi și-n sfârșit,
riscând să-mi stric pantofii prin noroi,
m-am dus să văd ce flori au răsărit
în parcul vast și gol de lângă noi.

De mult nu mă-ncercase așa dor
de viață și călcam nerăbdătoare;
simțeam cum se-nfioară sub picior
pământul umed, fecundat de soare.

Copacii goi mi s-au părut încântători –
parc-aș fi vrut să-i strâng în brațe să-i sărut
(trecusem pân-atunci de-atâtea ori
pe lângă ei și nici nu i-am văzut).

Iar ceru-albastru, vag, nedefinit
(ca rochiile care ies de la spălat),
cu capul dat pe spate l-am privit
și l-am găsit de-a dreptul minunat.

Pe urmă-am dat de toporași lâng-un stejar
erau așa de-albaștri, delicați –
ca niște firmituri lăsate-n dar
de primăvară, printre pomi-ntunecați.

M-am aplecat cu inima bătând,
dar când era să-i rup, nici eu nu știu
de ce și cum, dar mi-a venit în gând
că pentru ei paharu-i un sicriu.

Și m-am întors spre casă mai agale,
c-o oboseală fericită-n pași,
iar dacă mâinile-mi erau la fel de goale,
în schimb aveam în suflet toporași.

(Magda Isanos, *Toporași*)

A. (25 de puncte)

- 1 Alcătuieste un enunț în care să precizezi trei detalii ale primăverii, surprinse în această poezie. **2p.x3=6 p.**
- 2 Transcrie, din poezie, o personificare și o comparație. **3p.x2=6p.**
- 3 Explică, în 10-15 cuvinte, rolul epitetului din structura *printre pomi-ntunecați*. **7p.**
- 4 Notează litera corespunzătoare răspunsului corect.

Poezia conține catrene

- a) cu rimă împerecheată.
- b) fără rimă.
- c) cu rimă încrucișată.
- d) cu rimă îmbrățișată. **6p.**

B. (30 de puncte)

- 5 Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în versul:
Cu sacu-î plin de banalități s-a prezentat. **2p.x5=10p.**
- 6 Selectează, din ultima strofă, un pronume personal și un pronume reflexiv. **2p.x2=4p.**
- 7 Alcătuieste câte un enunț, în care cuvântul *ne* să fie, pe rând, pronume personal și pronume reflexiv. **2p.x2=4p.**
- 8 Completează enunțurile, astfel încât răspunsurile să fie corecte:
 - a) Adjectivul *așa de-albaștri* este la gradul de comparație
 - b) Adverbul *mai agale* este la gradul de comparație și are funcția sintactică de
 - c) Adjectivul *la fel de goale* este la gradul de comparație și are funcția sintactică de **2p.x5=10p.**
- 9 Formulează un enunț în care cuvântul *primăvara* să fie adverb de timp. **2p.**

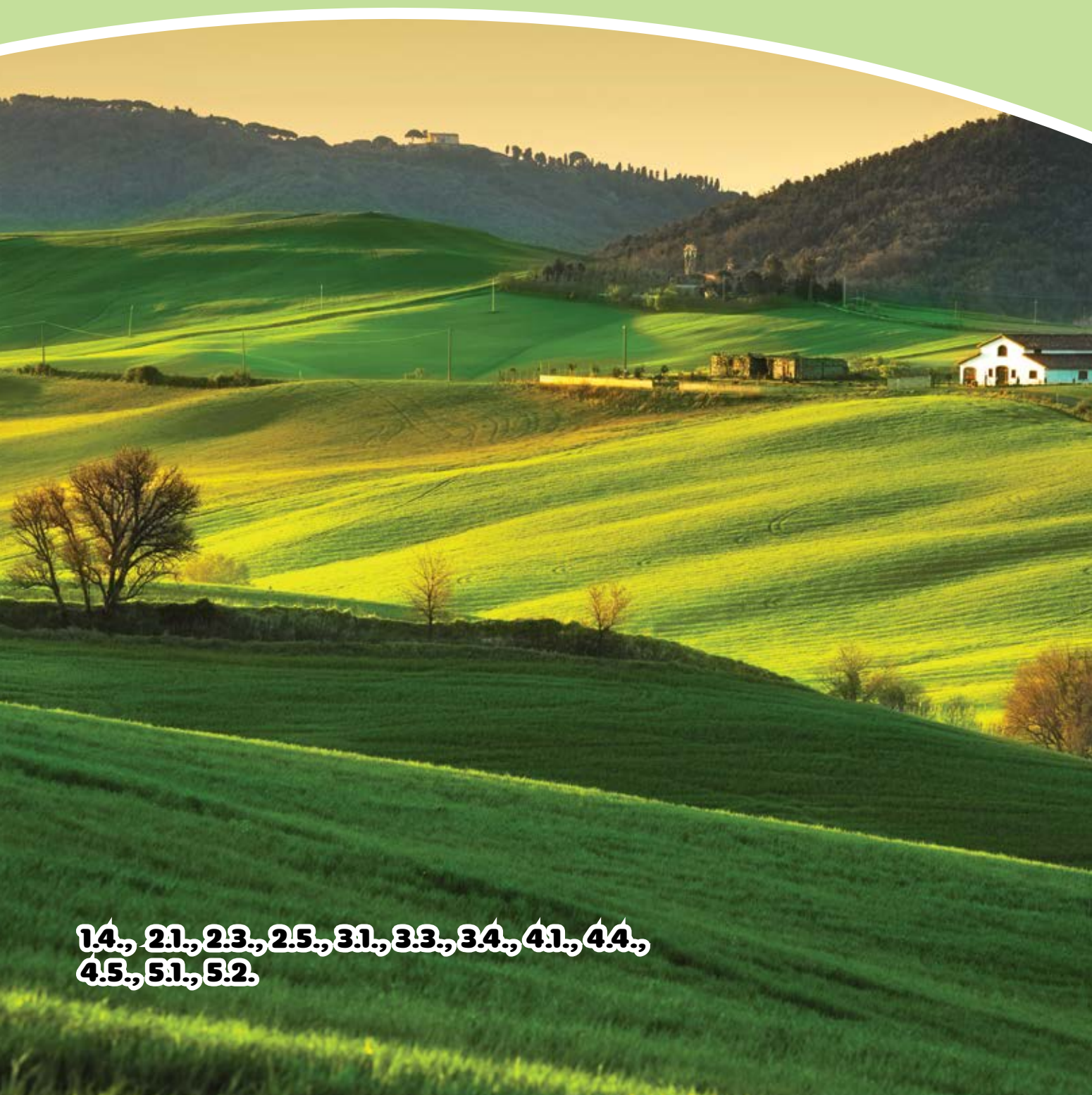
C. (25 de puncte)

- 10 Realizează o descriere literară sau nonliterară, într-un text de minimum 80 de cuvinte, în care să prezinți fenomenul înfloririi naturii în anotimpul de primăvară.

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: unitatea compoziției - 2 puncte; corectitudinea exprimării - 2 puncte; punctuația - 2 puncte; ortografia - 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea - 2 puncte.

ROMÂNIA PITOREASCĂ

7

1.4., 2.1., 2.3., 2.5., 3.1., 3.3., 3.4., 4.1., 4.4.,
4.5., 5.1., 5.2.

TEXTUL DESCRIPTIV LITERAR ÎN PROZĂ

DESCOPERĂ ORIZONTUL TEXTULUI!

- 1 Ce zonă din țară ți-ar plăcea să vizitezi în vacanța de vară? Spune-le colegilor prin ce te atrage respectivul loc.
- 2 Observă cele două imagini ale Dunării surprinse în momente diferite ale zilei. Care îți place mai mult? Justifică răspunsul tău.

- 3 Textul pe care îl vei citi se referă la Ostrovul Mare, una dintre insulele de pe Dunăre, o zonă protejată, unde se află vestigiile unor așezări din epoca preistorică și din perioada daco-romană. Scrie trei adjective care să exprime caracteristici ale unui astfel de loc în care se păstrează urmele trecutului îndepărtat.

EXPLOREAZĂ LUMEA TEXTULUI!

Citește cu atenție textul:

Ostrovul Mare. Ruini

după Alexandru Vlahuță

E noapte — o noapte caldă, adâncă, liniștită. Nu se mai aude decât respirarea puternică a mașinei și fâșâitul somnoros al apei. Luminile întârziate ale satelor clipeșc, ca niște licurici, printre crengile copacilor. Trecem pe lângă Ostrovul Mare¹. În bătaia lunii, turla bisericii, satul, viile, pădurea, toate au înfățișarea fantastică a lucrurilor văzute-n vis.

Or fi știind oare pacinicii locuitori de pe acest ostrov din ce vremi de vitejie au rămas zidurile năruite, valurile² de pământ și cele patru metereze³ din preajma satului? Or fi bănuind ei vrodată că, de pe monedele pe cari le găsesc, când își sapă via sau ogorul⁴, îi privește chipul unui împărat roman și că, sub vechile ruini, pe cari-și întind năvoadele la soare, dorm atâtea scumpe amintiri din istoria neamului lor?

¹ **ostrov**, *ostroave*, s. n.-1. insulă mai mare. 2. insulă fluvială formată în urma unui proces de acumulare; *Ostrovul Mare* – localitate aflată pe o insulă de pe Dunăre.

² **val**, *valuri*, s. n.-(în text) meterez de pământ care servea în Antichitate ca fortificație militară.

³ **meterez**, *metereze*, s.n.-1. întăritură sau parte dintr-o întăritură militară din trecut; val.2 (Înv.) parapet (la partea superioară a zidurilor și turnurilor de apărare ale unei cetăți).

⁴ **ogor**, *ogoare*, s.n.-bucată de pământ cultivată sau cultivabilă; câmp semănat cu același fel de plante (de obicei cereale); lan.

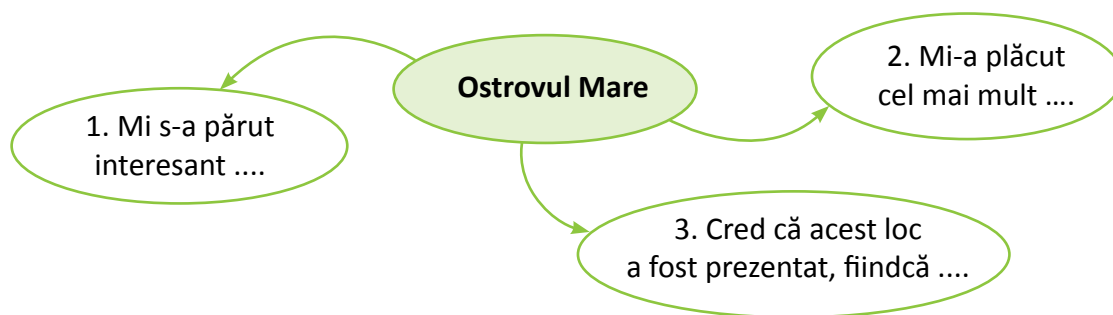
De la Severin până dincolo de Galați, mai toate satele și orașele noastre de pe malul Dunării sunt ridicate pe ruini de acestea sfinte — ziduri surpate și mormane de moloz — rămase de pe urma întinsei și glorioasei împărății, ai cărei legionari⁵ au vânzolit limanurile mărilor și ascunzătorile munților, zguduind pământul sub tropotul cailor lor. Țăranii dunăreni — plugari, pescari, împletitori de rogojini⁶ — își întăresc temeliiile caselor cu cărămizi scoase din vechile ziduri romane, admirabilă simbolizare a închegării regatului român de azi, pe urmele și din vlăstarele celei mai frumoase și mai înfloritoare provincii romane, de acum două mii de ani aproape.

Alexandru Vlahuță (1858-1919) a fost poet, prozator și publicist. A scris nuvele și amintiri („Din goana vieții”, „Icoane șterse”, „Din durerile lumii” etc.) și a publicat volume de poezii („Poezii vechi și nouă”, „La gura sobei”, „Dreptate” etc.). Cea mai cunoscută lucrare a sa este „România pitorească” (1901), un volum cu descrieri în proză, care ilustrează peisaje ale spațiului românesc.

- 4 Completează o schemă asemănătoare celei de mai jos cu primele tale impresii tale de lectură.

- 5 Scrie forma actuală a următorilor termeni din text: *mașinei, lunei, pacinicii, vrodată, cari, ruini.*
- 6 Precizează, oral, sensul din text al cuvintelor polisemantice *bătaia* și *neam*, apoi scrie enunțuri cu alte două sensuri ale fiecăruia.
- 7 a) Asociază fiecărui termen din prima serie câte un sinonim din a doua serie, potrivit în textul citit.
 I. *năruit* *vânzolit* *liman* *admirabil* *închegare* *vlăstar*
 II. țărnam rămășiță zbuțiat surpat minunat formare răscolit urmaș
- b) Transcrie cuvintele din seria a doua, care nu s-au potrivit termenilor dați, apoi scrie câte un enunț adecvat cu acestea.
- 8 Recitește textul, delimitează fragmentele și scrie cuvântul-cheie al fiecărui fragment.
- 9 **Lucrați în pereche!** Elementul central prezentat este ostrovul. Imaginea acestuia este construită în legătură cu trecutul și cu viața oamenilor în aceste locuri. Completați o schemă, după modelul alăturat, cu elementele care alcătuiesc imaginea ostrovului.
- 10 Scrie, într-un enunț, ideea centrală a textului.
- 11 Transcrie enunțul care indică momentul când este observat Ostrovul Mare. Ce anotimp este sugerat?

⁵ **legionar**, *legionari*, s. m.-(în text) soldat care făcea parte dintr-o mare unitate militară romană.

⁶ **rogojină**, *rogojini* s. f.-împletură de tulpini sau de frunze de rogoz ori de papură, utilizată pentru protecția unor elemente de construcție, a unor instalații etc. sau pentru așternut pe jos (în unele locuințe), pentru decorațiuni interioare.

12 Identifică, în text, procedeele artistice indicate în tabelul alăturat, completând corespunzător spațiile punctate într-un tabel asemănător.

13 Citește cu atenție enunțurile, apoi transcrie-le, alegând varianta potrivită, pe baza exemplelor din textul citit.

- Textul ilustrează o imagine de *ansamblu/parțială* a ostrovului.
- În liniștea nopții peisajul pare *lipsit de mișcare/în plină mișcare*.
- Peisajul este surprins *în diferite momente/intr-un singur moment al zilei*.

14 Stabilește, pe baza informațiilor din text, dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false. Justifică oral răspunsul.

- a) Textul oferă detalii ale unui spațiu interior. **A / F**
- b) Vechile ziduri romane sunt elemente componente ale peisajului descris. **A / F**
- c) Textul *Ostrovul Mare. Ruini* ilustrează caracteristici ale peisajului de la malurile Dunării. **A / F**
- d) Observând ruinele, privitorul rememorează istoria românilor din diferite epoci. **A / F**
- e) Priveștiștea ostrovului este un prilej al autorului să își exprime admirația pentru natura plină de farmec. **A / F**

Procedeul artistic	Exemplul	Caracteristica peisajului sugerată
Epitet
Comparație
Enumerație
Personificare

IMPORTANT

☉ **Un text descriptiv literar** poate fi scris în versuri (ex.: *Primăvară în glumă*, Otilia Cazimir) sau în proză (ex.: *România pitorească*, Alexandru Vlahuță).

☉ Textul literar care ilustrează aspecte din natură (peisaje), din interior sau din viața obișnuită, ca în pictură, într-o imagine de ansamblu, este o descriere de tip **tablou**.

☉ **Tabloul** poate fi:

- a) *dinamic* → prezentat în plină mișcare;
- b) *static* → absența mișcării.

☉ Asemenea textului în versuri, **textul descriptiv în proză** oferă detalii asupra obiectului descris și exprimă sentimente, emoții ale privitorului (ale celui care prezintă obiectul). Într-un astfel de text, elementele asamblate armonios alcătuiesc o imagine unitară care poate fi prezentată:

- de la depărtare spre apropiere sau invers;
- de la ansamblu la amănunt sau invers;
- de la general la particular sau invers.

15 Alege varianta pe care o consideri potrivită și justifică, oral, opțiunea.

- Primul paragraf al textului conturează imaginea ostrovului ca: **a.** loc izolat de restul lumii; **b.** spațiu unic prin farmecul lunii; **c.** loc încântător, de poveste, în atmosfera calmă a nopții.
- Enunțurile interogative, din al doilea paragraf, sugerează: **a.** surpriza creată privitorului de zidurile vechi ale așezărilor romane; **b.** nesiguranța privitorului că oamenii locurilor își dau seama de frumusețea și valoarea ținutului lor; **c.** uimirea în fața unui peisaj al cărui farmec este dat și de valoarea lui istorică.
- Titlul textului: **a.** indică obiectul descris; **b.** anticipează legătura locurilor descrise cu istoria neamului; **c.** exprimă emoțiile privitorului față de peisajul descris.

16 Justifică, în cel puțin 30 de cuvinte, afirmația autorului că *Ostrovul Mare* are *scumpe amintiri din istoria neamului*.

17 **Lucrați în pereche!**

- a) Textul citit este inclus de Alexandru Vlahuță în volumul cu titlul *România pitorească*. Selectați din DEX sensul cuvântului *pitoresc*, apoi discutați de ce *Ostrovul Mare* este, așa cum îl prezintă autorul, un loc pitoresc.
- b) Sintetizați ideile voastre și completați, în scris, enunțul *Ostrovul Mare este un loc pitoresc, deoarece*

EXERSEAZĂ!

18 Citește cu atenție fragmentul de mai jos.

Harry nu și-ar fi putut imagina niciodată un loc mai frumos! Sala era luminată de mii și mii de lumânări care pluteau în aer, deasupra celor patru mese lungi, la care ședea toți ceilalți elevi de la Hogwarts. Pe masă se aflau farfurii și pahare de aur sclipitoare. La un capăt al sălii se afla o altă masă, mult mai lungă, la care stăteau profesorii. Șirul se opri. McGonagall îi condusesese în așa fel, încât acum stăteau în fața elevilor din anii mai mari, iar în spate se aflau profesorii. Zeci de chipuri îi priveau, ca niște felinare tremurătoare, în lumina lumânărilor. Împrăștiate ici și colo, printre elevi, fantomele sclipeau ca argintul. Ca să nu mai vadă privirile acelea ațintite asupra lui, Harry își ridică ochii spre un tavan îmbrăcat în catifea neagră, cu o puzderie de stele brodate. O auzi pe Hermione șoptind lângă el:

— Nu e bine să arate ca cerul de afară, e de rău augur, așa am citit în *Hogwarts. Scurtă istorie*.

Îți venea foarte greu să crezi că există un tavan și că acea sală nu se deschidea direct spre văzduh.

(J.K. Rowling, *Harry Potter și Piatra Filozofală*)

19 În fragmentul dat, este descris

a. un personaj.	c. un spațiu interior.
b. un colț de natură.	d. un fenomen.

20 Formulează câte un enunț în care să precizezi următoarele aspecte din textul dat:

- o caracteristică neobișnuită a sălii;
- un detaliu al tavanului;
- o impresie a lui Harry despre acest loc;
- părerea lui Hermione despre tavanul sălii.

21 Transcrie, din text, o comparație și precizează, într-un enunț, rolul acesteia în text.

22 Explică, în 15-30 de cuvinte, semnificația ultimului enunț al fragmentului.

23 Motivează, într-un enunț, dacă fragmentul redă un tablou static sau unul dinamic.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT

24 Scrie o listă de 6-8 adjective care pot caracteriza, din punctul tău de vedere, un loc pitoresc. Integrează aceste adjective într-un text de 10-15 rânduri, în care să descrii locul respectiv.

25 Citește, din *România pitorească*, alte două texte care descriu locuri apropiate zonei/regiunii unde locuiești. Pe baza acestor lecturi scrie un text, de 10-15 rânduri, care ar putea fi inclus într-un ghid turistic despre locurile respective.

26 Ilustrează, într-o lucrare plastică, inspirată de textul lui Alexandru Vlahuță, imaginea Ostrovului Mare într-o noapte senină de vară. Adaugă un titlu expresiv și prezintă lucrarea în fața colegilor tăi, justificând culorile alese, elementele tabloului, legătura dintre imagine și titlu.

Citește și...

- ✓ *Țara de dincolo de negură* de Mihail Sadoveanu
- ✓ *Un ciob de primăvară* de Tudor Arghezi
- ✓ *Florile toamnei; Porumbeii; Chiparoșii în vol. Calitatea de martor*, de Ana Blandiana

Textul nonliterar descriptiv

DESCOPERĂ!

Textul lui Alexandru Vlahuță, de la lecția anterioară, transpune aspecte ale realității, într-o manieră subiectivă. Îți dorești să observi în ce măsură textul fragmentar amintit oglindește realitatea.

- Caută imagini care înfățișează zona geografică descrisă de Alexandru Vlahuță. Identifică detalii comune textului și imaginilor asupra cărora te-ai oprit.
- Citește textul de mai jos și răspunde în scris cerințelor.

Rezervația naturală Ostrovul Mare se află în județul Teleorman, în apropierea și sub administrația comunei Islaz. Este o arie protejată, de tip floristic și faunistic, inclusă în cea de-a patra categorie a Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii.

Ostrovul Mare se află pe Dunăre și a fost declarat rezervație naturală, cu scopul de a proteja câteva specii de plante și de păsări extrem de importante. Decizia de a înființa aici o rezervație naturală a fost luată în anul 2007, atunci când s-a înființat și rezervația de la Ostrovul Calnovat. De fapt, cele două ostroave alcătuiesc un corp comun, diferența dintre ele fiind vizibilă doar când debitul apei se mărește considerabil.

Rezervația naturală Ostrovul Mare se întinde pe 140 de hectare și se află sub îngrijirea unei asociații, și anume Asociația Echilibru. În această rezervație, se găsește o importantă populație de cormoran pitic (denumirea latinească este *Phalacrocorax pygmeus*), care trebuie protejată pentru a nu deveni o specie pe cale de dispariție. Această specie este inclusă în Convenția de la Berna, care datează din anul 1979 și care privește conservarea habitatelor naturale și a vieții sălbatice din Europa.

Un alt motiv pentru care există Rezervația naturală Ostrovul Mare este prezența plopului alb și a plopului negru, care adăpostesc cuiburile cormoranilor pitici. Pădurea de plop negru (sau *Populus nigra*) este aproape virgină, iar exemplarele prezintă o dezvoltare interesantă, copacii ajungând chiar și la 30 de metri înălțime. Plopul negru reprezintă aproximativ 75% din pădurea din rezervație, iar, din loc în loc, se pot vedea și liane.

(<https://destepti.ro/rezervatia-naturala-ostrovul-mare-teleorman>)

- 1 Caută în dicționar sensul cuvintelor *ostrov*, *debit*, *cormoran* și *liană*, apoi formulează câte un enunț în care să le utilizezi.
- 2 Transcrie, din text, patru grupuri nominale care pot fi incluse în câmpul lexical al naturii.
- 3 Identifică, în ultimul paragraf al textului, două structuri care oferă date exacte (cifre), referitoare la cadrul natural descris.
- 4 Notează scopul pentru care Ostrovul Mare a fost declarat rezervație naturală.

AMINTEȘTE-ȚI!

- **Descrierea nonliterară** oferă informații precise despre particularitățile unor cadre naturale, obiecte sau ființe din realitate. Acestea nu depind de cel care le privește.
- Într-o descriere nonliterară, prezentarea este neutră, obiectivă, riguroasă, se adresează rațiunii și nu sensibilității umane.
- Într-o **descriere științifică**, termenii de specialitate pot face uneori dificilă înțelegerea textului. Organizarea detaliilor respectă rigorile științei.

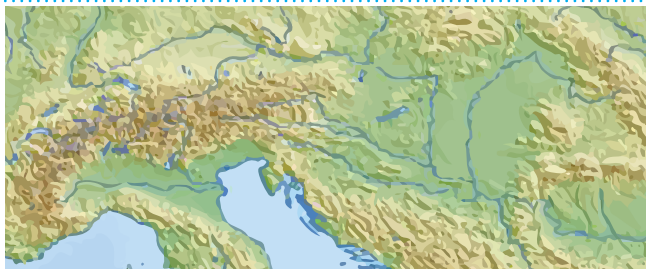
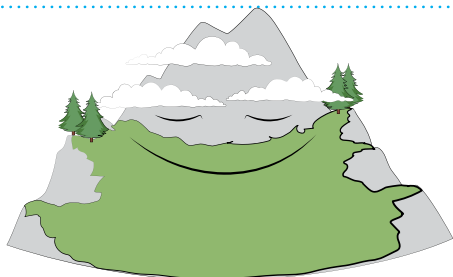
EXERSEAZĂ!

- 5 Rescrie minimum două structuri pe care nu le-ai fi înțeles, dacă nu ar fi fost anterior explicate. Utilizează-le în câte un enunț, care să le evidențieze sensul.
- 6 Numește detaliile care compun cadrul natural descris, apoi notează-le într-o *hartă imaginară* a Ostrovului Mare.
- 7 Alege variantele de răspuns pe care le consideri corecte:
- Termenii folosiți într-o descriere nonliterară
 - a) sunt folosiți cu sens propriu; b) au sens figurat; c) aparțin unui domeniu științific.
 - Părțile de vorbire care predomină sunt
 - a) verbul; b) adverbul; c) substantivul; d) adjectivul.
 - Adjectivele folosite desemnează
 - a) trăsături; b) acțiuni; c) însușiri; d) circumstanțe.
 - Verbele sunt folosite, de obicei, la
 - a) modul indicativ; b) timpul prezent; c) timpul perfect compus; d) timpul imperfect.
 - Dintr-o descriere nonliterară lipsesc
 - a) obiectivitatea; b) expresivitatea; c) subiectivitatea.
- 8 Transcrie pe caiet afirmațiile corect formulate de la exercițiul 7, cu mențiunea **IMPORTANT**.
- 9 Completează, oral, enunțurile următoare cu informații din text:
- Plopul negru este cunoscut sub denumirea științifică
 - Convenția de la Berna a avut loc în anul
 - Obiectul descrierii de mai sus îl constituie
- 10 **Lucați în pereche!**
- a) Redactați câte un text, de 50-80 de cuvinte, în care să descrieți un animal despre care ați studiat la ora de biologie. Veți începe textul, apoi veți lăsa spații libere în care să fie notate informațiile fixe (date, cifre, denumiri științifice etc.).
- b) Schimbați caietele între voi și completați spațiile libere, cu altă culoare.
- c) Verificați corectitudinea informațiilor, urmărind notițele din caiet.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

11 Portofoliu

- 11 a) Folosește ca sursă de inspirație manualul de geografie și realizează, în 50-80 de cuvinte, descrierea științifică a unei forme de relief sau a unei zone geografice.
- b) Privește, prin *ochi de poet*, imaginea de la punctul anterior și descrie tabloul de natură, într-o compunere de 100-150 de cuvinte, în care vei folosi cel puțin o comparație, două epitete și o personificare pe care le vei sublinia.

Reprezentări mentale, integrarea informațiilor în propriul univers cognitiv și afectiv

EXERSEAZĂ!

1 Lucrați în echipă!

- Recitați, cu atenție, textul propus la pagina 186, apoi realizați împreună o lectură în culori, corespunzătoare următoarelor acțiuni: **verde** - **descrie**; **roșu** - **compară**; **albastru** - **asociază**; **negru** - **analizează**, detaliate mai jos.
- Alegeți-vă fiecare câte o culoare și, vreme de 5 minute, notați pe foi A4, rezolvarea cerinței regăsite în dreptul culorii alese.
- Schimbați foile între membrii echipei și completați în creion, dacă este cazul, răspunsul inițial al colegului.
- Prezentați colegilor materialele realizate.
- Împărțiți tabla în patru cadrane și afișați răspunsurile, grupând culorile.

- DESCRIE**, în trei-cinci rânduri, așezarea geografică a Rezervației naturale Ostrovul Mare.
- COMPARĂ** această rezervație cu Rezervația Calnovat, prin identificarea unei asemănări și a unei deosebiri între cele două rezervații.
- ASOCIAZĂ** trei-patru date (cifre exacte) întâlnite în text cu ideea de care acestea sunt legate.
- ANALIZEAZĂ**, în două-trei enunțuri, informațiile referitoare la flora și fauna întâlnite în rezervație. Notează detalii ale prezenței acestora.

- Folosește o hartă pentru a localiza poziția geografică a Rezervației naturale Ostrovul Mare, marcând atât localitatea unde te afli, cât și obiectivul turistic indicat.
- Imaginează-ți că ești turist și că parcurgi, cu un mijloc de transport, distanța de acasă până la rezervația amintită. Rescrie localitățile întâlnite în traseul pe care îl ai de parcurs! Folosește, în acest sens, resursele pe care le ai la îndemână: harta, Internet, GPS etc.
 - Numește și explică, în două-trei enunțuri, sentimentele de pe durata călătoriei imaginare până la destinație.

DOVEDEȘTE-TI CREATIVITATEA!

- Redactează un text de 80-120 de cuvinte, în care să argumentezi încadrarea fragmentului citat în categoria textelor nonliterare.

EXPERIMENTEAZĂ DINCOLO DE TEXT!

- Amintește-ți un peisaj care te-a impresionat în drumețiile tale și notează trei elemente care ți-au reținut atenția.
 - Redactează, în 100-150 de cuvinte, o compunere în care să descrii acel tablou. Folosește două structuri extrase din textul citat, pe care să le introduci în imagini artistice diferite. Subliniază-le, transcrie-le sub compunere și numește-le!

Predicatul verbal

AMINTEȘTE-ȚI!

1 Citește, cu atenție, fragmentul din textul *Ostrovul Mare*. Ruini de Al. Vlahuță pentru a răspunde, în scris, cerințelor:

a) Transformă enunțurile următoare în propoziții simple:

E noapte — o noapte caldă, adâncă, liniștită. Nu se mai aude decât respirarea puternică a mașinei și fâșâitul somnoros al apei.

b) Subliniază verbele predicative din fiecare enunț.

IMPORTANT

Predicatul verbal este partea principală de propoziție care arată ce face subiectul. Predicatul verbal se exprimă printr-un verb predicativ aflat la una dintre formele personale:

- ☉ modul indicativ: *Luna a răsărit.*
- ☉ modul imperativ: *Privește!*
- ☉ modul conjunctiv: *Să începem!*
- ☉ modul condițional-optativ: *Ar lua note mai mari dacă ar învăța mai mult.*

EXERSEAZĂ!

2 Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile:

- În proverbul *Nu numărați puii înainte de a ieși din ou.*, există un predicat verbal.
- Predicatul din proverbul *Așchia nu sare departe de trunchi.*, este exprimat prin verb la modul imperativ.
- Verbele cu funcția sintactică de predicat verbal din proverbul următor *Nu te grăbi dacă vrei să descoperi relele.*, se află, în ordine, la modurile imperativ, indicativ, conjunctiv.
- Proverbul *Muncește azi ca să mănânci mâine.* conține un predicat exprimat prin verb la modul condițional-optativ.

3 Alege, din a doua coloană, analiza corectă a predicatelor îngroșate în enunțurile din prima coloană:

Soarele **se opri** o clipă după nori.

verb predicativ la modul imperativ, forma afirmativă, persoana a II-a, plural

Aș fi vrut să admir răsăritul.

verb predicativ la modul conjunctiv, prezent, persoana a III-a, plural

Nu puteau **să recunoască** drumul.

verb predicativ la modul condițional-optativ, perfect, persoana I, singular

verb predicativ la modul indicativ, perfect simplu, persoana a III-a, singular

4 Scrie câte un enunț în care verbele *a fi*, *a avea*, *a vrea* să aibă funcția sintactică de predicat verbal.

5 Completează enunțurile următoare cu formele verbelor indicate în paranteză, astfel încât să aibă funcția sintactică de predicat verbal:

- tot la test, luau nota 10. (*a scrie* – conjunctiv, perfect, persoana III-a, singular)
- În fiecare zi o altă viață. (*a visa* – indicativ, imperfect, persoana I, plural)
- viața, e unică! (*a iubi* – imperativ, persoana a II-a, plural, forma afirmativă)
- Împreună reuși. (*a putea* – condițional-optativ, prezent, persoana a II-a, plural)

e) Niciodată prima excursie. (*a uita* – indicativ, viitor, persoana I, plural)

f) și ei la film, dar nu am găsit locuri libere. (*a veni* – condițional-optativ, perfect, persoana a III-a, plural)

6 Rescrie enunțurile următoare, trecând predicatul verbal la forma negativă, păstrând persoana și numărul:

• *Zi adevărul!*

• *Du câinele la plimbare!*

• *Citește cu voce tare textul!*

• *Fii la 5 în gară!*

• *Redu consumul de zahăr!*

• *Fă astăzi proiectul!*

7 **Lucrați în pereche!** Scrieți enunțuri respectând cerințele următoare:

• Enunț interogativ, cu predicat verbal, exprimat prin verbul *a veni*, modul indicativ, timpul viitor;

• Enunț imperativ, cu predicat verbal, exprimat prin verbul *a asculta*;

• Enunț asertiv, cu predicat verbal, exprimat prin verbul *a scrie*, modul condițional-optativ, timpul perfect;

• Enunț exclamativ, cu predicat verbal, exprimat prin verbul *a citi*, modul conjunctiv.

8 Analizează predicatul verbal din textul următor, completând în caiet tabelul oferit ca model:

S-ar zice că natura a întâmpărit aicea o dulce și primăvărată sărutare pe sânul munților iernatici și că, sub această sărutare de nesfârșit amor, au răsărit, ca prin farmec, milioanele de flori strălucitoare, ce acopăr întinderile ondulate și dulci; că sub ea s-a născut acea lină și răcoroasă adiere, ce veșnic suspină în acest loc, și că pâlcurile de mesteacăni, cu ramuri despletite și cu trunchiuri de argint, nu sunt semăntate ici și colea decât spre a chema pe drumețul obosit să guste, pe un așternut de flori, o clipă de visuri și de negrăită fericire. (Calistrat Hogaș, Pe drumuri de munte)

Predicatul	Exprimat prin	Modul	Timpul	Persoana	Numărul

9 Privește cu atenție imaginea următoare.

a) Descrie, în 30-50 de cuvinte, muntele din imagine.

b) Folosește, apoi, descrierea ta într-o compunere de minimum 100 de cuvinte, cu titlul *O zi pe potecile muntelui*. Subliniază predicatul verbal.

Predicatul nominal. Acordul numelui predicativ

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, cerințelor de mai jos:

Prima din fotografie este mama, iar bărbatul din spate este tatăl meu. Fratele meu este student, iar sora mea este elevă. Eu sunt fericită să am o familie frumoasă.

- Identifică, oral, predicatoarele și subiectele.
- Numește valoarea verbului a fi din predicatoarele identificate.
- Completează, în caiet, un tabel asemănător, cu subiectele și predicatoarele corespunzătoare întrebărilor date:

Subiect	Întrebare	Predicativ
	Cine este?	
	Ce este?	
	Cum este?	

IMPORTANT

- **Predicatul nominal** arată **cine este**, **ce este** sau **cum este** subiectul. Predicatul nominal este alcătuit din **verb copulativ** și **nume predicativ**.
- **Numele predicativ** stă, de obicei, după verbul copulativ, dar poate fi așezat și înaintea acestuia: *Noi suntem **elevi**. Cea mai importantă este familia.*
- Numele predicativ poate fi:
 - **simplu**, când este format dintr-un singur termen: *Soarele era **strălucitor**.*
 - **multiplu**, când este format din doi sau mai mulți termeni: — *Să fii **cuminte, înțelept și ascultător!***Numele predicativ se poate exprima prin:
 - a) substantiv comun sau propriu: *Jurnalul va fi **un prieten tainic**. Prietenul său era **Andrei**.*
 - b) adjectiv: *Natura este **încântătoare**.*
- Numele predicativ exprimat prin substantiv sau adjectiv stă, de obicei, în cazul nominativ: *Fructul era **un măr**. Testul a fost **ușor**.*

EXERSEAZĂ!

- 2 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, în scris, cerințelor de mai jos:
- A fost odată ca niciodată un împărat.
 - Balena este un mamifer.
 - Un volum al cărții va fi 10 lei.
 - Freziile fură delicate și parfumate.
 - Omul străin era din Africa.
 - Penarul nu este pe birou.
 - Colegii mei fuseseră niște copii cuminți, niște prieteni de nădejde și niște elevi conștiincioși.
 - Să fi fost mai insistent, aș fi reușit.
 - Spectacolul este două ore.
 - — Nu fi violent!
 - Astăzi a fost bunica pe la noi.
 - Dulapurile erau moderne și spațioase.
 - Omizile vor fi niște spectaculoși fluturi.

a) Grupează pe două coloane predicatul, după modelul:

Predicat verbal	Predicat nominal

b) Analizează numele predicative, completând în caiet tabelul oferit ca model:

Numele predicativ	Felul (simplu sau multiplu)	Partea de vorbire prin care este exprimat

c) Precizează modul și timpul verbelor copulative din predicatul nominal identificat la punctul a).

d) Scrie câte un sinonim potrivit în context pentru verbele prin care sunt exprimate predicatul verbal identificat la punctul a).

3 Alege, din a doua coloană, modul verbului copulativ *a fi* din enunțurile aflate în prima coloană:

Dacă ar fi mai rapid, copilul ar sosi primul.

— Fii atent!

Își dorește să fie doctor.

Pasiunile lui erau fotografia și călătoriile.

indicativ

conjunctiv

condițional-optativ

infinitiv

imperativ

4 Completează, în caiet, enunțurile date cu formele adecvate ale verbelor din paranteză, astfel încât acestea să aibă funcția sintactică de predicat:

Apele (*a curge*) la vale, munții (*a urca*) spre cer, culorile lumii (*a fi*) vii, iar zvonurile (*a fi*) clare; la Mestecăniș, unde (*a fi*) marea cumpănă a apelor, trenurile (*a trece*) de pe valea Moldovei pe cea a Bistriței. Pretutindeni (*a fi*) uriașe stive de scândurice care (*a răspândi*) o puternică mireasmă de rășină.

DESCOPERĂ!

5 Citește, cu atenție, fragmentul selectat din opera *Călin* (*file din poveste*) de Mihai Eminescu pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

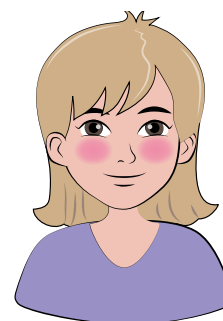
Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii.

a) Identifică, oral, predicatul nominal.

b) Numește partea de vorbire prin care se exprimă numele predicative.

c) Indică persoana și numărul verbelor copulative.

d) Selectează subiectele, precizând genul și numărul părții de vorbire prin care se exprimă.

IMPORTANT

● Verbul copulativ se acordă cu subiectul în număr și persoană.

- Soarele *este* strălucitor.
- Stelele *erau* uimitoare.

● Numele predicativ exprimat prin adjectiv se acordă cu subiectul în gen, număr și caz: *Ele sunt deștepte.*

● Dacă subiectul multiplu conține substantive nume de ființă, de genuri diferite, numele predicativ exprimat prin adjectiv este la genul masculin, numărul plural: *Bunicul și bunica sunt fericiți.*

- Dacă subiectul multiplu conține atât nume de ființe, cât și nume de lucruri, acordul se face cu genul numelui de ființă: *Coșul și pisica erau ușoare.*
- Dacă subiectul multiplu conține doar nume de lucruri, de genuri diferite, la numărul singular, acordul se face la feminin plural:
 - masculin și feminin: *Trandafirul și lealeaua sunt parfumate.*
 - masculin și neutru: *Ardeul și mărul sunt proaspete.*
 - neutru și feminin: *Cireșele și mărul sunt coapte.*
- Dacă subiectul multiplu conține doar nume de lucruri, iar substantivul masculin este la numărul plural, acordul se face cu substantivul cel mai apropiat de verbul predicat:
 - *Laleaua și trandafirii sunt parfumați. / Trandafirii și lealeaua (lalelele) sunt parfumate.*
 - *Mărul și ardeii sunt proaspeți. / Ardeii și mărul (merele) sunt proaspete.*

EXERSEAZĂ!

- 6** Rescrie enunțurile următoare, selectând termenul potrivit acordului cu subiectul:
- a. Câinele și pisica sunt *prietene/prieteni*. b. Cartea și autorul ei erau *cunoscute/cunoscuți*. c. Trenul și mașina sunt *moderne/moderni*. d. Roșia și morcovii au fost *delicioși/delicioase*. e. Salata și castravetele erau *gustoși/gustoase*. f. Dealul și muntele sunt *înalți/înalte*. g. Paltonul și pantofii erau *impecabile/impecabili*.
- 7** Alcătuieste propoziții cu predicate nominale, făcând acordul cu următoarele subiecte: *pisica și șoarecii; drumurile; albina și floarea; drumul și pietrele; dealurile și munții*.
- 8** Scrie, în caiet, litera corespunzătoare variantei corecte de răspuns:
- A. În enunțul *Dunărea era tăcută și domoală, coborând încet spre mare.*, există:
- a) două predicate verbale;
 - b) un predicat nominal și unul verbal;
 - c) un predicat nominal;
 - d) un predicat verbal.
- B. În enunțul *Bătrânețea îi va fi fericită, pentru că moș Costin a fost un sătean gospodar, un părinte responsabil și un bunic de poveste.*, există:
- a) un nume predicativ simplu și un nume predicativ multiplu;
 - b) două nume predicative simple;
 - c) două nume predicative multiple;
 - d) două predicate verbale.
- C. În enunțul *Admiram norii care erau misterioși.*, există:
- a) două predicate verbale;
 - b) un predicat nominal și unul verbal;
 - c) un predicat nominal;
 - d) un predicat verbal.
- D. În enunțul *Excursia a fost reușită, deoarece toți elevii au fost cuminiți.*, există:
- a) un nume predicativ simplu și un nume predicativ multiplu;
 - b) două nume predicative simple;
 - c) două nume predicative multiple;
 - d) două predicate verbale.

Subiectul exprimat

DESCOPERĂ!

- 1 Citește, cu atenție, fragmentul selectat din opera *Pisica albă, pisica neagră* de B.N. Sergunenkov, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

Trăia odată o bătrână ^{1/} și avea două pisici. ^{2/} O pisică era albă ^{1/} și una era neagră. ^{2/} Pisica albă prindea șoareci negri, ^{1/} iar cea neagră prindea șoareci albi. ^{2/}

- Cine face acțiunea exprimată de predicatul verbal?
- În care dintre propoziții subiectul se deduce din forma verbului?
- Cui îi este atribuită însușirea din primul predicat nominal?
- În ce caz sunt primele substantive din fiecare frază?

IMPORTANT

- **Subiectul** este partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea exprimată de un predicat verbal sau cui îi este atribuită însușirea exprimată de un predicat nominal. Subiectul este:
 - **simplic** → alcătuit dintr-un singur termen: *Soarele domnește pe cer.*
 - **multiplu** → alcătuit din mai mulți termeni: *Stelele, norii, luna* priveau spre pământ.
- Subiectul poate fi **exprimat** (regăsit în propoziție) sau **neexprimat** (putând fi dedus din context). Substantivul, pronumele și numeralul cu funcția sintactică de subiect sunt în cazul **nominativ**.

EXERSEAZĂ!

- 2 Grupează, pe două coloane, subiectele din enunțurile de mai jos, în subiecte simple și subiecte multiple.
- Ieri, porțile școlii s-au deschis pentru toți. Au venit părinți, bunici, unchi și mătuși. Holurile și clasele erau pline de ochi curioși. Au impresionat pe toată lumea liniștea și cărțile din bibliotecă. A fost o zi specială.*
- 3 Asociază subiectele din următoarele enunțuri cu partea de vorbire prin care se exprimă:
- În sobă, focul arde mocnit.*
De mii de ani, Dunărea curge molcom spre mare.
Ei și ele formează o trupă nouă.
Mâine vor sosi dumnealor.

pronume de politețe
substantiv propriu
pronume personal
substantiv comun
numeral cardinal

EXERSEAZĂ!

- 4 Scrie, în caiet, răspunsurile corespunzătoare, astfel încât enunțurile să fie corecte:
- Subiectul din proverbul *Bunul gospodar își face vara sanie și iarna car.*, este
 - Ultimul cuvânt din proverbul *Toamna se numără bobocii.*, are funcția sintactică de
 - Primul subiect din proverbul *Trei lucruri nu știe omul: când se naște, când îl ia somnul și când moare.*, este exprimat prin
 - În proverbul *Apa trece, pietrele rămân.*, există subiecte.
 - În proverbul *Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc singur.*, substantivul propriu este în cazul
 - În proverbul *Prostia și domnia se plătesc.*, tipul subiectului este

Subiectul neexprimat. Acordul predicatului cu subiectul

DESCOPERĂ!

- 1 Citește fragmentul din opera *Aventurile cailor năzdrăvani rememorate de ei înșiși* de Florin Bican, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos.

Atunci apar și eu, cu aripile desfăcute ^{1/}, iar Făt-Frumos mi se urcă-n spinare ^{2/} și numai ce mă-ndeamnă cu genunchii ^{3/}, că și țâșnesc din loc.^{4/}

- Identifică predicatele.
- Precizează subiectele primelor două propoziții.
- Explică din ce motiv nu se impune exprimarea subiectului în propoziția a treia.
- Menționează ce aspecte ale formei ultimului verb sugerează autorul acțiunii.

IMPORTANT

Subiectul **neexprimat** poate fi:

- **inclus** → se poate deduce din **desinența verbului** (la persoana I și a II-a, singular și plural): *Mergem la munte. (noi)*
- **subînțeles** → exprimat într-o propoziție anterioară: *Vântul a bătut puternic ^{1/} și (vântul) a gonit norii. ^{2/}*

EXERSEAZĂ!

- 2 Citește, cu atenție, fragmentul selectat din opera *Bacalaureat* de I.L. Caragiale, apoi scrie răspunsul corect pentru cerințele de mai jos.

Când ies de dimineață din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea; în trăsură, madam Caliopi Georgescu, o bună prietină. O salut respectuos. Cum mă vede, oprește trăsura, înfigând cu putere vârful umbreluței în spinarea birjarului.

- În prima propoziție, subiectul este: • exprimat simplu; • inclus; • subînțeles.
- În propoziția *o trăsură din trap mare intră pe strada mea*, subiectul este: • exprimat simplu; • inclus; • subînțeles.
- Subiectul din enunțul *O salut respectuos*, este: • exprimat simplu; • inclus; • subînțeles.
- În propoziția *Cum mă vede*, subiectul este: • exprimat simplu; • inclus; • subînțeles.

AMINTEȘTE-ȚI!

Verbul prin care se exprimă predicatul verbal **se acordă în persoană și număr** cu partea de vorbire prin care se exprimă subiectul. Când subiectul multiplu se exprimă prin pronume de persoane diferite, persoana a II-a are prioritate față de a III-a, iar persoana I față de celelalte două persoane: *Voi și el ați descoperit soluția. Noi și voi mergem la teatru.*

EXERSEAZĂ!

- 3 Completează enunțurile date, astfel încât să fie corecte:
- Tu și ele (a *dansa*, indicativ, imperfect) superb.
 - Mama și tata îmi (a *arăta*, indicativ, viitor) drumul.
 - Eu și ei (a *lucra*, indicativ, perfect compus) împreună la proiect.
 - Copilul (a *scrie*, condițional-optativ, perfect) singur tema.
 - Bunicii și nepotul (a *se întâlni*, indicativ, perfect simplu) recent.
 - Eu și colega mea (a *începe*, condițional-optativ, prezent) niște cursuri de dans.

AMINTEȘTE-ȚI!

- 1 Citește, cu atenție, fragmentul din textul *Ostrovul Mare. Ruini* de Al. Vlahuță, pentru a completa, oral, următoarelor enunțuri:

Luminile întârziate ale satelor clipesc, ca niște licurici, printre crengile copacilor.

- Primul substantiv-centru al unui grup de cuvinte este
- Acesta este determinat de atribute, exprimate prin și prin
- Primul atribut din text se exprimă printr-un cuvânt în cazul, iar ultimul atribut, printr-un în cazul

IMPORTANT

- **Atributul** este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia (un pronume sau un numeral).
- **Întrebările la care răspunde atributul sunt: care? ce fel de? al/a/ai/ale cui? cât? câtă? câți? câte** adresate unu substantiv/pronume.
- Atributul se exprimă prin:

Parte de vorbire	Acuzativ	Genitiv
Caz		
substantiv comun	Podul <u>de piatră</u> s-a dărâmat.	Forma <u>pietrei</u> este rotundă.
substantiv propriu	Plimbarea <u>cu Radu</u> m-a relaxat.	Tema <u>lui Radu</u> este completă.
pronume personal/de politețe	Colaborarea <u>cu dumneaei</u> dă roade.	Efortul <u>ei</u> contează.
pronume reflexiv	Povestea <u>despre sine</u> a impresionat.	–

Atributul exprimat prin adjectiv însoțește substantivul determinat în toate cazurile sale:

- Natura frumoasă ascunde taine. - *nominativ*
- Ocrotim natura frumoasă. - *acuzativ*
- Îi mulțumesc naturii frumoase! - *dativ*
- Tabloul naturii frumoase mă încântă. - *genitiv*
- - Natură frumoasă, te privesc cu drag! - *vocativ*

EXERSEAZĂ!

- 2 **Lucrați în pereche!** Menționează, în scris, partea de vorbire prin care sunt exprimate atributele din enunțurile următoare, precizând și cazul acestora:

- Vesela, verde câmpie acu-i tristă, vestejită.* (V. Alecsandri)
- Sora împăratului se pomeni într-o cameră de aramă.* (B. Delavrancea)
- [...] zise Spânul, cu viclenia lui obișnuită.* (I. Creangă)
- De mult s-a schimbat raportul de forțe dintre noi.* (G. Ibrăileanu)

Schimbă caietul cu cel al colegului pentru a verifica dacă ai rezolvat corect.

- 3 Citește, cu atenție, textul următor, apoi răspunde, în scris, cerințelor următoare:

În lumina palidă a stelelor și a lunii, la orizont se desprindea din apa mării o insulă, formată din trei ridicături de înălțimi diferite. (R.L. Stevenson, *Comoara din insulă*)

a) Transcrie primul atribut din text, menționând și substantivul pe care îl determină.

b) Alcătuiește enunțuri în care structura *lumina palidă* să se afle în cazurile nominativ, acuzativ, dativ, genitiv și vocativ.

c) Selectează atributele exprimate prin substantive în genitiv.

d) Adaugă, pe rând, enunțului *Se desprindea o insulă*:

- un atribut exprimat prin adjectiv;
- un atribut exprimat prin substantiv comun în cazul acuzativ;
- un atribut exprimat prin substantiv propriu în cazul genitiv.

4 Notează, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului corect:

• Enunțul *Casa primitoare a bunicii mă întâmpină cu drag.*, conține:

- a. un atribut b. două atribute c. trei atribute

• Primul atribut din enunțul *Simt cu emoție aroma de lavandă parfumată.*, este:

- a. *cu emoție* b. *aroma* c. *de lavandă*

• În enunțul *Odaia cu parfum de busuioc proaspăt păstrează urme ale vremurilor trecute.*, există:

- a. două atribute în acuzativ b. trei atribute în genitiv c. trei atribute în acuzativ

• Atributul din enunțul *I-a oferit elevului premiant o bursă.*, se află în cazul:

- a. genitiv b. dativ c. nominativ

5 Realizează, în scris, acordul adjectivelor care au funcția sintactică de atribut cu substantivele determinate:

• *Admiram (argintiu) raze ale (lună).*

• *Mi-e dor de (drag) mele colege.*

• *(Fumuriu) nori ascundeau (zglobiu) soare.*

• *(Hazliu) copii născocseau pozne (uimitor).*

6 Notează în caiet **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile următoare:

a) Proverbul *Un copil alintat este un copil stricat.* conține doar un atribut în cazul nominativ.

b) În enunțul *Cartea de la voi mă inspiră.* există două atribute exprimate prin pronume personal.

c) Atributul din enunțul *I-am adresat fetei drăguțe un zâmbet.* este în cazul dativ.

d) Propoziția *Vreau petalele florilor.* conține un atribut în cazul genitiv.

e) Enunțul – *Fată frumoasă și harnică, scapă-mă de omizi!* conține două atribute în cazul vocativ.

7 Construiește, în scris, enunțuri în care cuvintele date să aibă funcția sintactică de atribut:

- pronumele *sine*, caz acuzativ;
- substantivul *Dunărea*, caz genitiv;
- substantivul *soare*, caz acuzativ;
- adjectivul *dulce*, caz nominativ;
- substantivul *soră*, caz genitiv;
- adjectivul *gingaș*, caz dativ.

EXPLOREAZĂ DINCOLO DE TEXT!

8 a) Descrie, în 30-50 de cuvinte, o insulă, din mijlocul mării, folosind cel puțin 10 atribute, exprimate prin părți diferite de vorbire.

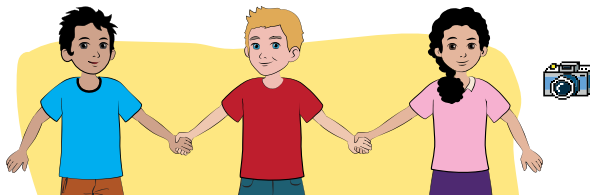
b) Folosește descrierea ta într-o compunere de minimum 100 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare petrecută pe acea insulă, apoi subliniază atributele.

Complementul. Circumstanțialul. Complementul direct

DESCOPERĂ!

- 1 Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, apoi răspunde, oral, cerințelor:
Aseară, priveam de la balcon un grup de copii. Jos, fete și băieți se prindeau bine de mâini și strigau:
— Țară, țară, vrem ostași!
— Pe cine?
— Noi îl vrem pe Teodor!
- a) Ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate?
b) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
c) Ordonează cuvintele selectate, completând în caiet tabelul oferit ca model:

Cuvinte care arată împrejurări în care se desfășoară acțiunea (loc, timp, mod)	Cuvinte care nu arată împrejurări în care se desfășoară acțiunea

IMPORTANT

- **Complementul** este partea secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv, un adverb.
- **Circumstanțialul** este partea secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv sau un adverb, arătând împrejurările (circumstanțele) în care se desfășoară acțiunea (locul, timpul, modul).

DESCOPERĂ!

- 2 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor: *Îi iubesc pe părinții mei. Ei merită dragostea mea.*
- a) Selectează complementele, precizând întrebările la care răspund.
b) Numește cazul în care se află complementele selectate.
c) Indică partea de vorbire ce leagă complementul de verb.

IMPORTANT

- **Complementul direct** este obiectul gramatical asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea verbului determinat.
- Întrebările la care răspunde complementul direct sunt: • **pe cine?** • **ce?** adresate unui verb.
- **Complementul direct** se exprimă prin:
 - substantiv în acuzativ, cu prepoziția *pe*: *O salut pe prietena mea.*
 - substantiv în acuzativ, fără prepoziția *pe*: *Scriu o compunere.*
 - pronume personal, în acuzativ, cu prepoziția *pe*: *Îi ajut pe ei.*
 - pronume personal, în acuzativ, fără prepoziția *pe*: *Q aștept la gară.*
 - pronume de politețe, în acuzativ, cu prepoziția *pe*: *Pe dumnealui îl văd.*

Observație: complementul direct permite reluarea sau anticiparea prin **forme neaccentuate ale pronumelui personal**:

- reluare: Pe copii îi bucură premiile.
- anticipare: Îi invit la petrecere pe copii.

EXERSEAZĂ!

- 3 Alege, din a doua coloană, partea de vorbire prin care sunt exprimate complementele directe din enunțurile aflate în prima coloană:

Vă sprijin pe dumneavoastră în acest proiect.

L-am sărbătorit pe Ion Creangă printr-o serbare.

I-am întâlnit pe ei în parc.

Cumpăr o minge copiilor.

substantiv comun

pronume personal

pronume de politețe

substantiv propriu

numeral ordinal

- 4 Analizează cuvintele subliniate, completând în caiet tabelul oferit ca model:

• Astăzi a bătut foarte tare vântul.

• Ascult cântecul primăverii.

• Fenomenul spectaculos de astăzi este ploaia.

• Desenez pe caiet un măr.

• Sosește în gară un tren.

• Jucăria preferată a copilului era o minge.

• Cadoul pentru el fusese o surpriză.

• Citesc o carte.

• Fluviul își poartă leneș unde.

Subiect	Nume predicativ	Complement direct

- 5 Transcrie complementele din enunțurile următoare, precizând pentru fiecare parte de vorbire prin care se exprimă și cazul:

— Vântul de la est aduce ploi.

La meci, am ținut cu echipa mea. Colegele mele vorbesc despre modă. Nu mai cumpăr dulciuri. Te poți baza pe ei. Am strigat la dumnealor. Îi felicit pe câștigători.

- 6 Identifică, oral, circumstanțialele din textul următor:

Văzând eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă, cu gând rău asupra mamei, cât îmi era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme, mama, crezând că-s prin livadă, undeva, iese afară și începe a striga...

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

- 7 Alcătuieste enunțuri în care să asociezi fiecărui verb centru din lista următoare câte un complement și câte un circumstanțial:

- (a) citi, (a) ajuta, (a) cânta, (a) asculta, (a) participa, (a) aduce.

Exemplu: *Îi voi invita astăzi pe colegi la ziua mea.*

Complementul indirect

DESCOPERĂ!

1 Citește versurile următoare, dintr-o poezie populară, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Jelui-m-aș brazilor

De doruțul fraților;

Jelui-m-aș munților

De dorul părinților;

Jelui-m-aș florilor

De dorul surorilor;

Jelui-m-aș și n-am cui.

Jelui-m-aș codrului.

- Precizează ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate.
- Pune întrebarea potrivită pentru a afla cuvintele subliniate.
- Numește cazul substantivelor subliniate.

IMPORTANT

- **Complementul indirect** este partea secundară de propoziție care indică destinatarul sau beneficiarul acțiunii exprimate de verb.
- Întrebarea la care răspunde complementul indirect este **cui?** adresată unui verb.
- **Complementul indirect** se află în cazul **dativ**.
- **Complementul indirect** se exprimă prin:
 - substantiv comun: *Le scriu bunicilor o felicitare.*
 - substantiv propriu: *Mariei îi pasă de animalele fără stăpân.*
 - pronume personal, cu forme accentuate și neaccentuate: *Lor le place dansul.*
 - pronume de politețe: *Îi spun dumneaei adevărul.*
 - pronume reflexiv: *Sieși își reproșează eșecul.*

Observație: Complementul indirect permite reluarea sau anticiparea prin **forme neaccentuate ale pronumelui**: *Le dau (lor) o șansă. Ioanei îi place dansul.*

→ reluare: Fetiței îi place desenul.

→ anticipare: Le dau lor o șansă.

EXERSEAZĂ!

2 Numește, oral, partea de vorbire prin care se exprimă complementele indirecte din enunțurile:

a) *Nu li s-a comunicat adevărul.*

d) *Nu a pricinuit neplăceri vecinilor.*

b) *Și-a făcut semn să nu uite.*

e) *Ei îi convine situația.*

c) *Le-a povestit dumnealor despre familia sa.*

f) *Îi spune doar Domnului necazurile sale.*

3 Include, în enunțurile date, forma potrivită a cuvintelor dintre paranteze, astfel încât să îndeplinească funcția sintactică de complement indirect:

a) *Îi dau (Raluca) un ghiocel.*

f) *I-a mers bine (Olga) anul acesta.*

b) *Li se oferă premii (niște copii) talentați.*

g) *Îi dedic (Mihaela) această carte.*

c) *Îi spun (un prieten) un mic secret.*

h) *Le transmit (Robert și Claudiu) succes.*

d) *Îi scriu (o amică) o vedere din tabără.*

i) *I-am trimis (Carmen) o urare caldă.*

e) *Le șoptesc (niște colege) să fie atente.*

4 Alcătuieste câte un enunț în care complementul indirect să fie exprimat prin:

• pronumele reflexiv *sieși*;

• pronumele de politețe *dumneavoastră*;

• pronume personal, persoana a II-a, singular;

• substantivul propriu *Anca*;

• substantivul comun *vulpe*.

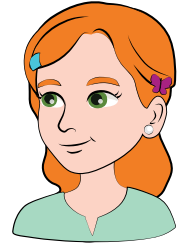
Complementul prepozițional

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Mi-e dor de vacanța de vară. Mă gândesc la zilele cu distracție, dar voi visa la ele după testele finale.

- Precizează ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate.
- Indică întrebările la care răspund cuvintele subliniate.
- Identifică partea de vorbire care leagă cuvintele subliniate de cuvintele pe care le determină acestea.

IMPORTANT

- **Complementul prepozițional** indică obiectul care este ținta acțiunii sau pentru care se petrece acțiunea exprimată de verb.
- Întrebările la care răspunde complementul prepozițional sunt: **de cine?/de ce? despre cine?/despre ce? cu cine?/cu ce? la cine?/la ce? pentru cine?/pentru ce?** adresate unui verb.
- **Complementul prepozițional** se află în cazul **acuzativ**, fiind precedat întotdeauna de una dintre prepozițiile specifice acestui caz: *de, la, cu, pentru, despre* etc.
- **Complementul prepozițional** se exprimă prin:
 - substantiv comun: *Mi-e dor de locul meu natal.*
 - substantiv propriu: *Scriu despre Ștefan cel Mare.*
 - pronume personal, cu forme accentuate: *Mă gândesc la tine.*
 - pronume de politețe: *Merg cu dumneaei în excursie.*
 - pronume reflexiv: *Se gândește doar la sine.*

Observație: Complementul prepozițional nu permite reluarea sau anticiparea prin forme neaccentuate ale pronumelui.

EXERSEAZĂ!

2 Rescrie doar enunțurile în care există complement prepozițional:

- Îmi plac discuțiile cu tine.
- Visam la un test ușor.
- Cadoul pentru ei a fost o surpriză.
- Pentru sine a găsit altă soluție.
- Penarul de pe masă nu este al meu.
- M-am plictisit de dumnealui.
- Visează la o plimbare pe mare.

3 Numește oral partea de vorbire prin care sunt exprimate complementele prepoziționale din enunțurile selectate anterior.

4 Completează enunțurile de mai jos cu prepozițiile potrivite ca să obții complemente prepoziționale:

- Colega mea va beneficia o bursă în America.
- Confuzia a constat precizarea greșită a numelui.
- Consiliul elevilor a apelat sponsori pentru a decora școala.
- La anul, voi opta alt cerc artistic.
- Colegii mei se implică proiecte de voluntariat.
- Voluntariatul nu se rezumă donarea de produse.
- Dorințele copilului reies scrisoarea pentru Moș Crăciun.
- La concurs, am rivalizat un campion.
- Vom discuta rezultatele testului.

5 Construiește, în scris, enunțuri în care prepozițiile următoare să precedă, pe rând, un atribut și un complement prepozițional: a) *despre*; b) *pentru*; c) *la*; d) *cu*; e) *de*; f) *din*; g) *în*.

Exemplu: Drumul spre casă e scurt. (atribut) Tinde spre perfecțiune. (complement prepozițional)

Circumstanțialul de loc. Circumstanțialul de timp. Circumstanțialul de mod

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Să îl ascund sub dulap sau sus? Să îl pun în sertar sau după rafturi?

Of, greu cu jurnalele astea!

- Identifică întrebările la care răspund cuvintele subliniate.
- Precizează ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate.
- Indică ce împrejurare a acțiunii denumite de verbul centru exprimă cuvintele găsite.
- Numește ce parte de vorbire sunt cuvintele subliniate.

IMPORTANT

- **Circumstanțialul de loc** arată locul în care se desfășoară o acțiune.
- Întrebările la care răspunde sunt: **unde? de unde? pe unde? până unde? încotro?** adresate unui verb.
- **Circumstanțialul de loc** se poate exprima prin:
 - adverb de loc: *Locuiește departe. Alerg până dincolo.*
 - substantiv comun, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Trec pe podul de peste râu.*
 - substantiv propriu, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Plec la Oradea.*
 - pronume personal, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Voi locui lângă voi.*
 - pronume de politețe, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Voi sta lângă dumneaei.*

EXERSEAZĂ!

2 Transcrie circumstanțialele de loc din enunțurile următoare, precizând partea de vorbire prin care se exprimă:

- Ajung la munte după prânz.*
- Trei brazi mă așteaptă aproape de pensiune.*
- Acolo voi găsi gazde primitoare.*
- Lângă ei, mă simt foarte bine.*

DESCOPERĂ!

3 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Din vara trecută până astăzi am ținut un jurnal secret, ca al colegei mele. Știu că l-am început mai târziu, după ea, dar vreau să îl continui.

- Precizează ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate.
- Găsește întrebările la care răspund cuvintele subliniate
- Indică ce împrejurare a acțiunii denumite de verbul centru exprimă cuvintele găsite.
- Numește ce parte de vorbire sunt cuvintele subliniate.

IMPORTANT

- **Circumstanțialul de timp** arată timpul în care se desfășoară o acțiune.
- Întrebările la care răspunde sunt: **când? de când? pe unde? până când? cât timp?** adresate unui verb.
- **Circumstanțialul de timp** se poate exprima prin:
 - adverb de timp: *Vine măine.*
 - substantiv comun, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Intră în clasă după profesor.*
 - substantiv comun, în cazul acuzativ, fără prepoziție: *Stau o lună la mare.*

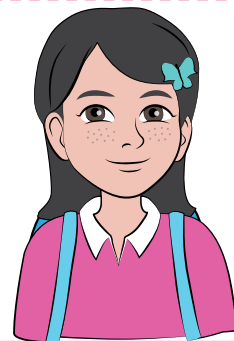
- substantiv propriu, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Plec din clasă după Andrei.*
- pronume personal, în acuzativ, cu prepoziție: *Voi sosi după voi acasă.*
- pronume de politețe, în acuzativ, cu prepoziție: *Voi ajunge după dumneaei.*

EXERSEAZĂ!

- 4 Transcrie circumstanțialele de timp din enunțurile următoare, precizând partea de vorbire prin care se exprimă:
- Astăzi, nu voi ieși cu prietenii.*
 - Mâine este ziua mamei.*
 - Îi pregătesc de o săptămână o petrecere.*

DESCOPERĂ!

- 5 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:
- Gata! L-am ascuns bine. Îl pun școlărește în ghiozdan.*
- Precizează ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate.
 - Găsește întrebările la care răspund cuvintele subliniate.
 - Indică ce împrejurare a acțiunii denumite de verbul centru exprimă cuvintele găsite.
 - Numește ce parte de vorbire sunt cuvintele subliniate.

IMPORTANT

- **Circumstanțialul de mod** arată modul în care se desfășoară o acțiune.
- Întrebările la care răspunde sunt: **cum? în ce fel? cât?** adresate unui verb.
- **Circumstanțialul de mod** se poate exprima prin:
 - adverb de mod: *Merge agale.*
 - substantiv comun, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Trec cu atenție peste râu.*
 - substantiv propriu, în cazul acuzativ, cu prepoziție: *Cântă ca George Enescu.*
 - pronume personal, în acuzativ, cu prepoziție: *Voi proceda ca voi.*
 - pronume de politețe, în acuzativ, cu prepoziție: *Voi scrie ca dumneaei.*

EXERSEAZĂ!

- 6 Transcrie circumstanțialele de mod din enunțurile următoare, precizând partea de vorbire prin care se exprimă:
- Soldații au luptat vitejește.*
 - Merge tiptil prin casă.*
 - Am dansat ca ei.*
 - A mușcat cu poftă dintr-un măr.*

DESCOPERĂ!

- 7 Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:
- Mă plimb prin pădure. Soarele, brusc, a dispărut între nori. În fața noastră a apărut, din tufiș, o vulpe. Mâine, voi povesti întâmplarea la școală.*
- Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate.
 - Stabilește poziția acestora în propoziție, în raport cu subiectul și cu predicatul.
 - Unde sunt așezate, în raport cu predicatul, circumstanțialele separate prin virgulă?

IMPORTANT

Circumstanțialele nu se despart prin virgulă dacă stau după predicat. Aflați la începutul propoziției sau între predicat și subiect, se pot despărți prin virgulă dacă nu se insistă asupra lor.

Funcții sintactice – aplicații

- 1 Citește, cu atenție, textul următor:
- Azi-dimineată m-am trezit, Și nu-l recunoscui de la-nceput...
căci mi-a bătut nerăbdător în geam, Atâta alb și roz își răsfața risipa,
cu degetele sale fragede de ram, că m-am gândit un înger c-a trecut
caisul, care peste noapte-a înflorit. și-n ramurile lui și-a frânt aripa.*

*Dar poate nu-i caisul, m-am gândit,
și-atuncea, supărat că tac astfel,
obrazul mi-a lovit cu ramul înflorit
și-ndată l-am recunoscut că este el,
prietenul copilăriei, mult iubit.*

(Magda Isanos, *Caisul*)

- 2 Numește trei predicate verbale exprimate prin verbe la timpuri diferite ale indicativului.
- 3 Rescrie predicatul (*m*)-am *trezit*, astfel încât verbul predicativ prin care se exprimă să fie la modul condițional-optativ, timp prezent.
- 4 Subliniază verbul auxiliar din secvența *m-am gândit*. Alcătuieste o propoziție în care același verb să aibă funcția sintactică de predicat verbal.
- 5 Transcrie un predicat nominal din ultima strofă.
- 6 Asociază, în enunțuri scrise, verbului copulativ de la exercițiul anterior, făcând corect acordul:
- un nume predicativ simplu, exprimat prin adjectiv;
 - un nume predicativ multiplu, exprimat prin substantive proprii;
 - un nume predicativ simplu, exprimat prin pronume de politețe;
 - un nume predicativ multiplu, exprimat prin pronume personale.
- 7 Transcrie literele din dreptul enunțurilor corecte:
- Subiectul din prima propoziție este inclus.
 - Primul vers din strofa a doua conține subiect subînțeles.
 - Propoziția *și-n ramurile lui și-a prins aripa* are subiect subînțeles.
 - În enunțul *obrazul mi-a lovit cu ramul înflorit*, subiectul este *obrazul*.
 - În prima strofă, substantivul *caisul* are funcția sintactică de subiect.
- 8 **Lucrați în pereche!** Realizează, în scris, acordul, astfel încât propozițiile să fie corecte:
a) <i>Timpul și uitarea (ascund) amintirile.</i>	e) <i>Unchiul și mătușa sunt (favorit) mei.</i>
b) <i>Eu, tu și voi (a începe) un joc nou.</i>	f) <i>Chitara și pianul sunt (acordat).</i>
c) <i>Fântânile și râurile erau (plin) cu apă limpede.</i>	g) <i>Cartoful și vânăta sunt (hrănitor).</i>
d) <i>Barca și delfinul erau (rapid).</i>	h) <i>Rochia și pantofii sunt (scump).</i>
- ✓ Schimbă caietul cu cel al colegului pentru a verifica dacă ați rezolvat corect.
- 9 Completează, oral, cu răspunsurile pe care le consideri corecte:
- Ultimul atribut din versul *cu degetele sale fragede de ram* este exprimat prin
 - Toate atributele din versul *cu degetele sale fragede de ram* sunt în cazul
 - Atributul din secvența *ramurile lui* este exprimat prin, în cazul
 - Pronumele din secvența *nu-l recunoscui* are funcția sintactică de, în cazul
 - Substantivul *obrazul*, din ultima strofă are funcția sintactică de, în cazul

- 10 Precizează seria care conține toate complementele directe existente în următoarele proverbe:
- *Minciuna are picioare scurte.*
 - *Buturuga mică răstoarnă carul mare.*
 - *Lăcomia strică omenia.*
 - *Omul gospodar își face iarna car și vara, sanie.*
 - *Bate fierul cât e cald.*
 - *Cine fură azi un ou, mâine va fura un bou.*

- a) *picioare, carul, omenia, iarna, car, fierul, ou, bou;*
 b) *picioare, carul, omenia, car, sanie, fierul, ou, bou;*
 c) *picioare, carul, omenia, vara, sanie, fierul, ou, bou.*

- 11 Răspunde, oral, cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) la afirmațiile următoare:
- a) Atributul determină un substantiv, un pronume sau un numeral.
 b) Complementul direct este mereu precedat de prepoziție.
 c) Complementul prepozițional stă în cazul acuzativ.
 d) Complementul indirect răspunde la întrebarea *cui?*.

- 12 Construiește în scris enunțuri în care verbele următoare să fie determinate, în același timp, de un complement indirect și de un complement direct, după modelul:

<i>Îi trimit o scrisoare.</i> <i>doresc</i>
.... <i>scriu</i> <i>anunț</i>
.... <i>întind</i> <i>împrumut</i>

- 13 Grupează în coloane complementele exprimate prin pronume personale din enunțurile următoare, după modelul:

Ne-a surprins reacția lor. V-a spus să așteptați. I-am dat o carte. Nu i-am așteptat mult. L-a rugat să vină. Ei îi convine situația. Pe ei nu îi interesează fotbalul.

Cazul acuzativ	Cazul dativ

- 14 Alege, oral, răspunsul corect:
- a) Versul *Azi-diminează m-am trezit* conține:
- un circumstanțial de timp; • două circumstanțiale de timp; • niciun circumstanțial.
- b) În secvențele *și-atuncea, și-ndată* din textul *Caisul* există două circumstanțiale de timp, exprimate prin:
- adverbe de timp; • substantive; • adjective.
- c) Secvența *tac astfel* conține:
- un circumstanțial de timp; • un circumstanțial de loc; • un circumstanțial de mod.

- 15 Scrie într-un tabel asemănător celui de mai jos complementele prepoziționale și circumstanțialele din enunțurile:

• <i>Plec la munte.</i> • <i>Se gândește la mare.</i> • <i>S-au ascuns în livadă.</i> • <i>Sper în șansa noastră.</i> • <i>Caracterul rezultă din faptele tale.</i>	• <i>Din oceanul Pacific/ A ieșit un pește mic.</i> • <i>Merge cu spatele.</i> • <i>Scrie ca un copil.</i> • <i>Am primit de la bunici un stilou.</i> • <i>Vin de la București.</i>

Complemente prepoziționale	Circumstanțiale

Proiect tematic

România, țara mea de dor

Citește etapele proiectului, apoi realizează albumul, folosindu-te de sugestiile date.

Ce vei face?

Un album al țării tale.

De ce vei face?

Pentru a înțelege rolul pe care îl are țara în formarea ta.

Cum vei face?

- ✓ Pe copertă vei scrie titlul proiectului și numele tău cu litere interesante.
- ✓ Pe **prima pagină** vei scrie un text descriptiv nonliterar, în care vei prezenta România, având în vedere următoarele aspecte, prezentate succint: așezarea geografică, relieful, flora și fauna, cultura. Pentru a te documenta, poți folosi manuale școlare, materiale de pe Internet etc.
- ✓ Pe a **treia pagină** vei adăuga o hartă a României.
- ✓ Pe a **patra pagină** vei selecta câteva fragmente literare despre România.
- ✓ Pe a **cincea pagină** vei scrie un text descriptiv literar, în proză sau în versuri, în care vei prezenta România, așa cum o vezi tu. Ilustrează compunerea cu un desen făcut de tine.
- ✓ **A șasea pagină îți este dedicată! Scrie un text de 200-250 de cuvinte în care să te descrii, folosind persoana I. În compunerea ta vei răspunde la următoarele întrebări:**
 - Cum te numești?
 - Câți ani ai?
 - Care este naționalitatea ta? Dar a părinților și a bunicii tăi?
 - Care este limba/care sunt limbile în care vorbești acasă?
 - Care este un obicei specific zonei în care locuiești, care se respectă în familie și care îți place în mod deosebit?
 - Ce însemnătate are pentru tine faptul că trăiești în România?

Adaugă o fotografie cu tine sau desenează-ți un autoportret.

Cum vei ști dacă ai reușit?

- Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.
- Prezintă albumul colegilor. Întreabă-i ce le-a plăcut, ce observații au și ce îți recomandă.

*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
(Mihai Eminescu)*

*România este patria noastră și a
tuturor românilor. E România celor
de demult și-a celor de mai apoi.
E patria celor dispăruți și a celor ce
va să vie.
(Barbu Ștefănescu Delavrancea)*

România revoluționară
C.D. Rosenthal

AUTOEVALUARE

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă sunt scrise titlul și autorul.			
Fiecare pagină conține ceea ce prevede cerința.			
Textele sunt scrise îngrijit.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			
Proiectul conține imagini ilustrative.			

RECAPITULARE

- Citește fragmentul următor din *Costumul Nici-Nu-Contează* de Sylvia Plath, apoi răspunde la fiecare dintre cerințe.

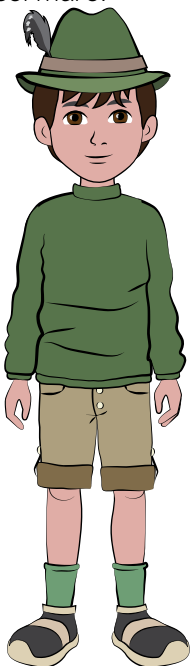
Max Nix avea șapte ani și era cel mai mic din șapte frați. Mai întâi venea Paul, cel mai mare și mai înalt dintre cei șapte. După el urma Emil. Apoi Otto și Walter, Hugo și Johann. Ultimul era Max. Numele lui întreg era Maximilian, dar pentru că nu avea decât șapte ani, nu-i trebuia un nume prea lung. Așa că toată lumea îi spunea doar Max. Max locuia împreună cu Mama și Tata Nix și cu cei șase frați ai săi într-un târgușor pe nume Winkelburg, aflat la jumătatea urcușului pe un munte abrupt.

Muntele avea trei piscuri și, pe toate trei, fie iarnă, fie vară, ședeau căciulițe de zăpadă, ca trei mari globuri de înghețată cu vanilie. În nopțile când luna răsărea rotundă și strălucitoare ca un balon portocaliu, se auzeau vulpile scheunând în pădurea deasă de pini aflată mai sus de casa lui Max. În zilele senine și însorite, se vedea râul sclipind și clipocind hăt jos, în vale, mititel și subțirel ca o panglică de argint.

Lui Max îi plăcea unde locuiește. Era fericit acolo. Un singur lucru îi lipsea. Mai mult decât orice pe lume, Max Nix își dorea să aibă și el un costum. Avea, ce-i drept, un pulover verde și ciorapi verzi de lână și o pălărieuță vânătorească verde, de fetru, împodobită cu o pană de cocoș de munte. Avea chiar și o frumoasă pereche de pantalonași scurți de piele, cu nasturi ciopliți din os. Dar toată lumea știe că un pulover și o pereche de pantalonași scurți nu se pot compara cu un costum – un costum croit la comandă, cu pantaloni lungi și sacou din același material. Oriîncotro s-ar fi uitat Max Nix în Winkelburg – spre răsărit sau spre apus, spre mieznoapte sau spre miezăzi, în sus sau în jos, sau de jur împrejur – vedea că lumea poartă costume. Unii purtau costume ca să meargă la muncă. Astfel de costume erau foarte trainice, croite din stofă cafenie sau cenușie. Unii purtau costume la nunți. Astfel de costume erau foarte elegante și aveau veste de mătase în dungii. [...]

Dar Max nu voia un costum doar pentru muncă (ar fi fost prea serios), sau doar pentru nunți (ar fi fost prea elegant), sau doar pentru schi (ar fi fost prea călduros), sau doar pentru vară (ar fi fost prea răcoros). Voia un costum pentru Tot Anul. Voia un costum în care să poată face Orice. [...]

Cam la un astfel de costum visa Max în clipa în care poștașul din Winkelburg bătu la ușa familiei Nix și aduse pachetul cel mare.

Pachetul avea forma unei cutii lungi și cam plate. Era înfășurat în hârtie groasă și maronie de ambalaj. Era legat cu sfoară roșie. Pe pachet Max citi N-I-X, scris cu litere negre și mari. Peste cuvântul de dinainte plouase și nici măcar Poștașul din Winkelburg nu-l putea descifra. Așa că nimeni nu știa pentru care membru al familiei Nix venise pachetul. Pachetul putea fi pentru Tata Nix, sau pentru Paul sau Emil, sau pentru Otto sau Walter, sau pentru Hugo sau Johann. Putea fi chiar și pentru Max. Nimeni nu putea fi sigur.

Mama Nix tocmai copsese o tavă de prăjituri cu caise. Toată familia stătea la masa din bucătărie, întrebându-se pentru cine era pachetul și de la cine era și ce era în el, în timp ce mâncau prăjiturile cu caise, una câte una. Nu era Crăciunul, așa că înăuntru nu putea fi un cadou de Crăciun. Nu se apropia ziua de naștere a nimănu, așa că înăuntru nu putea fi un cadou pentru aniversarea vreunui din ei. [...]

— Hai să-l deschidem, zise toată lumea.

Tata Nix desfăcu nodul cu care era legată sfoara roșie. Mama Nix desfăcu hârtia de ambalaj. Sub hârtia maronie era o cutie gri de carton.

Paul dădu la o parte capacul cutiei. În cutia cea gri era multă foiță albă. Emil și Otto, Walter și Hugo, Johann și Max dădură toți câte o mână de ajutor să îndepărteze foița. Și în cutia cea gri, înconjurat de un nor de foiță albă, se afla – lănos, vârtos, nou-nouț, galben-ca-muștarul – un costum cu trei nasturi de alamă în față, strălucind ca oglinda, și cu doi nasturi de alamă în spate și cu câte un nasture de alamă pe fiecare manșetă.

— Ce costum ciudat, spuse Tata Nix. Nu am văzut de când sunt eu un asemenea costum.

Mama Nix, prinzând între degete lâna galbenă-ca-muștarul: așa un costum n-o să se strice prea curând.

— E un costum frumos! spuse Paul.

— Ușor ca fulgii! spuse Emil.

—Tare ca piatra! spuse Otto.

— Iute ca săgeata! spuse Walter.

— Pur și simplu splendid! spuse Hugo.

— Super! spuse Johann.

— Marfă! spuse Max. Fiecare dintre cei șapte frați și-ar fi dorit să aibă un asemenea costum.

Dar costumul părea să fie croit pe măsura lui Tata Nix. Așa că Tata Nix se apucă să-l probeze. Sacoul îi era suficient de larg, iar pantalonii – suficient de lungi. Costumul îi venea ca turnat lui Tata Nix.

1 Formulează, în scris, răspunsuri la întrebările:

- Cine este Max?
- Ce haine poartă Max?
- De ce nu dorește Max un costum de nunți ?
- Ce fel de costume poartă locuitorii din Winkelburg?
- De ce nu poate afla familia pentru cine este pachetul adus de poștaș?
- Cum arată costumul din pachet?

2 În fragment este descris: **a.** un spațiu interior; **b.** un eveniment de familie; **c.** un obiect; **d.** un locuitor misterios al orașului Winkelburg.

3 Transcrie din text o comparație și un epitet, apoi explică, la alegere, în 10-15 cuvinte, unul dintre aceste procedee artistice.

4 Menționează, oral, trei caracteristici ale pachetului adus de poștaș.

5 Recitește fragmentul în care fiecare membru al familiei face aprecieri asupra costumului primit. Cui consideri că îi place foarte mult costumul? Justifică, în scris, răspunsul.

6 Scrie două calități pe care consideri că trebuie să le aibă costumul *pentru Tot Anul*, în care Max să poată face *Orice*. Justifică răspunsul într-un enunț.

7 Selectează **A** sau **F** pentru fiecare dintre enunțurile următoare, apoi justifică, oral, cu secvențe relevante din text.

- Fragmentul cuprins în chenar redă un tablou static al munților. **A F**
- Un detaliu al munților sunt cele trei piscuri rar înzăpezite. **A F**
- Caracteristicile costumului primit sunt redede printr-o enumerație. **A F**
- Ultimele enunțuri redau detalii ale costumului potrivit pentru Max. **A F**

8 Scrie trei caracteristici ale celui care va purta costumul primit de familie, având în vedere titlul textului *Costumul Nici-Nu-Contează*.

9 Rescrie, în 30-50 de cuvinte, fragmentul marcat în chenar, astfel încât să realizezi o descriere științifică a cadrului natural surprins. Imaginează detalii care să completeze informațiile transmise în textul tău.

10 Notează pe două coloane câte cinci elemente care compun cele două tablouri surprinse (cel din chenar și cel realizat la exercițiul anterior). Prezintă oral diferențele observate.

- 11** Selectează din primul alineat un predicat verbal și unul nominal.
- 12** Rescrie doar propozițiile care conțin predicat nominal:
 a) *Astfel de costume erau foarte trainice.* c) *.... ar fi fost prea serios*
 b) *Sub hârtia maronie era o cutie gri.* d) *Astfel de costume erau foarte elegante.*
- 13** Precizează modul și timpul verbului copulativ din propozițiile selectate la exercițiul anterior.
- 14** Identifică tipul de subiect din primele două propoziții ale textului.
- 15** Alege, oral, varianta corectă:
 a) Atributul din secvența *familia stătea la masa din bucătărie* este exprimat prin substantiv, în acuzativ.
 b) Secvența *scheunând în pădurea deasă de pini* conține trei atribute.
 c) Atributele din propoziția *Pachetul avea forma unei cutii lungi și cam plate* sunt în cazul genitiv.
- 16** Citește secvențele de mai jos. Subliniază părțile secundare de propoziție și alege seria care conține doar complemente directe.
 • *Max nu voia un costum doar pentru muncă.*
 • *avea un pulover verde și ciorapi verzi*
 • *hai să-l deschidem*
 a) *pentru muncă, un pulover, ciorapi, -l*
 b) *Max, un pulover, ciorapi, -l*
 c) *un costum, un pulover, ciorapi, -l*
- 17** Completează, oral, enunțurile următoare cu răspunsurile pe care le consideri corecte:
 a) Complementul indirect din propoziția *nu-i trebuia* este
 b) În enunțul *toată lumea îi spunea doar Max* complementul indirect este exprimat prin
 c) Substantivul propriu din propoziția *Lui Max îi plăcea* are funcția sintactică de și este în cazul
 d) Secvența *era legat cu sfoară roșie* conține un complement, exprimat prin, în cazul
 e) Complementul prepozițional din propoziția *cam la un astfel de costum* visa Max este
 f) În secvența *o pereche de pantalonași scurți nu se pot compara cu un costum*, complementul prepozițional este precedat de prepoziția
- 18** Răspunde, oral, cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) la afirmațiile următoare:
 a) Propoziția *În zilele senine și însorite se vedea râul.* conține un circumstanțial de timp, exprimat prin substantiv comun.
 b) În propoziția *Era fericit acolo.* există un circumstanțial de mod.
 c) Propoziția *Oriîncotro s-ar fi uitat Max Nix în Winkelburg.* conține două circumstanțiale de loc, exprimate, în ordine, prin adverb de loc și substantiv propriu.

OBSERV! ○ Accesează manualul digital pentru a completa Fișa de observare a comportamentului sau folosește fișa de la pagina 42, din manual.

EVALUARE

- **Timp de lucru: 50 de minute**
- **Vei primi 10 puncte din oficiu.**

- **Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată:**

În camera înaltă, cu vitralii, cu tavanul învelit în lambriu de stejar, Gabi a săvârșit un miracol ca îngerii, atunci când s-a sprijinit cu brațul de un raft. Din biblioteca golită de cărți, întinsă pe trei pereți, și ea din stejar lăcuit, s-a desprins o bucată dreptunghiulară, cât o ușă de beci, care s-a rotit în lateral și a scos la iveală un culoar nesfârșit. Eu am apărut când băieții se adunaseră în fața acelei minuni, muți cu toții, cam palizi, cu ochii larg deschiși. După ce am cercetat ușa secretă și ne-am deprins cu întunericul de dincolo de ea, am văzut că lucrurile arătau diferit: întunericul nu era tocmai întuneric, iar culoarul nesfârșit avea, de fapt, doar un metru și jumătate, fiind urmat de o scară îngustă, în spirală, care ducea cel mai probabil în turn. Undeva sus, la capătul ei, existau sigur niște ferestre, altfel ar fi fost o beznă groasă, pe care să o tai cu cuțitul. Ne-am convins că nu e nimeni prin preajmă, ne-am strecurat pe culoar, am tras ușa după noi cât să nu fim descoperiți, dar n-am închis-o cu totul ca să nu rămânem captivi, am început să suim pe băjbăite, ușor, ușor, fără lanternă sau lumânări. [...] Mă uitam numai pe unde merg, așa că nu aș putea vorbi de pânzele de păianjen din unghere, am ajuns în vârful turnului într-un târziu și ne-am pus pe privit. Iar acolo, la câte se înșirau în jur, îți venea să te împarți în zece locuri deodată, ca la un bâlci plin de grozăvii.

(Filip Florian, *Toate bufnițele* - fragmente)

A. (25 de puncte)

- 1 În fragmentul dat este descris
a. un personaj. b. un colț de natură. c. un spațiu interior. d. un fenomen al naturii. **4 p.**
- 2 Formulează câte un enunț în care să precizezi următoarele aspecte din textul dat:
• un aspect al camerei;
• un detaliu al bibliotecii;
• o caracteristică a culoarului dinspre turn. **3p. x 3 = 9 p.**
- 3 Transcrie un epitet și indică o caracteristică sugerată pentru obiectul descris. **3p. x 2 = 6 p.**
- 4 Explică, în 15-30 de cuvinte, semnificația secvenței subliniate din text. **6 p.**

B. (30 de puncte)

- 5 Rescrie fiecare predicat din enunțul următor, precizându-i felul:
Undeva sus, la capătul ei, existau sigur niște ferestre, altfel ar fi fost o beznă groasă. **3p. x 2 = 6 p.**
- 6 Selectează din text un predicat în care verbul a fi să aibă o altă valoare morfologică decât cea din exercițiul anterior, pe care o vei numi. **4 p.**
- 7 Numește tipul subiectului corespunzător primelor două propoziții din text. **3p. x 2 = 6 p.**
- 8 Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) afirmațiile următoare: **1p. x 4 = 4 p.**
a) Secvența *urmat de o scară îngustă, în spirală* conține două atribute, exprimate prin substantive comune.
b) Complementele directe din propozițiile *Gabi a săvârșit un miracol și a scos la iveală un culoar* sunt, în ordine, *miracol și culoar*.
c) În propoziția *ne-am deprins cu întunericul* există un complement prepozițional.
d) Circumstanțialul de mod din enunțul *Gabi a săvârșit un miracol ca îngerii, atunci* este exprimat prin substantiv, în cazul acuzativ.
- 9 Completează enunțurile, astfel încât să fie corecte: **2p. x 5 = 10 p.**
a) În secvența *să suim [...] ușor, ușor*, cuvântul subliniat are funcția sintactică de exprimat prin
b) Secvența *ne-am strecurat pe culoar* există un circumstanțial de...., exprimat prin, în cazul

C. (25 de puncte)

- 10 Valorificând ideile din textul dat, redactează, în 80-100 de cuvinte, descrierea unui spațiu de lectură preferat. În textul redactat, vei urmări:
• folosirea a patru secvențe din fragmentul citat; **10 p.**
• introducerea unor detalii care să evidențieze caracterul literar al textului; **10 p.**
• încadrarea în limita de spațiu indicată. **5 p.**

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte: unitatea compoziției - 2 puncte; corectitudinea exprimării - 2 puncte; punctuația - 2 puncte; ortografia - 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea - 2 puncte.

BUN VENIT, VACANȚĂ!

8

RECAPITULARE FINALĂ

Ploaia

de Alice Călugăru

Azi am văzut, înfiripată, ființa ploii mlădioase:
Avea o haină cenușie și foșnitoare de mătase.

Purta pe umeri mii de lanțuri subțiri, până la brâu,
Dar le zvârlea pe rând, în trecut, pe apa turbure din râu.

Și de inele fără număr îi erau mâinile-ncărcate,
Și le scotea, pe fiecare, și le zvârlea pe lac, pe toate.

Lângă răzoare, prin grădină, trecea foșnind de-atâtea ori!
Și răsturna cu poala rochii, pe brazdă, proaspetele flori.

În urmă străbătând orașul, sub mâna-i geamurile toate,
Sub coardele de apă, fură în mii de harfe preschimbate.

Dar ploaia cea strălucitoare, pe umăru-i, ca un urcior,
Întunecat și plin de apă, purta neistovitul nor.

Și-n toate inimile noastre, pe rând, trecând ca un paharnic,
Turna ca-n cupe fără număr, dintr-însul, plânsul cel zadarnic.

- 1 Precizează, oral, fenomenul naturii descris în poezie.
- 2 a) Selectează, în scris, din lista următoare, termenii care aparțin câmpului lexical **al apei** și celui **al obiectelor de vestimentație**: *haină, mătase, lanțuri, râu, inele, lac, răzoare, grădină, brazdă, flori, ploaia, urcior, paharnic, cupe, plânsul*.
b) Numește, oral, câmpul lexical căruia îi aparțin cuvintele rămase.
- 3 a) Identifică în poezie două cuvinte ale căror forme nu corespund regulilor limbii române literare.
b) Analizează-le morfologic și sintactic.
c) Notează formele lor corecte.
- 4 Menționează valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate din prima strofă a textului:
Azi am văzut, înfiripată, **ființa ploii mlădioase**:
Avea o haină cenușie și foșnitoare de mătase.
- 5 Scrie o propoziție care să respecte schema următoare:
subiect/substantiv comun + atribut/pronume personal + predicat verbal/verb predicativ + circumstanțial de timp/adverb de timp + circumstanțial de loc/substantiv comun + atribut/adjectiv la gradul superlativ absolut

- 6 Notează funcția sintactică a termenilor subliniați:
 Lângă răzoare, prin grădină, trecea foșnind de-atâtea ori!
 Și răsturna cu poala rochii, pe brazdă, proaspetele flori.
- 7 Precizează, oral, tipul și numărul de strofe din poezie.
- 8 Scrie, într-un enunț, tipul de rimă din poezie și măsura versurilor.
- 9 Completează enunțul, folosind variantele corespunzătoare poeziei *Ploaia*:
 Prin succesiunea silabelor accentuate și neaccentuate se obține un ritm (lent/vioi), asociat (melancoliei/ optimismului).

- 10 Asociază câte o emoție, dintre cele notate în partea dreaptă, fiecărui vers/fiecărei grupări de versuri din partea stângă:

*Azi am văzut, înfiripată, ființa ploii mlădioase:
 Avea o haină cenușie și foșnitoare de mătase.
 Și răsturna cu poala rochii, pe brazdă, proaspetele flori.
 ... sub mâna-i geamurile toate,
 Sub coardele de apă, fură în mii de harfe preschimbate.
 Și-n toate inimile noastre, pe rând, trecând ca un paharnic,
 Turna ca-n cupe fără număr, dintr-însul, plânsul cel zadarnic.*

- 11 a) Notează comparația identificată în versurile următoare:

Dar **ploaia** cea strălucitoare, pe umăru-i, ca un urcior,
 Întunecat și plin de apă, **purta** neistovitul **nor**.

b) Menționează funcțiile sintactice ale cuvintelor evidențiate.

- 12 a) Completează o schemă făcută după modelul celei de mai jos, folosind structuri asemănătoare, identificate în poezie.

Ploaia	avea	o haină cenușie și foșnitoare
	purta	lanțuri
	proaspetele
	purta	neistovitul nor
	plânsul

b) Precizează procedeul artistic predominant în text, având în vedere răspunsurile de la punctul a). Notează cel puțin patru epitete identificate în text.

c) Alege-l pe cel care te-a impresionat cel mai mult și explică-i semnificația, în 20-30 de cuvinte.

- 13 Documentează-te și scrie un text explicativ, de 60-80 de cuvinte, în care să prezinți ploaia, ca fenomen meteorologic.
- 14 Realizează o descriere în proză a unei ploi de vară, de 120-150 de cuvinte, în care să folosești: o personificare, două comparații, o enumerație și patru epitete. Notează-le, folosind culori diferite.

Povestea Marii Zăbovitoare

- fragmente -

de Paige Britt

A fost odată ca niciodată, acum multă vreme, o Mare Zăbovitoare, cunoscută peste mări și țări exact pentru ce era – o persoană care se pricepea să zăbovească *nemaipomenit*. Majoritatea oamenilor, după ce zăbovesc, vin cu câteva idei, dar nu și Marea Zăbovitoare. Ea venea cu posibilități reale.

Mai întâi zăbovea asupra celei mai mărunte și mai neînsemnate noțiuni. Curând aceasta înflorea într-o idee. Prin zăbavă constantă, ideile ei prindeau aripi, îi zburau pe deasupra capului și se ciocneau unele cu altele până scoteau scânteii. Din scânteii, ideile luau foc, fulgerau cerul și explodau împrăștiind cu posibilități.

În zilele acelea, posibilitățile cădeau pe pământ ca ploaia. Fiecare dintre ele era o fărâmă strălucitoare de lumină, încărcată cu un mesaj. „Iată o posibilitate”, spuneau oamenii de fiecare dată când găseau câte una și, dacă le plăcea ce avea de spus, o băgau în gură. Toată lumea era plină de posibilități pe-atunci – plină de aproape dădea pe dinafară. [...]

Într-o noapte, Marea Zăbovitoare nu reușea să adoarmă. S-a dat jos din pat și s-a uitat la stele, zăbovind asupra misterelor vieții. În timp ce făcea asta, a început să prindă formă o mică posibilitate. Chiar dacă era foarte mică, era mai strălucitoare și mult mai frumoasă decât tot ce văzuse ea până atunci. Era o așchie de soare – putea lumina noaptea și o transforma în zi.

1 Lucrați în pereche!

a) Citiți cu voce tare, pe rând, câte un paragraf din *Povestea Marii Zăbovitoare*.

b) Purtați un dialog de opt replici, în care fiecare dintre voi să formuleze câte două întrebări pe baza textului și să primească răspunsuri adecvate din partea colegului.

2 Menționează, oral, o informație explicită și o informație implicită pe care le-ai aflat din dialogul purtat la exercițiul anterior.

3 Notează dintre cuvintele propuse doar sinonimele potrivite pentru sensul din text al fiecăruia dintre termenii scriși înclinat:

- *a zăbovi* – a observa, a întârzia, a sta, a înțelege, a lenevi, a se gândi, a rămâne, a renunța.
- *posibilitate* – dorință, eventualitate, avere, probabilitate, capacitate, șansă, nenoroc.
- *noțiune* – opinie, observație, gând, idee, lecție.
- *fărâmă* – picătură, lovitură, bucățică, firimitură.

4 Notează pe caiet un verb și două substantive, care consideri că reprezintă cuvintele-cheie ale fragmentului.

5 **Lucrați în echipe!** Organizați-vă în grupuri de câte trei.

a) Unul dintre voi va formula, în scris, pe baza textului, două idei principale.

b) Ceilalți doi vor nota câte două idei secundare pentru fiecare idee principală enunțată.

6 Scrie, în 80-100 de cuvinte, rezumatul textului.

- 7 Identifică în fragment grupurile de cuvinte prin care sunt redade spațiul și timpul acțiunii.
- 8 Completează frazele următoare:
- Momentul acțiunii din care face parte secvența *A fost odată ca niciodată, acum atât de multă vreme, încât nici nu-mi aduc aminte, o Mare Zăbovitoare, cunoscută peste mări și țări* este
 - Diferența dintre Marea Zăbovitoare și cei mai mulți oameni este că aceștia , în timp ce ea
 - Într-o noapte, a început să prindă formă o mică posibilitate, care era
- 9 Alege varianta corectă:
- Evenimentele sunt relatate de:
 - un narator care își asumă și rolul de personaj;
 - un narator care comunică despre sine;
 - un narator care comunică despre evenimente la care nu participă.
 - Verbele la persoana a III-a a *fost, se pricepea, venea* indică faptul că:
 - narațiunea se bazează pe observație;
 - narațiunea se bazează pe o mărturisire.
- 10 Rescrie ultimul paragraf din perspectiva Marii Zăbovitoare.
- 11 Continuă textul, în 50-70 de cuvinte, dezvoltând una dintre ideile următoare:
Mica posibilitate întrezărită de personajul principal era
- să găsească o soluție pentru a face toți copiii fericiți;
 - să introducă în orar un nou obiect de studiu, numit: *Educație prin joacă*;
 - să inventeze un limbaj cunoscut de toți copiii din lume;
 - să îl aducă de pe Tărâmul Vacanței pe Spiridușul Ghiduș, care face catalogul să dispară.
- 12 **Lucrați în echipă!** Grupați-vă câte patru și scrieți, în rubricile unui tabel asemănător celui de mai jos, cât mai multe **idei năstrușnice** și **posibilități reale** pentru vacanța de vară, pornind de la modelul următor:

Vacanța de vară	
Ideii năstrușnice ☞	Posibilități reale ☞
Să fac turul Europei într-un balon cu abur.	Să fac turul orașului/satului meu cu bicicleta.

- 13 Redactează un text, de 100-150 de cuvinte, în care să argumentezi dacă lumea în care trăiești este sau nu *plină de posibilități*.
- 14 Scrie un text narativ-descriptiv, de minimum 120 cuvinte, cu titlul *O vacanță plină de posibilități*.
- 15 Notează câte o propoziție cu omonimele cuvintelor *ei* și *zi* și cu omografele cuvintelor *mări* și *era* din text.
- 16 Recitește ultimele două paragrafe și notează în caiet răspunsurile pe care le consideri corecte:
- un substantiv, folosit cu sens figurat
 - un pronume reflexiv și un pronume personal, la aceeași persoană,
 - un adverb de timp
 - două verbe la moduri diferite,
 - trei verbe la timpuri diferite ale modului indicativ,,
 - un atribut exprimat prin substantiv comun
 - un subiect exprimat prin pronume personal
 - două predicate nominale,
 - două complemente prepoziționale,
 - două circumstanțiale de timp,
 - un predicat verbal al cărui subiect este subînțeles

- 17 Alcătuieste propoziții în care substantivul *viață* să apară în fiecare dintre cazurile cunoscute.
- 18 Scrie o propoziție negativă în care același verb să aibă atât valoare predicativă, cât și auxiliară.
- 19 **Lucrați în echipă!** Grupați-vă câte trei elevi.

a) Doi dintre voi vor realiza un dialog, de 8-10 replici, pornind de la următorul context: veți pleca împreună într-o călătorie către Marea Zăbovitoare, care vă poate ajuta să vă împliniți o singură dorință. Trebuie să stabiliți modul în care veți călători și să alegeți o dorință potrivită pentru amândoi. Veți utiliza cel puțin trei acte de limbaj și cel puțin două perechi de adiacență.

b) Al treilea elev va evalua dialogul pe baza criteriilor din tabelul de mai jos:

Nr. dialog	Tip de enunț	Mod și timp verbal	Cuvintele adresării	Intenția vorbitorului	Elemente non/paraverbale	Perechea de replici

- 20 **Lucrați în pereche!** Trage la sorți numele unui coleg din clasă. Redactează o scrisoare de 80-100 de cuvinte, adresată acestuia, în care să prezinți emoțiile cu care aștepti vacanța de vară (bucurie, optimism, fericire, speranță, recunoștință, entuziasm, melancolie, tristețe etc). Faceți schimb de scrisori și evaluați-le după criteriile din tabelul de mai jos.

Criterii de apreciere	Foarte bine	Bine	Nesatisfăcător
A respectat componentele scrisorii.			
A descris o emoție pozitivă.			
A respectat indicațiile de redactare.			
A respectat regulile de ortografie și de punctuație.			

EVALUARE FINALĂ

- **Timp de lucru: 50 de minute**
- **Vei primi 10 puncte din oficiu.**

• **Citește, cu atenție, textul următor, apoi rezolvă cerințele pe o foaie separată.**

Luiza Textoris era o fată cu nasul cârn și ochi exoftalmici. Îi plăcea să doarmă, fiindcă în fiecare noapte un adevărat cinematograful i se deschidea în interiorul capului, pe dosul pleoapelor închise. Flashuri scurte și puternice, filme lungi și pline de peripeții, visele ei desenau o altă lume, unde nu pătrundea lumina cenușie de afară. Ori de câte ori i se întâmpla să nu viseze, Luiza se simțea fragilă și neajutorată. În ziua aceea nu își găsea locul între oameni și avea impresia că îi lipsește ceva esențial, că viața nu merită trăită. Mama ei, Regina Textoris (numele pronunțându-se Reghina), o femeie înaltă și rece, cu obraji de marmură portocalie străbătută de firisoare roșii, o lua în derâdere de fiecare dată când, neatentă, neajutorată, navigând încă printre imaginile din vis, Luiza se împiedica de cum ieșea din cameră.

— Iarăși ai visat?!

— Nu, dar astăzi nu mă duc la școală...

Michael Textoris, tatăl Luizei, un bărbat căruia ochii mobili și distrați păreau să-i fi încrețit pielea pe frunte și la tâmpole, se uita cruciș la cele două femei:

— Cineva e îmbufnat în dimineața asta?

— Eu nu, spuse Luiza, eu sunt o extraterestră. Nu știu de ce m-ați mai înfiat...

— A, acum începe povestea cu romanul familial..., se lămurii Michael Textoris, aruncând cât acolo cravata, al cărei nod nu îi izbutea nicicum.

— Seamănă cu maică-ta, cu Emma, comentă Regina.

— Nu seamănă cu nimeni, eu sunt Peter Pan, bombăni Luiza, împleticindu-se în cămașa de noapte către sala de baie. [...]

Luiza îi scotea din minți pe ai ei prin schimbările ei bruște de dispoziție. Uneori părea greoaie, picioarele i se împleticeau, obiectele îi scăpau din mâini, nasturii i se descoseau între degete, becurile se ardeau când le aprindea, jaluzele și perdelele se smulgeau când le trăgea. Zile întregi se scufunda în muțenie, nimeni nemaiputând scoate o vorbă din gura ei. Apoi, brusc, fără un motiv aparent, începea să sporovăiască și să danseze prin casă, să mute ghivecele din ferestre, să trântescă ușile de la camere și dulapuri ca un curent de aer.

— Vârsta dificilă..., își dădu mucalit cu părerea Michael Textoris, înnodându-și șireturile, dar privirea de gheață a Reginei îi opri cuvintele în gât.

(Corin Braga, *Luiza Textoris* - fragment)

A. (25 de puncte)

- 1 Formulează câte un enunț în care să precizezi următoarele aspecte din textul dat:
- cum se simțea Luiza atunci când i se întâmpla să nu viseze;
 - motivul pentru care fata îi scotea din minți pe părinții ei.
- 2 Completează, pe foaie, enunțurile referitoare la instanțele comunicării în textul citit:
- Autorul este*
Naratorul relatează la persoana și are rol de
Două personaje care participă la acțiune sunt:
- 3 Transcrie, din primul paragraf, două epitete.
- 4 Precizează o trăsătură fizică și una morală a Reginei Textoris, identificate în fragmentul subliniat.
- 5 Explică, în 15-30 de cuvinte, sensul secvenței referitoare la Luiza: *Îi plăcea să doarmă, fiindcă în fiecare noapte un adevărat cinematograful se deschidea în interiorul capului, pe dosul pleoapelor închise.*

B. (30 de puncte)

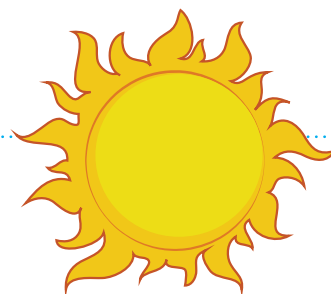
- 6 Termenii subliniați din enunțurile: *El seamănă în grădină alte legume.* și *Nu seamăn cu nimeni, eu sunt Peter Pan.*, sunt:
- a) sinonime. c) omonime.
b) antonime. d) cuvinte polisemantice.
- 7 Notează următoarele cuvinte, subliniază cu o linie diftongii, cu două linii triftongii și încercuiește vocalele în hiat: *doarmă, fiindcă, fiecare, noapte, interiorul, pleoapelor.*
- 8 Transcrie, dintre afirmațiile următoare, pe cele pe care le consideri corecte:
- a) Secvența *Zile întregi se scufunda în muțenie, nimeni nemaiputând scoate o vorbă din gura ei* conține două atribute, exprimate prin adjective.
b) Complementele directe din secvența *picioarele i se împleticeau, obiectele îi scăpau din mâini, nasturii i se descoseau* sunt, în ordine: *picioarele, obiectele și nasturii.*
c) În propoziția *eu sunt o extraterestră* există un nume predicativ.
d) Circumstanțialul de mod din enunțul *să trântescă ușile de la camere și dulapuri ca un curent de aer* este exprimat prin substantiv, în cazul acuzativ.
- 9 Transcrie din ultimul alineat:
- un pronume reflexiv și un pronume personal, la aceeași persoană;
 - un atribut în cazul genitiv;
 - un circumstanțial de loc în cazul acuzativ.

C. (25 de puncte)

- 10 Alcătuieste, în 80-100 de cuvinte, rezumatul textului citat, având în vedere următoarele repere:
- prezentarea ideilor principale;
 - respectarea succesiunii faptelor;
 - legarea ideilor cu ajutorul cuvintelor și al expresiilor specifice;
 - utilizarea modului, a timpului și a persoanei adecvate acestui tip de compunere;
 - utilizarea exclusivă a enunțurilor asertive și a limbii standard;
 - încadrarea în limitele de spațiu.

Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte: unitatea compoziției - 2 puncte; corectitudinea exprimării - 2 puncte; punctuația - 2 puncte; ortografia - 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea - 2 puncte.

Evaluarea portofoliului

Ce cuprinde portofoliul tău?

- Cuprinsul portofoliului;
- Lucrările individuale marcate în manual;
- Lucrări propuse de doamna/domnul profesor;
- Alte lucrări, alese de tine;
- O fișă cu impresii:
 - Mi-a plăcut
 - Mi s-a părut interesant
 - A fost ușor să
 - Mi-a fost dificil să

Cum știi dacă ai reușit?

- Portofoliul va fi evaluat de doamna/domnul profesor.
- Te vei autoevalua, folosind grila de autoevaluare. Dacă întâmpini dificultăți, cere ajutorul.

Autoevaluare

	Da	Nu
1. Lucrările sunt aranjate într-o mapă sau un dosar?		
2. Portofoliul cuprinde toate lucrările de la rubrica <i>Ce cuprinde portofoliul tău?</i>		
3. Lucrările sunt aranjate în ordinea dată de cuprins?		
4. Toate lucrările din portofoliu respectă cerințele de rezolvare?		
5. Aspectul portofoliului este îngrijit?		
6. Mi-a plăcut să îmi organizez portofoliul?		
7. Lucrările din portofoliu arată că am progresat?		

Bun venit, vacanță!

Feluri de filozofii în părculețul de copii

de Grete Tartler

Înțelepciunea nu-i totdeauna-n ghiozdan,
ci câteodată pe tobogan
unde primul lucru-nvățat
e lecția despre planu-nclinat
și unde de pe copiii ștregărei
curg pantalonii răi – panta rhei
(sau, pe românește, s-a ales praful de uniformă;
totul se transformă).

De la mingea bătută prin buruiană,
poți să-nveți mișcarea browniană
iar de la sandvișurile ronțăite cu lăcomie
cum se transformă masa-n energie.

Dacă mângâi în răspăr o pisică simpatică,
descoperi energia electrostatică
iar la bară, dacă te ții de mânere,
poți să-nveți... ridicarea la putere!
Și uite-așa, dintr-un ghiozdan răsturnat,
înfloresc cărți puzderie
și-ncepi să afli că totul este... materie!

Grete Tartler (n.1948) este o scriitoare și traducătoare din România, de etnie germană. A publicat poezie și eseuri, apreciate în țară și în străinătate, pentru care a primit, printre altele, *Premiul Uniunii Scriitorilor* și *Premiul Academiei Române*. A scris mai multe volume cu literatură pentru copii, printre care „Școala de muzică”, „Zebra și algebra”, „Râsul ocrotit de lege”, „Gulii verzi în Țara Pisicilor”.

I. Știință, joacă, poezie și un strop de bucurie...

- 1 Citește cu voce tare poezia, folosind intonația potrivită.
- 2 Notează, într-un enunț, numele autoarei și două lucruri interesante pe care le-ai aflat citind informațiile de mai sus.
- 3 La ce crezi că se referă titlul? Răspunde în scris. Poți alege una dintre variantele următoare:

Titlul

se referă la

- faptul că nu învățăm doar la școală, ci oriunde ne-am afla.
- toate lucrurile pe care le putem învăța jucându-ne.
- ideea că putem primi lecții de viață de la tot ce este în jurul nostru.
- faptul că, de cele mai multe ori, copiii sunt mai înțelepți decât cred adulții.
- cât de interesant este să descoperim lucruri noi, atunci când ne așteptăm mai puțin.

4 Lucrați în pereche!

- Notează modul, timpul, persoana și numărul verbelor: *poți, să-nveți, mângâi, descoperi*.
- Consultă-ți colegul și stabiliți împreună cui ar putea să-i fie adresată poezia: unui copil căruia îi place să se joace și să învețe, în egală măsură/unui elev de gimnaziu, pasionat de fizică/unui iubitor de poezie/unui profesor/unui părinte/oricui își dorește să învețe oricând și oriunde. Prezentați răspunsul vostru în fața clasei, motivându-vă alegerea.

- 5 Anul acesta ai descoperit în orar un nou obiect de studiu: **fizica**. În ce privește **joaca în parc**, sigur cunoști temeinic și această „știință”. Identifică în poezie cuvintele/grupurile de cuvinte care aparțin acestor domenii și notează-le în caiet, folosind un desen asemănător celui de mai jos:

JOACĂ
tobogan
....

FIZICĂ
planu-nclinat
....

- 6 Explică oral ultimele trei versuri ale poeziei, având în vedere omonimia cuvântului *materie*.

7 Lucrați în pereche!

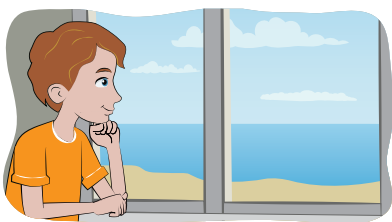
- Identificați în text noțiuni de matematică și de fizică, pe care le-ați studiat în clasa a V-a sau în clasa a VI-a și notați-le în caiet.
- Citiți cu atenție afirmațiile alăturate. Credeți că ar putea exista o legătură între poezie și științele exacte? Construiți un dialog de 8-10 replici, în care să vă exprimați opiniile, respectând regulile de acces la cuvânt. Prezentați dialogul în fața clasei.

Poezia este o prelungire a geometriei. (Ion Barbu)
Matematica este o formă de poezie. (Salomon Bochner)
Un matematician care nu este și puțin poet, nu poate fi un matematician strălucit. (Karl Weierstrass)

- 8 Dar o lecție de limba și literatura română ar putea fi învățată în *părculețul de copii*? Scrie un text narativ, de 120-150 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare imaginară sau reală, petrecută la joacă și care ar putea fi considerată o lecție de limba și literatura română. Tu însuți vei fi personaj principal și narator.

II. Pentru că ai văzut că orice joc are importanță, e timpul să intri în vacanță!

- 9 Privește cu atenție imaginile de mai jos și alege-o pe cea care se potrivește cel mai bine cu starea ta de acum. Scrie un text descriptiv, în versuri sau în proză, în care să incluzi două detalii prezente în imaginea aleasă.

10 Lucrați în echipă!

- Grupați-vă câte patru și notați pe o coală cât mai multe jocuri pe care vă face plăcere să le practicați.
- Asociați fiecărui joc câte o lecție, de la oricare dintre materiile studiate în clasa a VI-a.
- Prezentați materialul vostru în fața clasei și alegeți, alături de colegi, un joc potrivit pentru o lecție de limba română, la care să participe toată lumea. Jucați-l împreună... pentru a continua recapitularea și în pauză.

„Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți!”

(Michel Tournier, scriitor francez)

I. Jurnal de lectură

Completează jurnalul de lectură, respectând pașii următori:

★ Vei scrie pe foi A4, personalizate prin desene, simboluri, chenare, cuvinte notate în diferite culori etc.

✓ **Prima foaie**

- Titlul:
- Autorul:
- Data de început a lecturii:
- Data de sfârșit a lecturii:
- Formatul cărții – digital (pdf, eBook, ePub), tipărit:

✓ **A doua foaie** – Notițe în timpul lecturii: fragmente din text (2-3) cu idei interesante și în care subliniezi unele cuvinte, grupuri de cuvinte (atrag atenția; sunt neobișnuite; au stârnit curiozitatea; provoacă emoție);

✓ **A treia foaie**

- Cititor avizat: fragmente din text din care să reiasă tipul acestuia (narativ/descriptiv/dialogat);
- trei exerciții de realizare a unor deducții;

✓ **A patra foaie** – Impresii despre carte:

- Am aflat despre
- M-a impresionat/ întristat/ bucurat, fiindcă
- Vreau/ Nu vreau să fiu asemenea (un personaj al cărții), deoarece

★ **Prezintă** în fața colegilor **jurnalul de lectură**. Cele patru foi vor fi așezate într-o folie protectoare de care va fi prinsă o etichetă cu numele și prenumele tău.

II. Monitorizarea propriei lecturi – diagrama Gantt

Unitatea de învățare	Titlul cărții/ titlurile cărților	Luna											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
U2													
U3													
U4													
U5													
U6													
U7													

Profesor coordonator:

Elev:

LECTURĂ PLĂCUTĂ!

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

clasa a VI-a

ISBN: 978-606-9030-23-3

www.intuitext.ro